

АЗАМАТ ҚОРЖОВОВ

ҚИЛ УСТИДАТИ

ТАҚДИР

2-КИТОБ

Азамат ҚОРЖОВОВ

ҚИЛ УСТИДАГИ ТАҚДИР II

(Қисса)

ТОШКЕНТ – 2012

УДК: 821.512.133-3

ББК: 84(5Ў)6

Қ59

Қоржовов, Азамат

Қил устидаги тақдир II : (қисса) / А.Қоржовов – Т.: DIZAYN-PRESS, 2012. Китоб 2. – 256 б.

УДК: 821.512.133-3

ББК: 84(5Ў)6

Инсон ўз бахтини ўз қўли билан поймол этиши мумкинми? Бу қурбонлик нима ёки ким учун? Охир-оқибат ҳеч нарса ёки ҳеч ким учун бўлиб чиқса-чи?

Азамат Қоржововнинг «Қил устидаги тақдир II» қиссаси қахрамони Лобар ҳам қимор ғирдобидан ўзини халос этолмай, бахтини поймол этади. Мазкур қиссасининг биринчи китобига I, II, III қисмлар киритилган бўлиб, турмуш ўртоғи уни Москвада қиморга тикиб, ютқазиб қўйгани, Шомил исмли клянининг уйда яшаб, бир рус кампиридан карта ўйинларини ўргангани ва тенгсиз ўйинчига айлангани, Лобардаги бу хислатдан чет эл қиморбозлари фойдаланиши учун қиморхоналарга боришга мажбур қилишгани ҳикоя қилинган эди.

Ушбу иккинчи китобда саргузашт қиссанинг IV ва V қисмларини ўқийсиз. Лобарнинг хориждаги жиноятчилар даврасида бошидан кечирганлари тасвирланган. Ўз вақтида ҳуқуқ-тартибот органларига мурожаат этмаслик, қимор ҳамда жиноятчилар орқали муаммони ҳал этишига ишонини бахтсизлик ва ўлим келтириши воқеалар мисолида кўрсатиб берилган.

Тақризчилар: Э. ВАЛИ – ёзувчи, доцент;

Б. АВЕЗОВ – ёзувчи, Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмасининг аъзоси.

ISBN 978-9943-20-066-1

ҒОЛИБСИЗ ҲҲИН

Ғўнғир-ғўнғир овозлар олисдан келди. Кейин яқингинадан, шундоқ дивандан эшитила бошлади. Лобар бир вақтлар Самарқанддаги тарихий бинолардан бирида кўрган нақшинкор шифтга ўхшаш ўз ётоғи шифтига маъносиз қараб ётди. Аммо узоқ ётишга ёш вужудида болам деб гупураётган туйғу изн бермади. У бир нафас муқаддам Шомилнинг келганини эшитиб ҳушидан айрилган эди. Бошини зўрға кўтариб ўғлини қидирди. Ёлгизгина боласи, кўзининг оқу қораси, юрагининг мойи – беш ёшли Парвизжон чечен киллери Шомилнинг қўли остида эди, мана Шомил сал нарида ўтирибди. Истанбулдаги отишма вақтидагидан деярли ўзгармабди. Чаккасида оқ туклар, пешонасида ажинлар кўпайган; офтобда бир оз қорайган, бу уни янада ёвуз қилиб кўрсатарди.

– Салом-алайкум, Лобар, – деди Шомил ўрнидан туриб.
– Аҳволинг яхшими?

Иброҳим давангир ҳам оёққа турди, лекин Шомилнинг ортида қолиб кетиб, Лобарга кўринмади.

– Улар айтишмади... ўғлимни... – Лобар тирсагига суяниб, гавдасини тутиб ўтирди. – Ўғлим қани? Илтимос... менга беринг...

Шомил жилмайган эди, Лобар ўзини Москвадаги асиралик дамларидагидек ҳис этиб, беихтиёр теварак-атрофга аланглади. Иброҳим давангир ва кўриқчисига кўзи тушиб, икковиниям жинидан ёқтирмади.

– Қани?.. – саволини такрорлади Лобар ва шу тобда Шомилнинг “мана!” деб эшикка ишора қилишидан, Парвизнинг кириб келишидан юраги орзиқиб кетди. Аллақердан ўғлининг “Аяжон!” деган овози эшитилгандек туюлди.

– Топиб беринг!.. У қаерда?! – Лобар кутилмаган важоҳат билан Шомилга ташланди. Ёлланма қотил, ҳатто, чап беролмай қолди (эҳтимол, буни истамагандир). – Топиб

беринг болажонимни!!! Нега мени хўрлайсизлар?.. Худодан кўрқинглар... ҳаммангиз... Мен онаман!.. Мен аёлман...

Иброҳим давангирнинг имоси ила кўриқчи йигит Лобарни Шомилдан ажратиб, тўшаги сари етаклади. Чечен ҳамон жилмайиб турар, афтидан у Лобарга боққан сайин биринчи муҳаббатини ёки ёшлигини эслаган киши каби завқланаётган эди.

— Лобар! — деди у бир қадам босиб. — Сенда сабр-тоқат йўқ, ўша-ўшасан. Баҳорда пешонамдан дарча очиб кўйишингга бир баҳя қолувди. Ҳозир ҳам оламни бошингга кўтараяпсан. Менинг кўргуликларимни кўрганингда ҳолинг нима кечарди? Биласан, хотиним ва болам ҳеч қачон қайтмайди... Кейинги оилам сен бўлдинг, аммо кўз ўнгимда турибсану сенам ҳеч қачон қайтмайсан. Анна Сергеевна ҳам ўлибди... Мени тушунадиган ҳеч ким қолмади бу дунёда! — Сўнгра оҳиста кўшиб кўйди: — Парвиздан бошқа ҳеч ким...

— Нима? Нега айнан Парвиз?! — Лобар кўриқчи йигитнинг кўлидан чиқиб, тик ҳолда тўхтаб қолди. — Шомил ака, сиз ҳам менинг кичик, кемтик, омонат баҳтимга кўз тикиб юрибмидингиз?

Шомил турк мафияси сардорига бир қур назар ташлаб олгач, Лобарга янада яқинлашди.

— Сендан ўч олишгани рост. Бунинг учун Парвизга махсус дори беришган. Мақсад битта: ўлди деб дафн этишгач, куёш ботгандан сўнг қабрни қазиб, болани ўғирлаш! Катта қимор бошлангунча сен ҳам уйингдан чиқмайсан, милиция болани ахтариб ўғриларни ҳам безовта қилмайди. Кўрдингми уларнинг қабих режасини!

— Буларни биламан, — зорланди Лобар.

— Охиригача билмайсан, — қўл қовуштирди Шомил. — Эшит. Мен ўғрилардан Парвизни тортиб олдим. Лаънатилар чангалимдан зўрға қутулиб қочишди, бироқ юртларига қайтиб боришганда, босқинчилик устида ҳаммасини кимдир отиб ташлаган. Қотиллик ҳақидаги мишмишлар қулоғингга чалингандир?

Лобар Шомилнинг кўзларига қараб сесканиб тушди.

Назариди, рўпарасидаги кимса интерпол ҳамда бир қанча маҳаллий полиция маҳкамалари томонидан қидирилаётган чечен жиноятчиси эмас, балки шу ташкилотлардан бирининг хуфя изқувари эди. Не боис гапни дарҳол Лобар отиб ўлдирган манфур шахсларга бурди?

– Эшитганман, тўрт кишини ўлдириб кетишган, – деди Лобар.

– Шундан сўнг Парвиз билан жиддий шуғуллана бошладим. Бўш вақтим ҳам кўпайди. Билиб қўй, Парвиз сал кам ўлиб қолаёзди. Уни ҳушига келтириш, Қозоғистонга, кейинчалик Европага олиб ўтиш осон кечмаган. Заҳарли дори беришганданоқ Парвизнинг мияси зарарланган. Мен ўглингни тарбиямга олганимда, анча кеч бўлган эди. Шунга қарамай, уни Римдаги шифокорларга қарата бошладим.

– Ҳуши жойида эмасмиди? – зўрға сўради Лобар (саволини бериб бўлганидан тўшак четига ўтириб, бошини чангаллади).

– Ҳа, мия билан юракда асорат қолган...

– Ҳозир аҳволи қандай? – янада паст товушда сўради Лобар.

– Тузатишди. У ҳозир соппа-соғ.

– Туркияга олиб келдингизми, Шомил ака? – Лобар кўрқаписа, авайлаб, ниҳоятда жонсарақлик билан савол бериш асносида Шомилга илтижоли нигоҳ ташлади.

– Йўқ.

– Нега?.. Болам қаерда?

– Италияда эмас. Кўрқма, Сицилияда ҳам эмас. Сен барча саргузаштларингни бошлаган мамлакатда! Хавотир олишнинг ҳожати йўқ: ишончли хонадонда тажрибади энага назоратида вақтинча яшаб турибди.

– Хавотир олмайманми? Ахир, Шомил ака...

– Бу сен учун яхши хабар-ку, – чўрт кесди Шомил. – Қимордан қутулмас экансан, Парвизниям кўрмайсан! Айтганимдек, хавотир олмай қарта ўйнаб юравер! Қачон қиморни ташлайсан, ўшанда шафқат қиламан. Лобар, сен аввалги Лобарга айланишинг керак. Умрни орқага қайтариб бўлмайди, аммо ҳаёт тарзини, инсон хулқини, ҳатто сўзни ҳам қайтарса бўлади.

– Боламни топиш учун ўйнаган эдим...

– Айнан ўйнаганлигинг учун уни кўрмайсан.

– Бўлди, қимордан кетдим, Шомил ака!

Шу вақтгача жим турган Иброҳим давангир асабийлашган ҳолда Лобарга тикилди ва:

– Сизга ҳали жавоб берган эмасман, – деди.

Асаб торлари шундай таранг тортилдики, бир лаҳза Лобарнинг тилига сўз келмай қолди. Мафия сардори уни ким деб ўйлапти? Миллионлаб доллар фойда кўриб, яна қарта ўйнатмоқчими? Худди Анна Сергеевнадек қулга айлангириб қиморхонама-қиморхона етаклаб юрмоқчими?

– Жавоб бермайсизми?! – деди Лобар ғазаб билан. – Ўлсам ҳам қолмайман! Ҳозироқ кетаман!.. Мен озод аёлман!.. Қул эмасман!

– Ким сизни қул деяпти?! – ажабланди Иброҳим давангир. – Айтмасангиз ҳам биламиз, сиз озод аёлсиз, бунга шакшубҳа йўқ. Жавоб беролмаганимнинг боиси шуки, ҳозир сизни ташлаб қўйсам, Туркиядан соғ-саломат чиқиб кетолмайсиз. Кечаги воқеалардан кейин полиция ҳам, қиморбозларнинг одамлари ҳам сизга зарар етказиб қўйишлари мумкин. Қолаверса, ҳали ишингизни охиригача етказганингиз йўқ. Мен ҳақиқий эрингизни қутқаришни назарда тутаяпман. Бунинг устига биз махфий йўллар билан кетмоқчи бўлган юртда улушингизни беришим керак.

– Улуш-пулуш керак эмас.

– Туркияга келиб барибир кам бўлмадингиз, – давом этди Иброҳим давангир. – Мана, ўғлингиз топилди ҳисоб. Энди навбат эрингизга. Уни қутқариш учун яна қимор ўйнайсиз деяётганим йўқ-ку. Улушингиздан бериб сотиб оласиз. Бу ёқда Шомил жаноблари ҳам ўғлингиз учун озмунча харажат қилмаган кўринади. Ҳаммаси пул, Лобархон, ҳаммаси пул.

– Мени биронта жуҳуд билан адаштираяпсиз, – деди Шомил мафия сардорига. – Онасидан пул ундириш учун боласини даволатадиган пасткашларга ўхшайманми?

– Ў-ў, жаҳлингизни чиқариб қўйдим, шекилли. Тушунинг, мен харажатлар ҳақида гапираяпман, холос. Боя айтдингизки,

Лобар ўтмишдаги Лобарга айланиши учун баъзи нарсаларни орқага қайтариши керак. Агар бир ожиз банда сифатида тўғри тушунган бўлсам, у нимаики олган – барчасини қайтариб, ҳалолу покликка эришиши шарт.

– Кесатманг, бунақа гапларни ёқтирмайман, – Шомил турк мафияси сардорига очиқча нафрат билан қаради.

– Эй, сизни нима жин урди? – Иброҳим давангирнинг ҳам жаҳди чиқди. – Тоғдан келсам боғдан, боғдан келсам тоғдан келасиз. Лобархон ўз-ўзидан бойвачча хонимга айланиб қолмагандир. Аллақандай қарзлари борлигини эшитгандай бўлувдим.

Лобар дув қизариб кетди ва шоша-пиша бармоғидаги бриллиант кўзли узукни чиқарди.

– Шомил ака, совға қайтариб олинмайди, лекин шу узугингизни олинг, ўтинаман. Мен олти йилдан бери бошқа одамнинг никоҳидаман. Ҳеч замонда бир аёлнинг иккита эри бўладими?! Олинг, онангиздан эсдалик қолган шу узукни хор қилманг. Худо хоҳласа, қизларингизга берасиз.

– Йўқ, – деди Шомил, – бунақа узуклар осонгина тақдим этилиб, осонгина қайтариб олинмайди. Вақти-соати келса, ўзим суғуриб оламан.

Лобар чеченга қўрқув тўла нигоҳини қадади ва яна гапиришга журъат этди:

– Анна Сергеевна мени ҳар кўрганида “ўғри” деб қарғарди. Гўё Истанбулдаги қиморхонага сизни тутиб бериш учун борган хоин ҳам эмишман! Бироқ қасам ичишим мумкинки, Шомил ака, ўғирликни ҳам, хоинликни ҳам ўйламаганман. Пулларни хотинингиз бўлганим учун олиб кетдим. Истанбулдаги қиморхонада эса сизни учратаман деб ўйламагандим. Ишонинг деб ялинмайман...

– Менимча, суҳбат чўзилиб кетди, – деди Иброҳим давангир соатига қарар экан. – Биз сафарга чиқмоқчимиз.

– Бир оз шошманг, бей, – ялинди Лобар. – Улушимни бериш ниятингиз бўлса, бир юз йигирма минг долларни ҳозир, шу ерда берсангиз...

– Бунақаси кетмайди! – бақириб юборди мафия сардори.

— Кийимларингизни алмаштиринг-да, ташқарига чиқинг. Сиз эса, Шомил жаноблари, машинангизга ўтириб, истаган жойингизга жўнанг. Бирон манзил номини қолдирсангиз, Лобар тез кунларда етиб боради. Ташвишланманг, унга фақат яхшилик қиламан.

— Майли, — деди Шомил Лобарга, — шу одам эрингни топиб бермоқчи бўлса, топиб бера қолсин. Пулларга келсак, қаердан олган бўлсанг, ўша ерга қайтариб қўй. Шунда ҳаммаси жой-жойга тушади. Узукни ҳам ўша ерда оламан. Парвизни ҳам шу куни кўрасан... Аммо қиморни бутунлай унутган аёл бўлиб боришинг лозим.

— Манзил...

— Манзилни айтдим-ку сенга?! — Шомилнинг қошлари чимирилди.

Чиқиб кетаётиб Иброҳим давангирга қўл узатди.

— Яхши қолинг, бей. Айтиб қўяй, Ўлик орол қўлдан кетди, деб ҳисоблайверинг. Сицилия сизга бериб қўймайди.

— Кўрамиз, — парво қилмади мафия сардори.

— Тўғри, ҳали оролда ҳам учрашиб қолсак керак.

Лобар Шомилнинг ортидан хавотир аралаш шубҳа-гумонлар билан қаради. Парвизни Россияга ташлаб келган бу одам Ўлик оролдан ҳамон кўнглини узмаган кўринади. Ҳар қанча тажрибали бўлмасин, биронтаси ногаҳон отиб ташлаши мумкин. Агар Шомил ўлса, Парвизни қандай топади? Ўзи бу одамнинг гаплари ростмикан? Қандай топиб келди Лобарни?

— Шомил ака! — қичқирди Лобар.

Йўлак охирига етиб қолган Шомил қайрилиб қаради.

— Сизни ахтармайман, тўғри, ўша жойга бораман.

Шомил бош қимирлатди.

— Эртага борсам ҳам сизни топишим мумкинми?

— Бугун борсанг ҳам! — деди Шомил.

* * *

Шомил кетгач, ҳаммалари учта машинага ўтириб, тоғ томон йўл олишди. Машиналар тез-тез ўрин алмашардилар.

Лобар, Иброҳим давангир ва қўриқчилари ўтирган машина

“Қил устудаеи тақдир-II”

саф олдига чиққанида, орқадаги бир машина тўхтади. Кўп ўтмай иккинчи машина ҳам ғойиб бўлди.

Бир қишлоққа етганларида нафас ростлаб олдилар ва машинани алмаштириб йўлда яна давом этишди. Денгиз соҳили кўрингунча жами тўрт марта полиция тўхтатди, бироқ тузукроқ текшириб ўтирмасдан қўйиб юборишаверди. Лобарнинг фаҳмлашича, изларни йўқотиш мақсадида яқин йўлни узайтиб аллақайси гўрларни айланиб келишган эди.

Соҳилбўйи изғирин эди. Улар катерга ўтириб денгиз ичкарисига сузиб кетишаётганида, Лобарнинг юзига сув сачради. Катернинг тумшуғи тўлқинга урилдими ёки одатдагидан баландроқ тўлқинга дуч келдими, не бўлганда ҳам, денгиз кўрмаган аёлнинг юзига кимдир бир сиқим майда тош билан ургандек “воҳ” деб терс бурилди. Кўзларидан тирқираб ёш чиқди. Аммо аламини кимдан олсин?

Катердан чиройли яхтага чиқиб олишди. Тонг отганида Лобар бутунлай бошқа оламда кўз очди. Атроф сокин ва кечагидан илиқроқ эди. Гўё бутун дунёни сув босган. Аммо Лобар “денгиз шунчалар ваҳимали бўларкан-да”, деб хаёлидан ўтказар экан, чўкиб кетишдан нақадар кўрқаётганини бир сония ҳам эсдан чиқармасди.

Тез орада кичик бир портга етишди. Бу ерда нотаниш тилда чулдираган найнов йигит уларни қора “Жип” турган омборхонагача эргаштириб борди. “Жип”да икки соатдан зиёд юришди. Қандайдир меҳмонхонада икки гуруҳга ажралишди. Иброҳим давангир ва Лобар аэропортга жўнаб, Қоҳирага учадиган бўлишди...

* * *

Тонг-саҳарда иккаласи Қоҳира аэропортида қаҳва ичиб ўтиришарди.

— Янги йилга ҳам оз қолди, — деди Иброҳим давангир қора кўзойнагини қўлида ўйнаб. — Умр ўтаяпти.

— Мазмунсиз умр тез ўтади, — Лобар оғир уф тортди. — Кечагина мактабни тугатгандим, бугун мени ўша қизга таққослаб бўладими? Ҳеч қачон! Атиги бир кун ичида шунча

фавғони бошимдан кечиргандайман.

– Шомилга жуда ишонар экансиз.

– Ростдан пулини қайтариб беришим керак. Агар бир дипломат долларини хароба тагидан қазиб олмаганимда, ҳозир тинч ҳаёт кечираётган бўлармидим?

– Менимча, ҳамма гап қартада.

– Ҳамма касофат қартада эканлиги аниқ. Бироқ бир юз йигирма минг долларни ҳам бекор олганман-да. Кўзим кеч очилди.

– Кўз кўп очилади, кўп юмилади, – деди мафия сардори.

– Шомилга ишонасиз, у яхши одам эмас. Қувонга ишонасиз, унинг ҳам иллоти бор. Эҳтимол, Шомил билан тили бирдир.

Шу тобда Лобар телефон орқали Қувон билан қисқагина хайрлашганини эслаб, виждон азобидан қийналиб кетди. "Унинг ҳам бошига бало-қазоларни ёғдирдим, – деди Лобар ичида. – Қаерга кетаётганимни ҳам айтмай жўнавордим. Шунчалар тез қайтишимга ишонаманми?.. Ишонаман. Чунки мен гўлман, аҳмоқман, телбаман..."

– Хаёл суриб қолдингиз? – сўради Иброҳим давангир.

– Ўзим, шунчаки, – деди Лобар қаҳва ҳўплаб. – Қувондан ҳар нимани шубҳа қилишингизни айтаман-да. У бечора қаёқдан танисин Шомилни?!

Аэропорт соатлари етгани кўрсатганда, Лобарни ҳайратга солиб, Иброҳим давангир йигитларидан иккитаси тез-тез юриб яқинлаша бошлади.

– Мана, куёш ҳам чиқди, – деди мафия сардори.

Шундан сўнг аэропорт биносини тарк этишиб, машиналарга ўтиришди-да, навбатдаги манзил сари равона бўлишди. Лобар Қоҳира кўчаларини томоша қилиб кетаётиб, деди:

– Бу шаҳарга менинг нима керагим бор экан?

– Сирни очадиган фурсат келганга ўхшайди, – истехзомуз кулимсиради Иброҳим давангир. – Акс ҳолда паришонхотир бўлиб, одамни уялтириб кўясиз, шекилли.

Лобар бурилиб қаради. Нигоҳи тешиб юборай дерди.

– Сир?! Ишқилиб оддийгина сирми? Юрагим ёрилиб

ўлмайманми?

– Йўқ, ўлмайсиз, – томоқ қирди Иброҳим давангир. – Эшитинг. Даставвал барчаси сизга оддий эҳтиёжлар бўлиб туюлди. Яъниким, ўғлингиз ва эрингизни қутқариш учун улкан қиморхонага келдингиз. Қиморхонада одам ўлгач, Мисрга яширинишингиз ҳам эҳтиёж...

– Сирни оддийроқ усулда очолмайсизми?

– Бироқ буларнинг барчаси эҳтиёж эмас. Ана, сизга сирни очиш! – деди мафия сардори. – Булар бориб турган мафия ўйинлари эди! Биласизми, сизни Тошқалъадан кейин ўйингизга жўнатиб юборишим мумкин эди, лекин яна керак бўлиб қолдингиз. Сицилия мафияси менга Ўлик оролнинг ўзида, шундоққина соҳилда қарта таклиф этаяпти. Ўйиндан бош тортиш – оролдан айрилиш демак. Биз уни озмунча қийинчилик билан қўлга киритдикми?!

– Яна қарта ўйнайманми? – Лобар кўзини юмиб, бошини суянчиққа ташлади. – Ўлиб қутулишим ҳақиқат экан-да.

– Сўнгги ўйин олдидан ҳаммангиз шунақа дейсиз, – гина қилгандек Иброҳим давангир жўрттага қовоқ уйди. – Кейин эса битмас-туганмас бойликка, чексиз-чегарасиз бахтга эришиб, биз бояқишларни унутиб юборасизлар. Мана сиз, Лобархон, Ўлик оролда сицияликларни ютасиз, эрингизни қутқарасиз, мендан катта миқдорда мукофот олиб, ватанингизга қайтасиз. Бир кун ҳам турмай Россияга шошиласиз. Шомилнинг пулларини қайтариб, ўғлингиз билан ҳам юз кўришасиз. Бизга эса эски ҳаммомда эски тос қолаверади. Миллионлаб долларларни совуриб, кунларнинг бирида яна йирик қиморни соғиниб қоламиз. Ўшанда сиз оилангиз бағрида бахтли ҳаёт кечираётган бўласиз.

Лобар унинг гапларини эшитмаётгандек ҳамон кўзини юмиб, бемажол алфозда ўтирарди. Бошқа киши бўлганида, эҳтимол, раҳми келиб кетармиди, аммо Иброҳим давангирнинг кулгиси қистади, атайин жиғига тегишни истаб:

– Лобархон, – деб секин туртди, – Шомил қанақа эр эди?

– Қанақа бўларди?.. – деди Лобар.

– Ўз вақтида энг сурбет қиморбоз бўлганмиш, шу ростми?

– Қайдам...

– Сезишимча, Сицилия томондан уни ўйнатишади. Сиз ва Шомил! Ажойиб-а? Эзиб ташлайсизми уни?

Лобар кўзини очиб, қия назар ташлади. Иброҳим давангир юзига қон югурган соғлом ва бахтиёр инсон қиёфасида эринмай илжаяр эди.

– У қартанинг ҳам, қиморбознинг ҳам кушандасига айланган, – деди Лобар. – Биринчи оиласини қартабозлар ваҳшийларча қириб ташлашгач, шу йўлга кирган. Яшашдан мақсади – қиморбозларни ўлдириш!

– Нега сиз ва Анна Сергеевналарни қўйнида асради? У учун сизлар иккита илон бўлгансизлар, шундайми?

– Анна Сергеевна Шомилнинг устози эди. Биз – учаламиз бўш вақтларимизда қарта ўйнардик, шунчаки эрмак учун. Билиб қўйинг Шомил пул тикиб ўйнайдиганларга шафқат қилмайди.

– Э, бўлмаган гап! Шомилингиз ҳозиргача қиморнинг орқасидан кун кечиради. Ҳеч бўлмаганда, қиморбознинг пулини тортиб олади! – Шундай деб мафия сардори қўлини ўриндиқ суянчиғига ташлаб, Лобарга яқинроқ сурилди. – Бу – қиморга қарши курашиш эмас, хоним, қиморнинг нонини ейиш! Еганда ҳам қиморбоздан-да ўн баровар ҳаром қилиб ейиш!

– Бунақа ақлли гапларни ўзига айтинг, – эътироз билдирди Лобар. – Ҳалол-ҳаром тушунчалари ҳақидаги ҳар қандай ваъзни севиб тинглайди.

Машиналар Янги Миср кварталдаги энг баланд ва энг кўркем меҳмонхоналардан бири томон бурилди. Еттинчи қаватдаги бир неча номерни Иброҳим давангир одамлари олдиндан банд қилиб қўйишган экан. Йигитларнинг ёнларида тўппонча борлигини ногаҳон пайқаган Лобар улар Туркиядан қандай қилиб қурол-яроғлари билан келишди, деб ўйлаб қолди. Агар Қувон ҳам милтиғи билан келишнинг иложини қилганида эди...

Йўқ, Қувоннинг ҳам қуролланган ҳолда келиши хомхаёл, Лобар учун хомхаёл эди. Аслида эса, у Қувонни ҳалиям яхши билмасди.

Кечкурун еттинчи қават йўлагида нотаниш икки жувон пайдо бўлганида, кўриқчилар ҳайдаб юборишди. Лобарни Иброҳим давангир ўз хонасига чақиртиргани учун у жувонларни тасодифан кўриб қолди. Бир хонадан иккинчисига ўтаётган ёш ва гўзал хоним ҳалигиларнинг кайфиятини баттар бузди.

— Маржа! Маржа! — деб қичқиришди улар.

Лобар кириб борганида, мафия сардори машваратнинг тўрида ўтирар, баҳс-мунозара бўлиб ўтгани, айримлари аччиқ гаплар эшитгани тўнд башаралар-у, терлаган пешаналардан сезилиб турарди.

— Ким у тўнғиздай чийиллаган? — деб сўради Иброҳим давангир эшикни ёпаётган кўриқчидан.

— Иккита фоҳиша жой сўраб келибди, — жавоб берди йигит.

— Еттинчи қаватга чиқишларига ким рухсат берибди? Зудлик билан аниқланглар!

— Суриштириш шарт эмас, — деди қорачадан келган миқти бир одам.

Лобар уни дарров таниди: Ўлик орол эгаси!

— Ў, хоним, — деди у ўрнидан туриб Лобарга қўл узатар экан. — Тезликда имиджимни ўзгартирдим, — сочи-ю кийим-бошига ишора қилди у, — танимадингиз-а?

— Танимай ўлибдими, уч кун бурун кўрган одамими, — Иброҳим давангир орол эгасини жеркиб берди. — Ўтиринг. Нега суриштиришим керак эмаскан анавиларни?

Орол эгаси Лобар билан кўришиб, ўрнига ўтирди ва:

— Меҳмонхонада сицилияликлар изғиб юришибди, — деди, — суриштиргандан фойда йўқ. Гапни чўзмайлик-да, тезроқ тарқалайлик.

— Қиморбоздан бошқа муаммо қолмади, — деб Иброҳим давангир Лобарга қаради.

— Ҳа, — деди орол эгаси, — Лобархон, сизни шунинг учун чақиртирдимки, сицилияликлар учун қарта ўйнайдиган қиморбоз ҳам аёл экан! Уни ўз кўзингиз билан кўришингиздан олдин исмини айтай. Фақат ҳушингиздан

кетиб қолмасангиз, бас. Аввал ўтириб олинг.

— Ҳаммаси жонимга теккан, — деди Лобар. — Ҳушимдан кетмаслигимга, ҳатто, киприк қоқмасликка ваъда бераман. Энди мени қарғиш урган қимор ҳеч қачон ҳаяжонга солломайди.

Лобарнинг руҳиятини Иброҳим давангир камоли зийраклик ила тушуниб ўтирарди, шунинг учун орол эгасининг гапини изоҳлашга жазм этди.

— Хоним, — деди у бегоналар олдида ўзини ортиқча жиддий тутаркан, — сиз билан сўзлашган жаноб оддий одам эмас. Уни араб мамлакатларида, Европада, Америкада ҳам яхши билишади. Оролни ютиб олганингиздан сўнг сизга нисбатан ўзгача қизиқиш пайдо бўлди бу кишида. Таржимаи ҳолингизни ҳам қўлидан келгунича ўрганиб чиқиб, сизни ёқтириб қолибди, албатта, тўғри маънода — худди акадек. Шу боис ёрдамини аямоқчи эмас. Биз орол ҳужжатларини расмийлаштираётганимизда, битта нарса аниқ бўлди. Сицилия бизни тинч қўймоқчи эмас. Бироқ оролни осонликча бериб қўймаслигимни ҳам тушунишади. Улар ҳам қимор йўлини энг маъқул йўл, деб топишиб, бизни қиморга таклиф этишди. Куню-ю, соатигача аниқ! Бу жаноб сизга Ўлик оролда қандай рақиб дуч келишини олдиндан аниқлаб, огоҳлантираётганини энди тушунгандирсиз? Сицилия бу кишининг азалий душмани! Орол яна бизнинг қўлимизда қолса, дейди. Душманларимиз оролни тортиб олишнинг ўзимизни рози қиладиган усулини, яъни қартани танлаган экан, мақсадларига эришишига йўл қўймаслигимиз лозим.

— Сицилияда моҳир қартабоз йўқ, — бетоқат бўлди орол эгаси.

— Ҳа, — давом этди турк мафияси сардори, — уларда кўзга кўринган қартабоз бўлмаганлиги боис, сизга қарши эски танишингизни ўйинга туширишмоқчи.

— Эски танишларим орасида Анна Сергеевнадан бўлак қиморбоз аёл йўқ, — деди Лобар хотиржамликни қўлдан бой бермасликка тиришиб. Бироқ кўзлари безовта ўйнаб кетгани ҳаммага сезилди. — У ўлган, буни мендан яхши биласизлар.

— Анна Сергеевнадан ҳам аввал ким билан танишгансиз,

Москвада? — айёрона кулимсиради орол эгаси. — Эсланг, эсланг. Квартирада бирга тургансиз.

— Тожикистонликлар...

— Ҳа, ҳа, мана бу бошқа гап, душанбелик эр-хотинларни эсламаслигингиз мумкин эмас, ахир.

— Биринчи эрим Маъруф деган қариндошимиз эди. У билан Москвага ишлагани борганимизда, бир ҳамюрт аёл бизни квартирага жойлаб қўйди. Биздан ташқари ўша уйда тожикистонлик эр-хотинлар ҳам ижарада туришарди. Эркакнинг исми Акмал, хотининики эса Зуҳро эди. Уларни эрдан чиқариб бўладими, — аччиқ хотиралардан Лобарнинг кўзларида ўт чақнади. — Эримни қиморхонага бошлаган кимсани, йўқлигимда эримга ўйнаш бўлиб олган суюқоёқ хотинни қандай унутай?! Таажжуб, энди Зуҳро ҳам қиморбоз бўлибдими?

— Бало эмиш. Айтишларича, аввал Тожикистондаги, сўнг Қирғизистондаги манаман деган қиморбозларни ютиб, Россияда ҳам шуҳрат қозонибди. Эронга ва Араб Амирлигига ҳам келиб-кетган дейишади. Қаранг, қиморбознинг уруғи кўпайиб бормоқда, дунё бўйича шунчалар кўпки, Зуҳрога ўхшаганларнинг қачон чиққанини сезмай қолибмиз.

— Қимор гўё иккиламчи олам каби биз билан ёнма-ён бошқа қимор оламларидан ҳам иборат, — деди Иброҳим давангир университет ёш профессорларига ўхшаб ҳаммага мағрур ва “ҳайрон қолдираяпман” мазмунида югурик нигоҳ ташларкан. — Айни дамда Қоҳирада қимор билан боғлиқ муҳим масалаларни кўраяпмиз. Шуни билинглarki, ҳозир шаҳарнинг аллақаерида бошқа бир халқаро қиморбозлар бошқа бир қиморни муҳокама қилиб ўтиришибди.

Лобар мафия сардорининг отаси университет профессори, онаси мактаб ўқитувчиси эканлигини ҳаёлидан ўтказар экан, мийиғида кулиб қўйди. Ҳаққиға кўчганда, Лобарни қимор оламининг тузилиши эмас, Зуҳро қизиқтира бошлаганди. Орол эгаси кўнглидан ўтаётганларини уқиб олаётгандек Лобарга яна муғомбирона тикилди ва ўзидан мамнун ҳолда жилмайиб:

— Зухро зўр эмиш, — деб қош қоқиб қўйди.

— Қойил қолдим, антиқа хабар айтдингиз, — деди Лобар.
— Бошқа вақт бўлганида, эҳтимол, ҳушимдан кетардим.
Аммо узр, ҳозир мени ҳеч нарса қизиқтирмайди.

— Биз эса қиморни бир сония ҳам унутолмаймиз, —
Иброҳим давангир Лобарга қовоқ уйиб қаради. — Зухро эски
рақибингиз экан, бу, менимча, ўз натижасини беради: сиз
янчиб, эзгилаб ташлайсиз.

Шундан сўнг улар қарта ўйинларида кузатилаётган янги
усул ва найранглар ҳақида бир оз сафсата сотишди-да,
юзларига фотиҳа тортишиб, хайрлашдилар. Лобарни хонасига
кузатиб қўйишди. Кечки овқат ҳам номерига олиб келинди.
Шу кеча Лобар қисмат чархпалаги орқага қайтаётгани ҳақида
ўйлаб чиқди. Шомил ҳам шуни назарда тутган эди... Мана,
Зухро билан учрашади, эрини топади, Шомилнинг
пулларини ўша хароба ертўласига кўмиб, ўглини қайтариб
олади. Неча йиллар бурун доллар умидида Россияга борган
эди, насиб этса, Россиядан аввалги Лобар бўлиб қайтади:
қимордан йироқ, бойлик васвасасига учмаган, аёллик
назокатини йўқотмаган, бир бебаҳо уй бекаси...

* * *

Орадан уч кун ўтди. Шу кунлар мобайнида Лобар
меҳмонхонадан бир қадам ҳам жилмади. Телевизор кўрди,
муסיқа тинглади, Қоҳира манзарасини сратлаб томоша қилди.
Бир синфдоши бор эди. Зилолани севарди. У университетга
ўқишга киргач, Зилолани Тагматга фотиҳалаб қўйишди.
Синфдоши кўп азоб чекди. Бир куни Лобарни учратиб
қолганида, "бизнинг факультетда синов ўтказилаяпти, ким
синовдан ўтса, Қоҳира университетига ўқишга
юборилармиш, агар кетсам, қайтиб келмайман", деган эди.
Кейинчалик эшитдики, у ростдан орзусига эришиб, Мисрга
ўқишга кетибди, худди мана шу шаҳарда ўқиб-қайтди. Ҳа,
у қайтди. Кўп турулмади. Танишлари унга "Э, маза қилиб
ўқиб юрмайсанми? Европага, Америкага кетардинг, чет элдан
яхши иш топардинг", дейишибди. Бир қиздан аразлаб

“Қул устудаси тақдир-II”

яхшигина ютуқларга эришган йигит аслида ватанини кучлироқ севишини тушуниб етибди. “Бойиш учун чет элда ишлаш хоинлик эканлигини эллик йилдан сўнг ҳамма тушуниб етади”, деганини эшитганида Лобар ҳам кулган эди. Шу тобда еттинчи қават деразасидан кўриниб турган сон-саноксиз иморатларга, гавжум кўчаларга маҳзун термуларкан, уйини жуда-жуда соғиниб кетди. Ўғилчасини ўйларкан, ватан, уй ва она соғинчи уни минг чандон қийнаётганини ҳис этди.

– Мен ҳам одамманми? – Лобар ўзига-ўзи гапирди, кўз ёшлари дув-дув тўкилди. – Эримни ҳам, боламни ҳам ит азобига қўйдим. Мени деб икки навқирон йигит ўлиб кетди. Озода ҳам менинг касримга қолди. Шунча гавғолардан кейин яна қимор ўйнайманми? Йўқ! Энди отиб ташласа ҳам ўйнамайман! Юз миллион долларлик орол бўлмайдами!.. Ўйнамайман. Шомил қартадан бош тортганим учун ўлганимни эшитса, Парвизни Ўзбекистонга жўнатади... Оролга бораман, Абдулла акани кўраман, лекин қимор ўйнамайман. Мулла келажагимни башорат қилиб, нима деган эди? Атрофи сув билан ўралган тошлоқ маконда отиб ўлдириласан, демаганмиди? Болаларим ҳақида ҳам бир нималарни фол очганди. Йўқ, болалар, бу – ўғай фарзандлар, менда энди бола бўлмайди. Мен оролга ажал истаб бораман! Мана сенга тақдир чархпалаги!.. Қайтиб келмайман... Номини ҳам совуқ – Ўлик орол... ўликлар ороли...

Эшик тақиллаб, Иброҳим давангирнинг овози эшитилди:

– Лобархон, эшикни очинг.

Лобар йўлакда турган мафия сардорига нимадир демоқчи эди, аммо вақт нақадар тигиз дегандек у соатига урди ва:

– Ярим соатдан сўнг изимизни ҳам топишолмасин бу меҳмонхонадан, – деди.

Улар меҳмонхонадан шоша-пиша чиқдилар. Машинага атиги уч киши ўтиришди: Иброҳим давангир, Лобар ва ҳайдовчи. Аэропортга келиб, машинани қолдирди ва, ўзларини ичкарига уришди. Самолёт чипталари олдиндан тайёрлаб қўйилган экан. Ҳаял ўтмай Лобар ўзини самолёт

салонида кўрди.

— Нега биз Афинага учаяпмиз? — сўради Лобар.

— Оролга Юнонистон орқали борамиз, — жавоб берди Иброҳим давангир. — Йигитлар бошқа йўлдан кетишди. Айтилган вақтда Истанбулдан ҳам қўшимча куч келади. Лобархон, орол энди расман меники. Сицилияликлар шохида юрса, мен баргида юраман. Ишимиз пухта-я, нима дедингиз?

— Пухта, албатта. Лекин мен шуни истардимки, охиригача пухта бўлса.

— Тушунмадим...

— Иброҳим бей, — деб Лобар унга узрхоҳ тикилди, — мен қимор ўйнолмайман. Қолганиниям ўзингиз ҳал қилсангиз.

— Кўзингизни юмиб ютасиз ўша душанбеликни, — деди мафия сардори. — Битта ёмон одатингиз бор: ҳар доим буюк ишлар остонасига етганда кўрқиб ҳамма истакларингиздан голиб чиқади. Агар шу одатингиз бўлмаганида, бугун мен эмас, сиз миллионерга айланардингиз. Сиздаги истеъдод билан. Осиёнинг ярмини қўлга киритиш мумкин.

— Бу "истеъдод" қачон келди-ю қачон бахт топибман! — кесатди Лобар. — Бошга битган бало эканлигини билсангиз ҳам, билмасликка оласиз. Мени бахтиқаро қилган қимор эмасми?..

— Тўхтанг, тўхтанг. Пессимистларни туғилганимдан бери ёқтирмайман. Учинчи қонуним нима эканлигини эсланг! Ҳеч қачон тушкунликка тушмаслик!

— Бешинчисини эсланг, — бўш келмади Лобар ҳам. — Бирон динга эътиқод қилиш, даҳрий бўлмаслик.

— Мен даҳрийманми? — мафия сардори кўксига нуқиди. — Алҳамдулиллоҳ, мусулмонман. Қиморга аралашганлар кофир, деб қаерга ёзиб қўйибди? Ҳали мен ҳажга ҳам бораман. Ювуқсиз бизнесманлар-у, яланғоч хонандалар борганда, мен боролмайманми?!

Лобар унга ачиниб қаради. Ачиниб қаради-ю, ўзининг нимасидир шу одамдан устун эканлигини илк бора пайқади. Шу ваддан майдалашиб ўтиришни, гап талашишни истамади.

“Қил устудағи тақдир-II”

Бироқ унинг жимиб қолганини кўриб, Иброҳим давангир захирада асраб ўтирган гапини гапирди:

— Шомил нега бунчалар гимирлаб қолди-я? Авваллари у кўзга кўринмай, аллақерларда одамхўрлик қилиб юарди. Кечаги маълумотларга кўра Қувон иккаласини Истанбулдаги қаҳвахоналардан бирида кўришибди.

— Билганингиздан қолмас экансиз...

— Маълумотни ишончли одамлардан олдим, — деди Иброҳим давангир. — Улар ҳеч қачон алдамайдилар.

Лобар лабларини қимтиди. Мафия сардорининг гапига жавобан бир нима дейишни истамай қора булут қоңлаган кўнгил осмони олдида ожиз қолди. Кейин тасаввур қилди: Шомил ва Қувон битта қаҳвахонада юзма-юз ўтиришибди. Улар нимани келишиб олишмоқда? Шунчаки суҳбатлашиш учун учрашмайдилар. Шомил мени топиб, турк мафиясининг ўрдасига кириб бордими, демак, Қувонни ҳам тополган. Балки дарахтзордан Тошқальани ўққа тутганини билган, ўз кўзи билан кўргандир.

— Ўйлашимча, — деди Иброҳим давангир ҳам хаёллар измида бир лаҳза жим қолгач, — бизларга ўқ узган қотил Шомил бўлиб чиқиши мумкин.

Калаванинг учини топаётган мафиоз Лобарни кўрқитиб юборди. Эндиликда буларга эркалик қилишга имконият қолмаётгани, албатта, ташвишли ҳол эди. Сир бой бермаслик учун Лобар:

— Изқувар бўп кетинг-е, — деб кулди. — Ўтирган жойингизда қотилларни фош этиб ташлайсиз-а?!

Лобарнинг кулгиси зўрма-зўраки, сўзлари эса самимиятдан йироқ эканлигини ҳар қандай одам сезиши мумкин эди.

— Агар маҳоратли қартабоз бўлмаганингизда... — деди мафия сардори, аммо гапини охирлашни истамай, Лобарга манманларча нигоҳ ташлаб қўйди.

— Агар қартабоз бўлмаганимда, — деди Лобар, — аёллик шаънимга, инсонийлигимга, имонимга тўғри келмайдиган иш билан шуғулланиб, сизлар билан бирга юрармидим! Бу

кунларни кўрганимдан кўра ўша пайтлари МалOVERнинг кўлида ўлиб кетганим афзал эди.

— Ўлиш учун ҳали кўп имкон келади, — пўнғиллади Иброҳим давангир.

Бир аёлнинг кучидан фойдаланиб юрган бу сардорчадан Лобар юракдан ижирганиб, иллюминатор томон юз бурди...

Мудрабди. Тушга ўхшаш бир манзарани кўрибди. Оппоқ булутлар эмиш. Осмондаманми, ердаманми, деб ўйлаб турса, рўпарасидан кенг майдон чиқиб қолибди. Атроф жазирама эмиш. Майдон бинолар билан ўраб олинганмиш. Бир вақт қараса бу майдон оддий майдон эмас, Каъбатўллоҳ жойлашган муқаддас саждагоҳ эмиш...

* * *

Афинадай гўзал шаҳар ҳам Лобарни мафтун этолмади. Унга илоҳий ишорат берилдими ёхуд мафия сардорининг ҳажга бориш истаги ёмон таъсир қилдими, не бўлганда ҳам, тушида Каъбани кўриши янада мутаассир этди уни. Шунча кўргиликларимнинг барчаси имонсизлик оқибати эмасмикан, деган хаёл миясида чарх урмоқда эди. Шунда бир замонлар тасодифан ўқиб қолган маълумотни эслади: ҳажга бориш қанчалик улуғ сафар ҳисобланмасин, у энг асосий бешта фарзнинг охиргисидир, мусулмончилик ҳаж сафарига чиқишдан аввал кўнгилда бошланади. Аввал имон, намоз, рўза, закот деган фарзларни юрагига жойлай олган, амал қилган кишигина ҳаж сафарига лойиқдир... "Мен-чи, — деб ўйлади Лобар, — тушимда кимман-у, ҳушимда кимман?!"

Лобарнинг кўнглида барибир умид чироғи ўчмай турарди. Улар денгиз соҳилига чиқишиб, кичик кемада зулмат қаърига, равона бўлишган эса-да, қиморбоз аёлнинг кайфияти кечагидан аълороқ эканлиги мафия сардорининг жигига тегди. Буни сезмаган Лобар сўради:

— Бу Эгей денгизими ё Мармарми?

— Сизга нима фарқи бор? — деди Иброҳим давангир. — Бунақа денгизларда ортиқча саволлар берилмасдан, иш

ўнгидан келиши учун Худога илтижо қилинади. Акс ҳолда, касофат устида турганингиз учун ҳар сонияда ажал бўғзингиздан олиши мумкин.

— Ҳаммаси бир гўр экан-да, — деб Лобар нари кетди.

* * *

Тонгга яқин кемадагилар ғимирлаб қолишди. Йигитлардан бири Лобарни ухлаб ётибди, деб ўйлади шекилли, секин яқинлашди-да, чақира бошлади:

— Хоним, туринг, етиб келдик.

Кутилмаганда Лобар унинг костюми ёқасидан ушлади, нигоҳлар тўқнашди.

— Сизга нима бўлди? Қўрқити.б юбордимми? — деди йигит.

— Усмон ҳушига келганми? — дабдурустан саволга тутди Лобар.

— Нима?

— Усмон Тошқалъада снайпернинг ўқиға учғанди, аҳволи оғир эди. Ҳушиға келибдими, деб сўраяпман. Битта одамға бирғалиқда хизмат қиласиз-у, наҳотки, билмайсиз?

Йигит Лобарға безрайиб қараб турди. Кейин:

— Менға сизни уйғотиш буюрилган, — деди-да, кета бошлади.

— Аввал ўзинг уйғон, гумроҳ банда, — Лобар жаҳл билан чарм костюмини силтади ва эғниға ташларкан, атрофға бир қур кўз югуртирди. Кимнингдир қўлида автомат ҳам кўзға ташланарди.

— Фронтға етиб келганимиз ростми? — зинадан чиқиб сўради Лобар.

— Кеча сизни огоҳлантирдим, — деди Иброҳим давангир тишларини ғичирлатиб, — бу ерларда ортиқча саволлар берилмайди. Сиз тугул манаман деган жанг устасининг ҳаёти қил устида турганда гапларингиз, ўлай агар, умуман ёқмаяпти.

Кема бир маромда чайқалиб турар, йигитлар зўр бериб сувға қайиқ тушириш билан овора эдилар. Иброҳим давангир уларға нималарнидир уқтирди. Қайиқ орол томон сузиб

кетгач, Лобарга деди:

— Бу ерда турманг, биронта аҳмоқ қуролини ишга солиб қолса, биринчи ўқ сизга тегиши аниқ.

Мафия сардорининг ишорасидан сўнг бояги йигит Лобарни пастга кузатиб қўйди.

— Аҳмоқлар, — деди Лобар.

Тонг ота бошлади. Гарчи ҳамон ваҳми келаётган бўлса-да, Лобар уфқдан бош кўтарган куёшни кўриб, денгиз жамолига мафтун бўлди-қолди. Бир томонда эса маҳобатли қоялари ва ўрдакнинг тумшуғидек чўзилган қумлоқ соҳили билан Ўлик орол ўшшайиб турарди. Лобар ўткир кўзлари ила олисда, оқиш туман ортида қорайиб кўринган яна иккита оролни илғади. Бу атрофларда майда ороллар кўплиги аён эди. "Наҳотки, шу оролларни битта-битта текширадиган ҳукумат йўқ? — хаёлидан ўтказди у. — Ўлик оролда янги аср қуллари ишламоқда, тепасида қуролланган сицилияликлар... Ўзи бу ҳудуд қайси давлатга қарайди?"

Бироқ кўнглидан кечган саволларга ҳеч ким жавоб топиб бермаслигини Лобар тушуниб етгани.

У оролдан кўз узмас экан, қаршисида улкан қамоқхона турганини ҳис этди. Иброҳим давангир лоф ургандек, Тошқалъада эмас, айнан Ўлик оролда инсон ҳимоячиси бўлмиш қонуннинг "қ" ҳарфи йўқлигига амин бўлди.

Қайиқ қайтиб келди. Қолганлар ҳам унга туша бошлашди. Лобар қадам қўйган маҳал қайиқ лопиллаб кетди: у чўчиб тушиб, Иброҳим давангирнинг тирсагидан ушлади.

— Нега тик турибсиз? Ўтиринг! — койиб берди мафия сардори. — Қайиқда ҳам тик турадимиз одам?!

Лекин ўзи тик тураверди. Бир бебош тўлқин орқадан урилганда, ўжарлиги ўз бошига етиб, денгизга қулашига бир баҳя қолди.

Қайиқ оролнинг қумлоқ соҳилига яқинлашганда, Лобар Иброҳим давангирнинг йигитлари ёнида тиржайиб турган европалик узун бўйли кишиларни кўрди. Бири тиззасигача сув кечиб, қайиқни кутиб олди ва Лобарга қўл узатган эди, Иброҳим давангир:

– О, бу ерда эмас! – деб хитоб қилди. – Нима, муздай сув кечиб, оёқдан қолайликми? Марҳамат қилиб, қумлоқчача судранглар.

Икки турк ва ўша сицилиялик жонбозлик кўрсатишиб, қайиқнинг тумшуғи қумга урилгунча тортқилаб келишди. Навбат билан соҳилга сакраб тушдилар.

– Менинг оролим бундан бошқача бўлиши мумкин эмас, – деди Иброҳим давангир.

Сицилияликлар бир-бирига қараб тиржайишда давом этишди. Лобарга биронтаси ёқмади. У одамни бир кўришдан билиб оладиган авлиё бўлмаса-да, булар эзгулик ва меҳроқибатдан кейин туғилган каслар эканлигини фаҳмлади. Яна шунга ақли етдики, кимлардир қоялар орасидан қумлоқ соҳилни кузатиб ўтиришибди. Ўлдириш нияти туғилиб қолса, пастдагиларнинг ҳолига маймунлар йиғлайди.

– Одамларингизнинг ҳаммаси шуми? – сўради юзи тиртиқ сицилиялик турк тилида қийнала-қийнала.

– Кемада ҳам бор, – деди Иброҳим давангир. – Бундан ташқари, яна бир кемамиз сузиб келаяпти. Қурилиш ашёларини келтиришни буюрганман.

– Йўқ, – қўлларини кўтарди сицилиялик, – қурилишга шошилманг. Қарта нима билан тугайди, сиз билмайсиз-ку.

Иброҳим давангир қумга чирт тупуриб, малла қояларга ижирганиб кўз югуртирди.

– Бу ташландиқ маконда санатория қурармидим, – сицилияликларга қарамай сўзлади у. – Қурилиш ашёлари деганда мен мақбарага кетадиган ғишт ва цементни назарда тутдим. Эшитганмисиз, Осиёда “мақбара” деб аталувчи иморатлар бор. “Мавзолей” деса ҳам бўлади. Унда ҳурматли кишилар дафн этилади.

Юзи тиртиқ киши қалтис ҳазилга қисқагина кулиб қўя қолди-да:

– Дон Алехандро қумда ҳам ётаверади, – деди.

Иброҳим давангир “ҳали шунақамисан” мазмунидан нописанд нигоҳ ташлади. Йўл бошловчи киши қоялар сари ишора қилгач, қумлоқдан олға юриб кетди. Шағал ердан

ўтиб, зинасимон сўқмоққа етдилар. Бу сўқмоқ уларни сицилияликлар қароргоҳига элтди. Учта тош уйча бир-бирига тиқилинч қурилган бўлиб, ҳовли саҳнида шляпали бир кимса чой қайнатмоқда эди. Кунботар томондаги пастак девор ортидан бепоён денгиз ва қўшни ороллар ниҳоятда гўзал ва мудроқ ҳолда ястаниб ётарди. Шундоқ тепада денгиз қушлари қийқириб чарх уради.

Ичкарида туркияликларни бақалоқ сицилиялик кутаётган эди. Унинг соқоли олинмаган (назарида, сув ҳам тегмаган) башарасига қарашга Лобар тоқат қилолмади. Шундай баҳаво жойда хона ичи сасиб кетгани дард устига чипқон эди. Икки жинойи гуруҳ бошлиқлари бир-бирининг тилини тушунмаслиги ҳол-аҳвол сўрашмаганидан ҳам маълум эди.

Сицилиялик ўз тилида нимадир деган эди, юзи тиртиқ киши Иброҳим давангирдан қайта сўради:

— Ростини айтинг, одамларингизнинг ҳаммаси шуми?

— Боядан бери миямни эговляяпсиз тутуриқсиз саволларингиз билан!

Сицилияликлар бир-бирига маъноли қараб олишгач, юзи тиртиқ киши деди:

— Сизлар келишдан сал аввал оролга шимолий томондан бир қайиқ яқинлашди. Сўнг яна узоқлашди. Бироқ шуни гумон қилаяпмизки, ўша қайиқдагилар қоя томондан сузиб келиб, оролга жойлашиб олишган бўлиши мумкин. Чунки қайиқни иккинчи марта жануб томонда кўришган. Кузатувчининг айтишича, қайиқда дастлаб уч киши кўринган. Кейин эса иккитаси ғойиб бўлиб қолган. Балки кузатувчига шундай туюлгандир. Одамларингизнинг ҳаммаси шуми, деб сўраётганимизнинг боисини тушунгандирсиз. Мабодо махфий равишда қояларга қўшимча одам яширган бўлсангиз очиқ айтаверинг. Аслида биз сизга, сиз бизга хусумат қилмаймиз. Тинчгина қарта ўйнаймиз, холос.

— Оллоҳ номи билан онт ичишим мумкин, мен оролга яширинча одам юборганим йўқ.

— Биз сизга ишонамиз, Иброҳим жаноблари, — деди тилмоч. — Кузатувчи алаҳсираганга ўхшайди. Йигитлардан

бири қўшни уйчадан стуллар келтиргач, ҳаммалари ўтиришди.

– Қиморбоз аёл шуми? – сўради бақалоқ.

– Ҳа, – деди турк мафияси сардори, – сеники қаерда?

Тилмочнинг таржимасидан кейин бақалоқ бутун оғирлиги билан суяниб, Лобарга юқоридан назар солди. Лобар “одам шаклидаги ҳўкиз бўлса бундан ортиқ бўлмайди”, деб хаёлидан ўтказди.

– Чиройли экан, – деди бақалоқ. – “Иблис қарталари”даги ўн олти ёшли даманинг ўзгинаси. Менимча, оғушингда ҳам ундан қолишмаса керак.

Тилмоч ўзича изоҳлаган бўлди:

– Босс яқинда Макс Ренуарни ўқиб чиқдилар. “Иблис қарталари” ҳақиқатан зўр ёзилган. Класс!

– Порно, – луқма ташлади сицилияликлар бошлиғи.

– Ифлос! – деди Лобар ўзбекчалаб. (Унинг бу маломатини ҳеч ким таржима қилиб ўтирмади.)

Иброҳим давангир уф тортиб, саволини такрорлади:

– Сенинг қартабозинг қаерда, дон ...?

– Қартабозимми? Сенга қартабозим керакми? Чақиринглар уни, – деди бақалоқ.

Кўнгли айниётган Лобар ҳам ташқарига йўналган эди, бақалоқ ҳуштак чалди. “Ўтир” деб стулни кўрсатгач, Лобар ноилож жойига чўкди. Ҳаял ўтмай ташқаридан аёл кулгиси эшитилди. Бу кулги бегона, бетийиқ, беҳаё эди. Лобар Зухрони охирги марта Москвада қандай аҳволда кўрганди? Маъруфнинг тўшагидан уялмай чиқиб келганмиди? Ҳа!.. Аммо бунчалик эмасди!

Қия очиқ эшик шарақлаб кетди ва ҳамма бирдан шу томонга қаради. Яноқлари қонсиз, лунжи ботиқ, кўзлари қизарган бир аёл бўсағада бир сония туриб қолди. Сўнгра яна ҳиринглади-да, ичкарига қадам босди.

– Лобар келибди-ку, салом!

Аммо Лобар у билан кўришишни истамай юзини ўгирди.

– Кўрқма, мен Зухроман, – деди душанбелик қиморбоз.

– Эслайсанми, Москвада битта уйда яшаган эдик. Акмал акам эрингни қиморхонага олиб боргани учун хафа

бўлгандинг. Ё қаргаганмидинг? Ушандаёқ у киши ўлган. Кейин эшитсам сенинг эринг ҳам ўлиб кетибди.

– Сенга нима?! – қайтариб ташламоқчи бўлди Лобар.

– Сенга нима, менга нима, деб қачонгача юрасан? Тақдир ўйинини қара, учинчи эринг ҳам менинг қўлимда! Исми Абдулла экан қариянинг!

Лобар ўрnidан туриб кетди. У эрининг соғ-омон эканлигидан эмас, бутунлай бошқа нарсадан таъсирланган эди.

– Ютиб олдим, – тилини чиқариб, кўзларини олайтирди Зуҳро. – Қани, унинг нимаси Лобарни мафтун қилган экан, деб тонгача бош қотирдим. Бир халта гўнгдан бошқа нарса эмас экан-ку! Тагин келиб-келиб уни қиморга тикибдилар-а!

Лобар бор кучини тўплаб, Зуҳронинг юзига шапалоқ туширди. Чарсиллаган овоздан сўнг бир лаҳза сукунат чўккан эди, қўшни уйчадан эркакнинг аянчли дод-войи эшитилди... Бу овоз Лобарга жуда-жуда таниш эди.

– Эшитаяпсанми? – деди Зуҳро алам билан. – Танидингми эрингнинг овозини? Сенинг келишинг шарофатига мен унинг тишларини битта қолдирмай суғуриб олишни буюргандим. Бориб томоша қил!

Лобар шу заҳотиёқ ташқарига отилди. Қичқариқ ўнглаги эшикдан эшитилмоқда эди. У омонат турган шалоқ эшикни нозик жуссаси билан уриб, ағдариб юборди. Ўзиям кутмаган чаққонлик билан сакраб туриб, стулга боғлаб қўйилган афтодаҳол кимсани ва унинг устига энгашиб қўлида омбур ушлаган қўйи қотиб қолган итальянни кўрди. Учовлари бир сония бир-биридан кўз узишмади. Италияннинг мовий кўзларида телбалик билан ёвузлик апоқ-чапоқ шуълаланар, жабрдийда кимсанинг яра-чақа босган қовоқлари остидаги йилтиллаётган кўзларида ниҳоятда аянчли илтижо муҳрланиб қолганди. Италиян кўз қири билан Лобардан сал наридаги токчага қаради: дарвоқе, аёл қўл узатса етгулик жойда "Макарэв" тўппончаси ётарди. Буларнинг шу туриши ҳаёт-мамот сукунати эди. Ким чаққон бўлса, ўша тирик қолади!..

Ва итальян тўппонча сари қоплондек отилди, лекин Лобар ўнг қўлини чўзиб, тўппончани юлқиб олди-да, чап қўли

“Қил устудаеи тақдир-II”
билан сақлагични тортди... Италиянинг ўлим ҳиди анқиб турган пажмурда жасади ҳали мувозанатини сақлашга улгурмасдан кўксидан иккита ўқ тешиб ўтди.

Италян тош деворга қапишиб қолди, сониялар ичра оғзидан қон келди. Сицилияликлар Лобарнинг кўлидан қуролни тортиб олишди-да, жон бераётган италяннинг бошига тўпланишди. Турклар ҳам саросима ичра қараб туришарди. Италияни негадир силтаб кўришди. Боши жонсиз шилқиллади, кўзининг оқи кўринди, кўкси эса қонга бўялиб бўлганди.

– У ўлди! Ўлди! – дейишди сицилияликлар.

* * *

Ўқ овозини эшитиб, қоялар орасидаги сўқмоқда бир қуролли кимса кўринди. Узоқданоқ:

– Ҳой, бу ерда нима бўлаяпти ўзи? – деб сўради.

– Ромео нариги дунёга жўнатилди, – деди сицилияликлардан бири. Сўнг қўшиб қўйди: – Худо ҳаққи, ҳазил қилмоқчи эдик, манави жодугар ўлгудек абжир экан, бечора маэстрони отиб қўйди.

– Энди сенга қийин бўлди, – кулди юзи тиртиқ кимса, – ким скрипка чалиб беради?

Кулбадан бақалоқ ва Зухро ҳам чиқиб мурдани томоша қилдилар.

– Сен қартабоз бошлаб келганмисан ё киллерми? – бақалоқ Иброҳим давангирга олайиб қаради. – Корсикадаги кўча жангларида омон қолган мусиқачини оппа-осон ўлдирди-қўйди.

Таржимон бу гапни туркчага ўгириб улгурмасдан турк мафияси сардорининг фиғони фалакка чиқди:

– Нима ўйин бу?! Биронтангнинг эсинг жойида эмас! Бошларингни ейди шу аҳмоқчиликларинг. Агар Лобарга бир гап бўлганида...

Шу он қўл-оёғи боғлиқ кимса заиф товушда чақирди:

– Лобар... Ло-ба-ар...

Қотиллик таъсирида карахт бўлиб турган Лобар стулдаги

кимсага тушунарсиз нигоҳ ташлади. Бирдан кўзи "ярқ" этиб очилди.

— Абдулла ака! — деб хитоб қилди-да, ҳаммасини унутиб, унинг ёнига чопди. — Мени кечиринг!.. Қандай балоларга гирифтор қилдим-а?! Ҳаммаси ўғлим учун эди... Худога шукр, Парвизжон ҳам топилди. У Россияда, ишончли одамнинг уида. Нега хурсанд бўлмаяпсиз? Парвиз топилди!

— Ипни еч, — Абдулла аканинг афти бужмайди.

— Мен сизни қутқариб, юртимизга жўнатаман. Кейинги қиморларда ҳаммани ютдим! Аслини олганда, сизниям ютқазганим йўқ, улар Парвиз учун мажбур қилишди. Сизни қутқаришга пулим етади.

Қўл-оёғи бўшаган Абдулла ака қўрқув ичра шивирлади:

— Мафия одамани ўлдирдинг, ўзинг ҳам соғ қолмайсан.

У ёқда Иброҳим давангирнинг гапларини таржима қилишди шекилли, бақалоқнинг ҳам жағи-жағига тегмай, бидирлай бошлади:

— Сенга нима, ўлган одам бизники-ку! Худди жабр кўргандай гапирасан! Товонини тўлаб қўйларинг! Қани, бўл, бўл! Биз яна бунинг қиморбозига эр топиб берибмиз.

Нима бўлганини сўраган кимса етиб келди. У жиноятчилар орасида анча-мунча мавқега эга эканлигини исботлаб, бақалоққа ўшқирди:

— Алехандро, унинг ўрнида ўзинг бўлишинг керак эди! Қачон қарама одам ўлдириш, қизларнинг номусига тегиш, бола ўғирлаш томошасини кўрсатиб юрасан! Мана, оқибати... Ўҳ, Ромео, кунинг битганлигини билмай, эрталаб қанча койибман-а, сени?! Азизим, кечир!

У мурда сари икки-уч қадам ташлади-ю, Абдулла акага важоҳат билан боқди.

— Шу чўчқа учун ўлдими менинг дўстим? — кейин эса Лобарга қаҳрли нигоҳини бурди. — Сен — урғочи шайтон, кимни ўлдирганингни биласанми?!

У Лобар томон хезланган эди, юзи тиртиқ кимса деди:

— Тўхта, эй!.. Нима, иккинчи Ромео бўлмақчимисан? У, ахир, турк мафиясининг салкам сардори-ку!

— Бас қилинглар! — бақирди бақалоқ ҳам. — Ҳозир бунақа ишларнинг мавриди эмас. Қани, хонани тозаланглар, қиморни шу ерда ўйнаймиз. Мурдани эса қоядан денгизга улоқтиринглар. Сен эса, — у Ромеонинг дўстига гапирди, — масхарабозликни йиғиштириб, ғорга қайт.

Сицилияликларнинг бу мунозараси яқунлангунча, Иброҳим давангир йигитлари Лобар ва эрини ташқарига чиқаришди. Ҳар икки мафия йигитлари ўзларини хотиржам тутишга ҳаракат қилсалар-да, қарғиш урган Ўлик оролда хотиржам нафас олишнинг ўзи бўлмасди.

Ромеонинг жасадини сувга улоқтириш учун кўтариб чиқишаётганида, унинг дўсти томоша кўрсатиш фикри кимдан чиққанлигини билиб олди ва бир четда турган Зухронинг устига бостириб борди. Аёл деб илтифот қилиб ўтирмади: жағига мушт солди! Лобар Зухронинг жағи қандай қарсиллаб кетганига, юзтубан йиқилганига шоҳид бўлди. Шу тобда барчанинг нигоҳи мурдада эди, ёлғиз Лобаргина Зухродан кўз узмай: "Сен ҳам, эринг ҳам бахтимнинг кушандаси бўлдинглар! Эринг-ку ўлди, сенга нима бор эди? Мен каби бахтсиз эканлигинг етмайдами? Нега яна қабиҳликларни давом эттираяпсан?" деб хаёлан сўзлаётганди.

Аёлнинг хор бўлиб ётиши барибир Лобарнинг кўнгил қатларида аллақандай ачинишга, нафсониятга, гурурга ўхшаш туйғуларни кўзғатиб юбориб, мушт кўтарган эркакка нафрат билан боқди.

— Нега тўхтаб қолдинглар? Юринглар, — деди Иброҳим давангир ўз одамларига. — Ўзлари билан ўзлари бўлиб қолишди, бизга нима! Юрсаларинг-чи!..

— Қарта шу ерда бўлади, — деди юзи тиртиқ кимса.

— Аввал қиморбозингизни ўзига келтириб олинг, — деди Иброҳим давангир, — қарта бўлса, қочмас. Сизнингча, мен оролимдаги конни кўришга ҳақлиманми, йўқми?

Юзи тиртиқ кимса дарҳол бақалоқ хўжайинига ўтирилиб, туркнинг истагини етказди. Сицилияликлар бир-бири билан ёқалашиш даражасида талашиб-тортишишар, айниқса, Зухрони урган киши ҳеч кимга куч беришни истамасди.

Ниҳоят, бақалоқнинг сабр косаси тўлиб, қўйнидан тўппонча чиқарди. Аммо Ромеонинг дўсти тап тортмай тўппончани чангаллаб, ўз кўксига босди.

— От! Ўлдир мени ҳам! Қўлингдан келадими? — қичқирди у.

Лобар кўзларини қаёққа яширишни билмас, яна бир одам ўлдирилишини кўришни хоҳламасди. Чунончи, бақалоқ ҳам истамади, тўппончасини филофига солар экан, Ромеонинг дўстини нари итарди. Шу лаҳзада юзи тиртиқ кимса Иброҳим давангирнинг хоҳишини яна такрорлади. Бақалоқ бўзрайиб қаради, сўнг қон туфлаб, оғзини артишга мажоли етмаётган қиморбоз аёлга ҳам бир қур кўз югуртирди. Зухронинг ўзига келиши учун хийла вақт даркорлиги аён эди.

— Майли, — деди бақалоқ истар-истамай, — турк ўз оролини биринчи ва охирги марта томоша қилиб қолсин. Лекин форнинг панжарасидан нари ўтказманглар. Ишчилар билан гаплашмасин. Анави фоҳишанинг эрини коннинг тубига ташлаб, ўзини эса...

Бақалоқ бирдан тўхтади, ёл босган кўксини қашиб, Лобарга суқланиб боқди. Турклар оролни кезиб чиққунча, у нима билан машғул бўлишни ўйлаётгани билиниб турарди. Қўлини чўзиб, кўрсаткич бармоғи ила Лобарни нишонга олди.

— У қолсин, меҳмон қиламан, — деди сурбетларча.

Аммо Иброҳим давангир Лобарнинг елкасидан тутди-да, олға бошлаб кетди. Қоя ортига ўтишгач, Лобар мафия сардорининг қўлини елкасидан олиб ташлаб, Абдулла акани кутиб турди. Эри чарчоқ, хасталик ва исноддан оёғини зўрға босиб келарди. Эр-хотин юзма-юз туриб қолишди. Иброҳим давангир одамлари ва сицилияликлар бир оз ўтиб тўхташди. Ҳаммаси эр-хотинни кузатишарди.

Абдулла ака бошини зўрға кўтариб:

— Парвизжоннинг топилгани яхши бўпти, — деб кўзларини пирпиратди, лаблари ҳам қалтираб кетди. — Лобар.... Сен... сен бошқача хотин чиқдинг... Мен оддий одамман, муаллимликни ташлаб, савдога бош суқмаслигим керак эди. Муаллимлик экан менинг қисматим! Қара, энди қаерларда хор бўлиб юрибман.

– Бу менинг айбим...

– Тўхта, охиригача гапириб олай. Нега ўзимни оддий одамман деяпман? Чет мамлакатларда бунақа одамлар билан мулоқотда юролмайман, тенглашолмайман... Шунақа одамман! Сен эса бошқачасан!.. Тенг эмасмиз... Энди эрхотин ҳам бўлолмаймиз... Тўғрими?.. Ҳозир мени қутқарсанг, бас. Лобар, юртимга бориб ўлсам армоним йуқ! Бу ерларда ўлигим хор бўлмасин! Лобар, ялинаман... Форда ортиқ чидаёлмайман... Қутқар мени, сенга ҳеч қандай даъвом бўлмайди, у ёқда – Ўзбекистонда! Агар алдасам, Худо урсин... Парвизга ҳам оталик даъво қилмайман. Мени кўмадиган фарзандларим бор...

– Бей, – чақирди Лобар, лекин дарров ўзи унинг ёнига борди. – Москвада қиморга тикилган, сўнгра Сицилияга сотиб юборилган эркак шу бўлади. Пул беринг, уни қутқариб олай. Ахир, биз шунга келишганмиз-ку. Эримни ҳеч қачон бу аҳволда кўришни истамайман, гарчи у билан энди битта оила бўлолмасам-да!

Турк мафияси сардори Лобарга яқинлашиб энди кўраётгандек, киприк қоқмай тураверди.

– Нима? – деди Лобар.

– Иккинчи кема етиб келгунча, – шивирлади Иброҳим давангир, – менга илтимос қилинмасин. Наҳотки, кўрмаяпсиз, булар Сицилия мафиясига ўхшамаяпти. Қандайдир каллакесар югурдаклар. Ҳали сиз бефаросат бақалоқни Сицилия мафияси бошлиғи, деб ўйлаяпсизми? Йўқ, Сицилия мафияси раҳбарияти бунақа жирканч жойларда юрмайди.

– Мен бу одамни қутқаришим керак...

– Мен эса сизни соғ-саломат асрашим шарт.

– Бу киши мендан бир қадам ҳам узоқлашмайди.

– Фалокатни ўзингиздан нари тутсангиз-чи, Лобар!

Иброҳим давангир ва Лобар келишолмади. Қайсарлик билан йўлларида давом этишди.

Лобар яна бир аҳднинг измида эди: у қарга ўйнамоқчи эмас! Бироқ оролга ташриф, ҳатто, вақтни чўзишу форга саёҳат ҳам қиморга обдон тайёргарлик мақсадини ифодаларди. Йўловчи купе деразасидан қараб, поезд манзил сари нақадар шитоб-ла шошилаётганини кўра-била туриб, "Йўқ, мен поезд йўналишига тескари томонга пиёда кетаяпман", дея оладими? У нималарни хаёл қилмасин, токи поезддан тушиб қолмас экан, поезд уни навбатдаги бекатга олиб кетаверади.

Лобар ипсиз боғланиб, тўда ортидан форга яқинлашаркан, сицилияликларни қизиқтириб қолган ва тагида қанча-қанча одам ишлаётган машъум форга оёғи тортмади. Бироқ уни судрагудай бўлиб ичкарига таклиф этишди.

— Пастроққа тушишга шундоқ ҳам ижозат йўқ, — деди юзи тиртиқ кимса. — Панжарадан қарайсиз, ажойиб манзара.

Дарҳақиқат, фор оғзи торроқ бўлса-да, ҳаял ўтмай кенгрок жойга етдилар. Пастдан мотор овози эшитилар, электр чироқлари унда-бунда порлаб турарди. Арматурадан қилинган панжара ортидаги нишаб йўлга тахтадан зинапоя ўрнатилган эди. Лобар зина охирига кўз ташлаб, одамлар зулмат қаърида қайси куч ва қайси ирода билан ишлаётганига лол қолди. Соқчилар панжара эшигини очиб, ҳар иккала мафия одамларига йўл бўшатишди.

— Довюрақлар пастга тушиб, ишчилар меҳнатини томоша қилишлари мумкин, — деди юзи тиртиқ кимса. — Бу ердагиларнинг меҳнати оғир, аммо иш ҳақи ҳам шунга яраша.

Иброҳим давангир ҳайрон бўлиб деди:

— Қайси аҳмоқ иш ҳақиға учиб, ажал оғзида ишлайди? Менимча, бу ердагилар ўғирлаб келинган одамлар, замонавий қуллар. Абдулла деган одам мисол!

— Биз уларга ҳар ойда беш юз доллар ёзиб кўямиз, — деди сицилиялик хижолат бўлмасдан. — Овқат, кийим-кечак ва ётар жойлари учун ҳақ олмаймиз. Кул деб ҳақорат қилманг. Булар ҳам сизу бизларга ўхшаган одам. Битта фарқи, истаган вақтида кетолмайдилар. Гапим сиз ҳақингизда ҳам борапти, — дея у Абдулла акани имлаб чақирди, — келинг, нега

анграясиз? Кечадан буён роса ишрат қилганингиз етар!

У шундай деб Абдулла акани панжара ортига ўтказиб, жаҳаннамга равона қилмоқчи эди, Лобар йўлини тўсди.

– Қўлингизни ҳам теккизманг! – деди кўзларидан ўт чақнаб.

Юзи тиртиқ кимса соқчиларга бақирди:

– Нега анқаясанлар?! Томоша тугади! Иш жойига жўнатинглар буни!

Икки барзанги Абдулла аканинг оёғини ерга теккизмай олиб кета бошлашди. Лобар бақувват билакларга беҳуда осилиб, айюҳаннос солиб қолаверди.

– Бу одам жонингиздан ҳам устунми? – хитоб қилди Иброҳим давангир Лобарга. – Аралашманг ишларига! Эр фақат никоҳ қоғозидагина сизники! Аслида эса Сицилия молдай сотиб олган. Шунисигаям шукр қилинг. Ҳеч ким сотиб олган қулларни қўйиб юборишмайди, ўлдиришади, тушунаясизми? Ўлдиришади!

– Агар шу одамнинг пулини тўлаб, озод қилмасангиз, қарта ўйнамайман! – деди Лобар.

Унинг овози ҳамманикдан жарангдор, акс-садоли, аллақандай даҳшатли чиқди.

– Қарта ўйнамайман! – такрорлади Лобар.

Иброҳим давангир нимадир деди. Лобар ортига чекиндида, бурчакка қисилиб, жамики жиноятчиларга қарата чинқирди:

– Кимнинг кучи етади менга?! Ораларингда энг кучли ким? Қани, мени қарта ўйнашга мажбур қила олармикан?! Ҳеч қачон!.. Ўлдирасан, ожиз чиябўрининг ишини қилиб! Аммо қарта ўйнатолмайсан! Мен қарта ўйнамасам, сен, сен, сен!.. – Лобар мафия йигитларини бирма-бир кўрсата бошлади. – ...ҳамманг мурдага айланасан! Чунки мен қартадан бош тортсам, икки мафия оролга қандай эгалик қилади? Бўлиб олишолмайди! Отишма бошланади! Сен! Сен! Сен!.. – Лобар Иброҳим давангирга ҳам қўлини бигиз қилди. – Сен ҳам!.. Ҳамманг ўласан! Бир-бирларингнинг гўштингни еб, тўнғиз қавмида кетасан! Худойим ҳаммангни

бир оролга тўплади, энди қочиб ҳам бупсанлар!

Лобар тўхтаб, атрофдагиларга бир-бир қараб чиқди. Унинг сўзлари барчани баб-баравар қотириб қўйганга ўхшарди. Тушунган-тушунмаган кас борки, сукунатни бузишга кўрқарди.

Шу пайт ёғоч зиналар гижирлай бошлади. Ғор тубидан шивир-шивир, йўталиш, инқиллашлар эшитилди. Лобарнинг овози гўеки афсонавий ер ости мавжудотларини уйғотиб юборгандек эди. Қават-қават эски кийимлар кийган, юз-қўли кир-чир, ёруғликка ташна одамларнинг шарпаси кўрингач, Лобар панжарага суяниб, улардан кўз узолмай қолди.

— Тўхтанглар! — буюрди соқчи. — Ўлишни истаб қолдингларми, каламушлар?!

У автомат-тўппончасини ўқлаб, ишчиларнинг боши узра тариллатиб ўт очди. Ишчилар бир муддат энгашиб ётдилар, сўнг яна олға интилишди. Улар қулликда, минг азобда яшашдан тўйган эдилар.

Ғазабланган юзи тиртиқ кимса тўппонча билан энг биринчи турган серсоқол кишини мўлжалга олди. Лобар сездики, у огоҳлантириш учун соқчи каби ҳаволатиб ўқ узмайди, битта-иккитасини отиб, тўдани тўхтатиб қолади.

— Агар отсангиз, ўзингиз ҳам омон қолмайсиз, — деди Лобар. — Ишонаверинг, мен ҳам анойилардан эмасман. Кўп давраларни кўрдим, кўп вазиятларга тушдим. Кўнглим сезаяпти, тепкини боссангиз, ғордан ўзингиз ҳам тирик чиқмайсиз. Бунга кафолат бераман.

Юзи тиртиқ кимса туркларга кўз югуртирди. Ҳар ҳолда, турк мафияси йигитлари отишмага ҳозир у нозир турардилар.

— Бўлди, ютдингиз! — деди Иброҳим давангир Лобарга. — Эрингиз сиздан ажралмайди, уни сотиб оламан. Лекин қиморда ютқазсангиз, иккалангизнинг ҳам бошингизга Балеринанинг куни тушади.

— Билганингизни қилинг, — юзини четга бурди Лобар.

Бу вақтда "ғор одамлари" панжарага яқинлашишга улгурган эди. Ёшроқлари эпчиллик билан эшикка отилишди. Яна ҳавога ўқ узилди: ўқ тошдан-тошга урилиб, Лобарнинг

кулоғи остидан ўтиб кетди. Мафия йигитларининг уларни даф қилишга кучлари етар эди, шунинг учун эшикка яқинлашганини тегиб, уриб зинадан думалатавердилар. Бақир-чақир, ур-тўполон авжига чиқди. Ёлвориш-у сўкинишлар, жанговор хитоб-у додлашлардан бечора кончилар орасида ўзбеклар ҳам, руслар ҳам, турклар ҳам борлиги маълум бўлди.

Иброҳим давангир исёнчиларга ўзини таништироқчи, тинчлик сақлашларини сўрамоқчи, Ўлик оролни қимордан ютиб олганини, бугун қарта ўйнаб, конни ҳам қўлга киритмоқчи эканлигини маълум қилмоқчи эди, лекин овози етмади. Лобар ва Абдулла ака четроққа чиқиб қолишди. Абдулла ака бошини чангаллаб, ерга ҳорғин чўкди. У шериклари қандайин аянчли ҳолда дўппосланаётганига қараёлмас, бақир-чақирларни эшитолмас эди. Унинг ушоққина бўлиб қолгани, касал ҳолида шунча укубатларга чидаб келгани Лобарни ажаблантирди. Шу пайт соқчи келиб, Лобарнинг қўлига найча қилинган мактуб тутқазди. Иккови бир-бирига сўзсиз тикилиб туришди. Соқчи кўрсаткич бармоғини лабига босиб, оҳиста бош чайқади, қиморбоз аёл тушунди. Кичкина сумкачасини очган киши бўлиб мактубга зудликда кўз югуртирди. Қисқа сатрларда шулар ёзилган эди: “Лобар, нима бўлганда ҳам, қояда қарта ўйнашга йўл қўйма! Бу сенлар учун ўлим! Уларни қумлоқ соҳилда ўйнашга мажбур қил. Шомил”.

* * *

Панжара яқинида исёнчилардан биронтаси қолмади — барчаси калтак еб, пастга улоқтириб ташланди. Мафия йигитлари ташқарига чиқишганида, бир кекса киши ҳовури кўтарилаётган челак билан ғорга имиллаб яқинлашмоқда эди. Ниҳоятда дарғазаб юзи тиртиқ кимса унга ўшқирди:

- Қаёрга келаяпсан, чорва?!
- Шилдир шўрва, сэр, — кекса киши инглиз экан, итальянчага тили зўрга айланди.
- Хўкизларинггами? А, хўкизларинггами?!

— Ҳар кунги овқат, сэр.

Юзи тиртиқ кимса кекса англизнинг челагига зарб билан тепган эди, челақ сирпанчиқ тошлар устидан даранглаб паства думалади, макарон ва картошка бўлақлари қолиб, суви оқиб кетди.

— Овқат егандан кўра тишларининг кирини сўрсин ифлос чўчқаларинг!

Кекса англиз ҳеч нарса деёлмади. Ранги қоғоздай оқариб, йиғламоқдан бери бўлиб, овқат қолдиқларидан кўз узмасди. Лобар хат ёзган киши Шомил эканлиги ростми ё бу бир алдовми, деб ўйлаб борарди. Бир тўхтамга келди: хат чиндан ҳам Лобарларнинг манфаатини кўзлаган инсон томонидан ёзилган. Зеро, сицилияликлар уларни очиқ майдонга, яъни соҳил бўйига олиб чиқиб, пистирмага дучор қилишмоқчи бўлганида, кулбага жой ҳозирламасдилар. Мактуб битишга на ҳожат дейсиз?

Лобарнинг хаёлини ҳозиргина даранглаб кетган челақ ва сицилияликнинг сўкиниши тўзғитиб юбориб, у "ялт" этиб қаради. Юзи тиртиқ кимса оғзидан тупук сачраб, англизнинг етти аждодини қўшиб сўка бошлади.

— Бас қилинг, деяпман! — қичқирди Лобар. — Кучим етади, деб томоғингизни йиртиб бўкираверманг! Қаерда турганлигингизни унутманг!

— О-о, бу ширин сўзларни менга айтаяптиларми?! — юзи тиртиқ кимсанинг кўзлари бежо ўйнади.

— Бу орол меники! Менинг еримда турибсиз! Билиб қўйинг, оролни қартада ютиб олаётганимда, ҳаммангиз ковакларда сасиб ётгандинлар!

— Аввалги эгаси эркак эди, аммо бизларни кўриб шундай қочиб қолдики, ўчакишса, туғилганига пушаймон бўлишини тушунди. Сен эса ҳаммадан қолган фоҳиша...

Лобар ўйлаб ўтирмай, Иброҳим давангирнинг тўппончасига чанг солди. Сал бўлмаса, қуролни тортиб олиб, сицилияликка ҳам ўқ узишдан тоймасди.

— Отишмоқчимисан, жодугар?! — қуролини ўқталди юзи тиртиқ кимса.

Ромеонинг дўсти ҳам Лобарни нишонга олди. Кимда қурол

бўлса, қўлига олаверди. Бунақада тез орада икки тўда бир-бирини қириб битириши муқаррар эканлигини мияси бор ҳар бир одам билиб турарди.

Иброҳим давангир жаҳл устида Лобарнинг юзига тарсаки тортиб юборди-да:

– Кўзингни каттароқ оч! – деб бақирди. – Менга жанжалкаш Лобар ва унинг илма-тешик бўлган жонсиз жасади нима керак?! Манави эрингга ҳам керак эмас, Россиядаги болангга ҳам! Умуман, ҳеч кимга!!! Тентак! Аҳмоқ!.. Сенлар ҳам туширинглар қуролларингни!

– Оролнинг эгаси сиз эмасмидингиз, жин урсин? – деди юзи тиртиқ кимса асабий вазиятдан сўнг бир оз ўзига келиб.

– Ҳа, мен!.. Уни аллақачон расмийлаштирганман!

– Шунчаки сўрадим, – оёғи остига тупурди сицилиялик. – Кечаси туш кўрибман, ўнгидан келаётганини қаранг-а! Оролга иккита хўжайин чиққан эмиш. Афтларини ким эслабди! Бир вақт икковини аллақачондан пайдо бўлган махлуқлар ёғоч устунга боғлашибди-да, дуч келган жойларига мих қоқа бошлабдилар. Ҳе, бунинг нимаси даҳшат дейсизми? Улар бир қарич келадиган михларни болдирларга, тиззага, қоринга, кейин кўзлар-у пешанага, ҳатто оғизга ҳам қоқиб чиқишибди.

– Тушинг ҳам, ўзинг ҳам бир гўрсан, – деди Иброҳим давангир йўлида давом этаркан.

Шундан сўнг улар сўқмоқдан кулбалар сари йўл олишди. Юзи тиртиқ кимса турк мафияси сардорининг охириги гапини илғамай қолган эса-да, ҳақорат сўзлар айтилганини сезиб, яна ерга тупурди.

Ўзига ўхшаган бир аҳмоқ унинг қўлига автомат бериб қўйди. Бироқ вазият хийла қалтис бўлмасин, “Калашников” совуқ суврати билан ҳеч қандай маъно касб этмади. Бунинг устига, бақалоқ ҳам айнан автомат кўтариб олганига диққат қилиб:

– Ҳа, юрагингни олдириб келаяпсанми, пулемёт кўтариб олибсан?! – деган масхараомуз гап билан қаршилади.

Айримлар пиқ-пиқ қулишди.

Зухро кўринмас эди.

Ҳаммалари давра қуриб ўтиришгач, бақалоқ деди:

— Қартани кулда ўйнашимиздан барча хабардорми? Ё яна такрорлайми?

— Мен кулда қарта ўйнамайман, — деди Лобар қатъий оҳангда. — Соҳилга тушамиз.

Сицилияликлар бир-бири билан сирли кўз уриштиришди. Бақалоқ нотаниш тилда сўқинди, шекилли, сицилияликлар Лобарга мамнун қиёфада тиржайиб қарашди. Иброҳим давангир ҳам ёмон қараётганини кўрган Лобар яна тутақиб кетди:

— Маймун ўйнатаётганим йўқ, нега ҳаммангиз мендан кўз узмайсиз? Эшитмаганлар, тушунмаганлар, хаёли жойида бўлмаганлар учун такрорлайман: тош кулда қимор ўйнамайман! Биз балиқчи ҳам, қароқчи ҳам эмасмиз. Шаҳзодалар сотиб олса арзийдиган мўъжизали бир оролни қиморга тикаётган халқаро қиморбозлармиз! Бу ҳазил гап эмас!.. Ва шундан хулоса чиқадики, дуч келган ахлатхонада ўйнаб кетавермаймиз...

— Бу кулда ахлатхона эмас, кушхона, — деди юзи тиртиқ кимса. — Агар Ромеонинг тўппончаси ўрнида ханжарми, чопқими бўлганида, кушхона номини росаям оқлардингиз-да!

Бақалоқ хўжайин юзи тиртиқ кимсани ҳам сўқди. Фалаговурни эшитиб, Зухро четдаги кулбадан чиқиб келаркан, Лобар унинг ичиб олганини пайқади. Душанбелик қиморбоз аёл чакагига рўмолча босиб, аламзада алфозда эркакларга яқинлашди. Яқинлашди-ю, барча хўрлик ва зуғумларга Лобар айбдордек унга яниб қаради. Негадир Лобарнинг кулгиси қистади. Бу ким? Москвада фаррошлик қилиб юриб, қимор ўйинларида эри учун "қиморга тикилувчи жонли мулк" вазифасини ўтовчи аҳмоқ аёлми, ё ундан ҳам баттар эси паст, суюқоёқ, аммо фавқулудда истеъдодли қартабозми? Қарта одамнинг миясини суюлтиради, деганлари рост экан-да! Ёки мияси суюлган одам қарта ўйнайдими?!

Лобар устидан кулаётганини сезган Зухро аламдан чуқур

чуқур нафас олди. Бақалоқ ўз қиморбозига шундай нигоҳ ташладики, Лобар буларнинг ўртасида анчайин кир воқеа бўлиб ўтганини тушунди.

– Соҳилга тушамиз деяпти, бу ерда қарта ўйнолмас эмиш, – деди бақалоқ бефаросатларча димоғини қириб (ҳатто, эркаларнинг ҳам ғижини келди.) – Хўш, Зухро, нима дейсан? Осиё қартасида жой танлаш нимани англатади?

– Қўрқоқликни, – жавоб берди душанбелик аёл.

– Қанақа қўрқоқлик? – Лобар унга яқин борди. – Агар қўрққанимда шу оролга келармидим?! Билиб қўй, нега соҳилбўйини танладим. Сен менинг олдимда гўё бир пашшадайсан. Қартани қай даражада ўрганганигни билмайман-у, аммо айтиб қўяй: қанақа қартабоз бўлишингдан қатъи назар, ярим соатга қолдирмай, шармандангни чиқараман. Шунда кеманга ўтирасан-у, келган томонингга кетаверасан, оролдан сенларни ҳайдаб ўтирмаймиз. Кетиш осон бўлсин, деб қирғоқни танладим.

– Димоғидан эшакқурт ёғилади, деб шунақаларни айтишади, – минғирлади юзи тиртиқ кимса ва Лобарнинг гапларини қўшиб-чатиб бақалоқ хўжайинига таржима қилди.

– Жудаям яхши, – деди хўжайин бармоғи билан бурнини тозаларкан, – шу режаларини ўзига қарши ишлатамиз. Соҳилдаёқ юмшоқ орқасига бир-бир тепиб, Туркияга қайси томондан сузиш кераклигини кўрсатиб қўямиз.

– Фақат тегиб қўяқоламизми? – кулишга тарадудланди юзи тиртиқ кимса.

– Э, сени қара-ю... Бурним шу ердаёқ тупроққа тўлибди, нима, энди қумга тўлсинми? – деди бақалоқ.

Даврада сицилияликларнинг кулгиси портлади. Албатта, бу қаҳқаҳа Иброҳим давангир учун ҳақорат эди.

– Бас қилинглар! – бақирди у бир қўлини кўтариб. – Қиморбозим соҳилни белгиладими, мен розиман, қимор қумлоқда бўлади!

– Биз-чи? – тиржайишда давом этди юзи тиртиқ кимса.

Афтидан, у биз ҳали рози бўламизми, йўқми, демоқчи эди, лекин турк мафияси сардори буюрди:

— Стол-стулларни ташинг.

Юзи тиртиқ кимса туркларга қараб бармоғини қарсиллатиб, масхараомуз илжайди.

— Ўғлонлар, нима, эшитмаяпсизларми? Бейларинг амр этаяпти.

* * *

Денгизда шамол турди. Қумлоқ соҳилга стол-стуллар кўйилиб, гулхан ёқиш учун ўтин таший бошлашди. Икки нафар сицилиялик ва икки нафар туркдан бошқа биронта одам қояда қолмади.

Бу вақтда туркларнинг иккинчи кемаси етиб келиб, биринчи кема ёнида лангар ташлаган эди, мафия сардори рациядан қичқирди:

— Қайси подадан чиқди бу фикр?! Лангарни кўтариб, жануб томонга ўт, эшакмия!

Шамол стол устидаги гулдор клёнкаларни учириб кетмаслиги учун, мафия йигитлари уни ип билан боғлай бошлашди. Лобар ва Абдулла ака бир-бирига яқин, аммо тескари қараган ҳолда туришар, жой ҳозирланишини кутишарди. Бир неча киши гулхан ёқиш билан овора эди.

Лобар бир турк йигити ва сицилиялик битта ёндиргичдан сигарет тутатиб олишганини кўрди. Иккови ҳам бараваф совқотишиб, костюмлари ёқаларини кўтаришди. "Одамлар бир-бирига душман бўлиб туғилмайдилар, — ўйлади Лобар. — Эсларини таниб, дунё нима эканлигини тушунгач, нафс, мансаб, ёвуз мақсад йўлида тиш қайрайдилар..."

Лобарнинг юзига ёқимсиз совуқ шамол урилиб, денгиз тўлқинлари оролни ювиб кетгудай бостириб келавердилар. Улкан замин, чексиз уммонлар, заррасимон инсон — барчаси улуғ тафаккур маҳсули бўлиб кўринди. Хато ўйлаганини бирдан тушунди. Одамлар эсларини таниб, дунё нима эканлигини англаганларида эди, ҳеч қачон қиморни кашф этишмасди, мафия деб аталмиш иблислар уюшмасини тузмасди, ўзи каби одам боласини қулликка маҳкум этмасди. Дунё кучлиларнинг қўлида. Найранг ишлатсанг, даҳшатга

“Қил устудаеи тақдир-II”

солсанг, ошиғинг олчи, акс ҳолда хасдек қадр топмайсан, дегувчилар қанчалар гумроҳ эканини ҳис этди...

Бўйнига жун рўмол ташлаб, Зуҳро келди. Лобар у билан яна жанжаллашиб ўтирмаслик учун дарров кўзини олиб қочиб, денгиз қушлари қоялардан паноҳ ахтаришини томоша қилди. Зуҳро Лобарга лаб буриб кўяркан, Абдулла акани тирсаги ила ниқтади.

– Нарӣ боринг, бобо, бу ерда аёллар сирлашмоқчи.

Абдулла ака зўрға тургандек чайқалиб кетиб, қиморбоз аёллардан тўрт-беш қадам олислади.

– Ўғриқараш қилманг, боринг, бобо, бораверинг, – деди Зуҳро очикдан-очик мазах қиларкан.

Лобар Зуҳрога эмас, Абдулла акага газабнок тикилди. Эркак деган номи бор бу кимса нечун бунчалар муте, юраксиз ва афтодаҳол? Қарилик ҳамда ҳолдан тойиш сабаб бўлолармикан? У ҳолда қайси мард қарибдики, муте, юраксиз, афтодаҳол бўлиб қолибди?!

– Боя ўйнашинг эди, энди бобо бўп қолдими? – деди Лобар. – Балки шамол бошқа томондан эсиб қолса, у сенга ота ҳам чиқар?

– Унисини билмадим-у, аммо... – деди Зуҳро кўкариб, қорайиб қолган жағини силаб, – аммо сен устозимсан. Шунақа устозимсанки, сен билан фахрланмайман. Ўла-ўлгунимча лаънат айтаман! Қиморбоз бўлишингга сабабчи одам – устоз. Ундан қандай яшашни, шуҳрат қозонишни, бойлик орттиришни ўргансанг, у ҳам устоз. Бировга ҳавас қилсанг, тақлид қилсанг, у ҳам устоз...

– Овозингни ўчирсанг бўларди, – деди Лобар кўполлик билан. – “Устоз” деган сўзни роса булғаб юбординг.

– Нима қипти? Устоз дегани фақат муаллим ва мураббийларга нисбатан қўлланиладими? Йўқ, кечирасан, устоз ўғрида ҳам, ғарда ҳам...

– Юзингга туфлаш учун тупугим ҳам ҳайф! – қаттиқ-қаттиқ гапирди Лобар.

У нари кетаркан, мафия йигитлари иршайишаётганини кўрди. Бу телбалар икки хотиннинг айтишувини эр талашиш

деб тушунишаётган бўлса ажабмас. Бундан бошқа қандай фикр қилиш мумкин?

— Абдулланинг ўрнида бўлиб қолсайдим, — лукма ташлади юзи тиртиқ кимса.

Лобар тўхтаб, ниманидир ўйлади. Юзи тиртиқ кимса қиморбоз аёлнинг нима деб жавоб қайтаришини кузатиб турган эди, кутгани бўлмади: Лобар шиддат билан ортита қайтиб, Зухронинг қаршисида тўхтади.

— Мени деб қарта ўргандингми? Менга ҳавас қилиб қартабоз бўлдингми?

— Ҳа, сенинг кутилмаганда бойиб кетганингга, ҳовли-жой, машиналар олиб, дўконлар очганингга, номигагина эр қилиб, ресторанма-ресторан айшингни суриб юрганингга чидолмадим. Ҳасадга ўхшаш, ҳавасга ўхшаш бир истак ўтида ёндим. Ҳозир сенга жудаям сурбет бўлиб кўринаётгандирман-а? Аммо ўзимга яқин олиб, рўй-рост гапираяпман. Ўйлаб кўр, ўрнимда бўлганингга нима қилардинг? Ўзим жавоб берай: мендан баттар бўлардинг! Битта квартирада турган одамнинг миллионер бўлиб кетса-ю, сен эски тоғорада кир ювиб ўтирсанг, чидайсанми?

— Шунчалар ичи қораликни қандай ўргангансан, ҳайронман! Умрим бино бўлиб сендай ифлосни биринчи кўришим!

Зухрога гап таъсир қилиш у ёқда турсин, олов ёқаётган мафия йигити кўлини куйдириб олганига кўзи тушиб, завқланиб кулди.

— Қара, мафия фақат газ билан электрга ўрганган-да, ўтинга келганда шошиб қолади, — деди у.

Лобар гулхан томонга қиё ҳам боқмади.

— Сени аёллик латофатини йўқотибди, деб ўйлагандим, — деди Лобар, — одамлик сиёғинг ҳам қолмабди.

— Одам? Нима, мен одам эмасманми? Биласанми, мендан қанча ёш кичиксан? Салкам онанг қаториман! Боядан бери сенсирайсан, оғзингдан боди кириб-шоди чиқади! Ўрнимда бўлганингга мендан ўтиб тушардинг, десам одамга сапчийсан! Оппоқ экансан, қани, жавоб бер, нима учун қарта ўргандинг?

“Қил устудаёи тақдир-II”

Асираликда вақт ўтказиш учун, деб алдашга уринма. Сен қотилларнинг қўлида яшадинг. Уларнинг касби одам ўлдириш эди. Вақт ўтказиш учун нега одам ўлдиришни ўрганмадинг? Йўқ, бу оппоқликка кирмайди, саволни нотўғри бердим... Нега анави кампирдан — Балеринадан рақс ўрганмадинг? А? Билардингки, одам ўлдириш билан узоққа бормайсан. Рақс эса сенга ўхшаган мардикорни қаердан қизиқтирсин?! Сен операни тушунармидинг?! Қарасанг, қартанинг мисли йўқ устамони қаршингда ўтирибди. Мусичадек беозорлигинг билан ишончига киргансан. Хўжайинларинг қиморнинг орқасидан одам бўлган кимсалар эди.

— Йўқ, сен улар ҳақида ҳеч нарса билмайсан, — ёниб сўзлади Лобар, — лекин ҳаммамиз шуни биламизки, сен қимор орқали бойлик орттириш пайида юрибсан. Тожикистон, Қирғизистон, сўнг Амирликда ютиб, бирмунча бойлик тўплагансан. Эпчиллигингни кўриб, атрофингда қимор бандалари тўпланишган. Улар сени бойлик учун халқаро қиморга тортиб, менга рўпара қилишди.

— Умуман олганда, гапларинг тўғри, — деди Зухро голибона ишшайиб. — Битта жойда сал янглишдинг.

— Яна қандай туҳмат қилмоқчисан?

— Мени улар халқаро қиморга таклиф этишиб, “қани, сочини юлиб ташлаёласанми?” дейишиб, сенга рўпара қилишган эмас. Аксинча, сени мажбурлаб менга рўпара қилишди. Нотўғрими? Сен кўрқоқсан, Лобар! Ҳар сафар янги қартабозга дуч келсанг, дир-дир қалтирайсан. Бир кун келиб расво бўлишинг аён.

— Кўпга бормайсан, ярим соатга ҳам, — деди Лобар бу гал ҳиссиз оҳангда.

— Ҳадеб “ярим соат” деб, бидиллайверма. Кўрамиз, ким зўр экан!

— Мени мафия мажбур қилиб қиморга тортди. Сен эса шу лаънати қаргалардан бахтсизлик топганинг етмагандай, ўзингниям қартага урдинг. Агар ақлинг бўлганида, қимордан бойлик умид қилмасдинг... Афсуски, энди сен ҳам ўласан! Шармандаларча ютқазганинг учун улар сендақа

олифта аёлни денгизга чўктиришади.

— Лобар, аслида ўзинг ичиқора, бадбин, бировларни кўролмайдиган эканлигинг сезилиб қолди. Илойим, менга тилаган ўлимнинг ўзингга насиб этсин!

— Қоч, — итарди Лобар, — мендан нари тур, сассигингга нафасим қайтаяпти.

— Гапимни сассиқ деяпсанми? Унда энг сассиқ гапимни эшит...

Абдулла ака Зухрога хавотир аралаш нигоҳ ташлаб, бир нима дейишга оғиз жуфтлади, аммо аёлларнинг важоҳатини кўриб, журъат этолмади. Унинг ҳолатини сезган Зухро ҳузурланди.

— Тагин манави эркакнинг қандай кучоқлаганини айтади, деб ўйлама, — Зухро хохолаб кулиб, чапак чалди ва айланиб рақс тушди. Шамол унинг қизиб кетаётган баданини совитолмас, сочларини хазондек учиролмас эди. — Мен бошқа гап айтмоқчиман. Сен, яхшилаб эшит — қопқондасан! Қоп-қон-да!.. Қочай десанг, бутун атрофинг сув!

Лобар Сицилия мафиясига хизмат қиладиган соқчилардан бири берган махфий хат хусусида бир тўхтамга келган бўлса-да, кўнглининг аллақайси бурчагида хавотир мудраб ётарди. "Энг кўп бош қотирувчи кишилар, бу — жиноятчилар, — деган эди унга самарқандлик корчалон. — Мана, сизга сўраган нарсангизни топиб бердим. Буни бизга келтирувчи шахслар кеча-ю кундуз ўйлаганлар, йўлини қидирганлар. Бу — каллани ишлатишдан бошқа нарса эмас". Лобар шу тобда атрофидагиларга кўз югуртирар экан, булар фақат қимор билан чекланиб қолмаслигини фаҳмлади. Ҳаммаси ўйланган, олдиндан режалаштирилган. Лобарга ўхшаган содаларгина фақат қимор ўйналади-ю, орол кимнинг қўлида қолиши маълум бўлади, деган хаёлда юрибди.

— Битта менинг эмас, сенинг, унинг — ҳамманинг атрофи сув. Бу ерда бир киши қопқонга тушмайди.

— Ие, мана, сен тушиб ўтирибсан-ку! Наҳотки, Ўлик орол эгаси шундай катта мулкани туркларга ютиб берганинг учун кечирса?! Чучварани хом санабсан. Тамом бўлганинг шу!

Лобар унинг ёқасидан силтаб, кўзларига еб қўйгудек тикилди. Иккови ҳам саросима ичида эканлиги билиниб турарди.

— Тўғриси айт, оролнинг собиқ эгаси сенларнинг одамларингми?

— Буларнингми? — деди Зухро сицилияликларни кўрсатиб. — Буларнинг одами эмас, лекин энди шундай деб атасак бўлади. Чунки сени борса-келмасга жўнатиб, ниятларини ушалтирди ўша араб.

— Ниятларини дегин?! — тишларини гижирлатди Лобар.

— Ҳа, орол эгаси сендан ўч олмоқчи, шахсий гина-кудурат! Сицилия эса кучли қиморбозларни нариги дунёга жўнатиб, ўзининг қарталарини жаҳон қиморхонасига олиб кирмоқчи. Сен айнан Лобар бўлганинг учун ўлим рўйхатига кирганинг йўқ. Ўрнингда Маъруфми, Абдуллами, бизнинг йигитларни шаҳид кеткизган Озодами — қайси бўлганида ҳам рўйхатга кирарди, ном қозондими, рўйхатга кирмасдан қолмасди.

— Нега бу сирларни ҳал қилувчи қимордан олдин айтаяпсан? — сўради Лобар. — Оғзи бўшларни мафия қандай жазолашини билмайсанми?

— Жазоланишдан ҳам менга бошқа нарса муҳим! Кафансиз кетишингни била туриб, қартани қандай ушлашинг қизиқтираяпти.

Лобар унинг ёқасини қўйиб юборди. Хаёлидан шундай гап ўтди: "Зухро менга, мен Зухрога ўхшаб қолдим. Иккимиз ҳам қиморбоз, иккимиз ҳам эркаксифат. Кафансиз кетар эмишман? Кошки, у ҳам омон қолса!.."

Кейин тушини эслади. Ҳажга боргани — вафот этишидан даракмикан?

* * *

Ўлик оролнинг ўрдак бурнига ўхшаш қумлоқ соҳилида ниҳоят, икки аёл рўпарама-рўпара ўтиришди. Иккови ҳам осиёлик. Бир вақтлар Россияда танишиб қолишган: Лобар ҳожатхонада, Зухро ошхонада фаррошлик қилган. Энди эса ёлланма қартабоз бўлиб икки қитъа мафиясига хизмат қилишмоқда.

Зухро ўйинга ошиқиб, қарта олиб келишларини сабрсизлик билан кутаркан, оёқларини бир-бирига ишқарди. Лобар ҳиссиз ўтирарди: кумлоқ соҳил қопқон экан, майли, пешанада ёзилганини кўради. Бироқ Ўлик оролнинг мисрлик соҳиби Лобарни Зухрога рўпара қилиб, қасос олишини қандай тушунмоқ керак? Зухро қимор аждаҳосимидики, унга рўпара келган қартабоз омон қолмаса! Ё Зухро тенгсиз қартабозга айланиб бўлдимикан? Балки ундан эшитганларини Иброҳим давангирга айтиш лозимдир... Балки Зухро шунчаки баҳонадир, улар Лобарни оролга чорлаб, ўлдириб юборишни режалаштиргандир?..

Бақалоқ сигарет тутатган кўйи турк мафияси сардорига яқинлашди.

— Орол қанчага баҳоланади? — сўради у Иброҳим давангирдан.

— Йигирма миллион доллардан ками йўқ, — деди турк мафияси сардори.

— Бўлди, гап йўқ, — ёғли лабини бурди бақалоқ, — мен ҳам кон учун шунча сўрайман.

— Кимдан? — Иброҳим давангир яхши таржима қилолмади, деган шубҳада юзи тиртиқ кимсага қаҳр билан нигоҳ ташлади.

— Сиздан... — деди тилмоч. — Сиз оролни йигирма деяпсиз, у ҳам конни шунчага баҳолаяпти.

— Бу қанақа масхарабозлик?! Биз қиморга оролни тикаяпмиз, у эса оролимнинг бир қисмини! Ютсак нима ўзгаради?

Бақалоқнинг жини кўзиб, бир нималар деб жағи-жағига тегмай гапирди. Юзи тиртиқ кимса оғзининг бир чети билан кулиб:

— Англагандирсиз? — деди турк мафияси сардорига. — Ўлик оролни қиморга тикиб, сизларга ютқазган арабни сўкаяпти. Галварс "орол меники, лекин тилла кони Сицилия мафиясиники", деб тушунтириши керак эди, деяпти. Лекин сиз тушунишни истамасангиз ҳам, ҳеч нарса ўзгармайди. Ғор бизники! Ҳеч қайси ҳужжат ғор бизга қарашли

эканлигини тасдиқламайди, қарашли эмаслигини ҳам тасдиқламайди. Бизнинг кучимиз бошқа нарсада...

Бақалоқ яна қўшимча қилди. Юзи тиртиқ кимса бир четда турган Ромеонинг дўстига қараб олди. Айни шу лаҳзада Лобар ҳам ўша томонга назар ташлади-ю, қилт этмай турган соқчи йигитни кўрди. Фордаги можарода ҳам холироқ жойга чиқиб шундай турган эди. Ҳа, кўзлари ҳақиқатан сирли экан. Қандай маъно уқиб олишни билмайди киши.

Юзи тиртиқ кимса тилмочликда давом этди:

— Хўжайин айтаяптиларки, дунёда нима кўп, қиморга тикса бўладиган нарса кўп. Бу ўйинда фақат оролгина ўйналиб қолмайди. Бундан ташқари... Бизнинг ажойиб артистимиз ўлди. Унинг жони ҳам фалон пул. Бечорани ўлдирганларингиз учун ярим миллион доллар қарз бўлдингиз. Қолаверса, анави қария ҳам ярим миллион долларга баҳоланган, — юзи тиртиқ кимса Абдулла акага ишора қилди. — Демак, ўйин бошланмасданоқ бир миллион доллар қарзингиз борлигини унутманг.

— Бунақа майда гапларга менинг тоқатим йўқ, — деди Иброҳим давангир. — Ўйин бошлансин! Айтиб қўяй, конни ютиб олганимдан сўнг, навбат сицилияликларга! Агар уларнинг биронтасини ютиб олсам, ё ярим миллион долларни ҳозир тўлайди, ё қуролини ташлаб, қирғоққа бориб туради. Истасам уни отиб, сувга қулатаман.

Юзи тиртиқ кимса туркнинг гапларини ўз хўжайинига тушунтирди. Бақалоқ бир лаҳза ўйланиб қолди, кейин шошилмасдан қарсак чала бошлади.

— О, ичимдаги гапни топди,—деди у. — Мен ҳам шуни айтмоқчи эдим, оролдан сўнг ўйинни давом эттирсак, одам тикиб ўйнасак! Қалай? Ахир, бизнинг конда ҳар бир йигитимга етадиган ортиқча одамлар бор. Мабодо, биронта сицилиялик ютқазиб қўйилса, ўрнига гордаги одам ўзини ўққа тутиб беради.

— Биттага-биттами? — сўради Иброҳим давангир.

— Нима дегани у "биттага-битта"? — тушунмади юзи тиртиқ кимса.

— Ютқазилган битта сицилиялик йигит ўрнига битта қул ўлдириладими?

Юзи тиртиқ кимса унинг гапини таржима қилиши билан бақалоқ бош силкиди.

— Барибир ҳамманг ўласан, — башорат қилди турк мафияси сардори.

Сицилияликлардан бири дипломатини стол устига қўйди-да, қулф рақамларини чаққонлик ила териб, очди. Лобар дипломат ичида бир текис тахланган қарта қутиларини кўриб, кўз узолмай қолди. Ўйнамайман, деб ўзига-ўзи сўз бергани, қарта фалокатлар чиптаси эканлиги, уни, ҳатто, ушламаслик кераклигини унутди. Турли рангдаги қарталар кўзни қамаштирар, оҳанрабодек тортар, гўё "мен сенинг бойлигингман", деб шивирлар эди. Лобар яна соқчи йигитга қаради. Унинг кўзлари ҳамон сирли боқарди. "Ўйнаб ўлган яхшими, ўйнамай ўлганми?" — деди Лобарнинг ичидаги бир овоз. Зотан, бу жараён энди омонлик билан хотима топиши даргумон эди.

Шу пайт соқчи йигит қоялар томон қаради. Балиқчи қушлар безовта учгани, қоялар Лобарни ҳам маҳлиё этди. Соқчи йигит Лобарга қараб жилмаяркан, бошини сезилар-сезилмас чайқади. Буни қандай маънода тушуниш кераклигини қиморбоз аёл мушоҳада қилмади. Билгани шу эдики, у қарта ўйнамасликка қарор қилдими, тамом-вассалом, ўйнамаслик керак! Иккиланиш барча қарорларнинг кушандаси!

— Олинг, — деди юзи тиртиқ кимса Лобарга.

Лобар қул чўзган ҳолда қотиб қолди. Сўнгра қўлини секин тортаркан, Иброҳим давангирнинг йўталганини эшитди.

— Нима бўлди? — сўради сицилиялик.

— Кўрқаяпти, — Лобарнинг ўрнига жавоб берди Зухро. — У, ҳаттоки, қарта ушлашга кўрқаяпти.

Иброҳим давангир:

— Тушунмадим, — деб қиморбозлар сари икки қадам ташлаган эди, Лобар дик этиб ўрнидан турди.

— Бей, қарта ўйнашимга ҳожат йўқ!

“Қил устидаси тақдир-II”

– Яна бир марта тушунмадим, – деди мафия сардори газабини зўрға босиб. – Нега ҳожат йўқ экан?! Бундай тугуриқсиз гапни қаердан олдингиз, Лобар?

– Тугуриқсиз гап эмас, бей! Биз қопқондамиз! Ўлик орол эгаси қандай ҳийла ишлатганини сезмаяпсиз. У...

– У Сицилиянинг ялоқхўри! – бақирди Иброҳим давангир. – Нима бало, шуни айтиб, қартани тўхтатмоқчимисиз? У бизлардан боплаб ўч олиш учун қимор ўйнашимизни уюштирди.

– Қимор – баҳона! Қаранг, бей, атрофимизда қанчадан-қанча қуролланган кишилар турибди.

Иброҳим давангир Лобарнинг тирсакларидан тутиб, кулоғига вишиллади:

– Бошимни қотирманг, Лобар, акс ҳолда жуда-жуда ёмон бўлади.

– Булар...

– Минг лаънат буларга! Ўзим нима қилишни биламан, овсар эмасман-ку, ахир!.. Боринг, қарта олинг, ким биринчи бошлашини аниқланг.

Лобар кўрқди, аммо кўрқувни деб қиморга қўл ургиси келмади. Титроқ аралаш ютиниб оларкан, паст овозда деди:

– Ўйнамайман, бей.

– Эшитмадим, – мафия сардори уни куч билан силтади, – эшитмадим... Э-шит-ма-дим!!!

– Ўйнамайман...

Иброҳим давангир қутурган қиёфага кирди. Озгин, рангпар сардорнинг бундайин важоҳатини Лобар илгари тасаввур қилмаганди.

– Ўйнамайсан-а?! – бақирди мафия сардори ва тўппончасини олиб, аёлнинг чаккасига тиради. – Ўйнамайсан-а?.. Бошимга ураманми қарта ўйнолмайдиган фоҳишани! Ҳа, у фоҳиша! Ҳой, тўнка эр! Кўриб қўй, мен буни Туркияга яхши ниятларда чақирган эдим. Сени ва ўғлингни қутқарсин, умрининг охиригача етадиган пул жамғарсин, дедим. Қара, бу ўйнамаяпти! Туркияга келган куниеқ ўйнаш топиб олган хотининг мени рад этапти.

Мени-я?! Қани, айт хотинчангга! Айт! Уйнасин!

– Ұйна, – деди Абдулла ака тили зўрга калимага келиб.

– Қаттиқроқ! – Иброҳим давангир тўппонча сақлагичини бош бармоғи билан тушириб, отишга шайланди.

Балки у отмасмиди, балки кутилмаганда Абдулла аканинг ўзига ўқ узармиди? Тепкини босишга улгурмади: додлаган кўйи чўккалаб қолди. Қип-қизил қонга бўялиб, шалвираб қолган кўлидан тушган тўппончага қон чаккилай бошлади.

Ҳар иккала мафия йигитлари қуролларини чиқаришиб, саросима ичра ўз хўжалари атрофига тўпланишди.

– Ким отди?

– Қаёқдан отди?

– Аблахлар!.. – деган бақир-чақирлар бир зумда тинди.

Кимдир ҳамманинг овозини босиб кетадиган товушда:

– Ана у! – деб қичқирди.

Қоялар орасидан узун қора плашли бир кимса чиқиб, мағрур ҳолда булар томон кела бошлади. Икки кўлида икки тўппонча!

Мафия йигитлари дарҳол унга қуролларини ўқталишди. Аммо қора плашли заррача ҳайиқмай бостириб келаверди. Унинг жилмаяётганини кўрганлар янада саросимага тушиб қолишди.

Энг биринчи бўлиб бу одамни Лобар таниди. Таниди-ю, ўрнидан туриб кетди. Кейин эса қоялар орасидан бир болакай чопиб чиқди. Қора плашлининг ортидан болаларча қувнаб югурди. Лобар болага синчиклаб қаради-ю, чинқириб юборди. Қора плашли киши Шомил эди. У жуда яқинлашиб қолган бўлса-да (ахир, жилмайишини кўриб турардилар), ҳатто, сицилияликлар ҳам танишмади. Лобар у томонга талпинар экан орқароқда чопиб келаётган боладан кўз узмасди. "Болажоним!" деган нидо бўғзидан отилишга шайланиб, ҳиқилдоғига илиниб турарди гўё. Бироқ тўсатдан кўзлари хира тортиб, ўғилчасининг рухсорини аниқ-тиниқ кўролмади...

Лобарнинг оёқлари олға босишдан тўхтади, гавдаси маст

“Қил устудаеи тақдир-II”

одамники каби тебранди. Қизиқ, уни кўриб болакай ҳам тўхтади. Мафия йигитларидан кўрқиб, Лобарга илтижולי термулаётгандек туюлди. Лобар ортига ўтирилганида мафия йигитларининг қурооларни ўқталиб туриши қандай оқибатга олиб келишини тасаввур қилди. Қуроли бор ҳар бир кимса тепкини бир марта босишга улгурган тақдирда ҳам Лобар, Шомил ва бола аянчли равишда ўлим топиши муқаррар эди.

Лобар яна бола томон ўтирилди. Бола катталарга хос нафрат билан қараб турарди. Унинг юз-кўзи Парвизга ўхшамасди. “Дарвоқе, Парвизжоним Россияда-ку, бу оролда нима қилади? — деди Лобар ичида. — Илойим, бу ерларни кўрмасин болам!..”

Шомил мафия йигитларига яқин келди. Лобардан беш-олти қадам олдинда ҳамон жилмайиб турарди у. Шу пайт болакай алланима деб қичқирди.

— У грециялик балиқчининг ўғли, — деди Шомил. — Отасини шу оролда манави гумроҳлар ўлдиришган. Ҳозир болакай “Отанинг қотилларига ўлим!” деб қичқирмоқда.

Боланинг Парвиз эмаслигига Лобар ҳам ўкинди, ҳам қувонди. Шомилга йиғламоқдан бери бўлиб, илтижולי нигоҳ ташлади.

— Ҳей-й! — хитоб қилди Шомил ҳар иккала мафия йигитларига. — Ҳаммаларинг мени танисанглар керак?.. Бўлмаса, танишиб қўяйлик: мен қиморни уюштирганни, қиморга таклиф этганни, таклиф этилганни, томоша қилганни, қиморбозни таъминлаганни ва ниҳоят, қимор ўйнаганни шафқатсизларча ўлдиришни ўз олдига мақсад қилиб қўйган чеченистонлик Шомил бўламан! Худди сенларга ўхшаган олчоқлар мени бир замонлар қартага тортишган. Кейинчалик пул учун оиламни қириб ташлашди. Мафиядан эмас, қиморбозлардан нафратланишимнинг боисини ҳамма тушунгандир?!

— Оилангни соғиниб қолганга ўхшайсан, — деди сицилияликлар бошлиги. — Неча ойдан бери қорангни кўрсатмайсан? Тўғриси айтсам, сени тирик учратганимдан

хафаман. Турклар ҳам хафа!.. Уҳ-ҳў, уларнинг даргазаб қиёфаларига боқ! Иброҳимни ҳам роса қонига беладинг, қўлидан айрилди, шекилли, ҳеҳ-хе-хе...

Иброҳим давангир оғриқдан тишини-тишига босиб, ўрнидан турди. Шотирлари билагини қисиб боғлашиб, қонни тўхтатишга уринишган, аммо қон латтадан силқиб чиқмоқда эди. Туркларнинг вазоҳатини кўрган одам Шомилга ҳеч қачон шафқат қилинмайди, деган хаёлга бориши тайин эди. Бироқ мафия сардори Шомилни отиб ташлашни амр этмади.

— Снайперларингга айт, таслим бўлсин, — деди Иброҳим давангир. — Сўз бераман, уни ўлдирмайман. Ортиқча қон тўкилмаслиги учун яхшилик қилаяпман.

Шомил иккала тўппончасини ҳам қумга ташлади. Болакайга "жўна" дея қоялар томон ишора қилди. Кейин эса ортидаги одамлар ғимирлаб қолишган кемаларга бир-бир нигоҳ ташлади. Туркияликлар ва сицилияликларнинг кемалари тўлқинлар узра бебош отдек ўйноқлар, одамларни денгизга улоқтирмоқчи бўларди.

— Лобар, — деди Шомил, — болани Парвиз деб ўйладинг-а? Мени кечир, сен ҳозирча болажонингни кўришга лойиқ эмассан. Лекин... яшашга ҳақлисан. Бор, боравер. Балиқчининг ўглини тузукроқ жойга яшир...

— Лобар ҳеч қаёққа кетмайди, — деди турк мафияси сардори. — Агар жонидан тўйган бўлса...

— Бу ерда ҳамма жонидан тўйган, — мафия сардорининг гапини бўлди Шомил. Унинг юзида ғазабланиш, ҳеч нарсадан қўрқмаслик, ўзига ҳаддан ташқари ишониш аломатлари кўринди. — Бировни ўлдириш билан у ёқда — қонунлар мамлакатада қўрқитасиз. Бундай борса-келмаслар маконида эса ҳар бир кимса аллақачон ўлимни бўйнига олган.

Мафияда Шомилни билмайдиган ёки у ҳақда эшитмаган одам йўқ эди. Қўлга тушмас киллер, буюртмадаги инсонни ўлдирмай қўймайдиган профессионал, душманларига нисбатан шафқатсиз бўлган бу чечен рўпараларида туриб гапирганда йигитлар ҳайқириб қолишди. Аммо-лекин Шомил

ҳам иссиқ жон, битта ўққа ўлади. Биронта йигит тепкини босса, бас, ўзини шер чоғлаётган мазкур кимса бир қоп гўштга айланади. Кейин уни тепиб ўтиш, устига туфлаш, кийимларини ечиб олиш, танасини қумда у ёқдан-бу ёққа судраш мумкин. Ҳа, банда шунчалик ожиз! Манманлик қилганлар сониялар ичида тупроққа айланиб, душманлари томонидан ҳайвоннинг ўлигидан-да баттар хўрланиши ҳеч гап эмас. Шундай эса-да, уни ўлдиришга ким журъат этади?

— Отмоқчимисанлар? — деди Шомил мафия йигитларига. — Билиб турибман, “отсам ўлармикан?” “теккизолмасам ҳолим нима кечади?” деб иккиланаяпсанлар. Ораларингда манави бейнинггина фаросати бор экан, қолганлар эса молдан фарқи йўқ. Тўғрими, Иброҳим бей? Сизга снайперларим ўқ узганини дарров билдингиз. Ва у ҳозир ҳам пойлаб турганига ақлингиз етаяпти.

Сицилиялик бақалоқ хўжайин рациясига шивирлади:

— Томда мушук бор, томда...

— Эй!.. — қўли билан пўписа қилди Шомил. — Кемангга хабар бераяпсанми ё фордаги ўликларинггами? Айтиб қўяй, битта ортиқча ҳаракат билан нариги дунёга кетасан! Фор ва кулбадаги одамларинг “дамини олаяпти”. Кемаларингдан бирор қайиқ сувга тушса, бекорга денгизни булғайди, ифлос қонлари билан! Ташланглар қуроолларингни! Эркакча гап шуки, менга ширин жонларинг ҳам, қуроолларинг ҳам, олтинларинг ҳам керак эмас...

— Шомил, — деди бақалоқ, — босс шу юришингни эшитса...

— У қамоқда, — деди Шомил, — бугун тонгда ҳеч биринг телевизор кўрмагансан, шекилли. Сицилияда сал кам инқилоб бўлди. Раҳбарларинг полициянинг кишани билан чиқди уйларида. Одамлар хурсандлигидан намоийш қилиб, кўчаларни тўлдириб юришибди.

Шу ондаёқ бақалоқнинг рациясидан ташвишли хабарлар эшитила бошлади. Афтидан, кемадагилар Сицилиядаги ғалати ҳодисалардан ахборот бермоқда эдилар. Бақалоқ аввал оқарди, кейин қизарди. Сўнг қаҳ-қаҳ уриб кулди. Шайтон

қитиқлаётгандек, атрофдагиларни унутиб бир оз вақт ўзи билан овора бўлиб қолди. Ниҳоят, Шомилга яқинлашиб, бирдан кулгидан тўхтади.

— Рост экан, — деди кўз ёшларини артиб. — Мен эса кўрқиб ўтирибман. Шомил ёлғон гапирса, шунча олтинни ўшалар олади, деб! Йўқ-йўқ, улар ростдан ҳам қамалибди, энди мен коннинг ягона ва мутлақ эгасиман. Турклар, — дея у Иброҳим давангирга имо қилди, — менинг олдимда жуда лақма. Снайпер ҳам ўзинг, ҳар бало ҳам ўзинг! Тўғри топдимми? Туркни отиб, милтигингни қўйиб келаяпсан? Ҳеч қанақа снайпер йўқ. Қояларда фақат қушлар бор. Шундайми?

— Снайпер бор, у ҳозир қовоқ каллангга ўқ узиши мумкин.

— Сени биламан-ку, ахир! Қачон шерик олгандингки, энди оласан?! Қани, тинчгина таслим бўл, биз кўпчиликмиз. Вой-вой, тагин отиб қўйма. Сал орқароқ, сал панароқ турай, чеченларга ишониб бўладими?! Бир думалаб тўппончаларни олволсанг, ўлгунингча иккита ўқ узишга улгурасан.

Бақалоқ масхарабозлик ила ортга чекина бошлади. Зухрога яқинлашгач:

— Кел, жоним, анавини тутиб олгунларича иссиқ елкаларингни ҳидлаб турай, — деди.

Мафия йигитларига яна жон кирди. Юзи тиртиқ кимса автоматини ўқталиб, буюрди:

— Шомил, сен энди қочолмайсан! Снайпер ҳақидаги чўпчагинг, афсуски иш бермади. Берироқ кел, қўлларингга қуролдан кўра кишан ярашади.

Шомил қаршисидаги йигирма чоғли кишига аланг-жалаң боқди. Кўзлари безовта ўйнаб кетгани Лобарни чўчитиб юборди. Наҳотки, Шомил ночор ҳолда қолди?! Ҳозир биронта асабий одам тепкини босиб юборсами!..

— Лобар, — деди у ҳорғин қиёфада, — нима дейсан, киллер ҳам одам ўлдиришдан чарчайдими?

— Сафсатани бас қил! — қичқирди бақалоқ Шомилнинг Лобарга айтган русча сўзларига тушунмай. Сўнгра ўз

одамларини сўкиб, уни ушлашни буюрди.

— Майли, қурол билан видолашаман, — Шомил тўппончаларини икки томонга тепиб юборди. — Аммо яна бир бора қулоқ солинглар! Менга ҳеч нарсаларинг керак эмас. Фақат... қартабозларни олиб кетаман. Кўриниб турибди, улар икки киши, иккови ҳам аёл! Аёлларни ва болаларни ўлдиришга одатланмаганим учун бу сафар қиморбозларни жазоламайман. Уйимда даволайман, яъни қимор касаллигидан бутунлай халос этаман. Хўш, таклифимга ким қўшилмайди?

— Мен, — деди Иброҳим давангир.

— Мен, — бақалоқ кўксига урди.

Айримлар пастроқ овозда “мен” дейишди-ю, лекин Шомилнинг хужумига биринчи бўлиб дуч келмаслик пайида эҳтиёткорликни афзал билиб, жойларидан жилмадилар.

Шомил грециялик бола қоялар пойига етган-етмаганлигини билиш учун қайрилиб қараб қўйди. Сўнг Зухрони бармоғи ила имлаб чақирди.

— Эй, душанбелик аёл, бу ёққа кел. Лобар икковинг анави болақайнинг ортидан боринглар... Алехандро, семиз гавданга барибир у қалқон бўлолмайди, қўйвор.

— Минг лаънат! Ушланглар уни! — бўкирди бақалоқ. — Отиб ташлайдиган эркак борми ораларингда, пандавақилар!

Иброҳим давангир йигитларига Шомилни маҳв этишни юз ифодаси-ла буюрди. Уч-тўрттаси олға қадам босганди, Шомил қўлларини кўтарди ва:

— Шошманглар, — деди асло ташвиш чекмаган овозда. — Мен сенларга тулуп эмасман. Ифлос қўлларингни теккизишга ҳеч қачон йўл қўймайман. Икковингга, — дея ва бақалоқ билан Иброҳим давангирга мағрур қаради, — орол ва кон керак эди, шунақами? Шунинг учун қарта ўйини уюштирдиглар! Аёлларни рағбатлантириб, мажбурлаб, алдаб — турли йўлларини қилиб олиб келдинглар.

Бақалоқнинг сабр косаси тўлиб, ёнидаги йигитнинг милтигини тортиб олди. Бунга жавобан Шомил лип этиб оқ

рўмолча чиқарди-да, шамолга ҳилпиратиб ушлади.

— "Винчестер"ни ташла, чўчка! — деди таҳдид билан. — Дастрўмолни туширишим билан, анави қоя орасидан снайперим қоқ пешанангдан дарча очади! Бу гап бошқаларга ҳам тааллуқли!

Иброҳим давангирга Шомил эмас, унинг шериги ўқ узганлигига, айна пайтда снайпер ажали яқинлашган яна кимнидир мўлжаллаб турганлигига мафия йигитлари ишониб-ишонмай, саросима ичра бир-бирига қарашди.

— Кемалар қирғоққа яқинлашмасин! — қайта огоҳлантирди Шомил.

Бу гап кўпроқ турк мафияси сардорига қаратилган эди.

— Аҳволим тузук, — рацияга гапирди Иброҳим давангир.

— Сувга қайиқ туширманглар, кутинглар, ку-тинг-лар...

— Иккинчи кема қоялар ортига ўтса, дастрўмолни тушираман, — Шомил турк мафияси сардорини яна огоҳлантирди. — Биринчи ўлик сиз бўлиб қолманг, бей жаноблари!

— Келишсак бўладими? — сўради юзи тиртиқ кимса. — Сизни анча вақтдан бери таниймиз, Шомил. Биз айбдор бўлсак, айбимизни айтинг.

— Деворга гапирдимми?! — бақирди Шомил кўзларидан ўт чақнаб. — Айбдор бўлсак, айбимизни айтинг эмиш! Дикқат билан эшит! Сицилиянинг айби — қиморни танлагани! Эсларингладир, Римдан қўнғироқ қилиб, қимор яхшиликка олиб бормаслигини, орамиз бузилишини қайта-қайта такрорлагандим. Мен ҳамма жойда ўзимга ишонаман, яшашнинг йўлини топаман. Ўйлайсанларки, бу энди Сицилиядан ўзга жойда яшолмайди, полицияга тутиб беришади ва алламбалолар! Йўқ, мен Россияда ҳам яшашга қодирман. Манави икки қиморбоз аёлларни ҳам Россияга олиб кетмоқчиман! Ким гапимга ишонмайди, қўлимдан шу ишлар келишига кимнинг кўзи етмайди?

Зуҳро дарҳол бақалоқнинг чангалидан чиқиб, Лобарнинг ёнига келди. Икки ашаддий рақиб ҳализамон бир-бирита

ташланиб қоладигандек шундай тикилишдики, ёввойи мушукларга ўхшаб кетдилар (бироқ бу “мушуклар” Шомилнинг ҳимоясини гўё битта юрак каби иташарди).

Абдулла ака оёғини судраб, Лобар сари юрганди, юзи тиртиқ кимса:

– Сен қасққа, қари тўнка? – деб сўради.

Лобар эрининг қўлтиғига кириб, қуролли тўдадан узоқроқ кетиш учун шошилди. Шомил Абдулла аканинг кимлигини фаҳмлади, шекилли, ҳеч нима демади.

Бақалоқ хўжайин:

– Ҳой қул, орқангга қайт! – деб бақирди яна.

Лобар ҳам, Абдулла ака ҳам миқ этишмади. Уларнинг ўрнига Шомил жавоб берди:

– Нега қайтар экан? Қайтмайди. Адашмасам, иккови бир оила...

– Адашмасам, у менинг қулим!

– Бу ҳали ҳолваси, – деди Шомил ва сицилияликлар орасида турган соқчи йигитни чақирди. – Дўстим, Зухрони кузатиб қўй. Лобарга хатимни берганинг учун ҳам алоҳида каттакон раҳмат.

– Мен ҳам қиморга қаршиман, – деди сицилиялик йигит. – Отам қиморбоз эди. Агар унда одамийлик бўлганида, эҳтимол, бу ерларда қурол кўтариб юрмасмидим. Хайр, жаноблар, – ўз шерикларига қўл силкиди у, – биз энди Сицилияда учрашмаймиз.

Сицилияликлар аламдан бўғриқиб, ўзларини қўярга жой тополмай қолдилар. Бундай хоинга улар ортиқ чидаб туролмаслигини англаган Шомил ҳам икки қадам чекинди.

– “Келишсак бўладими?” деб сўрадинг, – Шомил юзи тиртиқ кимсага сўзлади. – Мана, келишиб бўлди. Сих ҳам куймайди, кабоб ҳам. Оролни қандай тақсимлаш эса ўзларингнинг ишларинг. Менимча, аралашим шарт эмас.

– Тўхтанглар! – деди бақалоқ лаблари чўччайиб. – Ҳеч ким ҳеч қасққа кетмайди! Аввал келишувни имзолашим керак...

Лобар Шомилнинг юзида яна истехзоли кулимсираш пайдо бўлганини кўрди.

— Марказий Осиёда бир афсона бор, менга жуда ёқади, — деди Шомил рўмолчасини ҳалиям кўтариб тураркан. — "Широқ" деб номланади. Унда ёзилишича, Широқ исмли чўпон ёлғиз ўзи бутун бошли қўшинни енгади. Қандай қилиб? Чўпон ҳийла ишлатади. Сизларни қабиладошларимнинг устига бошлаб бораман, деб душманларни саҳронинг ўртасига эргаштириб келади. Босқинчилар оч-наҳор ва сувсизликдан ҳалок бўлишади.

— Нима деяпти бу?! — бақалоқ ғазабдан кўкарди.

— Лобар ҳам сенларни алдаб, қумлоқ соҳилга олиб чиқди. Агар битта ортиқча ҳаракат қилсанглар, снайпер отишни бошлайди. Қумлар ўқдан ҳимоя қилолмаслигига ҳамманинг ақли етса керак.

Шу аснода Лобарнинг кўнглидан кечди: "Мен ўлмайман, ахир, башоратда "сув билан ўралган тошлоқ маконда" дейилган-ку. Бу ерда эса қумлоқ... Демак, мени ҳаливери отиб ўлдиришмайди".

Бақалоқ оғир бош чайқаркан, гапини такрорлади:

— Келишувни имзолашим керак, имзо мана бунақа бўлади...

Шу пайт қарсиллаган ўқ овозидан Лобар ва Зухро чинқариб юборишди (бақалоқ хоин йигитни отиб ташлаганди). Оний лаҳзада Шомил қўйнидан бошқа тўппончаларини юлқиб оларкан, кўз очиб юмгунча қасир-қусир ўқ узди. Қоялар орасида снайпер биқиниб ётгани рост эди: бир неча киши, шу жумладан, юзи тиртиқ кимса, Ромеонинг дўсти, турк мафияси йигитлари унсиз қуладилар.

Шомилнинг ўқидан биринчи галда бақалоқ ҳалок бўлди. Бироқ Шомил ва снайпер сониялар ичида содир бўлган отишмада вазиятни қўлга ололмаслиги муқаррар эди. Турклар ва сицилияликлар пала-партиш ўқ узишиб, турли томонга тумтарақай қочишди. Биттаси "Калашников"ни ишга солишга муваффақ бўлди, аммо снайпернинг навбатдаги ўқи.

калласини тешиб ўтди, қум устига жонсиз қулади у.

Бирдан отишма тинди. Соҳилда ўндан зиёд одам қўйдай қирилиб ётарди. Тирик қолганлар кемаларига сузиб боришга уринишар, икки турк эса қуроолларини ташлаб, қоялар томонга безрайиб, қотиб туришар эди.

Снайпер қуролини ташлаганларга ва қочаётганларга ўқ узмади. Биринчи бўлиб Шомил бош кўтарди. У тўппончаларининг ўқдонларини бўшатишга улгурган; шу тобда “Макаров”ларни қайта ўқлашга ҳожат қолмагани боис Лобар томон аланглаётганди, Лобар елкасини ушлаб оҳиста тўлганди, инграгани эшитилди. Шомил унинг ёнига судралиб бораркан, ўқ Лобарнинг чап елкасига текканини билди.

— Қонни тўхтатиш керак, — деди Шомил ва рўмол билан боғлай бошлади.

Зухро ва Абдулла ака юзларини қумга босиб, даҳшатдан ерга киргудек алфозда бошларини чангаллаб ётишарди. Шомилнинг овозини эшитиб, уларга ҳам жон кирди. Абдулла ака тиззалаб тураркан, қалтироқ овозда:

— Нима қилди?.. Эй Худо, нега бундай бўлди?.. — деб нола қилди.

— Ётинг, — буюрди Шомил, — кемадагиларни кўрмаяпсизми?!

Сал наридан ярадорнинг овози эшитилди:

— Биродарлар, ёрдам беринглар... Худо ёрлақасин...

Бу — Иброҳим давангир эди. У яна ўқ еган кўринади, уст-боши қип-қизил қон. Жони оғрияпти, шекилли, алаҳсираб:

— Худо... Худо... биттагина имкон... жаҳаннам... — деди.

Қирғоқда қўлларини кўтариб туришган икки турк зорланишни эшитди чоғи, бошларини буришди. Шунда Сицилия кемасида автоматлар тариллади. Денгиз шовуллаши қурол овозини батамом ютиб юборолмади: Шомил ерга қапишиб, кема томон кўз югуртирди, автомат тариллаши такрорланди. Турклар биринчи ўт очишданоқ ер тишлаган:

ҳозир Шомилга япасқи ҳолда ғуладай кўриниб турардилар.

— Каллаварамлар, — сўқинди Шомил. Кейин боя ташлаган овоз тиндиргичли икки тўпшончасини олиб келди. Мурдалар сочилиб ётган соҳилбўйи ва Сицилия кемаси оралиғи беш юз-олти юз қадам чамаси, масофа эди. Албатта, бу ердан тўпшонча ўқи етиб бормади, аммо бақалокнинг милтиғи билан кемадагиларнинг суробини тўғирлаб қўйиш мумкин.

Шу дамда кемадагилар Шомилни пайқаб қолишди, "Калашников"дан бир сидра ўқ ёғдиришди. Биронтаси тегмади, қайтага ўликлар ўқ ейишди.

Турк мафияси сардорининг омадсиз эканлиги эса яна исботини топди: бояқиш кетма-кет бир неча марта ўқ тешиб ўтишидан сапчиб-сапчиб тушди... Ва тош каби қотди.

Туркларнинг икки кемаси оролдан узоқлашиб улгурганлиги учун соҳилда қандай хунрезликлар содир бўлганини кўриб ўтирардилар. Сицилияликларнинг қилмишига жавобан улар ҳам автоматларини ишга солишди. Илло, "денгиз жанги" узоққа чўзилмади: қоялар орасидаги снайпер Сицилия кемасидан икки мафиозни қулатгач, учала кемалар ҳам оролдан узоқлашиб кетди.

Шомил Абдулла акани туртиб:

— Боринг, қуролларни териб чиқинг. Биронта ярадор бўлса, менга айтинг, — деди.

Қоялар орасидан грециялик болақай чошиб чиқди. Кейин эса снайпернинг бўй-басти кўринди. Лобар зўрға қаддини тутиб ўтирар экан, қирғин-барот оқибатида жинни бўлдим, деб ўйлади. Чунки мерган Кувон эди, ростдан ҳам, Кувон.

У Лобарни даст кўтариб олиб, қоялар томон олиб кета бошлади. Зухро негадир Абдулла акага қаради: мункайиб турарди бечора банди эр.

— Ўйнаш, — шивирлади Зухро. — Танидингизми? Ёш, навқирон, тап тортмас ўйнаш!

Абдулла ака қурол-яроғларни теришда давом этди.

Ўқ еганларнинг ичида биронта ҳам тирик йўқ эди. Ўлик орол ўз номи билан ўликлар ороли бўлди.

* * *

Оролда узоқроқ қолишнинг хавфли томонлари кўп эди. Энг аввало, мафия йигитлари ҳужум қилиши мумкин: қолаверса, кимлардир хавфсизлик идораларига хабар қилгани эҳтимолдан холи эмас.

Шомил, Абдулла ака, грециялик бола, Зуҳро, Қувон ва ниҳоят Лобар қизғиш харсангтош ортида нафас ростлашмоқда эди. Ўқ Лобарнинг юрагидан юқорига, бўйиндан сал четроққа — чап елка устига теккан эди.

— Буни омад деса бўлади, — Шомил жароҳатни текшириб, кўнгли ёришди. — Ўқ суякни синдирмабди. Грецияда бир қишлоқ бор, дўхтирининг қўли енгил. Олиб борсак, бир ҳафтада тузатиб юборади. Бунақа ўқлардан тўрт-бештасини еганман... Зуҳро, то Лобар соғайгунча дўхтирникида бирга турасан, тушунарлими?

— Ким билан? — душанбелик аёл ижирғанган каби сўради.
 . — Лобар билан! Билиб қўй, унга онангга қарагандай қарайсан, соппа-соғ қилиб берасан. “Эронча қарта рақси”ни ўрганиб, Марказий Осиёда қимор вирусини тарқатганинг учун, аёл бўлсанг-да, терингни шилиб олишим лозим эди. Майли, мен аёллик шаънларингнинг ҳурматига қатлини бошқа ҳукм билан алмаштираман: боя айтганимдек, икқовингниям қартадан бегона қиламан. Қиморни бутунлай унутиб, одам сийратига кирасанлар.

Зуҳро меровсираган каби:

— Ким?.. Бизми? — деди. — Ҳа, биз одам... одам қиёфасида...

Қувон Лобарнинг оғзига сув тутди. Лобар икки култум ичиб, йигитга термулди.

— Нега келдингиз? Қандай қилиб... Шомил ака билан...

— Лобар, ҳали ҳаммасини батафсил гапириб бераман, ҳозир энг муҳими — сизнинг соғлигингиз.

— Чап қўлим ишламаяпти, совиб бораяпман, — деди Лобар.

— Шомил оға, — Қувон чечен киллерига маъноли қараб

қўйди, — бошлаймизми? Кўнгилчанлик бизларга қимматга тушишини истамайман.

— Йўқ, аввал олтинларни олиб келайлик, бандиларни бир ёқлик қилайлик.

Абдулла ака қотилларнинг гап-сўзидан шубҳаланиб, хавотир билан хотинининг ёнига судралиб борди.

— Уни дўхтирга тезроқ кўрсатиш керак, — деди муте овозда. — Илтимос, ёрдам беринглар... У менинг хотиним!.. Яшаши керак...

Шомил билан Қувон бир-бирига ўғринча қараб қўйишди. Зухро бурнини тортиб, тиззаларини кучоқлаб ўтираркан:

— Тавба, — деб ўзича гапиринди, — бунақа лақма чолни биринчи кўришим. Ёшгина хотинининг икки ўйнаши бошида турибди-ю, нималарни вайсайди?! Гаранг!.. Биттаси ўйнаш бўлсаям майлиди, аввалги эри! Эркаклардаям гурур қолмади.

— Нима деб минғирляяпсан?! — Шомил Зухронинг устига бостириб борди. — Сен билан бошқача оҳангда гаплашмасам, кўп ҳаддингдан ошаяпсан. Биринчи галда шуни бил: авф этиб, ўлим жазосини бўйнингдан олдим. Бу батамом халос бўлдим деганинг эмас!

— Тушундим, энди сизнинг ихтиёрингиздаман. Тарбиялайсиз, қартадан кўнглимни совитасиз, ибоби аёлга айлантirasиз...

— Ўчир овозингни, шаллақи! — ўшқирди Шомил.

Зухро жим бўлиб қолди. Аммо Шомил ва Қувон узоқлашгач, Абдулла акага эшиттириб:

— Мен ҳам Лобарга ўхшаб эркакларга қўлма-қўл бўлмасам гўрга эди, — деди.

...Орадан ярим соат ўтиб, Шомил билан Қувон қайтишди. Қувоннинг қўлида оғиргина халтача бор эди.

— Шомил оға, кема келгунча, Лобарни...

— Ўзимам шуни ўйлаб шошаяпман! — Қувоннинг гапини чўрт кесди Шомил. — Бўл, қўлларидан маҳкам ушла.

Шомилнинг қўлидаги пичоқни кўрган Зухро сесканиб

тушди. Лобар эса кўзларини чирт юмди, Кувоннинг метин қўллари қаршилиқ қилишга қўймасди. Шу пайт Лобар пичоқ дамани ҳис қилиб, ҳаммасини тушунди.

– Бисмиллоҳир раҳмонир раҳийм, – деди Шомил.

Пичоқнинг дами ўтқир эди. Шомил рўмолни ечиб, жароҳатга чиппа ёпишган кўйлақни бир қарич узунликда кесиб, ярани очди.

– Халтачадан, – деди Шомил Кувонга, – дори билан докаларни ол. Жарроҳ бўлмасам-да, жарроҳларнинг ишини кўп томоша қилганман.

Кувон халтача боғичини ечиб, айтилган нарсаларни чиқараётганда, тагидаги қора клёнка кўриниб кетди.

– Тозасими у? – сўради Абдулла ака.

– Ниманинг тозаси? – тушунмаганга олди Кувон.

– Тилла қумини олдиларингми? – сўради яна Абдулла ака.

– Форда қум борлигини билмабмиз. Бутун атрофи тош бўлса керак, деб ўйлайди киши.

Абдулла ака ортиқ уринмади, лекин яна саволлар беришдан ўзини зўрға тийиб турарди. Кувон Шомилдан қўрқди, шекилли, халтачада ҳали тўлиқ тозаланмаган тилла хомашёси борлигини яширмоқчи бўлди. Шум эмаслиги гапларидан маълум: ҳатто, форга борганини ҳам бутунлай яширолмади.

Абдулла ака уни эслади. Кўшнининг уйида лойсувоқ қилган усталардан бири, исми Кувон, Жиззах томонлардан...

Шомил тигни спирт билан тозалаётғиб, жарроҳлик ҳақидаги гапини давом эттирди:

– Операцияда иш ўрганувчи ёки оддий томошабин бўлган, десанглар қаттиқ янглишасанлар. Ҳаммасида бемор бўлиб қатнашганман. Кўзгудан кузатиб турмасам, кўнглим жойига тушмасди. Менинг ҳаётим шунақа ҳаётки, бировга ишонсанг ўласан.

– Менга ишондингиз-ку, Шомил оға, – деди Кувон кулиб. – Ўлмадингиз ҳам.

Шомилнинг юзида мамнуният аломатлари зоҳир бўлди.

Лобарнинг юраги орқага тортиб, хушидан айрилиш палласида турган эса-да, чечен киллерининг бу мамнунияти тагида муғомбирлик яширинганини сезди. "Қувон Тошқалъада ҳам, Ўлик оролда ҳам қотиллик қилди, — ўйлади Лобар. — Ҳозирча у полициянинг қидирувида эмас. Эрта-индин полиция ва махфий хизмат ходимлари снайпернинг шахсини аниқлашга эришса, тамом. Касофатим уриб, гулдай йигитнинг умри хазон бўлади. Уни жиноят оламига мен бошладим. Ўзимдан беш ёш кичик йигитни ҳусну жамолимга ром этдим; аввалига унинг номига давлатдан ов милтиғи олдим, Туркияга келиб эса снайпер милтиғи билан таъминладим, россиялик жаллодни ўлдиришга буюртма бердим. У ёлланма қотилга айланди. Ҳа, Қувондек софдил, меҳнатқаш устани катта жиноятчига айлангирдим-қўйдим. Ундан энди Шомил каби ўлимга маҳкум кимсалар ҳам фойдаланишмоқда, ўзларининг тубсиз чоҳига тортиб кетишмоқда".

— Лобар мендан хафа кўринади, — деди Шомил жарроҳлик асбобларини ҳозирлагач.

— Нима учун? — Қувон паст овозда сўради.

Қувоннинг Абдулла акадан тортиниб турганини Шомил сезди. "Абдулла ака ҳозирги эри бўлса, Шомил ундан аввалгиси. Бу ўзбек нечун никоҳдаги эрдан хижолат чекади? Балки Лобарни севар? Шўрлик Абдулла ака хотинининг дастидан она юртидан олисдаги лаънати оролчада жон ҳовучлаб, хор-зор юрибди. Юртига қайтгач, қиморбоз хотинга талоқ айтади бу писмиқ. Эҳтимол, судга ҳам берар. Йўқ-йўқ, судга бериш кам учрайди, дарров бошқасига уйланиб, жазолашади хотинларини".

Шомил жароҳатни текшириб, ўқ қолиб кетганига ишонч ҳосил қилди.

— Лобар мендан хурсанд бўлмайди, — деди у. — Бунинг сабаблари кўп. Қани, ўғлон, маҳкамроқ ушла. Биринчи сабаб шуки, ҳозир мен уни қаттиқ азоблайман, қиморбоз бўлиб шундай кунларга қолганига минг марта афсус чекади.

Шомил кейинги гапини Қувонга шивирлаб айтгани учун

Лобар эшитмади. Умуман, эшитадиган аҳволда эмасди. Баданига тиф ботди-ю, ҳушидан кетди. Шомил жароҳатни ковлаб, ўқни чиқариб олди.

— Мўъжиза туфайли суяк синмаган, — Шомил ўқни томоша қилиб гапирди, — одатда, яқин масофадан отилган ўқ елка суягини қоғоздай тешиб ўтиши керак эди.

Лобар ранги оппоқ оқариб, лаблари кўкариб қилт этмай ётарди. Абдулла ака ва Зухро кўнишиб ўтирган кўйи ундан кўз узишмас эди.

Шомил тошлар орасидан бош кўтариб денгизни кузатди.

— Шамол кучайдими, а? — сўради Қувондан.

— Кучайяпти, тезроқ жўнаш керак.

— Кема келсин, нима, тоғорада сузиб кетамизми?

Қувон мафия йигитлари тайёрлаган ўтиндан олиб келиб, олов ёқди. Чойшаб келтириб, Лобарнинг устига ёпиб, тўппончаларни ўқлай бошлади.

— Сиз қаердансиз, ука? — деб сўради Зухро ундан. — Жуда таниш кўринаяпсиз.

Қувоннинг ўрнига Шомил деди:

— Менга қара, у сендан анча кичик, илинтираман, деб хаёлинггаям келтирма.

— Айтмоқчийдимки...

— Ўлсанг ҳам гапириб ўласан чоғи! Ё халтачадаги қумдан бир сиқим берайми? Оғзинга солиб, жим ўтирасан.

Халтачада тилла қуми борлигини билган Зухро ҳам, Абдулла ака ҳам кўз узолмаётганини кўрган Қувон:

— Ҳамма гап қиморда эмас, — деди. — Қимор — баҳона! Буларнинг касали бошқа...

Абдулла ака ўқитувчиликни ташлаб савдога ўтиши, бойлик ва шаҳвоний истакда Лобарнинг қўлини сўраши Қувон назарда тутган касаллик эканини фаҳмлади. Зухро эса Қувонга алам билан қараб қўйди.

* * *

Ниҳоят, балиқчилар кемаси кўринди. Ёрдамчи қайиқ

воситасида кемага зўрға чиқиб олишди.

Сув сачраган Лобар кўзини очиб, Ўлик оролдан жўнаб кетишаётганини билгач, ичидан суюнди. "Ҳаммаси тугади, — деб ўйлади у, — мен қимордан халос бўлдим. Энди қимор ўйнашга ҳеч ким мажбур этолмайди! Қимордан қайтарувчи Шомил, Қувон бор... Аксинча, йирик қимор ташкилотчилари эса энди йўқ. Танлаган йўллари уларни тўғридан-тўғри ажал қошига элтди... Ўғлимни кўраман! Шомил, албатта, сўзи устидан чиқади: қартани унутганимдан сўнг ўғлим билан учраштиради, уни менга қайтариб беради. Бошқа турмуш қурмайман, Қувон қишлоғига қайтиб, ўз тенгини топади. Мен эса Парвизим билан қоламан, умримни бағишлайман унга..."

Кема ўз саҳнига сўнгги одамни олгач, қоялар орасидан увун-тўда кишилар чопиб чиқишди. Йўқ, улар шунчаки югуришмаётган эди. Олдинроқда жон-жаҳди билан қочаётган икки кимсани қувиб келишарди. Лобар беихтиёр қаддини кўтардию, аянчли томошага гувоҳ бўлди: қочаётганларнинг бирини тош отиб йиқитишди. Бошини чангаллаб, типирчилаётган қочоқнинг устига ҳалиги одамлар гув ёпирилиб, тепа бошлашди. Иккинчи қочоқ мурдаларни ҳатлаб ўтаркан, туйқус бир ўликка энгашди, кўлида тўппонча пайдо бўлди. Тўдага қарата ўқ узди: биттасини қулатди. Таъқиб этувчилар даҳшатли қичқаришиб, қуроли кимса томон чопишди. Тўппонча ўқининг яна бир заиф товуши эшитилди. Ўқ тугади. Тўппончани улоқтирган қочоқ денгизга қочишга уринди, аммо сўйил кўтарган одам етиб олди-да, бошига уриб йиқитди. Оломон қутуриб, қочоқнинг устига ташланди. Аламларидан чиққунча тепкилашди. Залворли тепкилар ва ора-сира тушаётган темир сўйиллар зарбидан одам боласи тугул фил ҳам омон қолмаслиги муқаррар эди.

Шомил тошдай қотиб қолган кемадагиларга мазкур хунрезликни изоҳлади:

— Булар горга қамаб қўйилган янги замон қуллари, ўлдирилган икки кимса эса мафия йигитлари. Қувон қоялар

орасига жойлашиб олгач, мен кулба ва ғордаги мафиозларни ҳушдан кетказиб, қўл-оёқларини боғлаб келгандим. Қулларни дарров озод қилмадим. Ахир, отишмага халақит қилиши, ундан ҳам ёмони, бекорга ўққа учиб, қирилиб кетишлари мумкин эди. Қувон иккимиз халтачани ва дори-дармонни ахтаришга борганимизда, мафия йигитларининг қўл-оёғини бир оз бўшатдик. Қулларга панжарани бузиш учун арра бердик. Ҳаёт-мамот масаласини уларнинг ўзларига кўндаланг қилгандик, ҳозиргина кўрдинглар, мафия йигитларидан иккитаси қутулиб кетмоқчи бўлди. Бироқ начора, қасос ҳақ, ўлим ҳақ!.. Лекин сиз, ўртоқ Абдулла ака, — деди Шомил, — ҳамма қуролларни териб олмаган экансиз-да?!

— Йўқ эди, ҳамма жойни қараб чиққандим, — деди Абдулла ака кўрқиб. — Мазам бўлмади, мени касалхонадан ўғирлаб кетишган.

— Бунинг нима дахли бор? Кўзингиз кўрмайдими?

— Юрагим... — чайналди Абдулла ака.

— Ҳа, тўғри, — кулди Шомил, — юрагингиз кўр. Бу жуда ёмон, жуда ёмон. Қаранг, сизнинг дастингиздан мафия йигити шерикларингиздан иккитасини отиб ташлади. Худо кўрсатмасин, автоматни унутиб қолдирганингизда, қулларнинг ҳаммаси ўлиб кетишарди... Узр, қул деб янглишаяпман, улар қул эмас. Қул, аксинча, мафиянинг ўзи! Мафия ҳеч қачон эркин бўлолмайди, мафия аъзоси озодлик нималигини умрбод билмай ўтади.

Шомил бутун диққат-эътиборини Абдулла акага қаратиб, уни тергов қилаётгандек, ҳадемай жазоламоқчидек секин яқинлашарди. Абдулла ака ортига тисарилди.

Шу пайт Лобар сув сўради. Шомил қайрилиб қараганида, Қувон сувли идиш қопқоғини очмоқда эди.

— Лобарга асло муносиб эмассиз, — деди Шомил Абдулла аканинг ёқасидан бармоқ учлари ила оҳиста туртиб, — у бетакрор аёл! Агар пешонасига сиздек ва биринчи эридек ношудлар битмаганда эди, у бу ерларда юрмасди. Лобар

ҳақиқий ўзбек аёли. Мен Италияда ҳам, Грецияда ҳам, Туркияда ҳам у ҳақда мана шундай гапирганман. Эшитганлар "бе-е, кўйсанг-чи, қартабоз аёл ҳақиқий аёл ҳисобланмайди", дейишди. Марказий Осиё ҳақида тушунчага эга айрим шахслар эса Лобарни гирт афсонага чиқариб кўйишди. Гўё, Лобар ҳаётда йўқ эмиш. Ўзбеклардан бунақа қиморбоз чиқмас эмиш. Қандай аччиқ гап-а? Қандай аччиқ ҳақиқат! — Шу вақт кеманинг кучлироқ чайқалиши икковини қалқитиб юборди. — Ўҳ, гапим денгизга ҳам ёқмади, қисматим каби ҳар томонга отиб ўйнамоқчи. Абдулла ака, мен хурсандман! Сицилия устидан ғалаба қозондим! Энди Лобарни асл ҳолига қайтаришим керак.

Абдулла ака унга меровсираб қаради. Даставвал ҳеч вақога тушунмади. Лобарни нега асл ҳолига қайтармоқчи? Шу дамгача у бошқа Лобар эдими?!

— Лобарни асл ҳолига қайтаришим керак, — такрорлади Шомил плашининг ёқаларини кўтариб. — У жудаям яхши аёл. Иккимиз ҳам ўз вақтида у билан бирга яшаганмиз, энди эса... йўқ! Иккимиз ҳам кечириб бўлмас хиёнат қилдик.

Кема саҳнига талпинаётган тўлқинлар Абдулла аканинг юз-кўзига сув пуркади, яра босган қовоқлари юмилиб кетди. Шомилнинг гапларини юрак ҳовучлаб тинглаётганини, ички дунёсида кўрқув ва тирик қолиш илинжидан ўзга туйғулар йўқлигини дарров пайқаш мумкин эди.

— Нега бунча гезариб турибсиз?! — деди Шомил баланд овозда. — Сизга ёмонлик қилмайман. Ахир, халоскорингизман-ку.

Лобар кўзини беҳол очди. Кувон меҳрибонлик билан сув ичирди.

* * *

У кўзини очиб, каюта деразасидан баланд қояларни кўрди. Ботаётган қуёш шуъласида янада маҳобатли туюларди. Осмон булут. Шамол тинган. Шомил ёллаган кема, гўё қоялар ўсиб чиққан афсонавий қирғоқ ёнида лангар ташлаб

турарди. Мадорсиз ва журъатсиз Лобарнинг наздида ҳозир бу тик қирғоқдан бугун ўлганларнинг арвоқлари учиб чиқадиғандек эди.

Яраси лўқиллаб оғрий бошлади. Лобар чойшабга ўраниб, бу азобларнинг тезроқ тугашини юзинчи бор илтижо қилди. Даставвал ўзи билан ўзи бўлиб яна бир кеманинг мотори гуриллаб турганини сезмаган экан. Шомилнинг русчалаб: “Абдулла ака, айтганларим ёдингиздан чиқмасин, бошингизга нима ёмонлик келса, тилингиздан”, деганини эшитгач, ўрнидан турди. Каюта эшигини қия очиб, кичик балиқчи кемага кўзи тушди. Абдулла ака аллақачон иккинчи кемага ўтиб олган, тўсинни маҳкам ушлаганча, Шомилнинг ҳар бир гапига бош силкирди. Грециялик бола Лобарнинг оёққа турганига севиниб, алланималар деди, Лобар унга турк тилида жавоб қайтарди, аммо бола тушунмади. Шундай бўлса-да, ўз тилида тинмай гапириб, иккинчи кема томон ишора қилди. Болакай разил инсонлардан нолиётганини, “отамни ҳам сени ярадор қилганлар отишди”, деётганини ва ниҳоят, яқин кишингиз жўнаб кетаяпти, деб хайрлашишга ундаганини – барчасини Лобар фаҳмлади.

Абдулла ака каютага кўз ташлади-ю, дарҳол нигоҳини олиб қочди. Лобар унинг бир вақтлар бир юз йигирма минг доллар ҳақида эшитиб, Шомилдан кўрққанини эслади. Даҳшат солган одамхўри, мана, қаршисида турибди. Нега Абдулла акани қўйиб юбораяпти? Ортиқча гувоҳнинг ҳожати йўқ, деб денгизга чўктириб юбориш тайинланган бўлса-чи анави балиқчиларга? Йўқ, Лобар Шомилнинг ёвуз қотил эканига қанчалик ишонса, жиноятчи бўлмаган кишиларни ўлдирмаслигига ҳам шунчалик ишонади.

Кичик кеманинг мотори кучлироқ гуриллади ва икки балиқчи Шомилга бош қимирлатди. Шундан сўнг кема очик денгиз сари бурилиб, узоқлашиб кетди.

Каютага Шомил билан Қувон кириб келганда, Лобар кўз юмиб ётарди.

– Ухлаб қолибди-ку, – деди Шомил болага.

— Ҳозиргина уйғоқ эдилар, — бола ўз валинеъматиға итальян тилида зўрға жавоб қайтарди.

— Болакай менга ёқиб қолди, Кувон. Биласанми, у отас билан уч ёшлигидан бошлаб овга чиққан. Қайсидир оролда отасининг касали кўзиб, йиқилади-ю, бир сутка ўзинг келмайди. Уч яшар ўғли бир кеча-кундуз беҳуш падарининг бошида, оч-наҳор йиғлаб ўтирган дейсанми?! Асло! Бу бола ўтин терган, олов ёққан. Кейин отасининг сочларини силаб итальян тилида балиқчилар кўшиғини куйлаган. Қорни очса балиқ еб, чанқаса сув ичиб, то отаси хушига келгунча йиғламаган, тушкунликка тушмаган. Булар грециялик бўлишса-да, ота-боболари италиялик. Ким биледи, яхшилаб суриштирилса, сицилиялик чиқар.

— Отасини нега ўлдиришган? — сўради Кувон ачиниб.

Шомил боланинг елкасига оталарча қоқиб қўйди. Сўнгра мийиғида кулиб:

— Сен Тошқалъада, Ўлик оролда нега одамларни отдинг — деб Кувондан сўради.

— Мен отган одамларнинг миясини металл тозаламаса бошқа нарса тозалаёлмас эди, — жавоб берди Кувон.

— Мияси кир одамни ўлдирмасанг, у сени ўлдирармиди?

— Бу аниқ-ку, Шомил оға, — елка қисди Кувон, сиз тушунмаяпман дегандек.

— Балки ўлганлар орасида Италия полициясининг жосуслар бордир? Улар уюшган жиноятчиликка қарши курашиш учун суюкли ёридан, бола-чақасидан, ота-онасидан йироқда, ҳаёт хавф остида юрса-ю, сен уларни отиб ўлдирсанг, бу ёни қанчага тушади?!

Кувон ўзидан ўзими, Шомилданми нафратланиб, бирдан қизариб кетди.

— Эрмак учун ўлдирганим йўқ! — деди у Шомилга илк марта газаб билан боқиб. — Гапларингиздан шундай маъно чиқаяптики...

— Маънони нима қиласан?! — чўрт кесди чечен. — Айтмоқчиманки, манави болакайнинг отасини ҳам худди

шу тахлит ўлдиришган.

Болакай Қувонга ғалати қараб қўйди. Тошқалъадаги ўлганлар орасида, мабодо, балиқчи йўқмикан, деган оний ҳаёлдан Қувоннинг ичи “шув” этди.

– Кўзингга хунук кўринаяпман-а? – деди Шомил. – Қўрқма, унинг ўлимида ҳам қўлинг бор, демоқчи эмасман. Балиқчини сицилияликларнинг ўлик орол соҳилида турган кемасидан туриб отишган. Эҳтимол, жосус деб ўйлашгандир, эҳтимол, эрмак учун ўлдиришгандир. Баъзилар қуролини шу тариқа текшириб кўришади. Тентаклар кўп бу дунёда! Уларнинг дастидан манави бола энди бир умр армонда ўтади.

– Унинг онаси борми?

– Онаси бор, аммо балиқчининг хотини йўқ эди. Аёл денгиз дайдисидан билан яшай олмаган кўринади.

– Ўзи яшай олмабди-ю боласига раво кўрибди-да, – Қувон ҳамон жаҳлидан тушмай гапирарди. – Худбин она! Мен унақа оналарни...

– Сўкиш шарт эмас, – бир қўлини кўтарди Шомил.

Каюта эшиги қия очилиб, серсоқол бош кўринди.

– Ҳайдайверайми? – ижозат сўради у.

– Бос, – деди Шомил қўл силтаб.

Кема номаълум манзил сари шошилди. Тақдирнинг қалтис ўйинлари бетўхтов давом этарди. Лобар шуни жуда яхши билардики, Россиядан бошланган аччиқ саргузашти энди осонгина ечим топмайди. Умид қилаётган учрашув (Парвизни топиши) содир бўлар, аммо Лобарнинг жиноятлари, йирик тўдаларнинг кирдикорларига гувоҳлиги унинг бошига бало бўлиб ёғилади. Наҳотки, шунча воқеадан сўнг Лобар хотиржам яшаб юра олса? Ҳақиқатни англаган Шомил шу вайдан ҳам Лобар ва Зухрони қўйиб юборишни истамагандир? Қарта устасининг ёдидан қартани чиқариб ташлаш осон кечмаса керак. Бунда Лобар қийналадими, Шомилми, ёлғиз Яратганга аён эди.

* * *

Ярим кечаси кемани тўхтатишди. Кучли прожектор ёруғидан Лобар ҳам уйғониб кетди. Овоз кучайтиргичдан нотаниш тилдаги кишининг овози эшитилгач, Лобар билдики, ниҳоят, уларни полицияга алоқадор қандайдир кема тўхташга мажбур этди.

Лобар ўтирмоқчи бўлди, аммо мадори қуриб, яна ўрнига чўзиларкан, агар йўлни ростдан ҳам полиция тўсган бўлса, қўлга тушишларига ўзининг жароҳатини кўришлари кифоя эканлигини англади. Бирдан руҳи тушиб, оғирлашиб қолди. Замбилга солиб, портда касалхона машинасига ортишаётганини, журналистлар микрофон ва камера қўтариб, атрофда ўралашишаётганини тасаввур қилди. Шунда ҳаммаси қонун измига ўтиб кетади. Яхшилаб тергов қилинса борми, Лобар не-не жиноятларда айбдор топилмайди. Ўлим жазоси берилмаган тақдирда ҳам йигирма йилга қамаб юборишлари аниқ. Юртида ноқонуний равишда ов милтиғига эга бўлиб, тўрт кишини отиб ўлдирди, яна қонунни бузиб, иккита тўппонча сотиб олди, иккита йигитни қуроллантириб, жиноий гуруҳ тузди, бу йигитларни Россияга олиб бориб, ўлимга маҳкум этди, қотилликни сир тутди, булар ҳам етмагандек, эрини қиморда ютқазди. Қонун тақиқлаган йирик қимор ўйинларида мунтазам иштирок этиб, снайпер милтиғини қўлга киритди ва қотилликка буюртма берди. Бундан ташқари, у бир неча йилдан бери йирик жиноий гуруҳлар билан алоқа қилади. Хусусан, Шомил ва унинг тўдаси, "МалOVER тўдаси" деб ном олган уюшган жиноий гуруҳ, янги турк мафияси, Сицилия мафияси. Унга қарши камида тўртта давлатда жиноий иш қўзғатилиши мумкин.

Шомил каютага шошиб кирди-да, темир қутини очиб, у ердаги бор пулни — беш-ўн боғлам долларни олди. Яна шошиб қулфлар экан, Лобарнинг очиқ кўзларига кўзи тушди. Чечен пулларни кучоқлаганча, ўғирлик устида қўлга тушгандек бир лаҳза қотиб қолди.

— Биз буларни кутмаган эдик, — деди Шомил, — аммо унчалик ташвиш туғдиришмайди. "Қирғоқ қоровуллари" деб

эшитганмисан?

Лобар бош қимирлатди. Шомил негадир пулларнинг фақат бир бойламини олиб қолди, қолганларини қутига қайтариб, эшикчасини қулфлади-да, Лобарга яқин келди. Бошқа бурчакда бола донг қотиб ухлаб ётарди, Кувон эса ташқарида. Зухро сафар бошидан бери кеманинг пастки хонасида ётибди.

—Лобар...

Шомил бу исмни алланечук ҳаяжон билан тилга олди. Кўзларида бир вақтлар Москвада ёнган олов "ялт" этди. Аммо Лобарга буларнинг бари улкан масхарабозлик бўлиб туюлди.

—Пулни нима қиласиз? — сўради Лобар.

—Уларга...

—Шомил ака, мени пала-партиш отишмада дайди ўқ йиқитмади... Билиб қўйинг, атайин ярадор қилиш учун елкамга ўқ узишди. Шу аёл тўшакда ётиб ўзининг аёл эканини кўпроқ ўйласин дейишди... Мен ўйладим, дарров ўйлаб бўлдим... Ҳаммасига сиз... Фақат сиз айбдорсиз, Шомил ака!

Лобарнинг кўзларидан дув-дув ёш тўкилди. Ҳозиргина бу жувонга ширин гап айтмоқчи бўлган Шомил бирдан тек қотди. Энди менинг ёқамга чанг солмоқчими бу қиморбоз хотин, деб ўйлагандир, эҳтимол.

—Аҳволингни жуда яхши тушунаман, — деди Шомил тўнг овозда.

—Тушунмай қўя қолинг, — Лобар оғриқнинг зўрига бардош бериб, қақдини кўтарди ва каюта деворига суяниб, пешонасига тушган сочини йиғиштирди. — Ўғлимни халос этдингиз, катта раҳмат, лекин уни мендан шундай йироқ тутдингизки, сизни ва болажонимни топиш учун Иброҳим давангирнинг тузоғига тушдим, қиморга қайтдим. Бу адолатданми, Шомил ака?! Энди ўйлаб кўрсам, сиз учун ҳар жиҳатдан қурол эканман, холос. Қарта ўргатасиз, даврага ташлайсиз; ўғлимни бермайсиз, даврага ташлайсиз...

—Мен шошаяпман, кейин гаплашамиз...

—Пора бериш учун шошаяпсизми?! Бу ўйинингизнинг қимордан неча пуллик фарқи бор?!

—Даволанишинг керак, Лобар.

—Даволанишим учун шу узукдан халос бўлишим керак!

Шомил ҳеч кутмаган эди: Лобар чап қўлидаги бриллиант кўзли тилла узукни суғуриб олиб, отиб юборди. Узук полта тушди-ю тумбочка тагига думалаб, ғойиб бўлди. Проектор ёруғи орқадан уриб тургани боис Лобар Шомилнинг юз ифодасини тиникроқ кўролмади. Бироқ бутун шуури ила ҳис этдики, Шомил онасидан қолган ёдгорликнинг улоқтирилиши сабаб девордек оқариб кетди.

Овоз кучайтиргичдан дағдағали овозлар келгач, Шомил эшикка қараб юрди. Етганда айтди:

—Лобар, биз энди на эр-хотин, на ака-сингил, на одаммиз. Биз энди бутунлай бошқа махлуқларга айландик. Ишонмайсан-а?! Анавилар кетсин, кемадагиларнинг ҳаммасини отиб ташлайман. Фақат сен ва мен қоламиз! Шунда менинг ким эканлигимни англайсан!.. Қўлинг билан бу дунёдаги энг азиз кишингни ўлдиртираман!

Шу пайт эшик шахд билан очилиб, Қувон пайдо бўлди. У Шомилнинг қаттиқ-қаттиқ гапирганини эшитган, шекилли, кирган заҳотиёқ чеченга ўқрайди, кейин Лобарга ўтирилиб, ҳаммасини тушунди. Шомил четга суриб, ўтиб кетмоқчи эди, Қувон жойидан жилмади.

—Тўхтанг, Шомил оға, бу ерда нималар бўлаяпти?

—Уларни даф қилиш керак, — пулни силтаб гапирди Шомил. — Кейин тушунтираман, кенгроқ қилиб, батафсилроқ.

Шомил эшикни қарсиллатиб ёпди. Қувон бир муддат серрайиб туриб қолди, сўнгра Лобарнинг ёнига ўтириб, ярасини кўздан кечирди.

—Дўхтирга кўрсатмасак бўлмайди, тагин газак олиб...

—Ажалим қачон етса, ўламан... Қувон, мени олиб кетинг. Шомилнинг қўлида яшашни истамайман. Унга тушунолмаيمان. Бир қарасанг, кутқармоқчи, бир қарасанг.

Ўлдирмоқчи...

–“Ўлдираман” деб пўписа қилдими?

–Қўлинг билан азиз кишингни ўлдиртираман деяпти, кемадагиларни ҳам отиб ташлармиш.

–Аблаҳ!..

–Нега сўкаяпсиз, Қувон? –Лобар бошини зўрға бурди. – У билан ош-қатиқ бўлиб, бунақа дейишингиз, менга қизиқ туюлаяпти.

Қувоннинг қўли мушт бўлиб тугилди. Каюта иллюминаторидан қараркан, деворни муштлади.

–Биз бунақа келишмаганмиз.

–Қанақа келишгансиз?

Қувон индамади.

–Қанақа келишганигизни айтинг, Қувон.

–Йўқ... умуман олганда... келишмаганман, – деди йигит ва бирдан тиз чўкиб, Лобарнинг соғ қўлини ушлади. –Олиб кетинг, деб этимни жимирлатиб юбордингиз... Шомил сизга ёмонлик қилмасликка сўз берганди. Бу ишларга бош қўшишимнинг сабаби, сизни қутқариш эди!.. Аммо...

–Сизга нима бўлди? –сўради Лобар, шу тобда Қувоннинг гаплари алмойи-алжойи туюлди.

–Ҳеч нима... Фақат Шомил бошқача ҳукм чиқариб юборди. Биз биргаликда сизни қутқармоқчи эдик. Кейин тўрт томонимиз қибла...

Қувон ўрнидан туриб, каютанинг у бурчагидан бу бурчагига зир-зир қатнаб, миясида чарх ураётган фикрга ҳаловат бермоққа уринди. Кеманинг чайқалишидан мувозанат йўқотиб, тумбочкага суяниб қолди.

–Лобар, – деди овози титраб, – ёш бошим билан ўнга яқин одам ўлдирдим! Ҳаммасини узоқдан отдим. Улар чоғидаги сўнгги калимасини, қўзлари олайиб, тилларини ғарч тишлаб жон беришларини кўрмадим. Эсингиздами, менга снайперликни илк марта таклиф этганингизда, одамни олисдан отиб ўлдириш кўп ваҳшийлик талаб этмасликни гапиргандингиз? Энди бу фикрингизни рад этаман. Инсонга

ўқ узишда масофага қараб ёвузлик белгиланмайди.

— Сиз ёвуз эмассиз, Қувон.

— Ҳамма гап шунда-да, — деди Қувон куйиниб. — Сизни булардан тўлиқ халос этолмайман, юзма-юз ўлдиролмайман... Йўқ, энди узоқдан ҳам...

Йўлни тўсган кеманинг мотори гуриллаб, секин узоқлаша бошлади, прожектор нури ҳам ғойиб бўлди. Шомил каютага қайтиб кириб, уф тортди.

— Кетди, — деди у гоҳ Лобарга, гоҳ Қувонга тикилар экан.

Икковлари ҳам гинг демади. Шомил каюта эшигини очиб, чақирди:

— Ҳой, Павел! Бу ёққа кел.

Зум ўтмай серсоқол киши кириб келди ва чеченнинг қаршисида қўл қовуштирди.

— Биз ҳозир қаердамиз? — сўради Шомил.

— Айтган манзилингизга ҳеч қанча миль қолмади, сэр.

— Хитлар яна безовта қилишмайдами?

— Безовта қилиш ҳам гапми, — деди серсоқол, — каютадан бошлаб остки хонагача, ҳаттоки, кеманинг сув остки паррагини ҳам текширишади.

Турк тилида қийналиб гапираётган бу одамнинг гапларини Лобар зўрма-зўраки тушунди.

— Таржима шарт эмас, — деди Шомил, — менимча ҳамма тушунди. У ҳолда кулоқ солинглар, кемадаги барча қурол-яроғларни сувга ташлашимиз керак, биронта тўппонча ҳам қолмасин. Қора халтачани кема моторхонаси ичига беркитамиз, ит барибир "қум"ни ҳидлаб тополмайди. Хужжатларнинг бир иложини қиламиз...

— Денгизда хужжат баҳонаси қуруқликдагига нисбатан осонроқ, — деди Павел.

— Лобар масаласи қолди, — Шомил, жароҳатга синчиклаб қаради. — Очиб, қайтадан боғлаймиз, кийимлари устдан ёмғирпўш ҳам кийгизиб қўямиз. Кўрган одам иситмалаб, беҳол ўтирган аёл деб ўйлайди.

— Менинг бир нарсага эътирозим бор, — дея Павел

Шомилга қўрқа-писа боқди. —Нега шунча қуролни сувга ташлашингиз керак экан? Битта тўппончага одамнинг ичи ачийди. “Калашников”, “Винчестер”, снайпер милтиғи, эҳ, “Макаров”ларни айтмайсизми? Битта ўқ...

Шомилга кемачининг ўзбилармонлиги ёқмай:

—Битта ўқ ҳаммамизни гўрга тикади! —деб бақриб берди.

Павел чўчиб тушди, аммо минғирлашни қўймади:

—Сувга ташлади нима, оролга кўмди нима?! Оролга кўмган маъкулроқ...

—Яна қанақа орол?! .

—Биз Атилла оролчаси яқинидан сузиб ўтаяпмиз, сэр, — деди кемачи.

—Одам яшайдими?

—Ёзги вилла бор, холос.

—Қоровул?

—Ўлдирамиз, сэр.

—Жа одамнинг ёллаган эканман-ку, —дея Шомил эшикка юрди ва: — Рухсатимсиз ҳеч ким ўлдирилмасин, — деди, — бировниям, ўз-ўзингларниям!

Қувон югинди, гапиришга оғиз жуфтладию бош қашиди, сўнг яна оғиз очди, ниҳоят:

—Шомил оға, — дейишга журъат этди.

Чечен эшик тутқичини ушлаган ҳолда тўхтади.

—Шомил оға, мен... мен Лобарни олиб кетишим керак.

—Кими бўласан? Қариндошим, эрими, бошлигим? Айт, у сенга ким?

—Мен учун азиз аёл.

—Мен учун эса айбланувчи! Тўгри, ҳукумат эмасман, лекин неча йилдирки, ўзимни мустақил шахс деб ҳис қиламан, ҳар қанақа давлату уюшмаларга тобе бўлмаган мутлақ алоҳида шахсман. Яъни ўзим армия, ўзим халқ, ўзим суд. Одам—давлат! Одам—империя! Шоҳ ҳам ўзим, фуқаро ҳам! Қувон, бугун сен Шомилистонга хизмат қилдинг. Бунинг учун муносиб тақдирланасан. Бироқ қиморда айбланиб, даволанишга ҳукм қилинган маҳкумани озод

қилишимни сўрама. Бунга уринма ҳам. Акс ҳолда менга қарши террорчилик ҳаракати содир қилган кимса ҳисобланасан. Бу — ўлим жазоси дегани.

—Тақдирланиш деб зар қумларни назарда тутаяпсизми?

—Шахсий ҳисоб рақамингга ўтадиган бир юз йигирма минг долларни айтаяпман, — деди чечен мағрур ҳолда. — Тиллани олиб кетолмайсан, биринчи постдаёқ қўлингга кишан уришади.

—Менга пулингиз керак эмас, — деди Кувон.

—Сенга керак бўлмаса, Лобарга берасан. Унинг бўйнида қанча қарз борлигини биласанми?

—Буни бутун дунё билади! Худди ўша ҳаром пуллар учун Лобарни сарсон-саргардон қилиб юрибсиз.

Шомил оғир уҳ тортди, сўнг эшикни очиб, Кувонга имлади. Йигит тобора ғазабга тўлиб, бўғриқиб бормоқда эди.

—Палубада гаплашайлик, дўстим, — деди чечен. — Эҳ, тушунтиролмадим-тушунтиролмадим-да. Сен эса, Лобар, болани уйғот, узукни топиб турсин.

Шундан сўнг Лобар Кувонни кўрмади.

* * *

Тақдир кемаси қаёққа сузаяпти, Лобар билмас эди. Денгиз ва оролларда, соҳил бўйларида чор атрофдаги давлатларнинг ҳуқуқ-тартибот идоралари нечун ўз вазифасини бажармаяпти, бу ҳам қоронғи эди. Эҳтимол, кемачилар ўз ишининг пири бўлиб кетгандир. Ким билади, балки Шомил "мен одам-империяман" деб қандини ураётгани ёлғондир. Аслида у Ўрта ер, Эгей, Адриатика ва Мармар денгизи ҳавзаларида ҳукмронлик қилувчи улкан уюшган жиноий гуруҳнинг бир заррасидир ва ҳомийлари кўмагида қўлга тушмай юргандир. Ўзига ишонгани учун ҳам икки аёлни Грециядаги қишлоқлардан бирига олиб бориб, қарта афсунларидан халос этмоқчидир...

Ҳа, Кувон унинг йўриғига юриб, ҳеч вақо топмади. Қўли қонга ботиб, ҳаёти хавф остида қолди. Лобарни юртига олиб

Кетиш учун мафияни йўқ қилиш кифоя эмаслигини кеч тушунди.

Кема қумлоқ соҳилга яқинлашиб, лангар ташлагач, совқотган Зухро каютага кирди. Қўлида термос бор эди. Кружкалардан бирига чой қуйиб, Лобарга узатди.

— Қаерга келдик? — сўради Лобар кўз очмай.

— Бир оролча яқинида тўхтадик, кемадаги қуролларни қайиққа ортишаяпти.

— Қувон ҳамми?

— Қувон?.. Билмасам уни кўрганим йўқ.

Лобар яна инқиллаб, қадини кўтарди, соғ қўлига таяниб, бир оз силжиди. Каюта бурчагига бош қуйиб, кружкага кўз ташлади.

— Чойми?

— Ҳа, — деди Зухро кўрслик билан, — ол, қўлим оғриб кетди.

Иккови иссиқ чойни ҳўплаб ича бошлашди. Кема бир маромда, оғир-вазмин чайқалиб турар, денгиз шовуллар, нимадир гижирлар, бола ҳар замонда бир гингшиб кўярди.

— Э-э, — деди Зухро бир вақт, — ҳаёт шу экан-да. Сен ким эдинг мен ким?! Бир этак болага қараб, эрнинг ишдан қайтишини пойлаб ўтирмаймизми?.. Вой, кулолмайман ҳам, жағимни синдирди, тўнғиз қолгур.

Лобар Ўлик оролидаги кулба олдида Зухронинг мушт еб йиқилганини кўз олдида жонлантириб, ичида кулимсиради. Тавба, аёл зоти учун эркакнинг мушtidан оёғи осмондан келиб йиқилиши қандай шармандалик! Қиёмат, ҳа, қиёмат белгиси! Аёлнинг қиморбоз бўлишию эркаклар билан бир даврада қимор суришининг оқибати!.. Яна денг, у ҳирингламоқчи. Уйимда ўтирсам бўлмасмиди, демоқчи. Гўёки бир жувон фаҳш йўлига кириб, фоҳишалик орқасидан танилса-да, кун келиб, лабининг чети билан кулиб: "Ие, фоҳишалик қилмасам ҳам бўларкан", деса, унга қандай кўз ила қарайдилар? Мазах қилаётгани шу эмасми?!

Лобар энди у билан ади-бади айтишишни истамади.

Чойидан хўплар экан:

— Акмал ака қаерда ўлди? — деб сўради.

— Москвада. Эсингдами, ўшанда оғир аҳволда ётгандилар?

Қайтиб турмади.

— Қаерга кўмдинглар?

— Душанбега олиб келдик. Эҳ-ҳе, тобутни аэропортдан машинага ортиб, уйга келгунимизча тумонат одам тўпланди. Хамманинг бошида дўппи, аёллар оқ рўмолда. Шўнча қариндошлари борлигини билмаган эканман. Иззат-икром билан дафн этишди. Душанбеда бир ой гап бўлди: Акмал қартабозни Москвада уриб ўлдиришибди, ёнида фақат иккинчи хотини бўлган экан, чеченлар билан катта бойлик устида талашиб қолишибди... Мени "янгамулло" деб еру кўкка ишонмай кафтларида олиб юрганларини айтмайсанми! Эринг ўлса, шундай ўлса-да! Минг марта тавбаку-я, Акмал акам ўлиб бир обрў топдимки, ҳеч балога ўхшамайди.

— Йўлинг бузилганини билмаган-да улар.

— Йўлим бузилган? Қайси маънода айтаяпсан?

— Битта маъноси бор, — деди Лобар, — аёлнинг йўли бузилиши эркаклар билан юриб кетиши дегани.

Зухро қўлидаги чойни тўкиб юбормаслик учун эҳтиётланиб кулди; гавдаси силкиниб, овози узуқ-юлуқ чиқди.

— Жағим соғ бўлганида бир маза қилардим, — деди у. — Шу кунларда кўп кулаяпман, ишқилиб, охири бахайр бўлсин... Лобар, Лобар... Марҳум эрингнинг рашкини қилаяпсанми?! Ҳа, у билан юрдим, тан оламан. Э, ўзинг ҳам кўргандинг-ку! Бунини "ушлаб олиш" дейишадими сенларда?

— Қоғозга ўраб гапирилса, шундай дейишади. Аслида суюқоёқ маразларнинг жирканч қилиқлари...

— Бўлди, бўлди, тушундим. Унақа сўзларни мен ҳам биламан. Лекин мени йўли бузилган деб бўлмайди. Чунки биринчи эринг, яъни Маъруфжон никоҳлаб олмоқчи эди.

— Йўли бузилган қиз-жувонларни ҳар доим кимлардир никоҳлаб олмоқчи бўлишади, аммо барчаси кўзбўямачилик бўп чиқади.

Лобар жароқатининг симиллаб оғришидан лаб тишлади. Зухронинг олдида инграшни истамас, илло нечундир рақибини қувиб солишни ҳам хоҳламас эди.

—Худодан қўрқмадингиз-а? — деди Лобар бирдан Зухрони сизлаб.

Ўзидан ўн беш-ўн олти ёш кичик жувоннинг сенсираклаб гапиришига қулоғи кўника бошлаган Зухро ажабланиб қаради.

—Худодан қўрқаман, Лобархон, нега унақа дейсиз? — деди у (гапи ҳиссиз, сохта ва кўпчилик тўтиқушдек такрорлайдиган жумлалардан иборат эканлигини ўзиям сезди).

—Тушунарли... — Лобар қўзларини юмди.

Орадан кўп вақт ўтмади, ташқарида эркакларнинг сўкинишлари эшитилди, сўнгра каютага Шомил кириб келди. Юз-қўлини сочиққа артиб, Зухродан сўради:

—Аҳволи қалай унинг?

Зухро лаб бурди ва иддао билан:

—Кўп хавотирланишга ҳожат йўқ, ҳамма жойи бутун, — дея жавоб берди. —Ўтган йилларни эсладик, чой ичдик. Ҳатто, менга панд-насиҳат қилмоқчи ҳам бўлди.

—Қувонни сўрамадимми?

Қувон деган исмни эшитган заҳоти Лобар бир қимирлади, заифгина инграб, деди:

—Уни чақиринглар. Қани?..

Шомил боланинг оёқ томонига ўтириб, эснади. Чарчоқ ва уйқу ўз ҳукмини ўтказаетгани аён эди. Кема мотори гуриллаб, олға интилгач, беҳол чайқалган Шомил деди:

—Лобар, биз манзилга яқинлашаяпмиз. Айтганимдек, фақат Зухро икковларингни олиб кетаман. Қувон билан юриш менгаям, ўзигаям хавфли. Болапақирни авайлаш керак, у ҳали ёш, уйланмаган. Бунақа ҳаётнинг унга кераги йўқ.

Чеченнинг гапларига ишонмаган Лобар тишини-тишига кўйиб:

—Қани у? —деб сұради яна.

—Ҳеч нарса қилганим йўқ, ишонмасанг Зухродан сұра.

—Қувон соппа-соғ. Маза қилаяпти, —завқланиб сўзлади Зухро.

—Боя энг азиз кишингизни ўз қўлинг билан ўлдиртираман дегандингиз, — Лобар жароҳатни ушлаб, ёстиққа суяниб ўтирди. —Агар Қувонга бирон нима қилса...

—Уф, бир гапни кўп такрорлама! —деди Шомил беихтиёр кўзлари чақчайиб (сўнг дарҳол сўлгин қиёфага кирди). —Узук... узук қани?

Лобар ёстиғи тагидан узукни олиб, Зухрога узатди. Зухро Шомилга тутган эди, олмади.

—Бизни ҳоли қолдир, —деди у Зухрога.

Душанбелик қиморбознинг юзи буришиб кетди. Минғирлаган кўйи каютани тарк этди.

—Қувонга жин ҳам урмайди, —деди чечен киллери. —Улушига ҳам хиёнат қилмайман. Тийин-тийинигача у ёқда она юртида банкдан олади.

—Қувон юртга кетдими?

—Ҳа, эринг билан олдинма-кетин боришади уй-уйига.

Гарчи Лобар ишонмаган бўлса-да, ортиқ тортишувни истамади. Бироқ Шомил ва Қувоннинг танишуви унинг қизиқтирарди, шунинг учун сўрашдан ўзини тиёлмади:

—Қувонни қачондан бери танийсиз?

—Қувон мени Тошқалъадаги воқеадан буён танийди, дедим ўйлайди. Аслида у анча вақт аввал қора рўйхатга тушган.

—Анча вақт аввал? Қора рўйхат? —ажабланди Лобар.

—Сабабини биласан, Лобар.

—Билмайман...

—Билмайсан-а?! Кўзимга тик қараб айт-чи, унинг қандай хўнари бор? Сендан мерганлигию сувоқчилигини сўраганим йўқ. Гапир!

—Ҳар бир йигитнинг уч-тўрт хил хўнари бўлади, мерганлиги билмаган... бордир... — чайналди Лобар.

—Халқаро миқёсда! —таъкидлади киллер.

“Қил устудағи тақдир-II”

–Нимани сўраётганингизни тушунмадим, Шомил ака.

Шомил иягини силаб, Лобарга ўткир нигоҳини қадади.

–Қувон “қора қарта рақси”ни мерос қолдирган кампирнинг синглисини шахсан таниган, шахсан.

Лобарнинг юраги санчди, ранг-туси оқариб бораётганини ҳис қилди. Қувоннинг юзта сири бўлса, тўқсон тўққизтаси гугурт чўпига ҳам арзимас эди. Самарқандда Зарема кампирнинг синглисидан қарта сабоғини олганидан бошқаларнинг бохабар бўлиши эса йигитга ажалдан ўзга ҳеч нарса келтирмасди. Лобарнинг бошига тушган савдоларга барча қиморбозларни енгиш усули – “қора қарта рақси”ни афсунгар қартабозлардан мерос қилиб олгани сабаб бўлди. Қувон ўрганган усул эса, шубҳасиз, Лобарникидан ўн чандон кучли, шартли равишда “оқ қарта рақси” деб номланган усул эди. Чечен кампирининг қартадан нафақат ўз уйи куйганди, юзлаб кавказликларни бахтиқаро қилиб, гўрга тикқан эди. Синглиси бутун умрини “қора қарта”га қарши курашишга бағишлаб, қирқ йил деганда “оқ қарта”ни яратди. Умрининг сўнгги йилларида бу усулни Қувонга ўргатганини ҳеч ким билмайди, деб ўйлаган Лобар Шомилнинг гапидан бежиз анг-танг бўлмади.

–Бундан сенинг ҳам хабаринг бор, –давом этди Шомил. –У ҳам қарта ўйинини мерос қолдирди, худди опаси ўз ҳунарини Анна Сергеевнага қолдиргандек. Бироқ Қувон қартадан ҳаром йўлда фойдаланмади, деярли ҳеч ким билан ўйнамади. Яқинда билдим, “оқ қарта” деганлари қиморга қарши қимор ўйини экан. Биз эса Қувонни ўлимга маҳкумлар рўйхатига ёзиб, сал кам бир йил кутдик.

–Биз деганингиз бошқа “империялар”ми? –Лобар кинояомуз сўради, лекин Шомил заррача ўзгармай жавоб берди:

–Пул учун “империя”га эшакдай хизмат қилувчи кимсаларни гоҳо “биз” деб гапираман. Минг афсус.

–Минг афсус, –деди Лобар ҳам.

–Сенинг Туркияга иккинчи бор келишингни ҳечам

кутмагандим. Яқинда полиция билан ҳамкорлик қилган хотинни қайси аҳмоқ халқаро қиморга таклиф этади, деб ишонмагандим. Кувонга келсак, у ростдан ҳам сен ўйлаган одам. Портда қора меҳнат қилиб, уч юз-тўрт юз доллар ишлаш учун келган эди. Қартабоз эканлигини сир тута олди. Мен унга яна бир марта ишондим, лекин Иброҳим давангирнинг меҳмонхонасига серқатнов бўлиб қолгач, кўзимни каттароқ очдим. Биласанми, мен уни қаерда учратдим? Тошқалъа яқинидаги дарахтзорда. Не кўз билан кўрайки, мендан эллик қадам нарида снайпер кафтдеи намоён бўлган Тошқалъани пойлаб ётибди. У яхши отар экан, ammo бунақа вазиятда фақат армия сабоқлари етарли эмас.

—Кувонни полицияга тутиб беришни пеш қилиб, Ўли оролда ҳам қотиллик қилишга мажбурлагансиз?

—Бу нима деганинг? Шунақа ифлосманми?! Эшит, у ҳақ нарсага мажбур эмас эди. Сен лом-лим демасдан Мисра жўнаб қолганингдан сўнг Кувон ўзини қўярга жон тополмади. Аксинча, шахсан айтдим: ёш йигит экансан уйингга кетавер, бу ёғи билан ўзим шуғулланаман. Йўқ, йигит тақдирингга илҳақ бўлди, ҳатто, сени ўлдириб юборишган деган хаёлга ҳам борди.

—Кейин унга "йўл кўрсатдингиз", шундай эмасми?

—Шундай, —деди Шомил, —қўрқма, бунинг учун Кувондан ҳақ олмайман, ваъда қилганимдан улушини бераман.

—Битта узук учун ҳаммани отиб ташламоқчи бўлган одамга ишонмайман, — тўсатдан Лобарнинг кўзларига ёш куйилиб келди. —"Энг азииз кишингни..." деб ўғлимни назардан тутдингиз-а?... Нега... нега мени пичоқсиз сўясиз?

Шомил "Юрагингни бўшат, ўз оиласининг ҳалокатини сабабчи бўлган гумроҳ бандани истаганингча қарға", дегандек қараб ўтирарди.

Бу — биринчи марта жаҳл устида гапириши эмаслигини Лобар жуда яхши эслади.

Шундай қилиб, Қувоннинг кемадан ғойиб бўлиши сирлилигича қолди. Лобар тобора ҳолдан тойиб бораётгани важидан дод солиб, уни топиб беришларини сўрашга кучи етмасди. Греция соҳилига яқинлашишганида, батамом ҳушини йўқотди...

Орадан бир неча кун ўтгандек эди, гўё. Бутун олам алланечук осудаликка чўмган, фақатгина каминда чирсиллаб олов ёнарди. Лобар қаерга келиб қолганини билолмай атрофга аланглади. Оқ тўшақда, жароҳати тоза бинт билан боғланган ҳолда, оқ кийимда ётарди. Уй ичи туркларникига ўхшаб кетарди.

Ҳаял ўтмай Зухро ўтин кўтариб кирди. Каминга палёнларни ташларкан, қўлини оловга тутиб, бир оз исинди.

–Тузукмисан? –деб сўради у Лобарга қарамасдан. –Роса ухладинг, икки кеча-ю, икки кундуз.

–Тонг отдими?

–Тонг? Ахир кун ботаяпти-ку, – қўлини ишқалади Зухро.

– Қиш бу ерда бошқача бўларкан, менга ёқди.

–Қаердамиз?

–Россияда, – деди Зухро.

–Россияга ҳечам ўхшамаяпти.

Шу пайт эшик очилиб, икки киши кириб келди. Бири Шомил эди, Лобар уни дарров таниёлмади. Иккинчиси истараси иссиқ нотаниш одам бўлиб, ёши олтмишларни қоралаб қолганди.

–Салему-алейкум, –деди нотаниш киши жилмайиб. Унинг кейинги сўзларини Лобар тушунмади.

Шомил (мўйлов қўйган, сочини калта қилиб олдирган, костюм-шим, оқ қўйлак ва бўйинбоғда) нотаниш кишининг гапини таржима қилди:

–Яранг тез кунда битади, менинг қўлим енгил, соҳибжамол аёлларни, айниқса, тез даволайман, деяпти.

Лобар бош силкиди. Шундан сўнг дўхтир ярани очиб қайтадан боғлади. Шомил чойни Зухро ичиришини айтса-

да, дүхтир құярда-құймай үзи ичира бошлади. Куп ұтмай қайноқ шұрва ҳам келтирилди.

Дүхтир алланималар деб ўрнидан турди. Қўлида машина калитини ўйнаган Шомил:

—Биз ярим соатда қайтамыз, —деди Зухрога. —Шўрвани ўзинг ичир. Ҳеч қаёққа чиқма, телефонда гаплашма. Ортиқча ҳаракатинг билан ҳаммамизни хавф остига қўйсанг, энг аввало ўзинг кетасан.

Зухро "барчасини тушуниб етганман, ҳечам хавотирланманг" деб ўзини оқлаб бўлгач, Лобар Шомилдан сўради:

—Қаерга олиб келдингиз? Бу ер Россия эмас...

—Биз Россиядамыз, аммо ростдан бу ер Россия эмас, — жавоб берди чечен.

У Зухрога батафсил тушунтиришни тайинлаб, дүхтирнинг ортидан ташқарига чиқди. Лобар ёстиққа суяниб ўтирди. Зухро патнисни кўрпа устига қўйди, ярадор авайлабгина бир қошиқ шўрва ичди. Қайнатма шўрвага турли зираворлар қўшилган, иссиққина, ёғлигина, мазалигина эди. Лобар иккинчи қошиқни ичди, танаси яйради.

—Россияда бўла туриб, Россияда эмаслигимни қандай тушунай? —дея Лобар камин ёнида ўтирган Зухрога қаради.

Зухро деди:

—Мен, сен, Шомил кеча Афинадан Москвага учиб кетдик. Ҳозир шаҳар ташқарисидаги дала ҳовлилардан бирида биқиниб ўтирибмиз. Душманларимиз кўчага чиқишимизни сонияма-сония кутаяпти.

—Тушунмадим...

—Тўғри, биз Грециядамыз. Россияга учиб кетган эса қиёфалошларимиз эди. Ҳамманинг назарида ҳозир Россиядамыз, бизни ўша ёқда кузатишяпти... Ана шунақа. Лобархон! Лекин битта нарсадан қўрқаман: қиёфалошинг сенга шунчалик ўхшайдики, вақти-соати келиб, сен ҳақиқий Лобар эканлигингни исботлаёлмай қолишинг мумкин.

—Исботлаб нима қиламан?! —деди Лобар. —Қиёфалошинг

Россияда Шомил аканинг нағмасига ўйнаб юраверсин. Менимча, тақдир йўлларимиз кесишмайди.

—Ўғлинг-чи? —душанбелик қиморбоз бир қошини учирди.
—Уни нима қиласан? Опкеласанми?

—Ҳа, боламини топиш учун Россияга, албатта, бораман. Қиёфадошим менга икки томчи сувдек ўхшаса-да, болам онаси ким эканлигини билади, бунга шак-шубҳа йўқ.

—Буни мен ҳам тан оламан, Лобар. Бироқ қиёфадошинг оналик даъво қилиши, сенинг номингдан иш кўриши, энг ёмони, банкдаги пулларингни ўзлаштиришга уриниши мумкин.

Лобар чарчаб кетгани важдан кўзларини юмиб, уф тортди. Хаёлидан ўтказди: “Оналик даъво қилиши нимаси? Мени қидиришаётган бўлса, дарров ҳибсга олишлари мумкин. Қиёфадошимни мен деб ўйлашса-чи?! Уни Лобар дея қамашса, Парвизнинг онаси менман, деёлмайман! Бу “Лобар менман” дегани-ку!”

—Нега уф тортасан? —деди Зуҳро. —Бир чорасини ўйлаб топ. Қиёфадошинг бурганинг кўзини ўядиганлар хилидан.

—Зуҳро опа, банк ҳужжатлари ўзимда. Пулларим ҳам кўп эмас. Дугонамни фоҳишахонадан қутқариб олишга анча пул сарфлаб қўйганман...

Зуҳро косов билан ўтни жўнаштираркан, ўзича кулиб, бошини сарак-сарак қилди.

—Сендан бой хотин борми, Лобар?! —деди ҳасад билан. —Қанийди ўрнингда бўлиб қолсам!

—Қанақа бойлик, ахир?

—Шунча вақт миллионерлар даврасида қимор ўйнадинг, кетма-кет ғалаба қозондинг.

—Эгнимга битта қўйлак олганим йўқ, —Лобар қошиқни оғзига яқинлаштириб, яна косага қайтарди. —Азбаройи бойлик учун ўйнайди, десангиз, қаттиқ янглишасиз. Сизнинг йўриғингиз бошқа, меники бошқа.

Улар бир зум жимиб қолишди. Оловга термулиб зериккан Зуҳро кафтини қоқиб, Лобарнинг ёнига келди.

—Шўрва мазали бўптими?

—Ҳа, мақтаса арзийди.

—Унда ман ҳам ичаман.

Икки аёл кечки овқатни ейишиб, чойхўрлик қила бошлашди. Зуҳро ошхонадан турли-туман печенье ва шokolодлар келтириб қўйди. Лобар бирини огзига солиши билан Зуҳро:

—Печеньесига гап йўқ, —деди. —Аmmo булар бизни қачонгача текин боқишар экан? Тағин дугонангга ўхшаб... Иби, дугонанг фоҳишахонада нима қилиб юрганди?

—Адашиб бориб қолган. У фоҳиша эмас.

Зуҳро беўхшов кулган эди, муштнинг асорати тезроқ огзини ёпишга мажбур этди.

—Воҳ, ҳалиям огрияпти, — деди Зуҳро, сўнг нега кулганини изоҳлади: —Лобар, кечирасан, Шомилга ишониб, биз ҳам исловатхонага тушиб қолмайлик.

Лобар душанбелик қиморбозга бошдан-оёқ кўз югуртирди ва:

—Сизга энди ҳеч ким қарамайди, ташвишланманг, —деди.

* * *

Кейинги кунлар мобайнида Лобарнинг аҳволи анча ўзгарди. Меҳмонхона учун мўлжаллаб қурилган ҳайҳотдай ҳовли тепалик биқинида жойлашган эди. Кўпинча Лобар тепаликнинг қуёшда ярқираган совуқ чўққисига тикилиб вақт ўтказарди. Уларни кўчага чиқаришмас, телефондан фойдаланишга рухсат беришмас эди.

Иккинчи қават охиридаги истироҳат хонасининг энг четдаги деразасидан йўл кўриниб турарди. Ёмғирдан ювилган асфальт ҳаддан ташқари қорайиб кетган. Тез-тез ўтиб турган машиналарнинг гилдирақлар овози мотор овозидан аниқроқ эшитилади ва кишини олис-олисларга — жонажон ватанга қайтишга ундайди. Микроавтобусларнинг бирига ўтирсаю жўнаб қолса, Грецияни елкасининг чуқури кўрса.

Шомил кечадан буён ниҳоятда безовта эди. Биринчи

қаватда кимгадир шундай бақриб бердики, Зухро йўргалаб келиб, Лобарга:

—Эшитаяпсанми? —деди. —Улар келишди.

—Кимлар?

—Чеченлар.

—Келса... нима қилишимиз керак?

—Ҳеч нарса, —деди Зухро Лобарнинг лоқайдлигидан ҳайрон бўлиб. —Бирон нима қилолармидик?.. Лобар, уларнинг келиши нега сени қизйқтирмаяпти?

—Биз учун келмаганлари маълум. Шомил ака эса оролдан келтирган олтинлари ташвишида юрганини сезиб ўтирибман. Чеченлар келди, дедингиз-а? Чеченистонда мафия йўқ, террорчилар бор.

Зухро ёқасига туфлаб, дераза томон шошилди. Парданинг четидан мўралар экан:

—Лобар, бир камимиз террорчиларга ҳамтовоқ бўлмаганимиз қолувди, —деб Шомилни қарғади: —Ўл-э безбет, косов! Қай гўрдан кеп қолди, ит! Ҳозир уйимда икки юз минг долларни санаб, "Ватан" кинотеатри кўчасидаги ресторани сотиб олишни режалаштираётган бўлардим.

Лобар тўшагидан туриб, халатини елкасига ташлади. Зухронинг ёнидан пастга қаради: қора машина олдида қора кўзойнак таққан кўриқчи қаққайиб турарди.

—Агар булар ростдан ҳам террорчи бўлишса, биз ҳеч қаёққа кетолмаймиз, —деди Лобар хўрсиниб. —Шомил ака террорчиларга ҳомийлик қилгани тезда маълум бўлади. Кейин Россияга бориш ҳақида хаёлингизгаям келтирманг.

—Э, —кўл силтади Зухро, —шусиз ҳам Шомил оқ эмас, руслар ахтариб юрганига юз фоиз ишонаман. Бироқ бизларнинг паспортимиз, ташқи кўринишимиз, ростини айтганда, тутган мавқеимиз ҳам ўзгарди.

—Ҳеч қанақа мавқеимиз йўқ.

—Бор, —деди Зухро. —Бизлар Шомил учун энди қиморбоз аёллар эмасмиз, оддий қилиб айтганда, хонимларимиз.

—Сиз Шомилни билмайсиз, —этироз билдирди Лобар. —

Унга хонимларнинг заррачаю кераги йўқ. Хотини ўлдирилгач, узоқ вақт уйланмай юрди, оила қуришни истамади. Қўлига асира бўлиб тушганимдан сўнг, фикрини ўзгартириб, тўй қилиб, менга уйланди. Бироқ жиноят оламидаги фаолияти қизишиб кетди-ю хотин керак эмаслигини тушунди. Дом-дараксиз йўқолиб кетди ўшанда. Бриллиант кўзли тилла узук совға қилганди... Айтгандай, у сиздами?

Зухро бармоғини лабига босиб, бир оз турди:

—Айтма.

Лобар телевизор томон юриб, пульта олдига ва диванга ўтириб тугмачасини босди. Фалати овозда:

—Нимани айтмай, Зухро опа? —деб сўради. —Узукними?

Душанбелик қиморбоз бемаъни гап гапирганини дарров тушунди, шекилли, диванга ўтираркан, томоқ қириб қўйди, ўзини жиддий тутиб, деди:

—Айтма, тамом-вассалом. Тўғри, бундай қимматбаҳо узук унинг ёдидан кўтарилмайди, аммо бугун-эртан узукни эслатиб ўтиришга ҳожати йўқ, демоқчиман. Бир қоп тилла кумлари билан шуғулланаверсин. Узук нима? Арзимаган гап.

—Арзимаган? —заҳарханда қилди Лобар телевизорни бошқа каналга ўтказаятиб. —Бунинг учун сизни камида ўлим жазоси кутади.

—Узук жуда қимматбаҳо экан, нега шунча кундан бери сўрамаяпти?

—Москвада пул яширилган дипломатни ҳам, гўё, бутунлай назардан четда қолдирганди. Узук эса онасидан ягона ёдгорлик. Зухро опа, Шомилнинг навбатдаги ўйини кемадаёқ бошланган кўринади. Менга пул яширилган жойни жўрттага сездиришиб, шунча қийинчиликлар кўришимга сабабчи бўлган балои азимни — пулни ихтиёримга қўйиб беришганди. Сизга эса, мана, узукни ушлаб туришни топширди-ю... Қисқаси буларнинг ҳаммаси ўйин! Шомил иккимизнинг даволамоқчи эди, сеанс бошланган чоғи.

—Бекорни айтибсан, одамни шунақа усул билан қимордан

халос этиб бўладими?!

–Шомил бир вақтлар, Россияда, менга нафс ҳақида гапирган эди. У киллер, мафиоз, тиллафуруш... бошқа-қашқа! Лекин диндан ҳам хабардор одам! Мусулмон қизи бўлганим учун Маловер тўдасидан халос этган.

Телевизорда янгиликлар намойиш қилинаётган эди, тўсатдан экранда Ўлик оролнинг вертолётдан олинган тасвири пайдо бўлди. Сухандон куйиб-пишиб сўзламоқда эди, аммо икки аёл тушунишмади. Шундай бўлса ҳам, гап нима ҳақида бораётганини англашди. Сўнгра қумлоқ соҳилдаги мурдаларни вертолётга ортишаётганини, ёрдаги конни намойиш этишди. “Янги қуллар” эса негадир кўринмасди.

Ҳаяжонга тушган Лобар ва Зухрони кейинги тасвир даҳшатга солди: қандайдир соҳилда Павелнинг кемаси турар, икки мурданинг устига оқ чойшаб ёпилган, кеманинг темир қопламаларига қон сачраган, каюта деворлари автомат ўқидан илма-тешик бўлган эди.

–Танидингми? –дея Зухро оғзига кафт босди. –Бу кемада биз келгандик.

Лобарнинг кўзлари пирпиради; ранги оқариб, Зухрога қаради.

–Кувонга нима бўлганди ўша куни?! Айтинг, Зухро опа! Билиб туриб яшираяпсиз!

–Уни менинг ўрнимга кема тағхонасига қамаб қўйишганини биламан, холос. Илтимос, Лобар, бошқа нарса сўрама.

Янгиликлар ниҳоясига етмай, Лобар ўрнидан туриб, эшикка шошилди. Бу вақтда биринчи қават эшигидан чеченлар ҳам ташқарига чиққан эди. Лобар зинапоядан тушгунича, улар машинага ўтириб, жўнаб қолишди.

Шомил мағрур ҳолда қўл чалиштириб турарди. Хаёли бутунлай бандлиги боис Лобарни пайқамай қолди. Бирдан ўгирилиб, қаршисида соҳибжамол жувонни кўраркан, паришонхотирлик ила:

—Ҳа?.. Нима?.. —деди.

—Сиз буйруқ бердингизми? Ё ўзингиз ўлдирдингизми? Қувон ҳам ўлибдими, демак, менинг ҳам умрим тугабди... Ўлдилинг, қачонгача кутиб яшайман?

Лобар тиз чўкиб, бошини эгди, чап қўли осилиб қолди.

—Жинни бўлдингми? —Шомил жувонни турғизиш учун қўл чўзган эди, силтаб ташлади.

—Ниятингизга етингиз, мен енгилдим. Мана, бошимни тутиб бераяман, отинг... Отиб ташланг!

Хизматкор йигит чошиб чиқиб, нима қилишни билмай туриб қолди. Дарвозани ёпаётган киши ҳам ҳайрон. Шомил эс-хушини йиғиб, секингина чақирди:

—Лобар, менга қара.

"Қора қарта соҳибаси" ғазабдан дир-дир титрарди. Қарагиси келмадими, қараёлмадими, нима бўлгандаям, жувон ўз сўзида маҳкам туришга аҳд қилгани кўриниб турарди. Шомил унинг иягини кўтариб, кўзларига боқди.

—Қувон ўлибди деб ким иғво қилди?

—Телевизорда кўрсатишди. Биз келган балиқчи кема саёзликка ўтириб қолган, ўша Павел деган одамингиз билан яна бир киши ўлдирилган... Ўша куни Қувонни каютадан чақириб чиқиб, Зухронинг ўрнига қамагансиз, кейин эса кемачи билан қўшиб ўлдиргансиз!

—Бас! —бақирди Шомил. —Билмай туриб гапирма! Мен Қувонни қўйиб юборганим рост! Кемачиларни... хўш... хўш... ким?.. — чечен киллери у ёқдан бу ёққа юра бошлади. — Ким ўлдирган бўлиши мумкин?.. Хой, бу аёлни хонасига қаманг!.. Демак, улар изимга тушишибди!

Зухро Лобарни ичкарига киргизишда хизматкорга ёрдам берди. Кечқурун исёнчининг иситмаси чиқиб, ётиб қолган хонага Шомил кириб, қўлқопларини ечди.

—Режаларим оламжаҳон эди, Лобар, — деди у. —Минг афсус, ўзгартириш киритишга тўғри келади. Икковингиз ҳам қимордан умрбод халос этмоқчи эдим, менга ишон. Бироқ савоб иш кечиктирилади.

Шомилнинг қишки плашининг олди очилиб, тўппонча филофининг малла тасмалари кўринди.

—Билганингизни қилинг, —деди Лобар бўғиқ товушда.

—Барча эҳтиёт чораларини кўриб, ҳеч ким тополмайдиган жойга беркиндик, грек болакайни бежиз олиб юрганим йўқ. У чалкаш гувоҳлик бериши керак эди. Кўз ўнгида “биз” Россияга учиб кетдик, аммо вазият нақадар қалтис тус олганини ҳозиргина билиб келаялман.

Камин ёнида ҳадиксираб қараб турган Зухро деди:

—Лобар ростдан иситмалаб қолди, укол олиши керак.

—Бир кун вақт бор, укол қилинглар, дори ичиринглар, менга соппа-соғ қилиб беринглар. Биз жўнаб кетамиз.

—Қаёққа? —ҳайратланди Зухро.

—Узоққа.

Шомил чиқиб кетгач, лип этиб чироқ ўчди. Хона деворида каминдаги ўт шуъласи ўйнарди. Икки аёлнинг нафас олиши ҳам эшитилмас, гўё дунё кимсасиз хона ва ташқарида ёгаётган ёмғирдан иборат эди.

* * *

Тонг-саҳарда уйғонган Лобар Шомилнинг кечаги гаплари хусусида бош қотирди. Шомил бу гал ҳам изсиз йўқолишни истаган, лекин қандайдир кимсалар изини топишган, ҳадемай бу ерга етиб келишлари муқаррар эди. Шуниси маълумки, уларнинг полиция идораларига мутлақо алоқаси йўқ. Лобар чуқурроқ ўйларкан, балки Сицилия мафияси ўч олиш пайида юргандир, деган хаёлга борди. Бироқ рус тилидаги янгиликларда тез-тез кўрсатишяпти: йигирма беш йиллик қидирувлардан сўнг мафия раҳбарияти қўлга олинган.

Лобар ўзини аёл сифатида бу ўйинлардан чиқариб ташлашларини жуда-жуда истади. Энди таъқиб этувчилар Лобарни ожиза аёл ўрнида кўришадими? Йўқ, ҳатто, полиция ҳам унга нозик жинс вакиласи деб қарамайди. Лобар — қимор ва мафия оламида жодугар тимсолига айланиб бўлган.

Кўнглини янада хира қиладиган бошқа бир гап ҳам бор

эди. Шомил грек болани бошини силаш учун оли юрмаганини айтди. Болакай тасодифан чечен киллерига ду келган, шундан сўнг киллерда янги ғоя пайдо бўлган: ўзини валинеъматдек тутиб, болани қасос олишга эргаштири боради. Аэропортда кўзда ёш билан хайрлашади. Кейин эс болакайнинг ягона гувоҳ эканлигини душманларга атайи сездиради, уни қаердан топиш мумкинлигини ҳам ими жимида маълум қилади. Таъқиб этувчилар, албатта балиқчининг ўғилчасини ушлашади. Озор берни ўтиришмайди. Алдаб-сулдаб сўрашади: "Сени олиб келганли қаерга кетди?" — "Неча киши эди?" — "Тиллариги тушундингми?" — "Манави суратлардаги қайси бирларини танийсан?"

Лобар тиши ўтган даражада мулоҳаза қилиб кўрди ва бити ёмон хулосага келди: Москвадалик чоғидан бер Шомилнинг ҳеч ким билмайдиган бир режаси бор ва мазку режа бўйича ишляпти. То уни яқунламагунча Лобарни ҳа тинч қўймайди. Қимордан совитувчи тарбия ва поклани онагагина боласини қайтариш — булар ниқоб, холос. Дарҳақиқат, грек боланинг ҳаётини хавф остига қўйиб, унде маълум бир мақсадда фойдаландими, у Парвизни ҳам ш ниятда қўл остида сақляпти.

"Нима қилишим керак? — деб ўйлади Лобар, миясига жўя фикр келмади. — Қувон бўлганида... Йўқ, энди уни аралаштирмайман. Илойим, Шомилнинг гапи рост чиқиб у уйига эсон-омон етиб борган бўлсин. Бироқ болажоним топиш учун қўлимдан келган ҳар қандай ишга тиш-тирноғи билан ёпишишим даркор... Балки уларга жоним кера эмасдир, балки қарта... ҳа, қарта ўйнашим менга ерд берар?"

У узоқ вақт ухлаёлмай ётди. Кимдир машина юргизганини, дарвоза тарақлаб ёпилганини, катта йўл машиналарнинг физиллаб ўтганини эшитди.

Эрталабки саккизларда Зухро кириб, паст овозда деди: — Лобар, бугун бу ердаги охирги кунимиз. Менда бир фш

туғилди: магазинга бормайми?

—Йўқ, — бирдан жавоб берди Лобар. Зум ўтмай эса ичида қизиқиш уйғонди. — Кўчага чиқишимизга рухсат беришмайди-да.

—Рухсат олиб берсам, борасанми? Бугун жуда зик бўлаяпман. Кечаси шунақа қўрқинчли тушлар кўрдимки, қара, лабимга учуқ тошди.

Чой ичилгач, Лобар таблеткаларни ғаладонга ташлади. Кўзгу қаршисига бориб, ўзининг сўлфин сувратига тикилди.

—Тўғри айтасиз, — деди у Зухрога, — кўчани бир айланиб келмасак бўлмайди. Тўрт девор орасида уқолу таблеткалардан бошқа ҳеч нарсани кўрмай баттар касал бўламан. Тавба, магазинга боришни ўйлаганимдан, иситмам тушди-я.

—Доллар ўтса керак, аниғини биласанми? —сўради Зухро кийинаётиб.

—Доллар бўлади-ю ўтмайдими!

Аёлларнинг йўлга отланиб, ҳовлига чиқишганини кўрган хизматкор чошиб келди. Саволамуз нигоҳини қадаб, алланималар деган эди, қарта усталари биронтаям сўзга тушунишмади. Имо-ишоралардан кўчага чиқишга рухсат йўқлиги англашилди. Зухро ўзини тушунмаганга солиб, "Калит қани? Очсанг-чи?", дея буюрди. Хизматкор йигит оёқ тираб олган эди, Зухро ўн дақиқага дўконга бориб келиш зарурлигини, эртага жўнаб кетишларини, атрофни томоша қилиб қолмаса, юраги санчишини уқтирди. Йигит эса ўз хизматини тақлиф эта бошлади.

—Э, ўлгудек галча экансан! —ўшқираб берди Зухро. —Мен сенинг маҳбусингманми?! Шомилга ўзим жавоб бераман, ў-з-им! Қани, юр! Қўрқма, ука, ишсиз қолмайсан. Бармоқларимни санай оласанми? Кеча сенга санашни ўргатгандим-ку, аҳмоқ. Як, ду, се, чор, панж... Даҳ минут! Понимаешь? Фрештейш!

Зухро қўярда-қўймай уни кўча эшиккача олиб келди. Кўкрак чўнтагига юз долларликни солиб қўяркан:

—Сволочь, дарвозадан чиқаришинг юз доллар-а?! —деб

пичинг қилди. — Киргизишинг қанчага тушаркан сен маразнинг?!

Йигит душанбелик аёлнинг гапларига тушунмай, юк доллар учун қип-қизариб кетди ва қўллари қалтираб, жар билан эшик очди. Аёллар остона ҳатлаганда, долларни узатиб қатъиян бош чайқади. Зухро кулиб юборди.

— Камми? Яна қўшайми? — деб ҳамёнини ковлаштира бошлаган эди, йигит "О, мам Мария!" деб нола қилганча, эшикни ёпди.

— Гудбай, — деди Зухро бармоқларини қимирлатиб.

Шунда Лобар унинг бармоғидаги бриллиант кўзли тилла узукни кўриб, сесканиб тушди.

— Тўхтанг, ахир, бу нимаси?! — қўлига ёпишди Лобар.

— Эҳтиёт бўл, — ўзини нари олди Зухро. — Ярангта тегиб кетсам, ётиб қолмагин.

Улар йўлақдан пастлик томон эниб кетишди. Бу ерда чиройли уйлар кўп эди. Олисдаги муюлишда ҳашаматли бинолар кўзга ташланар, ресторан, қаҳвахона ва дўконлар жойлашганлиги сезилиб турар эди.

— Қанақа шаҳар экан? — сўради Лобар.

— Сўраб кўзим учиб турганмиди! Лекин шу атрофда курорт ва санаторийлар кўп экан. Менимча, бу шаҳар эмас. Қишлоққа ҳам ўхшамайди. Шунчаки катта йўл бўйидаги дав ҳовлилар.

Бир оз юришганларидан сўнг икки оқ уй оралиғидаги майдончада эринмасдан безатилган арча кўринди. Атрофида ўспирин йигит-қизлар ўраллашиб юришарди. Айниқса, иккитаси бир-бирининг пинжига суқилишиб, бўса олиш учун эҳтирос билан тикилиб туришарди.

— Лобар, — деди Зухро севишганларни анча вақтгача кузатиб қоларкан. — Бизлар қачон йигитлар ўпар экан деб йиллаб кутганмиз. Иложи борича хилватроқ жойга боришни ўйлардик. Ишонасанми, мени илк марта кучоқлаганларидан ҳеч нарсани ҳис қилмаганман.

— Кейин жуда ҳавосини олдингиз, — чақиб олди Лобар.

“Қил устудаеи тақдир-II”

Иккинчи, учинчи эрлар, қўшни аёлларнинг эрлари, сицилияликлар...

–Барибир сенга етолмадим, чунки ёшсан, гўзалсан.

–Қўлингиздаги узукни Шомил менга никоҳ узуги ўрнида тақиб қўйганди. Худога шукр, ундан халос бўлдим. Сиз эса ўз ихтиёрингиз билан...

–Дўконгача тақиб борсам нима қипти?

Лобар дарров чарчаб қолди. Ҳамроҳининг энтак-тентак гаплари ҳам шу тобда оғирлик қилмоқда эди. Жароҳати сирқираб оғрий бошлагач, уҳ тортди.

Зухро:

–Сенгаям қийин, – деди уҳ тортишни ўзича тушуниб. – Эрингни кўрдинг, адойи тамом бўпти. Қувонни севиб қолгансан, у эса бўйдоқ. Сени кўнгилхушлик учун хурсанд қилади, холос. Бироқ ҳеч қачон уйланмайди. Ундан кўра яна Шомилга тегиб ол. У ҳақидаги мишмишлар пуч. Шомилни эрта-индин қўлга олишади, ўлим жазоси кутаяпти ва бошқа гапларга ишонма. Биласанми, Шомил бир кун келиб ҳозирги ишлардан этак қоқади-ю Пуэрто-Рикаданми, Англияданми вилла сотиб олиб, умрбод ялло қилиб яшайди. Қўлидан келмайдими?

–Орқага қайтсакми, мазам қочаяпти, – деди Лобар бунга жавобан.

–Ўзимам сезувдим шу нозикойимча узоққа боролмаслигини, – Зухро унга алам билан кўз ташлади. – Чида, жуда яқин қолди. Такси бўлса экан, чақирсам...

–Юролмайман...

Зухро ортига ўгирилди-ю секин келаётган шалоқ енгил машинани кўриб, қўл силкиди. Машина ғийқиллаб тўхтади. Зухро аврай бошлади:

–Магазин, магазин... Маркет... Маркет! Мы туристы, турист... Юнион Штатик...

“Биз америкалик туристлармиз, тепалик ортидаги оромгоҳдан келаяпмиз, дўконларни айланмоқчимиз”, демоқчи эди Зухро. Унинг бахтига ҳайдовчининг қулоғига

лағмон илишга ҳожат йўқ эди. Рулда қулоқчин кийган найнов кимса ўтирар, овсарларча илжаяр, яккам-дуккам сарғиш тишлари, чақчайган кўзлари машинани бежиз тўхтатмаганидан дарак берар эди. "Ёнимга ўтир, ёнимга", деб имлай бошлади у. Зухро айтганини қилди. Лобар эса орқа ўриндиққа бир амаллаб ўтириб олди. Машина жойидан қўзғалгач, ичкарига тутун иси урди.

— Шунисигаям шукр, — Зухро орқага қаради. — Нима дединг, Лобар, йўғидан бори!

— Боридан йўғи, — дея Лобар бензин исига чидаёлмай оғзибурнини ёпди.

Ҳайдовчи дам йўлга, дам Зухрога қарайди, қувонади бечора.

Муюлишда кўринган бинолар ростдан ҳам ресторан ва дўконлар эди. Икки қиморбознинг навбатдаги муаммоси машинани айtilган жойда тўхтатиш эканлигини эслатиб қўйгандек, ҳайдовчи газни бўшатмади.

— Эй, тўхта! — хитоб қилди Зухро. — Шу ерга... Стоп! Стоп!

Телба ҳайдовчи газни кучлироқ босди. Зухронинг кўзлари олайиб, ҳайдовчининг қулоқчинига чанг солди ва юлқиб олиб, калласига ура бошлади. Лобарнинг эса шундоқ ҳам мажоли қолмаган эди. Шу пайт кучанаётган моторнинг унги ўчди. Машина четга тўхтагач, бошини елкасига қисиб олган найнов Зухрога анграйиб қаради, ўз тилида алланималар деб. йўл белгисини кўрсатди. Унда автомобилларга ёқилғи куйиш шаҳобчасига юз метр қолганлиги ифодаланган эди.

— Оббо, галварс, — тутақди Зухро эшикни очар экан. — Бизни дўконга ташлаб ўтишинг керак эди, "заправка"да пишириб қўйибдими?

Машинадан тушиб, орқага — ресторан сари юришди. Уларнинг машина ичида дўппослашиб ўтишганини кўрган икки барваста эркак кўз узмай кутиб турардилар.

— Йўқ, яхшиси, ресторанга кириб, бирон нима ичамиз, — деди Зухро ва эркакларга етмасдан йўлини буриб кетди.

Саноклигина хўрандалар ўтиришарди. Официант пешво

чиққан эди, Зуҳро қўл ювиш хонасини сўради. Зийрак хизматчи дарҳол ҳожатхонани кўрсатди.

—Сен ўтиравер, —деди Зуҳро. —Рангинг оқариб кетибди, коньяк ичсанг ўзингга кеп қоласан.

Лобар стулга чўкиб, кўзларини юмди. Мудрадими, ростакам ухлаб қолдимиз, бир вақт официант уни уйғотди-да, қутича тутди. Официант енгил таъзим қилиб, нари кетгач, хат ҳам қўйиб кетганини кўрди. Лобар шоша-пиша шуларни ўқиди: “Биз эронча қарта ўйинларини Европага ошкор қилган ҳар қандай қартабознинг аввал қўлини, кейин калласини кесиб оламиз!”

Лобар титраб кетди; қутичани очиб, чинқириб юборишдан ўзини зўрға тийиб қолди. Дарҳақиқат, қутичада аёл кишининг тирноқлари ўстирилган, лок қўйилган сарғиш бармоғи қонга бўялиб ётар, бриллиант кўзли тилла узук даҳшатли қотилликка жонсиз гувоҳ бўлиб, янада ярқирар эди.

Лобар жон аччиғида қутичани улоқтириб юборди ва телбаларча гандираклаб ресторан залининг ўртасида тўхтади. Гўёки ер чайқалар, стол-стул ва қандиллар аралаш-қуралаш бўлиб кетаётгандек эди. “Зуҳро опани ўлдиришдими? —деб сўради у ўзидан. —Қутичадаги қонли бармоқ уники эди... Калласини ҳам оламиз дейишганми? Ажалидан дарак берувчи лаънати хат! Қани у?.. Йўқ-йўқ, менга хат керак эмас, ахир, Зуҳро опани ўлдириб бўлишди...”

Шунда ҳожатхона томондан чинқирик эшитилди. Лобарнинг оёғи тортди: Зуҳро қўл ювиш учун кириб, қайтиб чиқмаган оқ эшик сари бораверди. Деворга суяниб, секин-аста ҳожатхонадан олислашяётган малласоч аёлнинг ранги қоғоз мисоли оқариб, кўзлари қора холли соққадек ўйнардди. Лобар икки-уч қадам босиб, таққа тўхтади. Кафелланган ялтироқ полга четдаги бўлмачадан қон сизиб чиқиб, ҳалқоб ҳосил қилган эди. Лобар қизил қон устидан қора қон оқиб келаётганини кўриб, кўнгли беҳузур бўлди. Бироқ бу ерни тарк этолмади. Душанбелик қиморбоз

аёлнинг ўлганига ишонмаслик туйғуси олға қадам бостирди ва бўлмача эшиги очилгач, бурчакда шалвираб ётган мурда кўринди. Ваҳшийларча ўлдирилган бу аёл Зухро эканини кийимидан, бошқа бурчакда ётган кўллари ва калласидан билиш мумкин эди.

* * *

Тоза ҳавога чиқди. Неча бор қайд қилди, билмайди; қаергача ва қаёққа чопиб келди, эслолмайди. Қачонки, у қулоқларини беркитиб, кўзларини чирт юмиб, аллақандай зах ва қўланса бурчакда узоқ ўтирганидан сўнг фикрлай бошлади. Уйғонган сезгиларидан биринчиси чап елкаси ва кўли аралаш чидаб бўлмас оғриқдан дарак эди. Чунки Лобар иккала кўли билан бошини чангаллаб, ярасига зўр бериб қўйганди. Иккинчи сезги бутун вужудига зах ёйилаётганидан хабар берди. Учинчиси... у товуқ қақағлашини, чўчқаларнинг хириллашини эшита бошлади. Кўзини очди: биронта дўкон ёки омборхонанинг орқа томонидаги ташландиқ маконга келиб қолибди. Чўчқахона ва товуқхона туташган жой бурчак ҳосил қилган эди, худди шу ерда Лобар бир бурдагина бўлиб ўтирибди.

Яқин-атрофдан машиналар физ-физ ўтишди, аллакимларнинг бақир-чақири қулоққа чалинди. Лобар кўзларини юмиб, тиззаларига бош қўйиб, йиғлаб юборди. Зухрони ўлдириб кетишди, Лобарга эса индашмади. Кутича ва хат қолдиришиб, душанбелик аёл бежиз йўқ қилинмаганини тушунтириб қўйишди. Зухро қисқа вақт ичида қимор оламида катта ютуқларни кўлга киритиб, "Эронча қарта рақси"нинг устасига айланган эди. Хатдан англашилаёптики, бу қарта ўйини фақат Эрон (балки Тожикистон, Афғонистон, Покистон ҳудудлари ҳам назарда тутилгандир) қиморбозлари манфаатларига хизмат қилиши лозим. Зухро нима қилди? Осиёдаги ўйинларини йиғиштириб, Сицилияга жўнашди. Сицилиядан айнан Лобарга қарши курашиш учун! Мана, қисмат кўрсатди: у

“Қил устудаеи тақдир-II”

бир қўл ҳам ўйнолмай даҳшатли жазога мубтало бўлди.

— Мен бундай бўлсин демагандим, — ўз-ўзига сўйлади Лобар. — Ўтган ишга саловат деб энди-энди яраша бошлагандик. Бечора, Зухро опа! Кечаси алаҳсираб чиқдим, лабимга учуқ тошди, дея бежиз гапирмаган экан. Ўлимини сезибди-да.

Лобар ўрнидан турмоқчи эди, мадори етмади. “Туриб қаерга ҳам бораман, — ўйлади у, — ҳозир полиция етиб келган, албатта, мениям қидиришаяпти. Бу ёққа келганимни қанчаси кўрган бўлса керак...”

Хаёлига кутилмаган бир тахмин келди: Зухрони Шомил ўлдирган бўлса-чи! Ўзини шубҳадан фориг қилиш учун “Эронча қарта” сирларини фош этганларни, даҳшатли равишда ўлдирадиган қотиллар уюшмаси борлигини хат орқали шама қилган. Балки шудир Лобарни қимордан бутунлай бездириш йўли?! Ё Лобарнинг ўзини ҳам пайт пойлаб эрмаклаб ўлдирадими?

Бу гал Лобар ўрнидан туришга куч топа олди. Боши оққан томонга — иморатлар оралиғидаги лойдан тўғрига кетаверди. Бир пайт орқасидан кимдир шалоп-шулуп чопиб келди-ю куч ила девор томон тортди. Лобар елкасидаги оғриқдан оҳ тортиб, ҳужум қилган кимсанинг юзига боқди. Бу — кўзлари ўтдай ёниб турган Шомил эди.

— У ёққа эмас, — деди чечен ҳансираб. — Ҳозир дўкон ёнидан ўтишади, биз эса товукҳона эшигини бузамиз.

“Бузамиз” деганда у аллақачон ошиқ-мошиғидан узилиб тушиши керак бўлган чирик эшикни бир амаллаб бузмасдан очишни назарда тутган эди. Шунда ҳам товуклар безовта қақағлашиб, қанотларини патиллатиб, нари қочишди. Улар тош ҳовлига чиқдилар, сўнгра кўча эшикни очиб, тепалик ёнбағридаги сўқмоқда пайдо бўлишди. Шомил аямасдан судраб борар, ярадор аёлнинг оёқлари чалишиб, йиқилмоқдан бери бўлиб, зўрға қадам ташларди.

Ниҳоят, арча безатилган майдончага етишди. Шомил чеккадаги уй панасидан секин мўраллади. Кейин Лобарга

тикилиб, деди:

—Уйдан чиқмаслик буюрилганмиди?! Мана, оқибат нима бўлди?! Қонхўрлар яқинлашиб қолишганини айтгандим-а!

Лобар кўз ёшларини артиб, индамай турарди. Оқариб кетган юзида жароҳатдан азоб чекиш эмас, нафрат ва алам зухурланган эди.

Шомил чўнтак телефонини олиб, кимнингдир рақамларини терди, итальян тилида қисқа-қисқа сўзлади. Зум ўтмай машина яқинлашиб келди. Уй ёнидан бурилиб, сўнг Шомил ва Лобар турган жойга орқаси билан юрди. Ҳайдовчи тушиб, кўмакка шошилди. Шомил бир нималар деган эди, қария машина юкхонасини очиб, норозилик ила пўнғиллади.

—Лобар, — деди Шомил унинг билагидан тутиб, —юкхонада кетмасликдан бошқа иложинг йўқ. Сени ҳам сўйиб ташлашларини истамайман.

Киллер даст кўтариб, юкхонага ётқизаётганида, Лобар қаршилиқ қилмади, лекин ётиб бўлгач, Шомилнинг кўлини силтаб ташлаб:

—Сўймоқчи бўлганида ресторандан омон чиқмасдим... — деди.

Унинг яна гапи борлигини Шомил билса-да, "кейин гаплашамиз" деб, юкхонани ёпди. Машина узоқ юрмади. Катта кўчага бурилганида, тўхташди. Лобар қулоқ солиб ётаркан, сўроққа тутган эркакларни полициячилар деб тахмин қилди. Аммо полиция юкхонани текширишни жон топмади.

Шундай қилиб, Лобар дўхтирникига Зухросиз қайтди. Душанбелик аёлнинг мурдасини-да аччиқ қисмат кутаётганини ҳаммалари билиб ўтиришарди.

* * *

Шомил хона ўртасида туриб, асабий ҳолда хизматкорни кутарди. Йигит кириб келмасдан гап нимадалигини тушунган эди. Кўл қовуштириб, бош эгган кўйи узр сўради. Шомил

“Қил устудаеи тақдир-II”

унинг кўкрагига тепди: хизматкор анча нарига учиб тушди. Чечен қаноат қилмай, бостириб борди ва бояқишнинг ёқасидан тутиб кўтарди-да, жағига мушт туширди. Ўлик оролда Зухро шу тахлит зарбага дуч келганида ва ерга чалпак бўлиб тушганида Лобарнинг қайнамаган қони ҳозир жўш урди.

—Бас қилинг! —қичқирди у дўхтирнинг қўлидан чиқиб, вазани Шомилга отар экан. —Бас қилинг деяпман! Унинг айби йўқ! Нега урасиз?! Биз ундан илтимос қилиб, ўн дақиқага дўконга чиқиб келмоқчи эдик. Одам бўлиб кўча айланишга (атиги ўн дақиқага-я!) ҳаққимиз борми-йўқми?!

—Шу ўн дақиқалик кўча айланишми? Биласанми, оқибати нима бўлди? Агар полиция...

—Тупурдим полициянгизга! "Оқибат"ларингизга ҳам минг лаънат! Зухронинг қотили аслида сиз!... Тожикистонликлар, эронликлар ўлдиришларига ишонмайман. Уни ўғирлаб кетиш минг марта афзал эди-ку! Кетдик деса кетаверарди, қўлингиздан ҳалос бўлгани афзал эмасмиди?!

—Сен ҳам, сен ҳам, — дея Шомил Лобар ва хизматкорга бирма-бир пўписа қилди, — ғирт аҳмоқсанлар! Жиноят оламини тушунишларингга ақлларинг етмайди. Афсуски, ҳеч қачон ҳеч кимга бу қабиҳ дунёнинг сир-асрорларини муаллим каби тушунтириб ўтирмайдилар. Бошинг деворга урилдими, кўзингни оч! Ёнингдаги шеригингга ўқ тегиб қуладими, ерга ёт! Бундан кейин яна деворга урилишингни, яна кимгадир ўқ тегишини ҳижжалаб тушунтирадиган одам йўқ. Мияси бор банда қолганларини ўзи англаб олиши керак. Сенлар эса бугун бошсиз одам эканликларингни исботладинглар. Ҳа-ҳа, бошсиз одам! Ўша Зухронг ҳам бошсиз...

Лобар дарҳол Зухронинг мурдасини кўз олдига келтирди. Қўллари ва калласи ақл бовар қилмас ваҳшийлик-ла кесиб олинган, қонга беланган жасад!.. Бу қатл жуда тез амалга оширилгани деворга сачраган қонлардан-да сезилиб турибди.

—Мазах қилишингизнинг ҳожати йўқ, —деди Лобар бирдан

ҳовуридан тушиб, лаби гезарар экан. — Бошсиз экан деб бошини олиш, аёл кишининг... Билмадим, бу даражага қачон етдинглар, одам қиёфасидаги иблислар!.. Узунқулоқ гаплардан эшитиб юрардим, лекин одамзотнинг шунчалар тубан кетишини ўз кўзим билан кўрмагандим. Мана, — Лобар ўз-ўзига гапираётгандек секин сўзлаганча ортига бурилиб, иккинчи қаватга элтувчи зинапояга қадам қўйди, — боягина мен билан ғурбатхонадан чиқиб кетган аёл, адашган аёл зоти ҳозир ресторан ҳожатхонасида бошсиз ва қўлсиз аянчли ҳолда ўлиб ётибди. Бу қонхўрликни эркаклар амалга оширди, менга ўшқираётган шу эркак...

Ваза синиқлари гижирлаб кетди. Шомил уларни эзиб-янчиб Лобарга етиб олди-да, куч билан ўзига қаратди.

— Нималар деяпсан, Лобар? Эсинг жойидами? Қани, бу ёққа юр!

Хизматкори дўппосланган боис дўхтир Шомилга аччиқ гаплар гапириш учун оғиз жуфтлаган эди, чечен унинг елкасига қоқди. Италиян тилида узр сўраб, тезда қайтиб тушажагини маълум қилди.

Камин ўрнатилган хонага киришлари билан, Шомил Лобарни бурчакка қисиб, кўзларига тикилди.

— Зухрони бошсиз ва қўлсиз ҳолда ўлиб ётибди, дедингми?
— сўради у.

— Ҳа, энди кўнглингиз тўлдими?!

Шомил бир шапалоқ туширди, бу енгил шапалоқ Лобарнинг илиниб турган кўз ёшларини сочиб юборди, холос.

— Кесатмай, тўғри гапир. Зухронинг жасадини ўз кўзини билан кўрдингми? Биз етиб келганимизда, одамимиз Зухронинг ўлдириб кетилганини, сенинг эса қочганлигингни айтди. Қандай ўлдирилганини сўрашга вақт ҳам бўлмади.

Лобар ўликни яқинроқдан тасаввур қилди, сўнг яна яқинроқдан, яна... Асаблари дош беролмай юзини деворга ўгириб, хўнграб йиғлаб юборди.

— Сўраманг... сўраманг уни...

“Қил устудағи тақдир-II”

—Унинг калласи олинган, қўллари эса тирсакдан пастдан кесилган, шундайми? — аксинча, аниқроқ сўради Шомил.

—Ҳа! — қичқирди Лобар ўзини билмай. — Ҳа!.. Энди болаларниям... қарияларниям... Ҳеч ким қолмасин! Ҳеч ким... Ҳаммани сўйинглар, одамхўрлар!

Шомил стол устидаги чашкага чой қуйиб келиб, Лобарнинг ичишига кўмаклашди. Елкасидан қучиб, каравотига олиб борди. Чеченнинг ғалати ўзгариб қолганини Лобар каравотга ўтиргач пайқади.

—Бошимизга жиддий мушкilot келганга ўхшайди, Лобар, — деди у бўйинбоғини бўшатиб. — Қачонлардир изимиздан тушишини ўйлагандим. Зухро уларнинг биринчи аёл қурбони. Шу вақтгача лаънатилар бир неча эркакни қатл этишган. Ўлдириш усуллари ўта ваҳшиёна: аввал қўлларида, кейин бошидан жудо қилинади. Қип-қизил қассоб улар!.. Лобар, беш-ўн дақиқа дам ол, бу ердан жўнаб кетамиз. Биламан, сенга ҳозир жуда қийин. Хунрезлик ҳақида қайта-қайта сўраганим учун кечир мени!.. Ўрнимда бўлганинда сен ҳам шундай қилардинг. Ҳа, “Техрон” ёки “Бадахшон” ҳақида эшитганинда ўзингни тутиб туролмасдинг.

Шомил эшик томон юрган маҳал Лобар деди:

—Унинг қандай ўлдирилишидан хабарингиз йўқлигига ишонмайман!

—Ҳар нимани мендан гумонсирашингни тушунгандек бўлаяпман. Бироқ бу гумонларинг нафсониятимга тегаяпти.

—У ҳолда... рост экан-да?

—Нима рост экан?

—Қонхўрлар менга хат қолдириб кетишга ҳам улгуришди. Унда эронча қарта ўйинларини Европага ошкор қилганларни ўлим жазоси кутиши ёзилган эди. Бундан чиқди, қотиллар эронлик, шундайми?

—Улар ҳақида тўлиқ маълумотни ҳеч ким билмайди. Ваҳшийлар уюшмасини “Техрон” ёки “Бадахшон” деб аташади. Баъзи хабарларга кўра улар тожикистонликлар, баъзиларига қараганда эронликлар. Чалғитадиган нарса

уюшманинг номланишида бўлса керак. Чунки туркиялик бир одамнинг айтишича, "Техрон" аслида Тожикистоннинг Тоғли Бадахшон ҳудудида фуқаролар урушидан сал аввал тузилган. Россияда яшаб қолган тожикистонлик, кўпни кўрган бошқа бир кишининг маълумотига кўра, Тоғли Бадахшонда қиморбозлардан ўч олувчи ҳеч қанақа қотиллар уюшмаси йўқ, аммо мишмишларга қараганда, Эронда бор. Қайси бирининг гапига ишонишни ҳам билмайсан.

—Хўп, —деди Лобар Шомилга қараб, —қотиллар тожикистонликми, эронликми, қилар ишини қилиб бўлди. Сиз... ҳа, сиз қизиқтириб қолдингиз мени, Шомил ака. Нима сабабдан улардан кўрқаяпсиз? Ахир, эронча қарта ўйинини билмайсиз-ку! Ё билган ва ошкор қилган жойингиз борми?

Шомилнинг лабларида аччиқ кулимсираш пайдо бўлди, бошини афсус маъноси-ла чайқаркан, шундай деб жавоб берди:

—Ҳақиқий вазиятни тушуниб етмаслигингни яна исботладинг. Ўйлаб кўр, мен Зухро билан сени нега олиб қочдим? Нега керак бўлиб қолдиларинг менга? Қимордан халос этмоқчи эдим, ҳа, халос этмоқчи эдим. Эронча қарта сирларини фош этиб кўяди, деб Зухрони ўлдиришди. Биз бир неча кундан буён у билан бирга эдик. Қотиллар эса сир фош этилган, деган ҳукм чиқарганга ўхшайди, демак, бизларни ҳам, худди балиқчи Павелни, шеригини, Зухронни ўлдиришгандек ўлдириб кетишлари мумкин.

—Менга тегмадилар-ку!

—Сенга хат беришдими? Беришди. Бундан чиқди, уларнинг мактубини ўқийдиган, пўписани бошқа қиморбозларга етказадиган "реклама агенти" керак бўлган. Аммо тез орада сени ҳам омон қўйишмайди.

—Павелни ўлдиргансиз, деб шубҳаланишимга сизнинг ана шундай инсон эканлигингиз сабаб бўлди, —деди Лобар кемачини эслар экан. —Шунча нарсани билган Шомил ака курол-яроғларини балиқчилар гувоҳлигида яширса, қопда олтин борлигини сир тутмаса, ўз оғзидан "кемадагиларни

“Қил устидағи тақдир-II”
отиб ташлайман” деган гапни эшитган бўлсам, яна нега гумонсирамай?!

–Павелни ё “Техрон Бадахшон”, ё сицилиялик жиноятчилар ўлдиришган. Буни ҳали аниқлайман.

–Тўппончани қаердан олдингиз? Балки шуни аниқроқ айтарсиз?

–Ҳар ҳолда ўша оролчадан эмас, – деди чечен чиқиб кетаётиб.

Бир оз ўтгач, эшик очилиб, у қайтиб келди. Сафарга шай эканлигини алмаштирилган кийимлари билан сўзсиз ифодалади.

* * *

Бу гал улар автомобилга ўтиришмади. Қочаётганлар бор-йўғи икки киши эди: Шомил ва Лобар. Таъқиб этаётганлар қаторига бугунги қотилликдан сўнг маҳаллий полиция ҳам қўшилгани йўлни анча торайтириб қўйганди.

Шомил дўхтир билан хайрлашиб, сўқмоқдан хиёл кўтарилгач, деди:

–Бу одам менинг қаҳримга чидайди, қўлидан келгунча ёрдамлашади. Нега? Ҳеч ўйлаб кўрдингми?

–Сизнинг одамингиз эканлиги кўриниб турибди.

–Мен Чеченистондан бўлсам. Россия, Туркия, Италиядан қувилганман... Айтгандай, орқамдан “чечен киллери” деб гапирасанми?.. Майли, “чечен киллери” бўла қолай. Хўш, нега грециялик дўхтир мендек “чечен киллери”дан жонини ҳам аямайди?

–Олтинларингиздан бир ҳовучини кафтига тўккандирсиз-да.

–Йўқ. Умуман олганда, гап бунда эмас. Мен Ўлик оролга боришимдан аввал буларнинг ҳаммасини ипидан-игнасигача режалаштирганман. Ишонасанми, репетиция ҳам қилганман. Қаерда қўним топаман, неча кун, кимлар хизматимда бўлади – барчаси ўйланган, бу воқеалар содир бўлишидан бурун молиявий таъминланганман. Ҳозир тепаликнинг нариги

томонига вертолёт кўнади. Сайёҳларнинг бири йиқилиб, тиббий ёрдамга муҳтож бўлиб қолади. Биз ҳам вертолётга чиқиб оламузу изимизни йўқотамиз.

— Фақат шуми? — сўради Лобар ҳиссиз оҳангда. — Дўхтир менга тузуккина одам бўлиб кўринганди, аттанг, эси паст эканлигини билганимдами!

— Уларни ўша "репетиция" чоғида чеченлар раҳбарлик қиладиган йирик жиноий гуруҳдан қутқарганман. Ахборотинг учун, бу гуруҳ ҳақиқий каллакесарлардан иборат. Кеча товон сўраб келишди, балки сан-манга бориб қолиб, сўкинганимни эшитгандирсан?

Шу пайт тепалик ортига вертолёт учиб ўтди. Шомил шошилиш кераклигини уқтирди, лекин тузукроқ даволанмаган ҳамда жисмоний ва руҳий жиҳатдан толиққан Лобар кўкка маъносиз тикилди.

— Юрсанг-чи, — қистади Шомил.

Улар пишиқ гишт ётқизиблиб, занжирдан ихота қилинган махсус йўлакка ўн қадамлар қолган эдилар. Бахтларига ўн бештача сайёҳ пайдо бўлди. Қўлга тушмаслигига ишона бошлаган Лобар бир амаллаб саф орасига кириб олди. Полициячилар сайёҳларни тузукроқ текширмай ўтказиб юборишди.

— Сайёҳлар ҳам режангизда бормиди? — кесатди Лобар.

— Ҳа, режада бор эди, деб қабул қилавер.

Шунда Лобарнинг хаёлидан кўрқинчли бир ўй лип этиб ўтди: Шомил Зухронинг ўлдириб кетилишини ҳам режа бўйича жўрттага кутган бўлса-чи?!

— Кўзларинг киртайиб қолди, — дея чечен сумкасини очиб аллақандай таблетка узатди. — Ма, еб ол. — Сўнгра кўлида паспорт кўринди. — Лобар, буни вақтинча ёнингда олиб юр, эртага бошқа ҳужжат топамиз, Қирғизистонникини.

Лобар неча кундирки қўлига олмаган паспортини ушлаб, Шомилга тикилиб қолди, сайёҳлар сафининг охири ҳам ўтиб бўлди.

— Зухро опа менга кўп ёмонликлар қилди, — деди у. — Қора

қунларимда баттар балчиққа беләди. Лекин шу охирги дамларда уни ўзимдан катта аёл ўрнида ҳурмат қила бошладим. Негадир кечиргим келди, кечирдим ҳам. Умри аянчли тарзда яқунланиши эса юрагимни эзиб юборди. Шомил ака, бехато режангизга бечоранинг ўлими ҳам киритилганмиди?

–Йўқ.

–Ишонмайман! Сиз бир четга биқиниб, кутгансиз... Айтинг, шусиз мумкин эмасмиди?

Шомил яна сумкага қул тикди ва бошқа бир паспорт олиб, Лобарга кўрсатди.

–Агар мен душанбелик аёлнинг ўлимини кутганимда, унинг номига қалбаки паспорт тайёрлатишимга не ҳожат эди?! Лобар, вертолёт ҳавога кўтарилмасдан, тезроқ етиб борайлик. Полициянинг қувиши ўйин, афсуски, бизни ҳозир полиция ахтараётгани йўқ! Гапимни тушунтиролдимми?

Тепаликнинг нариги томонида чиройли бинолар, майдончалар, теннис кордлари, бассейнлар кўзга ташланди. Ҳаво булут, қор ёғиш арафасидаги илмилик кун эди. Бахтиёр одамлар Лобарнинг эътиборини жалб этолмади, Шомил каби у ҳам вертолётга интиқ тикилди.

Кўп ўтмай улкан паррақлар шиддат-ла айланди.

–Ҳей-й!.. – қичқирди Шомил. Сўнг итальян тилида хитоб қилди: –Иккинчи ярадор ҳақида хабар беришмаганмиди?! Ахир, унинг елкасини тош қирраси кесиб кетган!.. Ёрдамга муҳтож!.. Аҳволи оғир!..

* * *

Лобар Шомилнинг ортидан уч кеча-ю уч кундуз ит азобида эргашиб юрди. Ниҳоят, тўртинчи куни чечен Афинага киришга жазм этди. Улар тақиллатган эшикни очган қориндор эркак рус тилини билар экан.

–Фақат биргина тилинг билан бу юртда қандай юрибсан? –деди у Шомилга. –Рус тилини ҳам қойиллатолмаслигинг кавказча талаффузингдан маълум. Ё манави хоним

таржимонингми?

—Кечирасан, Каламуш, — Шомил эшикни ёпиб қўяркан, уй соҳибига гинали нигоҳ ташлади. —Камина чечен, турк, итальян тилларини сув қилиб ичган. Русчага келсак, она тилимдан яхши биламан. Истасам Москва лаҳжасида, истасам кавказча талаффузда гапираман.

Қисқагина салом-алиқдан сўнг Шомил мақсадга кўчиб, ўзи ва Лобарга янги паспортлар буюртма берди.

—Экспертлар сезиб қолмайдиганидан бўлсин, —таъкидлади Шомил. —Ҳақини шунга яраша тўлайман, жаноб Каламуш.

Уй эгаси Лобарга ўғринча қараб қўйгач, деди:

—Илтимос хонимнинг олдида лақабимни айтиб, сасимасанг.

—Лақаб ўлимдан қутқаради.

—Майли, дорга осишаверсин, ётишга ҳукм қилишсин. Мен ўзгарганман, Шомил. Энди қўрқмай сиримни айтсам бўлади: қалбаки паспортларимни экспертлар қийинчиликсиз аниқлаб оладилар. Мен назоратчиларни алдайдиган ҳашаки қаллобман, холос.

—Ҳашаки қаллоб эканлигингни жуда яхши биламан. Сендан яна бир илтимос: бизга бир кунга жой бер.

—Оҳ, фақат жой сўрама, — афтини бужмайтирди Каламуш. —Қанча тез қорангни ўчирсанг, шунча яхши.

Бироқ Шомил ўжарлик қилиб, диванга ётиб олди. Лобарга торгина хонадан жой қилиб беришди.

Кечаси Лобар ўйлади: "Нега Шомил менга Қирғизистоннинг паспортини буюртма берди? Эрталаб мақсадини сўрайман. Балки мени шу йўл билан юртимга қайтармоқчидир? Қимордан покланишим ва бир юз йигирма минг долларни дипломатга солиб ўз жойига қўйишим керак. сўнг ўғлимни кўраман... Ҳарқалай, Шомил шундай деган. Аммо бу ҳам бир ўйин бўлиб туюлаяпти".

Эрталаб Лобар ўғли масаласини ойдинлаштириш учун хонасидан чиқди. Шомил соқол олаётган эди.

—Ўғлим билан қачон учрашаман? —сўради у дабдурустан.

Шомил устарани чаккагига босиб, бир неча сония қилт этмади. Сўнгра лабидан кулги учиб:

– Ҳайрият, болангни сўрайдиган кунинг ҳам бор экан, — деди. — У билан яқинда дийдор кўришасан. Мана, қимор ўйнамадинг, ёмон йўл билан топган мулкларингни сотиб, бир юз йигирма минг долларни ҳам жойига қўясан. Ишонасанми, бугун сенинг энг қувончли кунинг! Синовларимдан деярли ўтиб бўлдинг, ҳеч қачон қарта ўйнамаслигингга энди ишонаман. Уйингга кузатиб қўяман. Аммо бриллиант кўзли тилла узукни қайтариб берасан, чунки уни таққан аёл...

Лобар қалқиб кетиб, эшик кесақисидан ушлади. Ахир, узук Зухронинг бармоғида эди-ку! Лобар ресторанда қонли қутичага қўшиб, унияма отиб юборганди.

– Нима бўлди? — сўради Шомил.

Лобар ўзини ўнглай олмай тузукроқ жавоб тополмади, нимадир деди.

– Тушунмадим, Лобар, аниқроқ гапир... Узукни унутиб қолдирдингми? Йўқ, бўлиши мумкин эмас!

Устара синиб кетди. Шомил деворни муштлар экан, шифтга боққан кўзларида ёш кўрингандек туюлди. Лобар юрак олдириб турарди. Билардики, узук онасидан қолган ёдгорлик эканлиги учун ҳам Шомилга қадрли эди.

– Кечиринг, — деди Лобар.

– Қаерда у? — Шомил лаҳза ўтмай ўзини босиб олди ва жувонга совуқ нигоҳ ташлади.

– У... узукми? У ёқда... ресторанда қолди.

– Ресторанда?

– Ҳа... Биласиз, бир неча кундан бери менда эмас эди.

– Биладан, унда эди.

– Унинг қўлини кесиб, кейин бармоғини ҳам... Қутичани очсам, бармоқ ва узук... Ўзимни идора қилолмадим...

– Бу жуда қимматга тушади, — деди Шомил, сўнгра юз-қўлини юва бошлади, Лобарга чиқиб кетишни ишора қилди.

Киллернинг ҳар бир гапидан ўғлининг тақдирига илҳақ

бўладиган Лобар бир қадам ташлаб, тўхтади.

—Шомил ака, менга қимматга тушадими?..

Шомил яна "кет" ишорасини қилди, Лобар шамдай қотиб тураверди. Салкам етдим деганда узук можаросининг чиқиши жувонни борган сайин карахт ҳолга солмоқда эди. Унинг аҳволи-руҳиясини чечен ҳам тушуниб, деди:

—Узук сенга аллақачонлар қимматга тушиб бўлди. Бу сафар уларга — ресторандан узукни топиб олган кимсаларга қимматга тушади. Мен изимга қайтиб, узукни топиб келгунимча, сен қимирламай кутасан.

Лобар хонасига кириб, ўрнига ҳорғин чўзилди. Хаёллари ғужғон ўйнаб, ўзига қандай йўлни лозим топмоқни билмасди. Чечен киллери айтганидек, шу уйда унинг келишини кутиб ўтирадими? Ахир, Афинадан ўша жойгача озмунча йўлни? Иннанкейин гап фақат йўлда эмас, қимматбаҳо узукни суриштириш керак. Далилий ашё сифатида полициянинг қўлига тушган бўлса, Шомил уни қайтариб олиш учун нимаям баҳона тўқий оларди?! Биронтаси чўнтагига уриворган бўлса, у ҳолда ҳам осонмикан ўгрини аниқлаш?

Яна бир йўли — кутишдан воз кечиб, қочиб қолмоқ. Бу йўл жувонга қанчалик ёқаётган бўлса, шунчалик хавфли ҳам эди. Қирғизистоннинг паспортини қўлга киритади (Лобар Бишкекдан келган сайёҳ эканлиги тасдиқланган), чипта масаласини ҳам ҳал қилади, учиб ҳам кетади. Бироқ қаергача қочади?

Лобар ҳеч қандай қулфсиз шу уйга қамалиб ўтиришга мажбурлигини тушунди. Ўғли ҳақида ўйлай бошлади. Шомилнинг "ҳайрият, болангни сўрайдиган кунинг ҳам бор экан", деган гапи энди нафсониятини кўзғатди. "Боламинг ҳар куни, ҳар соат, ҳар дақиқада сўрасам, топиб бероласанми?" деди хаёлан. Бир вақтлар шу одам мардлик тимсоли эди, ёмонларнинг қўлидан халос этиб, муҳаббатига сазовор бўлганди. Энди эса зўрға тоқат қилиб ўтирибди. Неча бор жаҳл устида юзига гапирди, неча бор нафратини сочди. Ҳали Парвиз хорижга олиб кетилмасидан бурун Шомилни

Истанбулдаги қиморхонада отмоқчи бўлгани-чи? Эҳтимол, тепкини босганида Шомил туйнукда тил тортмай ўлармиди? Кейин-чи? Ўғлининг заҳарланиши ва қабрдан қазиб олиниб, чет элга олиб қочилиши...

Шомил фожиа саҳнасида кейин пайдо бўлди. Қайсидир маънода Лобарга фойдаси тегди. “Шундан хулоса қиламанки, – кўзларини юмди Лобар, – Шомилни ўшанда ўлдириб қўймаганим яхши бўлган экан, бундан кейин ҳам яхши...”

Анча кундан буён Лобар Парвизнинг суратини қўлига олмаганди. Ҳозир у расмга тўйиб-тўйиб тикилди, кўзларидан милдир-милдир ёш думалади. Шомилнинг “у билан яқинда дийдор кўришасан” деган гапи хона узра акс-садо берди. Бутун вужуди кўзга айланган онаизор боласидан бошқа ҳамма нарсани унутди, ўзини ҳам. Шунда суратдаги бола жилмайди. “Ая” деб чақирди, “аяжо-о-н” дея эркаланди. Лобар телбаларча кулимсираб, суратни кўксига босди.

* * *

Соқолини олиб бўлган Шомил қўшни хонадан туриб Лобарни чақирди. Каламуш ва чечен диванда ёнма-ён ўтиришарди.

– Лобар, – деди Шомил костюми ёқаларини текислаб, – мен ҳозироқ жўнаб кетаман. Паспортинг деярли тайёр бўп қолган. Каламушга янги паспортигни сенга бермасликни тайинлаб кетмайман. Қочиш хаёлинггаям келмасин, кўчага чиқиш нима билан тугашини яхши биласан.

– Ёлғиз ўзим қайтиб нима қиламан? Менга болам керак.

– Узук йўқотилмаганида, эҳтимол, ўғлингни тез орада топардинг.

Лобарга киллернинг гаплари ниҳоятда алам қилса-да, ортиқча сўз айтолмас эди. Шу боис:

– Сизга ишонаман, Шомил ака, – деди. Ва узук бу одам учун қадрли эканлигини ҳисобга олиб, қўшиб қўйди: – Узук топилишини Худодан тилаб ўтираман.

Шомил чиқиб кетаётиб, телефон апаратига қараб қўйди:

—Телефон қилишим мумкин.

—Кўп қолиб кетмайсиз... Умид қиламан, —деди Лобар.

Шомил унга қараб қовоғини уйди, кейин эса Каламушга гўё честь бергандек қўлини пешонасида силтади.

Эшикни қулфлаган Каламуш Лобарнинг ортидан бошдан-оёқ кўз югуртирди. Ачинишданми, ёш аёлга сўқланишданми, сезилар-сезилмас бош чайқади.

—Узук ростдан ҳам йўқолганми? —сўради у. — Айтмоқчиманки, чечен яна бир найрангни бошламадимикан? Мен уни шунақа одам деб ўйлайман.

Лобар ёши ўтиб қолган, қориндор бу кимса ҳақида ҳам ўйлашга вақт топган эди. Умр бўйи ёлғиз яшаганмикан? Қалбаки ҳужжатлар тайёрлашдек касофатли касбни қачон эгаллаган экан? Шу биттагина меш қорнини, наҳотки, қоровуллик ё этикдўзлик қилиб тўйдира олмаса?

—Янглишаяпсиз, —деди Лобар уй эгасига қарамасдан. — Ростдан ҳам қимматбаҳо узук йўқолган.

Лобар эшикни ёпаётган эди, Каламуш худди унинг ортидан кириб олгудек шашт билан яқинлашди—да, илжайиб сўзлади:

—У сизни ҳеч вақони тушунмайдиган содда ўзбек хотини. деб атади. Менимча, бу таъриф сизга мос келмайди. Кўзимга нафақат соҳибжамол, балки уддабурон ҳам бўлиб кўринаяпсиз.

—Кўзингизга бошқача кўринганим учун мен айбдор эмасман.

—У ҳолда ростдан ҳам ҳеч вақони тушунмас экансиз—да?

—Ҳа, — деди Лобар.

—Тўхтанг, бир сония, — хиралик қилди уй эгаси, — негиз узукни йўқотдингиз? Бу атайин қилингани сезилиб турибди. Чунки...

—Чунки уни мен эмас, бошқа аёл тақиб юрган эди.

—Бунинг фарқи йўқ. Муҳими, сиз датчикни ўзингиздан йироқ қилгансиз.

—Қанақа датчик? Электрон механизм ҳақида гапираяпсизми?

“Қил устудаеи тақдир-II”

–Билмасам, унақа нарсаларга яхши тушунмайман, биздан қоғоз ҳужжатларни сўранг. Лекин датчикми, микрочипми, алламбало деб номланувчи миттигина нарса ҳақида эшитганман. Ўзи гуручдек келади. Биронта буюм, масалан, узук ичига ўрнатилса, ҳеч қаерга қочиб қутулолмайсиз. Қаерга борманг, радиотўлқинлар координатангизни кўрсатиб туради. Билдингиз?

–Менга қайсидир фильмни гапириб бераяпсиз, шекилли?

Каламуш нотаниш тилда жаҳл билан бир сўз айтиб, ортига бурилди. Лобар унинг гапларидан ўйга толди. Бриллиант узукнинг аслида аллақандай аппарат бўлиб чиқишини у мутлақо истамас эди. Дарҳақиқат, Шомил билан ҳаёт йўлларида қайта-қайта тўқнаш келишига гуручдек механизм эмас, тоғдек-тоғдек жиноятлар сабаб бўлмадими?!

Кечқурун хона эшиги тақиллади, Лобар халатининг боғичини боғлаб, эшикни ланг очди. Шунақа бўлишини кутган эди.

–Марҳамат, – деди Каламуш паспортни узатиб.

Лобар турган жойида паспорт саҳифаларини кўриб чиқди.

Кейин ўз суратига хиёл тикилиб қолди, бармоғи-ла силаб:

–Жаноб, – деди маҳзун кайфиятда, – суратимни қаерда ишлатиб келдингиз?

–Фотостудияда.

–Анча қариб қолганимни энди сезаяпман.

–Нима? Қариб?.. Унда бизларни мурда деб аташ керак экан-да?!

–Сиз қаришни қанақа тушунасиз ўзи?

Каламуш бош қашиб, Лобардан кўз узмай турди. У барра ўтни кўрганда (гарчи калтакласалар ҳам) ҳеч қачон нафсини тиёлмайдиган молга ўхшарди. Ҳализамон бўйнини чўзади...

Мана, шундай ҳам бўлди. Каламуш кулиб:

–Қариш... Қариш, бу –эркак учун офат! – деди. – Ҳатто, овқатингни ҳам еёлмай қоласан. Жимжитлик. Умрбод давом этадиган сукунат... Майлими, ўтириб гаплашсак. – У Лобарнинг ётоғига қадам босди. – Бир кун келиб жоним

узилса, ўлганимдан кўни-кўшнилар хабар топгунларича бир неча кун ўтиб кетади, мурдам ҳидланади...

— Қарилик шуми? — Лобар беихтиёр ярасини силаб, бурчакка қисиниб олди. Хона тор бўлганлиги сабабидан эмас, бошқа важлар туфайли икки одам бир хонага сифмаётган эди. Бунни Каламуш ҳам фаҳмлаб тургани сезилди.

— Сиз мусулмонсиз-а? — сўради у. — Бир нарсани тушунмайман. Нега мусулмонларнинг қизлари эркаклардан ийманишади? Бу ор-номусми? Қарилик мавзусидан четта чиқмай савол бераяпман, хоним... Ёки шарқона маданиятми?

— Дин шундай буюрган. Шунга риоя қилиш ор-номус, маданият, одоб-ахлоқ — барча яхши фазилатларни намоён этади.

— Лекин сиз диндор эмассиз-ку.

— Динни яхши ўрганмаганману, аммо бир нарсани яхши биламан: одамлар диндор ва кофирларга бўлинмайди, ўртада бизга ўхшаган тоифа бор.

— "Биз" деб кимларни айтаяпсиз? Меними? Мен худого ишонмайман.

— Йўқ, ўзимга ўхшаганларни назарда тутдим. Худого ишонмаслигингиз аҳволингиздан кўриниб турибди.

— Энди бояги саволингизга қайтсам. "Қарилик шуми?" деб сўрадингиз. Овқатини ҳам эплаб ичолмаслик, бечораҳол бўлиб ўлиш, қарилик-да! Ахир, ёшлик эмас-ку! Бу реал гап, реал ҳаёт. Мусулмон қизларнинг, масалан, сизнинг эркаклардан ийманишингиз эса реал эмас. О, сиз бу ҳақиқатни тан олинг! Модомики, диндор эмас экансиз, сиз эркин қушсиз, хоним. Нега энди эскилардан қолган урфни қилиб, кўнглингиз тусаган ишдан қийналиб, тийилиб юрасиз?

— Вой, — Лобар ажабланганидан кулимсиради, — кўнглимни тусашини қаёқдан биласиз?

— Голливуд юлдузларидек кийинишни истамайсизми? Байрамларни ресторанларда кутиб олишни-чи? Менимча сиздек аёл денгиз бўйида ҳордиқ чиқаришни ҳам хоҳласиз.

керак?.. Яна бир аччиқ ҳақиқат шуки, эркалар ёш-ёш жувонларни орзу қилишганидек, жувонлар ҳам...

Лобар қалбаки паспортни тарс этиб кафтига урди-да:

—Ҳаддингиздан ошманг! —деб қичқирди. — Бошқаларни ўзингизнинг қаричингиз билан ўлчаб, ўрганиб қолгансиз чоғи?! Одам зотидан биронта яқинингиз йўқ, оғзингизга урадиган киши ҳам йўқ, нима келса гапираверасизми?!

Каламуш кўзларини чақчайтириб:

—О-о, bravo! —деди масхаромуз оҳангда.

Лобар давом этди:

—Одам ҳайвондан фарқ қилади. Ниманики истаса, қилиб кетавермайди. Ҳеч ким ҳеч қачон ўз ҳолича яшамайди. Тўғрисини айтганда, сизга раҳмим келаяпти. Ёлғизликда хору зор бўлиб ўлиб кетасиз. Қалбаки ҳужжатлардан тушган мўмайгина даромад ҳам, жонингизни аяб, оила курмаганингиз ҳам фойда бермайди. Бу кетишда бир кун келиб барибир қашшоқлик ва касалликда вафот этасиз. Мен кўп хатоларга йўл қўйдим. Агар ҳаётим қайтадан берилганида пул топиш учун ҳеч қачон хорижга ишлашга кетмасдим, ўлимдан халос этиш хусусияти бўлган тақдирда ҳам қарта ўрганмасдим.

Каламушнинг ялтираган пешонаси тиришди. Эътироз билдириш учун сабрсизланаётган маҳал Лобарнинг қартани тилга олиши айни муддао бўлди.

—Қартанинг нима алоқаси бор, жин урсин?! —хитоб қилди у.

—Одамни хароб қиладиган нарсалардан бири, бу —қарта! Сизни худбинлик еган, мени эса қарта.

—Тўхтанг, тўхтанг! Сиз ҳалиги... ўша қартабоз аёл бўлиб чиқманг? Жодугар дейишганди, қаранг-а, кўҳликкина экансиз. Ўлай агар, бу ерга нимага кирганимни ҳам унутиб қўйдим. Келинг, ҳаммасини бошидан сўзлаб беринг.

У шундай деб Лобарнинг тўшаги четига ўтирди.

—Мен сизнинг қаҳрамонликларингизга қизиқаман, — қўшиб қўйди у.

Лобар уф тортиб, бошқа бурчакка ўтди.

— Шомил ака батафсил сўзлаб беради, бир-икки кун кутинг. Бунақа нарсани мендан сўрашга ҳаққингиз йўқ.

— Шомил билан кўрқитманг мени. Кўрққанимда унинг хонимчасининг ётоғига кирармидим?!

— Сиз ҳали Шомилнинг хонимининг ётоғига кирган, деб баҳо бераяпсизми ўзингизга? Қани йўқолинг бу ердан!

— Нега?

— Қорангизни ўчиринг деяпман, сиздақаларни биринчи кўришим эмас!

— Шунақа денг, — Каламушнинг қовоқлари пир-пир учгани яққол кўринди.

Лобар эшикни очиб, уй эгасининг чиқиб кетишини кути бошлади. "Нега уни кутаяпман? — хаёлидан ўтказди у. — Бу унинг уйи. У эмас, мен чиқиб кетишим керак. Бир кеча ҳам қолмайман..."

Каламуш эшиккача секин юриб келди. Лобарнинг ёнида тўхтаб, кўз қирини ташлади. Қиморбоз аёл азим дарах соясидаги кўчат мисоли ожиз эди.

Шу он уй соҳиби уни силтаб юборди. Лобар ўзини ўнглаб олганида, Каламуш эшикни ёпиб, бостириб келмоқда эди. Қаршиликлар фойда бермади: ҳирсдай эркак ўлжасига ташланган айиқ каби Лобарга ташланди. Олис мамлакатда бир қаллобнинг хонадонида ёлғиз ва ҳимоясиз қолган жувоннинг оҳу-зорини ҳеч ким эшитмади. Шу уйда яшайдиган сўққабош эркакнинг уйига бир кимса чиройли ёш хотинни ташлаб кетди, бу яхшилик билан тугармикан демасди ҳеч зоғ.

— Нима қилаяпсиз?! Кейин пушаймон ейсиз, қасам ичи айтаман... — деди Лобар.

Эркак ёввойиларча ҳиринглаб, Лобарнинг қўлларини шундай қаттиқ қисдики, билагидан қон ўтмай қолди. Каламуш деганлари ўлгудек сассиқ кимса эканлигини жувон энди билди. Заиф овозда чинқирди. Чийиллашга ўхшаш ёнола Каламушни баттар қутуртириб юборди. У Лобарнинг

томоғига чанг солди.

— Мен ўзгарганман демаганмидим! — хирқироқ овозда деди Каламуш. — Энди менга барибир, ҳеч нарсадан қўрқмайман! Шомилинг ким?! Ҳатто, дўзахинглардан ҳам қўрқмайман!.. Чунки... чунки сени ғажиб-ғажиб, азоблаб-азоблаб, ўлдираман... Қичқаришга ҳам куч тополмай ўлим талвасасида типирчилашинг, кўзларингнинг оқи кўриниб, қон қусишинг, мен эса худди биринчи никоҳ кечасидаги кувёдек...

Лобар бор кучини тўплаб, Каламушнинг билакларига ёпишди, аммо ярадор аёл нима ҳам қила оларди?! Каламушнинг эти сал тирналди, холос.

— Аҳ, мушукча! Ҳали мени тирнамоқчимисан? Бу одам қариган, тирнасам қўйиб юборади дедингми? Ҳа-а, қаришни жуда яхши тушунар экансан... Ёлғизликда хор-зор бўлиб ўлмайман... Чунки... сени ўлдириб, кейин ўзимни отаман... Айтаяпману энди ҳеч нарсадан қўрқмайман деб!..

Шу пайт телефон жиринглаб қолди. Каламуш негадир сесканиб тушиб, эшикка қаради. Телефон жиринглашда давом этарди. Эркакнинг қўллари бўшашиб, қадини кўтарди.

— Телефон?.. Телефон!.. Тавба, неча йиллар бўлди-я жирингламаганига?! Наҳотки, мени сўрасалар?! Мени ҳам йўқласалар!.. Ишонмайман, асло ишонмайман!

Каламуш гоҳ эшикка, гоҳ Лобарга қаради. Жувон, ҳаттоки, қўлини қимирлатишга-да, бемажол ҳолда ётарди.

— Балки биронтаси адашгандир... — эркакнинг юзига яна ваҳшийлик соя солиб, бир неча сония бурунги қиёфага кирди.

Телефон устма-уст жиринглайверди. Каламуш бўғишдан ўзини тийиб, маст кишидек гандираклаб эшикни очди, гўшакни кўтарди ва хохолаб кулиб юборди. Телефон сими Лобар ётган жойга ҳам етарди. Каламуш телефон аппаратини тарақлатиб полга қўяркан, Лобарга иршайди.

— Бу Шомил, — деди у, — мана, ўлишингга ким гувоҳ бўлади... Алло, қаердасан?.. Э, ҳалиям ўша ёқдамисан?..

Биласанми, неға кулгим қистади? Хонимчанг ұлаётганда сым қоқдинг—да... А?... Илтимос, полицияға тезроқ хабар берсанг. Тағин мурдаларимиз жудаям бузилиб кетмасин... Тушунмадингми? Аввал уни, кейин ўзимни ўлдираман! Ҳаммаси жонга тегди, яшашдан тўйдим. Иркит чол бўлиб ўлгунча, охирги марта бир кўнгилхушлик қилиб қолай. Ма...

Каламуш гўшакни Лобарнинг қулоғига тутди. Бечора жувон ўпкасини тўлдириб нафас ола бошлаган бўлса-да, қаршилик кўрсатишга ўзида куч тополмай, ҳамон чўзилиб ётарди. Гўшакдан келаётган овозни дастлаб тушунмади. Бироқ бу гўшак ҳаётдек улуг ва бетакрор неъматнинг сўнгги тасвири, сўнгги моддияти, сўнгги гўбори бўлиб қолажагини Лобар юракдан туйди. Ҳозир кўзлари юмилади—ю оламини зулмат эгаллайди. У Худога ишонади. Эҳтимол, руҳини фаришталар Арши аълога кўтариб учаётганда кўзини очар, эҳтимол, қабрда кўз очар. Неки гуноҳлар қилган бўлса, бу банда сўзсиз тан олади (у ёқларда "бўйнига олмаслик" деган томоша йўқ!). Аммо аро йўлда чўчқасифат бир каснинг кўлида ўлиб кетганига рози бўлармикан? Ўғлини топиш учун неча-неча тўсиқларни енгиб, қанчадан—қанча осийликларга йўз қўйди ва манзилга яқин қолганида мияси қуртлаган қорни тўқ тўнғизнинг кўлида ўладими? Нимадир қилиш керак, нимадир. Инсон ўзи ўйлаганидан ҳам катта кучга эга эканлигини ҳаддан ташқари зўриқиб, ҳаддан ташқари мажбур бўлганида биледи.

Лобар қўлларига куч кираётганини сизди. Айни пайтда гўшакдан овоз эшитилди:

—Лобар, алло де, гапир, эшитаяпсанми? Гапироласанми?

—Ҳа, — деди Лобар зўрга.

—Каламуш чап биқинида олиб юради тўппончасини! Кўрдингми?

Эшик тарсиллаб ёпилди. Каламуш гўшакни юлқиб олиб бақирди:

—Эшит, оҳ-воҳларини!.. Эшит, у қандай ўлади... Ҳа, қандай ўлади менга ташлаб кетган аелинг, эй мусулмон!.. Ҳаҳ-хаҳ-

ха-а...

Шундан сўнг Каламуш яна ҳамла қилди, Лобарнинг нозик қўллари рақибнинг қўлларини ўзидан ажратолмай, пайпаслагандек сирғалиб кетаверди.

—Мана!... Мана!.. —Каламуш янада қутуриб, бутун оғирлигини қўлларига солди. —Ўз оёғинг билан келдинг... Ўз ажалинг билан!..

Лобарнинг мияси бирдан бегона куч таъсирида ишлай бошлади, сўнаётган умр шами мой томгандек лоп этиб ёнди. Каламушнинг бўғиб қўйишидан қўрқиб, қўлларига ёпишганидан наф йўқлигини англаб душманнинг чап биқинига қўл узатди. Аввалига кийимларини тортқилади, тугмаларидан бирини узиб олди. Ўлдим деб ўйлади. Ўлим инсонга қанчалар яқин юришини тушунди... Ва ахийри, тўппончани топди. Лобар эмас, унинг жон аччиғидаги шуурсиз вужуди олди қуролни!

Тўппонча оғзи мешдай қоринга яримигача ботиб кетди. Тепки босилди: бир, икки, уч... Ҳар ўқ узилганда, ўқ зарбидан тўппонча сакраб қочмоқчи бўларди.

Лобар мадор қолмаган бармоқларини ёзиб юборган эди, тўппонча тарақлаб полга тушди. Каламуш оғриқдан кўкариб кетганди. У музлаган одам мисоли ўнг ёнига "гурс" этиб қулади; қўл-оёқлари шундан сўнг бўшашди, узала тушиб ётиб қолди.

Гўшакни қўлига олган Лобарга Шомил деди:

—Паспорт ва пулларингни унутма! Такси ёлла-да, аэропортга шошил! Бугун Бишкекка рейс учади. Москвада учрашгунча!

* * *

То ҳужжатлари рўйхатга олингунча Лобар минг ўлиб, минг тирилди. Бахтга қарши унинг ташқи кўриниши ҳам бинойидек эмасди. Ҳарқалай қўлига кишан уришмади. Бироқ зимдан маъноли-маъноли қараб қўйишди.

Янги йил шукуҳи кутиш залини ҳам ўзгача қиёфага

киритиб юборганди. Лобарнинг кўнглига байрам сиғармиди? Ҳар бир дақиқада тақдири тобора хавф остида қолиб борарди. Унинг шу кунларгача содир этган жинойти бир томон, бугунгиси бир томон бўлди. Греция заминида бир грекни (ким бўлишидан қатъи назар) ўз уйида отиб ташлади...

Самолёт ҳавога кўтарилди. Ер бир зумда кўздан йўқолиб, оламни оппоқ туман эгаллади. Бу туман гўё Лобарни олдинда нелар кутаётганидан ғофил этувчи парда эди.

Бишкек аэропортидан чиқиб, таксига ўтирган эдики, ҳайдовчи байрам билан табриклади. Лобар чўчиб тушди.

— Байрам билан! — такрорлади ҳайдовчи пешойнадан нигоҳ ташларкан.

— Дарвоқе... ёдимдан кўтарилганига қаранг. Бугун 31 декабрь, сўнги кун-а?!

— Сўнги?

— Йилнинг сўнги куни... Уф, Янги йилни умримда биринчи бор шундай аҳволда кутишим...

Шу тобда Лобар Усмонни эслади. Тошқалъада снайпер ўқидан қулаган туркиялик жинойтчи Янги йил байрамини қанчалар ёмон кўрарди-я! Тақдир худди ҳазиллашгандек Янги йилни унга реанимацияда кутиб олишни тақозо этди (албатта, жони узилмаган бўлса).

Таксичи ҳам қизиқ экан; ярим йўлда Лобардан манзилни сўради. Шундагина Лобар аэропортдан чиқишига ҳожат йўқлигини англаб етди.

— Аэропортга, — деди у таксичини ҳайрон қолдириб. — Мен Ўзбекистонга учишим кераклигини унутибман... Айтгандай Янги йилингиз билан, сизни ҳам!..

Тошкентдан микроавтобусда келди. Йўлда Кувонни Абдулла акани, ҳалок бўлган кўриқчиларнинг яқинларини эслаб, кайфияти бузилди.

Чўпонотадан ошиб ўтишаётганида Самарқанд бутун кечки жамоли билан намоён бўлди...

Лобар салкам бир ойлик хориж саргузаштларига яқун ясаб хувиллаб ётган уйига кириб келди. Негадир укаси бу ерда

яшамаган кўринади.

Лобар эшикларини очиб, чироқни ёқди. “Йўқ, бунчалар жимжитлик бўлиши мумкин эмас, — ўйлади у. — Бунда бир сир бор”.

У меҳмонхонага кирди-ю қотиб қолди. Шундай катта хона гиламлари буткул қарталар билан қопланганди. Балки юз қути қарта сочиб юборилгандир...

Ўртада Парвизнинг фотосурати ва кассета ётарди. Лобар чопиб бориб, суратни олди. Парвизга бир муддат тикилиб турди, кейин кассетани магнитофонга қўйди. Пишиллаган овоз бир неча сонияда Лобарнинг сабр дунёсини остин-устун қилиб юборди. Сўнгра беш яшар болакайнинг, Парвизжоннинг овози эшитилди:

— Боққа кирсам, майлими?

Гуллар терсам, майлими?

Акам билан янгамни,

Табрикласам, майлими?..

Лобар қарталар устига ўтириб қоларкан, чинқириб юборди. Қарталарни сочиб, йиртиб, бошини деворга уриб йиғлади.

— Болажоним!... Мана, энди билдим... Сени ким ўғирлаганини билдим, бола-а-м!.. Билдим!.. Билдим!!! Энди ҳеч қаерга қочиб қутулолмайди... Болам! Оҳ, шўрлик болам-а!.. Онажонингни кечир... кечир...

Унинг йигиси хона ичида узоқ вақт ҳавони титратиб турди. Дунёда Лобардай мунгли аёл йўқ эди. Унинг юрагидан неки шодмонлик бўлса, суғуриб олишган, неки шўришлар бўлса мағзавадек ағдаришган эди. Яна бир нарса аён эдики, барча бахтсизликлар бу аёлнинг пешонасига жонсиз буюмникидек битилмаган: у савдоларни ўз қўли, ўз оёғи билан топган. Аммо шунчалик кўп топганки, бир вақтлар Россияга йўл олганида келажакда нималар кутаётганини тасаввур ҳам қилмаган...

У ҳозир қарталар устида ўтирибди. Кўринмас одамлар шунча қартани меҳмонхонасига сочиб, Парвизнинг суратини, овози ёзилган кассетани ташлаб кетдилар. Шомил

"одам-империяман" деб кўксига урганида, эҳтимол, ўзини
якка ҳаракат қилувчи жинойтчи деб тасаввур қилгандир.
Шомил битта: Шомилнинг махсус гуруҳи йўқ. Бироқ унга
кимлардир хизмат қилишади. Хусусан, Лобарнинг ўзи ҳам.

Қимор атрофидаги лаганбардорлар, ўғрилар, одам
ўғрилари, фарлар, қотиллар — ҳаммаси казинодаги рақамли
чарх катакчалари сингари Шомилнинг теварагидан жой
олишган эди. Чечен қиморга қарши курашган сайин айнан
қимор оламининг марказидан ўрин олиб бормоқда эди.
Ёвузликка қарши ёвузлик билан курашиш деб шуни айтсалар
керак. Бир замонлар "олтин аср"ни вужудга келтириш учун
бир гуруҳ кишилар жамиятдаги барча "ёмонларни" қатл қили
бошлаганлар. Бу "ёмонларга" кимлар мансуб эди? Очиқ-
сочиқ кийинган аёллар, шароб ичувчи эркаклар, никоҳсиз
яшаётганлар, ўғрилар, порахўрлар. Бу қирғин "олтин аср"ни
эмас, гуллаб-яшнаётган жаннатмакон дунёни вайронага
инсониятни эса бир ҳовуч қутурган махлуқларга айлантириб
қўйиши маълум бўлди. Ҳатто, қирғинбаротнинг
бошланишига ҳам эзгуликка ўхшаш орзулар сабабчи
бўларкан. Лобар ҳам шу тобда орзуларини ўйлади. У қимор
орқали муаммоларини ҳал қилишга ишонди. Қартани шу
даражада ўргандики, унга тенг келадиган одам қолмади...

Боласини ўн чандон соғиниб, кассетадаги овозни қайта-
қайта эшитди.

— Сени ким ўғирлаганини биламан, болам, — такрорлаш
Лобар худди Парвиз билан гаплашаётгандек. — Сени
ўзимизнинг одамлар заҳарлашиб, ўзимизнинг одамлар
хорижга олиб кетишган. Йўқса ўзбекча шеърларни қайқа
ўрганардинг? Қайси рус, чечен, итальян "Боққа кирсан
майлими?.." шеърини билади?! Парвизжон... болагинам, сени
ўз миллатдошим олиб кетган хорижга. Бир тўда каллакесарлар
беш яшар болакайни аэропортма-аэропорт қандай олиб
юришади? Онаси ёнида бўлмоғи лозим-ку!.. Ҳеч бўлмас
болани овутиб юрадиган аёл... Аёл бўлгандаям ўзбекча
қийворадиган, бола унга ўрганган... Ҳа, қалбаки хужжа

орқали онангга айланиш осон, лекин она каби овутиб юриш, қисқа муддат ичида меҳрингни қозониш ўйинчоқ эмас... Менимча, бунинг кимёвий йўли ҳам йўқ!.. Сени... сени, болагинам, кимлар ўғирлаганини шахсма-шахс айтиб беролмайману, аммо ёнингдаги аёлни беҳато айтаман... Беҳато айтаман!!! Унинг исми Гулноза! Сенинг энаганг!.. Энаганг...

Лобар силкиниб-силкиниб кула бошлади. Қўллари гоҳ мушт бўлиб, гоҳ баджаҳл мушукнинг панжаси мисоли ёзилиб, асабий титради. Нима учундир у ўтган дамлардаги изтироблардан ўзгача — қувончга йўғрилган қизиқ бир изтироб исканжасида эвриларди.

Кўчада пақилдоқлар бирин-кетин пақ-пуқ ёрилиб, Янги йил сукунатини бузиб юборди. Аллақандай ғашлик туйғусини олиб кирди кўнгилга...

Лобар ошхонага чиқиб, музлатгични очди. Гарчи музлатгич токдан узиб қўйилган бўлса-да, ичидаги нарсаларга тегинилмаган эди. Лобар дарҳол минерал сувни олиб очаркан, хаёлан кимнингдир шарафига қадаҳ кўтарди. Кейин бир амаллаб ертўла эшикчасини очди. Бир оз уриниб, ахийри, тўппонча бекитилган жойни топди. Ёғ босган латтани хийла вақт пайтава ечгандек ечиб, ниҳоят тўппончани қўлига олди.

* * *

Лобар ярасини қайтадан боғлади. Истанбулдаги киморхонада олган жароҳати кутганидан-да тез битиб кетган эди. Бунисиям бита бошлагани, озгина бўлса ҳам далда берди. Либосларини алмаштириб, нари-бери пардоз қилгач, кўчага чиқди. Шаҳар мушакбозлик остида қолган эди.

Музлаган йўлда таксини бир оз кутишга тўғри келди. Байрам кечасида кўпчилик таксичилар ўз оиласи даврасида ўтирганини ўйлаган Лобар аёл боши билан ҳозир қаёққа отланганини ҳам мушоҳада қилиб кўрди. Яна қурол олди, яна зуғум пайида, яна кимнидир ўлдириб қўйиши мумкин.

"Шунча жиноятларинг камми?" деди ичидаги бир овоз. Шу заҳоти иккинчи овоз янграгандек туюлди: "Нима бўлса бўлсин, ҳозирнинг ўзида энаганикига бораман, вассалом".

Бир амаллаб машина тўхтатди. Энага яшайдиган кўпқаватли уйлар ёнида тўрт-беш ўспирин гулхан ёқиб, гитара чалиб ўтиришарди. Лобар улардан кўз узмай ўтганини зиналардан кўтарилаётганида билди. "Нега уларга бунчалик тикилдим-а? — ўйлади у. — Балки ҳозир энагани ўлдириб қўярман. Милиция гувоҳларни қидирса (ҳамиша бечора гувоҳларга қийин), мени айтишади. Шундоғам гумонда даставвал менинг исм-фамилиям туради... Йўқ, нега ўлдираар эканман? Сўрайман, холос. Қани, қайси виждон билан шу ишга бош қўшди экан?!"

Лобарнинг наздида, Парвизни одам ўғрилари гўрдан қазиб олгач, ҳушига келтирганлар. Сўнгра энагани унинг онасини родини ўйнашга кўндирганлар. Бир амаллаб хорижга жўнаб кетишгач ҳам, доимо энага болакай билан бирга бўлган. Ҳатто, Шомил Парвизни ўз ихтиёрига олганда ҳам... Ахир, энагасиз болакайни чечен киллери нима қилади? Полицияга сездириб қўйиши ҳеч гап эмас.

Эшикни Гулнозанинг майкачан эри очди. Кайфи тароқ бу одам Лобарни ҳушёрликда ҳам танимаслиги муқаррар эди. Ҳарқалай Лобар уни юзма-юз ва олисдан уч-тўрт марта учратиб, отнинг қашқасидай таниб қолганди.

— Гулноза қани? — сўради Лобар важоҳат билан.

Эркакнинг пастки лаби янада шалвираб кетди.

— Нима? Қимсан ўзинг?

Лобар унинг кўкрагидан итариб, ўзига йўл очди ва ичкари бостириб кираркан, йўл-йўлакай сумкачасидан тўппончасини олишга-да улгурди. Телевизор сайраётган хонада кимлар ўтирганини билмасди, албатта. Бироқ бунчалар ваҳим қилишига ҳожат йўқлигини кўриб, қуролни дарров яширд.

— Гул... Гулноза.. — гўлдиради ўн етти ёшлардаги қиз. — ...Опа, эрингизнинг ўзи опкелли, ман... — Қиз маст ва ниҳоятда бетайин бўлса-да, кўрқиб кетди. — ...ман виноват

“Қил устудағи тақдир-II”

эмасман... Сизни Россияда деди... Ўзи бир ойдан бери орқамдан юради...

Лобар бир нима дейишга ирганди. Шу ёшида қирққа кирган эркакка ўйнаш бўлгувчи қизга нимаям дерди.

Энаганинг эри гандираклаб қайтиб кирди.

—Нега туртасан мени? — деди у энди ювош овозда. — Менинг уйимда мени... Хотиниммисан?.. Ё товба, буни танимаяпман...

—Гулноза қани? —Лобар саволини такрорлади.

—Россияда, —деди эри. —Чёрт... кимсан ўзинг?

—Қачон кетган?

—Ким санабди?! Эҳтимол, олти ой бўлгандир...

—Россиянинг қаерида у? Қачон кўнғироқ қилди?

—Опасига кўнғироқ қилиб туради... Э, ҳаммасига минг лаънат!... Одамми улар?!! Тупурдим... Кел, ундан кўра биз билан эллик-эллик ол. Байрам куни нима ташвишда юрибсан? Кел, ўтир!

Суюқоёқ қиз уй эгасининг қулоғига алланимани шипшиб қўйган эди, эркакнинг кўзи очилди:

—Тўппончанг борми? Ие... қизиқ бўлди-ю... Наҳотки, органдан бўлсанг?.. Гулноза бирон иш қип қўйдими?

—Мендан олдин уни кимлардир сўраб келишганми? — тергади Лобар.

Маст бор кучи билан бош чайқади.

—Опасининг манзили? —Лобар нигоҳини ўқдек қадади.

—Ширинкулов, олтмиш...

—Аниқроғи...

—Ширинкулов кўчаси, олтмишинчи уй, 51—хонадон.

—Алдаманг, ахир, сиз шу уйни айтаяпсиз-ку.

—Нима-а?.. —мастнинг кўзлари сузилиб, оғзи қийшайди.

—Бу менинг уйим! Ме-е-нинг уйим!... Опаси нариги подъезд. Айтаяпману 51-хонадон...

Лобар эшик сари юрди. Уй эгаси кузатиб қўйиш истагида кескин қўзғалган эди, стулга тўқнашиб, гурсиллаб йиқилди.

—О-о, касофатлар!.. — сўкинди у.

— Камроқ ичиш керак, — деди Лобар ортига қарамасдан.

— Камроқ ичиш керакми? — гўлдиради маст. — Камроқ ичиш кераг-а?.. Бекор айтибсан. Менинг ўрнимда бўлганинда, баттар ичардинг... Олти ой аввал ичмасдим, эшитаяпсанми?

Ҳалиги қиз уй эгасининг қўлтиғига киргач, Лобар қайрилиб қаради. Қизнинг оёқлари қалтираб кетди.

— Мен бу қизга қўлимниям теккизганим йўқ, — деди Гулнозанинг эри. — У менга аёл зоти бўлгани учун ҳам керак... Байрам! Ҳамма хурсанд... Менинг уйимда аёл йўқ... Янги йилни пиёнисталар билан кутиб олмайман-ку, ахир!..

Лобар зинага етганида, эркак йиғлаб юборди.

— Талоқ... талоқ қўйдим... Айтиб қўй кўрсанг... Ҳе...

Бу валдирашлар ҳали ҳаммаси эмас эди. Лобар подъезддан чиққан маҳал юқоридан:

— Ҳўв, менга қара! — деган хитоб эшитилди.

Зинапоянинг ойнасиз деразасидан иккита калла чиқиб турарди.

— Опасига талоқ ҳақида ҳеч нима дема, — бўкирди энаганинг эри. — Ўйлаб кўраман... Унинг ўзи менга хотин бўлмоқчи! Тушундингми?.. Опасини айтаяпман... Аммо опасига уйланмайман, ҳеч қачон! Уруғига ўт тушсин уларнинг...

Лобар тез-тез юриб қўшни подъездга кирди. Айтилган хонадон эшигини узоқ тақиллатишга тўғри келди. Ниҳоят, эшик қия очилиб, қизалоқнинг кулиб турган юзи намойиш бўлди.

— Ассалом, — деди қизалоқ кулиб турган кўйи. — Мана, сиз ҳам келдингиз. Ўғлингиз қани? Келмадими?

Лобарнинг қошлари чимирилди. Шу вақт қизалоқнинг орқасидан онаси — ўттиз-ўттиз икки ёшлардаги юзи япалоқ жингалак соч аёл саволомуз чеҳраси ила шошиб қаради.

— Қизим сизни дугонам билан адаштирди чоғи. — У эшикни катта очди. — Кўзимга иссиқ кўринаяпсиз, қани, мени сўраб келдингизми?

–Муҳим иш билан келдим.

–Ичкарида гаплашайлик, киринг.

Лобарнинг ичкарига киришга кўнгли бўлмайдиган оstonада туриб қолди. Бека кўринишидан Парвизнинг энагасига умуман ўхшамас эди.

–Гулнозанинг опасимисиз? –деб сўради Лобар.

Аёл бирдан барча хатти-ҳаракатлардан тўхтади. Кейин ичкари эшикни ёпиб:

–Тинчликми? –деди.

–Унинг қаердалигини билмоқчиман, холос.

–У Ўзбекистонда эмас.

–Қаерда? –Лобар қатъий ва бир оз қаҳр аралаш сўраган эди, Гулнозанинг опаси қизалоғини меҳмонлар ёнига киргизиб юборди.

–Синглим Россияда.

–Алдамаяпсизми?

–Бу нима деганингиз?

–Россияда деб ишонч билан гапирганингиз мени қизиқтириб қолди. Гулнозани Италияда, Туркияда, яна ким билади, Англиядами, аллақаерларда юрибди, деб эшитгандим.

–Шошманг, сизни танидим. Исмингиз Лобар, магазинларингиз бор. Синглим сизникида ишлаганди, тўғрими?

–Афсуски, тўғри. У боламга энагалик қилган. Неча ойлардан бери ўғлим қидирилаяпти. Сўнги маълумотга кўра синглингиз боламни чет элга олиб кетишда иштирок қилган. Ҳалигача болам унинг қўлида. Агар манзилини айтмасангиз, эртага барибир қўлга олинади.

Лобар сумкачасидаги тўппончанинг бир четини кўрсатди ва ғазабдан ранги оқариб шивирлади:

–Суд неча йилга ҳукм қилиши билан ишим йўқ, уни ўзим ўлдираман.

–Аниқ манзилини менга айтган эмас... Лекин бир одам хат ташлаб кетган.

—Кимга?

—Менга.... Аниқроғи, сизга... Бир дақиқа кутиб туrolасизми?

Лобар ранг-қути ўчиб, ўзини йўқотиб қўйган аёлга хўмрайиб қаради. Ҳаял ўтмай у конверт кўтариб чиқди. Ичкаридан "Янги йил! Янги йил!" деган ҳайқириклар ва қадаҳлар жаранги эшитилди.

—Узр, синглимдан хавотирланиб, хатни очиб қўйдим, — деди бека. —Барибир ҳеч нарсага тушунмадим... Мана, кўринг. Менимча, бу аслида хат ҳам эмас, қанақадир кўрсатма. Қачонки, сиз бу ерга Гулнозани ахтариб келсангиз, конвертни бериб қўйишим топширилган.

Лобар конверт ичидан қалин оқ қоғозни суғуриб олди. "Ҳеч кимни қидирма, калит дипломатда" деб ёзилган ва Кремль расми чизилган эди. Пастроққа қаратилган ўқсимон чизиқ уйча билан болани кўрсатиб турарди. Тепасига тескари қилиб "120.000\$" рақами битилганди. Лобар оддий арифметикани сониянинг илк бўлагидаёқ тушунди. Демак, Шомил унинг энагани ахтариш кераклигига ақли етишини билган.

—Хат келганига анча вақт бўлди, — мужмал оҳангда сўзлади энаганинг опаси. —Тез орада сўрайди дейишганди сизни, анча кеч келдингиз.

"Қора қарта соҳибаси" беҳуда чирангани учун мулзам бўлиб ортига бурилди. Зиналардан ҳорғин пастлади. Айтишган эди: я: пулни Москва яқинидаги дала ҳовли харобасидаги ўз жойига қайтарасан, ўша заҳоти ўғлинг билан дийдор кўришасан деб. У эса яна қўлига қурол олди. Сал бўлмаса еттинчи маротаба одам ўлдирармиди?!

Ўспиринлар олов атрофини ҳозиргина тарк эшитган. шекилли, қорда сигарет қолдиғи ҳамон тутарди. Лобар тош устига ўтириб, чўғни титкилади. "Болалар қайтиб келсалар керакки, ўтни охиригача ўчирмабдилар", хаёлидан ўтказди у.

Кўп ўтмай катта йўлдан бир "Нексия" тинимсиз сизна

чалиб, ичидаги йигитлар қийқириб, хуштаквозлик қилиб ўтишди. Лобар машина кўздан йўқолгунча қараб ўтирди, пальтоси ёқаларини кўтариб, кўнишди.

Ҳақиқий мушакбозлик бошланди. Машинадагилар Янги йил кириб келаётгани учун шошилишаётган экан-да. Уйлардан ҳам одамларнинг бахтиёр овозлари эшитилиб турарди.

Лобардан ҳеч ким ҳол-аҳвол сўрамади, байрам билан муборакбод этмади. Гўёки, у кимсасиз бир бечора жувон эди. Ташландиқ буюм каби кераксиз ва қаровсиз!

“Қора қарта соҳибаси” ўз-ўзича мийиғида кулиб, ўрнидан турди. Олов ҳам забтига олиб, лов этиб ёнди.

– Ё тавба, – пичирлади Лобар, – бир йил ўтиб кетди-я! Бир йил!.. Нималар рўй бермади ўтган бу йилда?! Кимга айландим мен? Осиёда тенги йўқ қартабоз аёл Янги йилни кўчада, дайдилар ўтирадиган жойда кутиб олди... Ҳеч кимга кераксиз эканлигимни энди тушундим. Эрим... Абдулла ака ҳам аллақачон мендан юз ўгирган... Онамларникига эса боролмайман. Дарров овоза қилиб юборишади. Энг аввало, ўлдирилган қўриқчиларнинг яқинлари остонамга ётиб олишади. Ўз уйимга ҳам боролмайман. Нима кераги бор кимсасиз кошонанинг? Барчаси қимор ва Шомилнинг пуллари орқасидан келмаганми, ахир?

Шу тариқа у сўнги қарорини юрагида яна бир бор тасдиқлади: “Ҳаммасини сотаман, ўша дипломатни пулга тўлдириб, дала ҳовли харобасига кўмаман. Энди менга бойликнинг кераги йўқ!”

* * *

Кўчада таксиларнинг қораси кўринмасди. Лобар прожекторлар билан деворлари рангин ёритилган меҳмонхонага маъносиз тикилиб қолди. Сарғиш “УАЗ” машинасидаги милиция ходимлари унга қараб ўтишди-ю, аммо тўхтаб, ҳужжат сўрашмади.

Шу ерда пиёда кетилса, ўн дақиқада Зилоланинг

хонадонига етиш мумкинлигини ўйлаган Лобар йўлакдан шошилганича жўнади.

У ҳозир ҳеч нима таъма қилмаётган эди. Нега айнан Зилоланикига йўл олганини ўзи ҳам тўлиқроқ изоҳлаёлмас, ҳатто, боришни юракдан истамас ҳам эди. Бироқ бормаса бўлмасди. Дугонасини кўриши керак, болалари даврасида соғу-саломат ўтирганидан кўнгли таскин топиб, байрам билан табриклар қўймоғи лозим. Бу, кўпинча, озроқ ичиб олганларда учрайдиган одат: калла қизийди ва боягина хаёлида йўқ иш — бирон яқинини бориб кўрмоқ — рўёбга чиқади.

Дарвозани Зилоланинг ўзи очди. Очди-ю тошдек қотди-қолди. Кейин, унсиз йиғлаб, Лобарнинг елкасига оғирлигини солиб, кучоқлаб олди. Негадир овоз чиқармай йиғларди. Лобарнинг кўзлари ёшга тўлди. Иккови анча вақт шундай туришди.

Афтидан хонадон аҳли уйқуга кирган эди. Телевизорли мўъжазгина хонанинг илиқ ҳавоси Лобарга хуш ёқди. Хонтахта атрофига тўшалган икки қават атлас кўрпачани ўтириб, беихтиёр хона бўйлаб нигоҳини югуртирди. Кен экранли телевизор тагида ойнаванд тагкурси, "DVD" плесер ва видео магнитофон, қимматбаҳо парда, ганчланган девор тилларанг қандил... ва ниҳоят, Тагматнинг портрети.

—Танидингми? Бу Тагмат акамнинг расмлари, — деди Зилола мунғайиб.

Сўнгра юзларига фотиҳа тортишиб, икки дугона ҳол-аҳвол сўрашишди, бир-бирини табриклаган бўлишди Янги йил билан.

Дарҳол дастурхон безатилди.

—Азадор бўлсак-да барибир байрамни нишонладик, — деди Зилола ҳазин оҳангда. —Ўзимнинг кўнглимга сиғармади шу болаларим хурсанд бўлсин деб... —У туйқусдан серга тортиб, Лобарга тикилди. —Ўзингдан сўрасак... Туркияда қачон келдинг?

—Ҳозир.

–Тўппа-тўғри бизникига келаяпсанми, Лобар? – Зилоланинг ранги қув ўчиб, ерга қараб, дастурхон четларини ўйнай бошлади. –Биламан, пулингни сўрайсан... Менга қандай яхшилик қилганингни тушуниб ўтирибман. Ўрнингда бошқа одам бўлганида, қилган ёмонликларим учун мени ўзи ўлдириб қўя қоларди.

–Ҳали пулимни сўраганим йўқ-ку, –деди Лобар чой хўплаб.

Зилола бошини кўтариб:

–Ростдан... мен учун туркларга эллик минг доллар бердингми? –деди.

–Ҳа, уларнинг баъзи бир юмушларини қилдим... Менимча, сендан яширишнинг ҳожати йўқ; улар учун катта давраларда қарта ўйнадим, жонимни тикиб ўйнадим. Шундаям эллик мингни қуртдай санаб олишди, мен эса ютуқлардан ўз улушимни сўраганим йўқ.

–Лобар, мен...

–Нима демоқчилигингни тушундим. Шунча пулни топиб беролмайсан. Бироқ билиб қўй, сендан пул сўрашга келганим йўқ. Негадир ўз-ўзидан оёғим тортиб, мана, меҳмонинг бўлиб ўтирибман.

–Ўғлинг...

–Ўғлим Россияда. Агар Москвага борсам, боламни қайтаришармиш.

–Агар борсанг... Улар бекорга чақиришмайди... Агар борсанг дедиларми?... Демак...

Лобар чойини ичиб, яна пиёла тутди. Мезбон чой қуяркан, деди:

–Улар яхши ниятда эмаслар...

–Бахтсизлигимга ўша лаънати дипломат сабабчи бўлган, Зилол. Мендан бошқа ҳеч нарса талаб қилганлари йўқ. Дипломатни жойига қўйсам, бас.

–Аммо унинг ичида катта миқдорда пул бўлиши керак-ку.

–Етти йил ичида нима орттирган бўлсам, ҳаммасини

сотаман.

Ўртага оғир сукунат чўқди. Ниҳоят, Лобар Галаосиё нонини кўрсатиб:

— Есам майлими? — деди.

Зилола меҳмонни дастурхонга манзират қила бошлади. Чучварани иситиб келишини айтди, қайта-қайта узр сўради. Лобар ҳам кесатмаган эди, толиқиш, эзилиш ва очлик уни шу тобда бошқача қилиб кўйганди.

— Есам майлими, дедимми? — ним кулимсиради Лобар. — Эсим жойида эмас, шекилли. Пичинг қилмасдан еявермайманми?!

— Айб менда, гап билан чалғиб кетибман. Ол, е... Кечирасан. менинг ҳам эсим кирди-чиқди бўлиб қолди.

— Аэропортда бир чашка кофе ичганим...

Икки дугона дастурхон атрофида ораларидан қил ўтмас бўлиб кўринардилар. Аслида эса бири ўз дугонасининг ортидан жосуслик қилиб, аввал туркиялик, кейин бирйўза россиялик жинойтчиларга хизмат қилган, эри ўлдирилган. охир-оқибат Истанбул фоҳишахонасига тушиб қолган. иккинчиси унга ишонган, қиморга аталган саксон минг долларнинг элик мингидан дугонаси учун воз кечган, дўст истаб келган, аммо ўрталаридаги тубсиз жарликни кўриб, кўнгли чўккан аёл эди.

* * *

Зилола темирйўл вокзали яқинидаги икки хонали квартирасини йигирма икки минг долларга сотиб, уйдаги уч минг долларни кўшиб, январнинг серкуёш кунда Лобар ижарада турган уй эшигини қоқди. Қиморлар маликаси дераза рўпарасидаги олма шоҳида товланаётган қоз зарраларини хаёлчан томоша қилиб турарди.

— Киринг, — деди у қандайдир бепарво оҳангда.

— Лобар, — Зилола оҳиста чақирди.

— Ие, сенмисан? Кел.

— Бу менинг рўзгоримдан ортгани, — дея Зилола стол устига

қоғозга ўроғлиқ пулни қўйиб, бир оз сурди.

Лобар пулга сўзсиз тикилиб қолди. Хаёллари бошқа жойларда кезиб юргани кўзларидан сезилиб турарди.

–Бу пулни? –сўради у бир неча дақиқалардан сўнг. – Кўпми дейман?

–Йигирма беш минг доллар. Қўлимдан келгани шу...

–Майли, оламан. Ўзи бугун ўнг томоним билан турган эканман, ҳаммаси силлиқ кечаяпти. Яратганга шукур, яқинда ҳаётимни бутунлай ўзгартираман, тинч ҳаёт... тинч ҳаёт кечираман.

–Эринг нима деди?.. Абдулла ака ҳам чет элдан келибди деб эшитдим...

–Ажрашдик.

Шу ўтган кунлар мобайнида Лобар Абдулла ака билан телефон орқали боғланган эди. Эрининг омон қайтиб келгани уни беҳад севинтириб юборди. Абдулла акани юртига қайтариб юбораётган кишилар хорижда кўрган-кечирганларини огзидан гулласа, бошига не-не ғавғолар ёғилишини тушунтириб қўйишган эди. Шунга қарамай, Абдулла ака Лобарга анча дўқ-пўписа қилди, мени шунча сарсон-саргардон қилганинг учун барча кирдикорларингни ёзиб бераман, умринг қамоқда чирийдим, деди. Лобар ялинмади, ялинмасди ҳам. “Ёз! – деди. – Ёз! Кейин кўрамиз, менга қийинроқ бўладими, азобларни кўриб соғайиб қолган сендай ношукргами?!”

Қувон ҳам келибди. Шу йил уйланар эмиш. Бу хабарни Лобарга етказган йигит уни узоқдан кўрганини ҳам айтди.

Лобарнинг ота-онаси эса шу ижара уйга келиб, уни кўриб кетишди. Айти дамда Лобар ҳашаматли ҳовлисининг пулини қутаётган эди...

Эртасига у авикассага бориб, Москвага чипта сотиб олди. Одмигина кийиниб, кечки 19:00 да кўчага чиқди. “23”- йўналиш бўйича қатнаётган оқ “Дамас”га ўтириб, аэропорт сари равона бўлди. Киндик қони тўкилган гўзал, кўҳна, навқирон ва чароғон шаҳрини тарк этаётганидан юраги

алланечук эзиларди. Дийдорига тўймай кетаётган эди у она шахрининг!.. Энди бу ерда унинг уйи йўқ, дўконлари йўқ, ҳатто, эри ҳам йўқ. Лобар Россияга боши очиқ аёл бўлиб кетаяпти, қайтиш-қайтмаслиги даргумон бўлиб кетаяпти.

Хужжатларни расмийлаштириш кеч соат 22:30 бошланди. Тонгга яқин самолёт ҳавога кўтарилди.

Москва! Ҳаммаси ўша-ўша. Ҳаммасини гўё бошидан бошлаётган улкан кинотеатр.

Лобар то банкдан пулларини олиб бўлгунча меҳмонхонада яшаб турди. Дўкондан худди ўша дипломатга ўхшаганидан ҳарид қилди-да, нақ бир юз йигирма минг долларни жойлаб, тонг-саҳарда йўлга чиқди. Кўзлаган манзилига одамлар уйғонмасдан етиб борди. Таксидан бир чақирим берида тушиб, дала ҳовли сари йўл олди.

Атрофни енгил туман қоплаган эди. Ҳадемай дала ҳовли харобалари кўринди. Жуда яқин қолганда, Лобар тўхтади: атрофга қулоқ солди. Тезроқ хароба ичига кириб олиш пайида олға интилган ҳам эдики, йўл бошида — туманлар орасида икки кишининг қораси кўринди. Улар қўлларини узун қора пальтолари чўнтагига солиб, шитоб билан юриб келишарди. Лобар таққа тўхтади, оёқларидан мадор кетди. Фарзандининг дийдорини кўришга шошилиб, кўзига хавф кўринмаган она-да, ахир!..

"Шомил ва унинг одамимикан?" — хаёлидан ўтказди Лобар. — У пулни олиб келсанг, ўғлинг билан ҳозир нозир бўламан, деганди. Демак, кузатиб юришибди... Ва, мана, улар..."

Лобар секин одимлай бошлади. Орадаги масофа ваҳимали тарзда қисқариб, ҳалигиларнинг оғзидан чиқаётган буғ ҳам кўринди. Улар бошларини эғиб, миқ этмай келаётганлари боис на юзларини кўриб, на овозларини эшитиб бўларди. Улар ўзидан хиёл четдан келишаётганини пайқаган Лобарнинг кўнглида умид чироғи ёнди ва қадамини тезлатган ҳам эдики, йўловчилар баб-баравар бош кўтаришди. Иккаласининг ҳам соқоллари олинмаган, йигирма-йигирма беш ёшдаги йигитларни бу турқ-тароват шубҳали кўрсатарди.

албатта.

—Тўхтанг, — деди юзи думалоқ йигит (у рус эмас эди) — Қандайсиз? Кайфият зўрми?

Рус тилида қийналиб сўзлаётган йигит Лобарга шунчалар ўқрайиб қараб турардики, индамай хайрлашмоқнинг асло иложи йўқ эди.

—Ўзингизники-чи? —деди Лобар кутилмаган кибр билан. —Кимсиз?

Йигитлар бир-бирига маъноли қараб қўйишди, сўнг Лобарнинг устига бостириб келишди.

—Бизни танимайсан, — деди иккинчиси ва атрофга шунчаки кўз югуртираркан: —Пул, —деб сурбетларча таъкидлади. —Пулдан чўз, гўзал.

—Қ-қанақа пул, йигитлар? —дипломатни ўнг қўлига олди Лобар. Негадир шунчалар кўрқиб кетдики, ўнлаб куролли мафиячилар қаршисида бунчалар юрак олдирмаганди.

—Кун жуда совуқ, — деди биринчи йигит. — Совқотдик. Посёлкага бориб юз граммдан ичмасак касал бўлиб қоламиз.

—Кўрқма, қароқчи эмасмиз, — иршайди иккинчиси. — Қозонхонада ишлаймиз. Россияга қишда биз ҳаводай зарурмиз. Тагин пальтоларимизга қараб ёлғончи деб ўйлама. Бошқа ўлкаларда биз шу пальтоларга муносиб иш қиламиз, бу ерда эса ишчилар синфи!

—Ҳа, — деди думалоқ юз.

Лобар уларга синчиклаб қаради. Кимга хизмат қилишларидан қатъи назар икковиям қаерлик эканлиги маълум бўлди-қўйди. Булар гирт осиеликлар эди (Лобар энгил тортиб, секин бош лиқиллатди).

—Энди келдингларми? — сўради Лобар ўзбекчалаб. —Қанча берсам ўлиб қолмайсизлар?

—Ие, —деб икковиям хурсанд бўлиб чапак чалиб юборишди, — ўзимиздан экансиз-ку. Узр, бир тийин бермасангиз ҳам ўлмаймиз. Гаров ўйнагандик, шу аёлни гапга тутган, пул сўраган одамга битта ош қилиб берамиз деб. Хафа эмасмисиз?

—Кўрқитиб юбординглар, рост, —деди Лобар сабрсизланиб.

—Қаердансиз, опа? —юзи думалоқ йигит очиқ чехра ила сўраган эди, Лобар уҳ тортди.

—Йигитлар, яхшиси, менинг ким эканлигимни сўраманглар. Истасанглар, посёлкада кутиб туришларинг мумкин. Мен иш билан... —Лобар йўл бошига имо қилди.

—"Жип" сизни кутаётган экан-да? —деди йигит.

Иккинчи йигит димоғида кулиб қўйди. Лобар "Жип" хусусидаги ахборотта эътибор бермагандек:

—Йўғ-е, мен танишимнинг уйига кетаяпман, —деди.

Улар танишининг уйини сўраб хиралик қилишмади. Фақат сал нарига боришгач, юзи думалоқ йигит:

—Опа, танишингиз Тургуневни ўқийдими? —деб қичқирди.

—Ўқиса керак, уйда китоблар кўп, —деди Лобар.

—Бир ҳикоясида пиёнисталар ароққа пул сўрайди, бричкадагилар уларни қароқчи деб гумон қилиб, роса қўрқадилар... Хўп, посёлкада учрашгунча! Ўзи қозонхона битта!

Лобарнинг шубҳа-гумонлари тарқамади. Бунақа томошаларни кўп кўрган эмасми, доллар можаросининг дастлабки саҳнаси шудир балки, деб янада зийрак бўлишга уринди. Аммо у манзилига етиб келганди. Одамлар ўлгани учунми, жиноятчиларга қарашли бўлгани учунми, бехосият дала ҳовлини ҳеч ким сотиб олмаган, ҳеч ким таъмирламаган эди...

Лобар қор кечиб, Шомилнинг дала ҳовлиси харобасига кириб олди. Атрофда излар кўзга ташланмас, лекин аллақандай ит икки марта хароба ичкарасига ўтиб қайтганди. Лобар худди шу издан юриб, ертўлага элтувчи йўлакда (аниқроғи, икки девор оралиғига) тўхтади. Сўнгра гишт ва бетон бўлақларига қоқина-сурина ўша-маълум ва машхур ётоқхона вайронасига етди. Аммо бу ерда дипломатни яширадиган жойнинг ўзи йўқ эди. Ўшанда тахтани кўчириб, пол тагидан олганди дипломатни. Ҳозир у оёғи-ла қорни сидириб биронта ёғоч бўлагиниям кўрмади. Ўйилиб кетган том тагида, тахминан, Лобар айнан дипломатни қўйиши

“Қил устудаёи тақдир-II”

керак бўлган жойда бир уюм аллабалолар ётарди.

—Нима қилсам экан? —деди Лобар беш дақиқалар кутгач. —Наҳотки, Шомилнинг гаплари сафсата?! Қуруқ ва бемаъни сафсата!.. Ё бирон рамзий маънода айтдимикан?.. Лекин дипломатдаги пул билан ҳазиллашиб бўладими?!

Яна дақиқалар ўтди. Совуқдан Лобарнинг тишлари такиллай бошлади. Туман ҳам куюқлашгандек туюлди. Чор атрофдан туман эмас, умидсизлик пардаси ўраб олган эди, гўё.

Ахийри, унинг тоқати тоқ бўлиб дипломатни ташлади-да, қорни сидириб, тентакларча жой қидира бошлади. “Бўлиши керак... бўлиши керак...” деб пичирлади лаблари. Бор нарсасини сотиб, олисдан келса-ю, уни бир уюм гиштан бўлак ҳеч нима кутиб олмаса?! “Нега?.. Нима учун?..”

—Номардлар... — деди Лобар тушкун бир алфозда ўрнидан тураркан. — Ҳаммангни қарғишим урсин, илойим...

Шу пайт ортида, уч қадам нарида, чирқ этиб ёндиргич ёнди ва кимдир атайин чўзиб тутун пуркади. Дастлабки лаҳзаларда Лобар қайирилиб қарашга қўрқиб, қилт этмай тураверди. “Бегона одам бўлса, мендек шубҳали аёлни тергаши, дипломатимга қизиқиб қолиши, хароба ичида ўлдириб кетиши мумкин. Қандай қутулишим керак?” —деб хаёлидан ўтказди.

Орқадаги киши “чирт” этиб тупурди. Лобар бор бўйича бурилиб сесканиб тушди. Қаршисида бир чечен турарди, Шомилнинг қуйиб қўйгандек ўзгинаси. Ростдан Шомилмикан? Йўқ, бунинг кўзлари бошқача, юзида ёвузликка, қасамхўрликка мойил нимадир бор.

—Мен —Шомил, —деди у. —Ўхшатдингми?

—У қани?

—Ким? Парвизми?

Лобар аланг-жаланг боқиб, бошқа ҳеч кимни кўрмади. Оғзининг икки чети театрдаги фожиа ниқобини каби пастга қийшайиб, титроқ овозда:

—Қанақа одамсизлар?! Қани?.. Қани болам?! —деб сўради,

сўрагандан ҳам кўра талаб қилди.

Чечен лабининг бир четини учириб қўяркан, янада сурбет қиёфага кирганидан гурурлангандек иягини кўтарди. Кўзлари одамга ўлимтик боқарди.

—Ўзингни бос, —деди у тишлари орасидан, —ҳозир бу ермаментлар келади, иккимизниям ушлашади, қўлимизга кишан уришади.

—Шомил қани? —ўжарлик қилди Лобар.

—Мен... Наҳотки, танимадинг, Лобарушка?

—Гапни айланторманг. Шомил ака қани?

—Э, ҳали уни "ака" дейсанми? Зўр-ку!

—Демак, алдабди-да! Ярамас...

—Қачон алдабман?

—Ҳеч қачон!

—Ҳа, ҳеч қачон.

Лобар аламдан йиғлаворай деб, кўзларини пирпиратди. "Мен қаердаман? Ҳалиям боламни ахтариб юрибманми?" —деди ичида ўзига-ўзи. Бир лаҳзалик ўзининг ўзига бегона ва ғалати туюлиши осон ўтиб кетди: у эсидан оғмади.

—Менга қаранг, мана пул, мана мен... Ҳа, мен! Энди... Энди шартни сизлар ҳам бажаринглар, ўғлимни қайтариб беринглар... Долларигаям, қиморигаям ўт тушсин!

Чечен худди Москванинг аёзига илк марта дуч келгандек пальтосига маҳкамроқ ўранди.

—Қанча? —Лобарга ниҳоят жўнроқ тикилди у.

—Айтилган миқдорда.

—Бир юз йигирма мингми?

—Бир юз йигирма минг.

Чечен дипломатни ердан олиб, силкитиб кўрди. Илжайиб:

—Қорини қоқаяпман, —деди. Сўнг "қора қарта соҳибаси" кутаётган гаплардан сўйлади: —Лобар, биз болангни ўғирлаб, эвазига пул талаб қиладиган каззоблар эмасмиз. Одам ўғирламаймиз десам ишонавер. Бир замонлар чекка тоғлардаги аждодларимиз одамни гаровга олиш мўмайгина даромад келтиришини билиб қолишган. Аммо бунақа

тарихнинг менга деярли аҳамияти йўқ. Сен аждодларингдан бири Бухоро амирига канизак бўлганлигини билиб қолсанг, дарров момонгнинг касбини қилармидинг? Қилмайсан, албатта. Лекин менинг бобом даллол ўтган. Бирон нарсани савдо қилиб берган. Нима дейди... воситачи-да... Мен ҳам шунақаман. Бошқача воситачиман. Кўриб турибсан, Шомил эмасман, аммо айти вақтда Шомилман. Шомил эмаслигимни ҳеч ким бўйнимга қўйиб беролмайди. Лобар, келишганингдек, пулни ўз жойига қўйдинг. Ҳозир ўғлингни қайтараман...

—У ташқаридами? —энтикиб сўради Лобар. Агар чечен тирсагидан тутиб қолмаганида, онаизор чопиб чиқиб кетарди.

—Охиригача кулоқ сол, —деди Шомилнинг қиёфадоши. — Ҳақиқатга ҳақ йўл билан интилноқ даркор. Сохта йўллар сохта ҳақиқатга олиб боради. Сохта ҳақиқат эса ҳақиқат эмас.

—Яна нима гап? —Лобарнинг пешонаси асабий тиришди.

—Бу, —дея чечен дипломатга ишора қилди, — айнан ўша пулларми?

—Ҳа, айтилганидан бир доллар ҳам...

—Рақамларигача бир хилми? Шу ердан олиб кетганингдан сўнг қўл ҳам теккизганинг йўқми?

Лобар бунчалар мазах қилишларини кутмаган эди. Қаршисидаги одам ҳеч қачон яхшилик қилмаслигини ҳис этиб, оёқ учидан бошигача музлаб, аламдан тили айланмай қолди.

—Тушундим, —чечен лаб бурди, —пулни нафс йўлида ишлатиб юборгансан. Ўрнига олиб келдинг, шундайми?

—Нималар деяпсиз? Пулнинг ҳам фарқи борми?... Бир юз йигирма минг доллар олгандим, мана... Ёш болага ўхшаб бу меники эмас, бошқача эди... Илтимос, тўғри гаплашайлик.

—Ҳамма гап шунда. Фалсафани тушунмаяпсан чоғи. Қара, пуллар ҳам айнан ўшалар эмас, Шомил ҳам. Бундан чиқдики, ўғлинг ҳам...

Лобар ўзини тутолмай чеченнинг ёқасига чанг солган эди. У силтаб ташлади. Лобар яна ташланди, чечен куч билан

итариб, йиқитиб юборди.

—Ҳозир сенга ўглингни кўрсатаман, —деди эркак ва дипломатни беписанд итқитиб, тўрт-беш қадам наридаги гишт уюми ортидан кўғирчоқ олди. Дарвоқе, бу ўйинчоқ Парвизнинг қиёфасига жуда-жуда ўхшарди. Жилмайиб турарди у. Парвиз каби беғубор сиймо эди.

Чечен кўғирчоқни Лобарнинг устига отиб шундай деди:

—Ҳаммаси бунақа бўлмаслиги мумкин эди, афсуски, бу ўйинни ўзинг бошладинг!

—Жонимга тегди айбситишларинг! —чинқирди Лобар. — Майли, айбдорман, айбдорман! Ҳаммаси ўйин, ҳаммаси! Лекин охири борми, ноинсофлар?! Қачон тугайди?! Қа-чо-о-н?!!

Чечен бутунлай оғир-вазмин оҳангда:

—Тугаган ҳам эди, —деб ютинди. —Шу ерда сен билан Шомил тантанали равишда орани очиқ қилмоқчи ҳам эди. Бироқ ортингдан ментлар тушиб қолди, Россияники. Дала ҳовли харобасига пул билан келишингни Шомил сенга болангни қайтариши —барчасидан улар хабар топишган. Шомил ва сен дала ҳовлида қўлга тушишинг шарт... Ҳозир "қўлга тушамиз", бусиз ҳеч илож йўқ. Агар терговда мени ҳақиқий Шомил деб тан олмасанг, болангга жабр бўлади, ҳа, сенинг бир ўлиб тирилган ўша жигарбандингга!

—Унинг ўзи ҳаммага жория қилди, —деди Лобар алам билан. —Бунинг учун ҳам мен жавоб бераманми?! Милициядан кўрқар экан, нега бақириб-чақириб маълум қилди учрашувни?

—Буни мендан сўрама, муҳтарама қартабоз хоним. Ахборотинг учун Шомилнинг қиёфасида қамоққа олиниш менга осон бўлмайди. Эҳтимол, йигирма йил кесиб юборишар.

—Милиция ушлашини билар экансизлар, нега керак бу томоша?! Келмаслик керак эди, қочиш керак эди!

—Кейин-чи? —сўради чечен.

—Нима кейин? Милиция босишини била туриб шунчалар

аҳмоқлик қилишдан мақсад нима?

–У, яъни “ака”нғизни бошқа қидиришмайди, то мени қамоқдан чиқариб олгунларича кўпгина муҳим ишларини битириб оладилар.

Лобар “менинг қисматим нима бўлади?” деб сўрамоқчи эди, кўзи дипломат ва Парвизнинг қиёфадоши қилиб тайёрланган кўғирчоққа тушди.

–Мениям тутиб бердими хўжайинингиз? –деди Лобар важоҳатдан кўкариб. –Болам нима бўлади? Бир юз йигирма минг доллар-чи? Нима қилиб қўйганларингни биласизларми?

Чечен пичоқча билан дипломатни осонгина очди ва японги доллар тахламларини кўриб, ҳуштак чалиб юборди.

–Шунча пулни ёқиб юборишни буюрган ўша... Ҳе, бошқа илож йўқ. Менга бундан ҳам кўп ваъда берилган. Афсус... Йўғ-е, нега афсус қиларканман?! Ҳаммасига шукур.

У чўнтагидан бутилка чиқарди-да, ичидаги бензинни пулларга сепа бошлади. Яхшироқ ёнсин деб бойламларни ҳам бузишга киришди. Лобар ўрnidан туриб чеченнинг хатти-ҳаракатини жонсиз суратда кузатар экан, лабидан:

–Н-нима қилаяпсиз? –деган савол зўрға қалтираб чиқди.

–Лобар, биз энди сендан ҳеч қачон қулинг ўргилсин бир юз йигирматани сўрамаймиз, – чечен сигаретини ташлаб, долларларга ўт кўйиб юборди. – Бердинг, биз олдик ва асфалософилинга жўнатдик. Айнан ўша пулларни бермаганинг каби биз ҳам айнан сен туққан Парвизни бермадик. Бироқ буларнинг бари номардлик эмас, Шомилнинг навбатдаги режаси. Агар милиция изингдан тушмаганида бунақа қилмасдик. Ишон! Сен қамоқда йўқ бўлиб кетмайсан... Оҳ-о, ёнишини қара!

Лобар пулларнинг ёнишига бир зум карахт ҳолда тикилиб тургач, ташқарига элтувчи йўлакка отилди. Қоқиниб-суриниб олға интилаверди, интилаверди, гўё кўчага чиқса, ҳаёти изга тушиб кетадигандек, бу ўйинлардан кутуладигандек.

Тўсатдан туманни машиналар ёриб ўтиб, қуролланган

ниқобли кишилар пайдо бўлишди. Кўз очиб юмгунча бир нечаси ҳароба ичкарасига ҳам киришга улгурди.

* * *

Уни Москвага олиб келишиб, ҳибсхонага тикишди. Шу кунийёқ тергов бошланиб кетди.

—Исм-фамилиянгиз?

—Осимова Лобар Саломовна.

—Тугилган вақтингиз ва жойингиз?

—1978 йил 18 май, Самарқанд.

—Ўзбекистонми?

—Бўлмаса қаер?!

—Жинойт оламида "Қора қарта соҳибаси", "Оқ юзли қора хоним", "Янги жодугар", "Ажал қартабози" номлари билан машҳур эканлигингизни биласизми?

—Биламан.

—Манави суратдаги болани танияпсизми?

—Ўғлим..

—Ҳозир қайси жинойий гуруҳ қўлидан эканлигидан хабарингиз борми?

—Йўқ. Мен уни Шомилнинг қўлида деб ўйлардим.

—Аслида Шомил деган одам йўқлигини ҳам биласизми?

—Қ-қанақасига йўқ?

—Шунақасига. Шомил, бу —чечен афсонаси. Унинг ролини ўйнаш учун ўнлаб шомиллар навбатда туришади. Ўша ўнлаб шомиллар битта аёлга бўйсунди. Бу аёл.

—Ким у?

—Бу аёл... сиз!

—Мен?.. Нима, чўпчак айтаяпсизми?

—Йўқ. Мен айтаётган жинойий гуруҳ "Шомил империяси" деб аталади. Улар сиздан аввал ҳам қиморбоз аёл тайёрлаб, даҳшатли жиноятлар содир этишган.

—Бўлиши мумкин эмас!

—Мумкин. Мана, улар сизни тайёрлашди, қиморхоналарга боришга мажбур этишди, сўнг изингиздан келиб, сон-

саноқсиз доллару олтинларга эга бўлишди. Лекин сиз қиморхоналарга боришга унчалик ҳам мажбур бўлмагансиз. Биздаги далилларга кўра ҳаммасини аслида билиб юргансиз ва “Шомил империяси”ни ортингиздан эргаштириб, онгли равишда бошқаргансиз.

–Бундай катта ва антиқа тухматга биринчи марта дуч келишим... Анча тайёрланганга ва миянгизни анча ейишга улгурганингизни кўриб турибман.

–Снайперингиз ким?

–Илтимос, бугунча етар. Асабим толиқаётганини сезаяпман. Бир неча ой аввал руҳий касаллар шифохонасида даволаниб чиққандим. Агар... тутиб қолса, кейин ҳеч нарса қилолмаймиз.

–Майли, розиман. Қабристонга бориб гўр қазий бошлаганингизни кўрган яқинларингиз сизни касалхонага жўнатишган эди, хабарим бор. Ҳа, айтганча, қотилликлар, контрабанда, коррупция ва мафия аъзолари ҳақида рост сўзлашингизни маслаҳат бераман. Акс ҳолда сизни умрбод қамоқ жазоси кутади.

–Хўп, ростини айтаман. Шундан сўнг-чи?

–Эҳтимол, ўн беш йил... У ёғини суд ҳал қилади.

Лобарни камерасига олиб кетишди.

* * *

Тергов жараёнида Лобар бир қанча жиноятларини тан олди, айрим шахсларни қиморбозлар ва мафия йигитлари атрофида кўрганлигини тасдиқлади. Энг ёмони – Лобарни Шомил содир этган бир неча қотилликларда ҳам айблашди.

Аёл қиморбоз устидан бўлажак суд янги замон суди эди, албатта. Бу суд ўлим жазосини бермайди. Бироқ ҳаддан ташқари енгилликдан ҳам умид йўқ. Бинобарин, терговчининг шама қилгани – ўн беш йил ҳам Лобар содир этган жиноятлар олдида кам эди.

Шомилнинг қиёфадошини ҳам катта жазо кутаётганидан у хабардор эди. Парвиз ва ҳақиқий Шомил ҳақида эса

россиялик ходимлар етарлича маълумотга эга эмаслиги Лобарнинг кўнглида умид чироғини ёндирди. Ишқилиб, буларнинг ҳаммаси Шомилнинг ўйини бўлиб чиқсин, деб Тангрига илтижо қила бошлади.

Ҳибсга олинганнинг учинчи ойи камера эшигини нотаниш назоратчи очди. Лобарнинг ҳаммомга тушиш куни эканлигини маълум қилди.

Ҳаммомга кириб, милиция кийимидаги жувонга кўзи тушди.

— Салом, — деди у илжайиб, — ечининг, фақат тезроқ.

— Нима? — тушунмади Лобар.

— Менинг кийимларимни кийиб, ҳужжатларимни оласиз ва бу ердан даф бўласиз. Мени танимадингиз-а?

— Йўқ...

— Грециядан илк марта сизнинг номингиз билан Россияга учган қиёфадошингиз камина бўладилар. Лекин энди "Шомил империяси"га эмас, полковник Иволгинга хизмат қиламан. У араб мамлакатларидаги қиморбозларга нақ йигирма беш миллион доллар ютқазган. Ҳозир қамоқхона бошлиғи хонасида сизни кутаяпти. Катта қиморга қайтганингиз билан табриклайман, Лобархоним! Ўйлайманки, араб дунёсини ларзага келтириш ҳам кўлингиздан келади!

ДУНЁ ҚИМОРХОНАСИДАГИ ТАМОШАЛАР

Қамоқхона бошлиғи хонасидаги иккала эркак ҳам сигарет чекмоқда эди. Назоратчи эшикни очиб берди, аммо ўзи йўлакда қолди. Уч ойдан буён бетон деворли камералару терговхоналарда кун иўтаётган жувон юмшоқ гиламни босиб, беихтиёр кабинетга кўз югуртирди. Қаршисидаги икки эркакни танимас эди. Қайси бири полковник Иволгин экан, деб бошини қотириб ҳам ўтирмади.

—Ассалому алайкум, — деди Лобар паст овозда, ўзбекчалаб. Улар навбат билан сигаретларини кулдонга эзғилашиб, бири (эллик ёшлардаги бақувват эркак) тўрдаги столни эгаллади, иккинчиси (у ҳам эллик ёшларда, тепакал, паст бўйли) бўш стуллардан бирига чўкди. Нигоҳлар Лобарга қаратилди.

Тепакал негадир бошини лиқиллата бошлади, сўнг дўстига қараб:

—Суратдагидан анча фарқ қиларкан, — деди.

—Марҳамат, ўтиринг, — тўрдаги киши дўстининг рўпарасидаги бўш стулни кўрсатди.

Лобар ўтирди. Эрта—индин суди бўлиб, узоқ муддатга озодликдан маҳрум қилинажак маҳбус ички ишлар ходими либосида қамоқхона бошлиғи кабинетига келган эди.

—Форма жуда ярашибди, — деди қамоқхона бошлиғи. — Танишинг, бу одам сизнинг халоскорингиз полковник Иволгин. Мени эса отнинг қашқасидек билсангиз керак. Судгача ва суддан кейин камида икки йил мобайнида шу қамоқхонада яшашингиз тайин эди. Яъниким, каминанинг кўл остида. Сўнг бепоён ўлкамизнинг қайсидир чеккасидаги бир парча ерда умрингизнинг қолган қисмини ўтказишга жўнаб кетардингиз. Аммо кўриб турибсизки, эрталаб маҳбус бўлиб уйғонган аёл тушгача милиция ходимига айланди—қолди.

Унвондор шахслар ўзларидан мамнун эканлигини сезган

Лобар совуққина оҳангда деди:

— Мен буни ҳеч кимдан илтимос қилганим йўқ. Сизлар ўйлагандек, қамалишдан чўчимайман ҳам. Инсон қиёфасидаги иблислар ҳаётимни аллақачон барбод қилиб бўлишган. Россияга на қимор ўйнашга, на қотиллик мақсадида келганман. Тўғриси айтсам, бир вақтлар Шомил исмли кишига турмушга чиқиб, у дом-дараксиз йўқолгач, дала ҳовлисидаги дипломатни олиб кетгандим. Ичида бир юз йигирма минг доллар борлигини кўриб, ҳавойи ҳавасларга берилдим. Пулнинг бир қисмини Анна Сергеевна деган аёл...

— О-о, Балерина! Қиморлар маликаси! Ҳақиқий "Қора қарта соҳибаси!" — хитоб қилди полковник. — У ҳақдаги маълумотлар касбим тақозосига кўра мени нафратлантириши шарт бўлса-да, нима учундир севиниб кетаман.

Қамоқхона бошлиғи дўстига қовоқ уйиб қараб қўяркан, Лобар унинг мажбуран тоқат қилаётганини пайқади.

— Қисқаси, Анна Сергеевна бир қисмини, ўзим эса анча-мунчасини сарфлаб қўйдим... Хуллас, юртимга борганимдан сўнг кўп ўтмай пулнинг чўғи пасайди. Шомилнинг тирик эканлиги, пулларини сўраши тушимга ҳам кирмаганди. Бу орада бошқа одамга турмушга чиқдим, ўғлимиз дунёга келди...

— Исмини Парвиз деб эшитдим, шундайми? — жилмайди полковник. — Гўдак боши билан ачинарли қисмат соҳибига айланибди, бояқиш.

— Ҳа. Уни аввал ўғирлаб кетишди, кейин захарлашди, қўлимда жон берди... Жон берди, деб ўйлабмиз. Билсак, унга ўлик ҳолатга солувчи дори ичиришган экан. Кечкурун гўрини қазиб, боламни ҳушига келтиришган. Аммо мия фаолиятида нуқсон бор, дейишди. Италияда, Рим шифохонасида ҳам даволатишган эмиш.

— Буларнинг барини биламиз, — деди полковник, — ҳозир у Россияда.

— Сиз қаердалигини аниқладингизми? Илтимос...

— Мен аниқламайман, — кескин бош чайқади полковник.

Лекин уни топиш учун сизга шарт—шароит яратиб бераман. Биринчи галда қонун олдида жавобгарликдан қутулиб, бошқа қиёфа, бошқа номда Россиядан чиқиб кетасиз. Иккинчи навбатда Бирлашган Араб Амирликларида менинг номимдан қарта ўйнайсиз. Бу — оддий қарта эмас, ўтган вақт мобайнида гувоҳ бўлганингиз ўша — халқаро қимор! Асосий қиморбозлар арабларнинг ўзлари. Менимча, сиз ўзбек, рус, чечен, турк ва сицилияликларни ютгансиз, холос.

—Йўқ, мисрлик араб, америкалик қартабоз, умуман олганда, яна бир қанча миллат вакиллари ўйнашган. Қартада миллатга қарамайди.

—Нега? — ажабланди полковник. — Менимча, қартада, ҳатто, ирққа ҳам қарашади. Биласизми, мен доим негрларни доғда қолдириб келганман. Японлар мен билан ҳар доим дуранг ўйнайдилар. Инглизларни, немисларни, истаган вақтимда ютишим мумкин, аммо арабларга дучор бўлсам, бор-будимдан айрилишим турган гап. Ё ишонмаяпсизми?

—Сиз қартабоз эмас, фирт шовинистсиз, — деди Лобар.

Полковник Иволгин қизариб кулди, аммо бу қизиллик асло хижолат аломати эмас эди.

—Яхшиси, сиз билган нарсаларингиз ҳақида гапиринг, — деди у. — Шовинист эмиш!.. Нега унда негрларга қўшиб, ўзимизнинг европаликларни ҳам ютаману араблар ва японларга келганда, тишим ўтмайди?!

—Бу — қартани яхши тушунмаслигингиздан далолат.

—Ҳа, мен яхши тушунмайман. Ўттиз йилдан бери ўйнайман. Ота-бобомлар ҳам умрбод қарта сузиб яшашган: преферанс, покер, тегирмончи, дураки, вист. Шахсан мен йигирма хил қарта ўйинини биламан, бир кунда йигирма минг долларлаб ютган вақтларим бўлган. Лекин шундаям қип-қизил авом қартабозман. Хулоса шундай бўлади, шекилли. А?

Қамоқхона бошлиғи кулочини ёзди.

— Келинглар, бир қўл ўйнаб кўринглар. Сиз, — дея у полковникка қаради, — жонимизни хавф-хатарга қўйиб,

махбус аёлни панжара ортидан (яна денг, суддан аввал) чиқариб, ўрнига қиёфодошини ташлаб кетаяпсиз. Айтмоқчиманки, шунча саъй-ҳаракатлар қилганингизга яраша, жувон... Ҳе-ҳе... шу ёшгина хотин ютқазилган маблағни қайтариб олиб бероладими? Мен ишонмаяпман, ишнолмаяпман. Жиноятчи аёлларни кўравериб, кўзим пишиб кетган, бироқ "оқ юзли қора хоним" деб атаганингиз шу аёлни, очиги, машҳур қиморбоз, дея ҳазм қилиш қийин. Кўҳликкина, истараси иссиқ, ёшгина ўзбек аёли экан.

Қаршингизда Лобар Осимованинг шахсан ўзи милиция кийимида ўтирибди. Қани, дўстим, қартани олинг. Ҳақиқатан, қиморбоз аёлни бир синаб кўрсак зарар қилмайди.

Қамоқхона бошлиғи стол тортмасидан узун жигарранг қоғоз қути чиқарди. Худди шоколадникига ўхшарди. Полковник дарров қўл чўзиб, қартадонни ўз олдига сурди-да, очаётиб:

—Ширинлик қутчаси билан адаштириш ҳеч гап эмас, деди. — Хўш, қаерда ишлаб чиқарилган экан? Ие, Испания маҳсулоти-ку, минг лаънат. Қачон қарама, испан қарталари менга омадсизлик келтиради. Ширинлик қутисига ўхшатиб чиқарганларига ўлайми! Бунда заҳар бор, заҳар!

Қутида махсус ўнта қолипча бўлиб, ҳар бирига қимматбаҳо ялтироқ клёнка қопланган қарта дасталари жойлаштирилган эди. Ва ҳар бири нақшлари, ранги ва ҳаттоки, ҳажми жиҳатидан ҳам фарқ қиларди. Полковник Иволгиннинг кўзлари яшнаб кетди; дилхиралиги тез йўқолиши Лобарга ҳечам ёқмади.

—Мана буни қарта деса бўлади! Майли, омад юз ўгирса ҳам, шу қарталарда Людмила Михайлова билан куч синашаман.

Лобар янги ҳужжатдаги ўзининг сохта исм-фамилиясини эшитиб, мансабдор шахсларга бир-бир кўз ташлади. Ростдан-да у навбатдаги машмашадан хурсанд эмасди. Қамоқдан қутулиб, хорижга кетаётгани, буларни Ички ишлар

“Қил устудағи тақдир-II”

вазирлигининг одами уюштираётгани таскин беролмаётган эди. Лобар учун яна бир бахтсизликнинг бошланиши эмасмикан?

—Узр, мен... — дедию Лобар чайналиб қолди.

У нима демоқчи эди? “Мен қарта ўйнамасликка аҳд қилганман, турк мафияси ва сицилияликлар мажбур этолмаганди, сиз — милиция кийимидаги иккиюзламачилар — нимаям қиллардингиз?” — дея олармиди? Унда қамоқхона ҳаммомига маҳбус либосида кириб, милиция қиёфасида чиқишга не важдан рози бўлди? Полковник Иволгиннинг шартлари ҳаммомдаёқ аён-ошкор этилди-ку!

—Нима, сиз? — сўради полковник.

Қамоқхона бошлиғи эса еб қўйгудек тикилди. Лобар ич-ичидан азобланди: қиморни тарк этган, покликка интилаётган Лобар билан яна қиморга қайтаётган, ҳунарини кўрсатиб қўйишни истаётган Лобар ҳаёт-мамот курашини олиб борарди.

—Мен... қарта ўйнамасликка онт ичгандим.

—Сабаб?

—Қимор бутун ҳаётимни остин-устун қилиб юборди.

—Бундан чиқди, умрбод қамоқ жазосидан қутулиб, ўғлингиз билан хорижда ялло қилиб яшашингиз ҳам ҳаётингизнинг остин-устун бўлиши экан-да, а?! — қаттиқ-қаттиқ гапирди полковник. — Сизга қанчалик яхшилик қилаётганимни тушунмаяпсиз. Дунёдаги ҳамма қартабозларни ютиш қўлидан келадиган, эликка яқин қарта ўйинларининг устаси фаранги, гўзалликда ягона, ёш ва меҳрибон она... Яна нима десам экан?.. Маъбуда!.. Ҳа, ҳа, тирик маъбуда қолган умрини тўрт девор орасида чиритадими? Мен сизга айтсам, — у кўрсаткич бармоғини силтаб сўзлади, — “иш”ингизга тиркалган жиноятларнинг ярмидан кўпида айбингиз йўқ. Россиялик қиморбозларни кириб ташлашда, саккиз йил аввалги йирик қотилликларда, хусусан, ҳожатхона фарроши Ираю душанбелик Акмал деган кимсаларнинг ўлдирилишида ва яна қанча жиноятларда

шахсан қўлингиз йўқ. Ўлдим деганда, гувоҳсиз, шунчаки гувоҳ. Ҳаққига кўчганда, "Шомил империяси" содир этган бу жинойтларнинг айримларидан хабарингиз ҳам йўқ. Шунга қарамай, далилларни рад этолмайсиз, шўрингизга шўрва тўкилади.

Полковник гапираётганда, қамоқхона бошлиғи бир неча марта уф тортиб, гоҳ дўстига, гоҳ Лобарга қараб ўтирди. Кейин сигарет ёқар экан, пешанасини тириштириб, Лобардан сўради:

— Сизни жон-жон деб рози бўлади, дейишганди, ҳали қолиш ниятингиз ҳам борми?

— Формани кийиб олган-ку, ахир! — Иволгиннинг жаҳли чиқди. — Баҳона қиляпти, холос.

Икки эркакнинг ўқрайиши Лобарнинг юрагига наштардек санчилди. Бир лаҳза кўзларини пирпиратиб ўтирди. Сўнгра нигоҳи полковникнинг юзида тўхтади.

— Ўғлим керак менга... Майли, аҳдимдан қайтганим бўлсин.

— У чеченларнинг қўлида эканлигини яширмайман. Кувонарлиси, болакай Россия ҳудудида эканлиги рост. Билиб қўйинг, истасам, юзлаб одамлар кеча-ю кундуз қидиришади уни.

— Аллақачон қидиришмаяпти, деб ўйлагандим, — Лобар янада мунғайиб қаради полковникка.

— "Шомил империяси" устидан "иш" кўзғатилади-ю, болани гаровга олишларидан кўз юмишадими? Албатта, қидирилаяпти. Фақат айтмоқчиманки, мен билан кетиб, нима десам бажарсангиз, ўғлингиз бошқача усулда қидирилади. Акс ҳолда мана шу қамоқхонадан суд залига кетасиз, қилган-қилмаган жинойтларингиз эвазига бўйингизга умрбод қамалиш деган буюк бахтсизликни олиб қайтасиз. Тўғри, сизни тергов давридагидан бошқа камерага ўтказишади. Аммо нима фарқи бор? Оқ ит, қора ит — барибир ит. Дунёда тор камерада зерикиб жон таслим қилишдан ҳам аччиқ қисмат йўқ, айниқса, бу қисмат аёл кишининг

“Қил устидаси тақдир-II”

пешанасига битилган бўлса!

– Полковник, – деди қамоқхона бошлиғи норози оҳангда, – аёл шартларингизни қабул қилсин, кейин гаплашаверасиз қамоқхона хусусида. Агар у ўз билганидан қолмаса, бу томошаларни йиғиштирайлик.

Лобар бош эгди. Дала ҳовли харобасида Шомилнинг қиёфдоши “иккимиз қўлга тушишимиз шарт, Шомил кўзлаган ишларини битириб олгач, бизни халос этади”, деган эди. Бироқ уч ойдан бери улардан дарак йўқ...

“Полковник билан кетсам, Шомил катта қиморга қайтганимни эшитиб, ўғлимни қайтариб бермайди, – ўйлади Лобар. – Бу ерда қолсам нима бўлади?”

Полковник столни “тап” этиб уриб, ўрнидан турди.

– Гапни айлантирмай, сўнгги қарорингизни айтинг, Людмила Михайловна.

– Агар қиморга қайтганимни Шомил эшитса... – деб оғиз очди Лобар.

– Шомил йўқ, унақа одам бўлмаган ҳам! Шомил ролини қойилмақом ўйнаётган аблаҳларни бир бошдан йўқ қилиб келаяпмиз. Наҳотки, оддий ҳақиқатга ҳалиям имонингиз комил эмас?!

– Шундай, шундай, – маъқуллади қамоқхона бошлиғи, – Шомил ягона шахс эмас.

– Айтгандай, – давом этди полковник, – терговда сиздан Магомед Бачуров ҳақида ҳам сўрашдимиз? У афсонавий Шомил ролини “Оскар” оладиган даражада қойиллатиб ўйнаган. Сизни Маловер тўдасидан кутқариб, ҳатто, уйланиб ҳам олган. Эҳ, аёллар, аёллар! Ташқи кўринишга тупурсаларинг-чи, ахир! Наҳотки, кейинги Шомил бошқа одам эканлигини сезмагансиз?!

– Ҳақорат қилманг, мен Шомил деган одам битта эмас, деёлмайман. Собиқ эрим...

– Собиқ эрингиз Магомед Бачуров. Сиз билан Ўлик оролдан қайтган кимса эса Зиннур Баширов.

– Йўқ, – бўш келмади Лобар. – Шомил деган ягона шахс

йўқ деб тасаввур қилайлик, аммо жинойий тўда-чи?! Ахир, менга Шомил номидан шартни улар қўйган-ку!

— Қайси шарт?! Қани ўша шарт қўювчилар? Бизлар ҳам ҳазилакам одам эмас.

Лобар бошини чангаллаб, туйқусдан оғир хаёлга толди.

— Кутишга вақтимиз йўқ, бошингизни кўтаринг, — деди полковник. — Хўш, манави қартани очамиз, кераксизларини чиқариб ташлаймиз... Аралаштирамиз... яна... ва яна...

Шу пайт қамоқхона бошлигининг столидаги аппаратдан аллақандай одам ташриф буюргани ҳақидаги овоз эшитилди.

— Бу ерга кирмасин, кутиб турсин, — деди бошлиқ. — Полковник Иволгиннинг ўзи чиқади.

Ҳаял ўтмай Иволгин кабинетга ҳаллослаб қайтиб кирди. Кўлида сариқ конверт бор эди.

— Уҳ, — деди стулга чўкиб, — бунисини ҳали-вери кутмаган эдим.

У семиз бармоқлари ила конвертни очиб, фотосуратни олди. Бир лаҳза кўзларини ола-кула қилиб тикилди, илжайди, тамшанди.

Лобар сергак тортди, илиқ бир туйғу оқимидан эриб, ковоғини оҳиста очди, киприклари конверт қадар кўтарилди.

— Нима у? — деб сўради Лобар ғалати овозда.

— Сиз уни танийсиз, — полковник суратни узатди. — Биз аввало шу аёлни тутишимиз керак.

Кулранг пальто кийган, бирмунча тўлишган, қошлари ингичка қилиб терилган Гулнозани, яъни Парвизнинг энагасини таниб Лобар сесканиб тушди. Жосус томонидан аёл йўлнинг нариги томонидан суратга туширилган бўлиб, кўчага қараганда, шубҳасиз, бу Россия шаҳарларидан бири эди.

— Уларнинг... уларнинг манзили аниқми? — шошиб сўради Лобар.

— Кўчаси аниқланган, — деди полковник. — Бугун меникида тунасангиз, эрталабгача хушхабар эшитасиз. Улар шу атрофда. Насиб этса, тез орада ўғлингиз билан дийдор кўришасиз.

“Қил устудаёи тақдир-II”

“Шомил империяси”нинг куни битди. Оҳ, қидирув қутилмаганда ва ҳайрон қоларли даражада айнан бугун ўз натижасини беришини туш ҳам кўрмагандим!

Лобар бир зум тек қотиб турди, сўнг полковникнинг таклифига рози эканлигини бош қимирлатиб тасдиқлади. Қамоқхона бошлиғи дарров қартага имо қилган эди, полковник чаққонлик билан ҳаммага қарта сузди. Учови ҳам шошиларди, учови ҳам хурсанд эди.

“Қора қарта соҳибаси” уч дона қартасини учта бармоқда босди, сўнг кўрсаткич бармоғидаги қартани Иволгин сари чертиб юборди. Иккала эркак ҳайрон бўлиб бир-бирига қарашди.

—Очиб кўринг, — деди Лобар полковникка, — қўлларингизда шундай қарталар жамланганки, биринчи қарта ташлашдаёқ иккалангиз ҳам расво бўласиз.

Полковник Иволгин туз-зотни кўтариб кўзларини чақчайтирди.

—Бу мўъжиза-ку, — дея елка қисди.

—Мўъжиза эмас, — деди Лобар, — Мадридча усулнинг гольф-уч варианты... Ҳа, дарвоқе, айнан шунақа мот қилиш ўзбек қарта ўйинларидаги айнан “эшак ем” усулига ўхшашлигини мўъжиза деса бўлади.

Қамоқхона бошлиғи уларни зинапоягача кузатиб қўйди. Лобар темир эшиклар бирин-кетин ортда қолаётганидан севинар, ҳеч қачон орқага қайтолмаслигини эса ўйламас эди. Унинг учун Москвадаги қамоқхона эшиги эмас, инсонийлик эшиклари ёпилиб борарди.

* * *

Ниҳоят, қамоқхонанинг сўнгги эшиги ҳам ёпилиб, қулфнинг шиқирлагани эшитилди. Полковник Иволгин Лобарга қараб ним кулимсираб қўйди-да, сал нарида кутиб турган икки йигитига ва машинасига имо қилди.

—Марҳамат, Лобархон, — деди у, сўнг қиморбоз аёлнинг ҳақиқий исмини тилга олганининг сабабини айтди: — Менинг

тавсиям билан сизга Людмила Михайлова деган сохта исм-фамилия берилмаган, бу ҳаммаси бахтли тасодиф, унинг ўзи ердан чиққандек топилиб қолди ва мана ҳеч ким хитланмайдиган ҳудудда сизни ўз исмингиз билан атаяпман.

Йўлдан кесиб ўтишаётганларида Лобар:

— Гапингизга тушунмаганимни тушундим, — деб полковникни бир оз ҳайрон қолдирди. — Бошқа исм-фамилия олишларинг керак эди, Людмилага ўхшамайман.

— Шуниси маъқул — полковник машина ёнида тўхтади. — Биз "Шомил империяси"ни яксон қилдик, кейин шахсан мен сизни қамоқдан қандай чиқариш ҳақида бош қотира бошладим. Ҳамма нарса пул билан ўлчанмайди, айниқса, ҳали суди бўлмаган ва ҳибсхонада жуда эҳтиёткорлик билан сақланаётган хавфли жиноятчини озодликка чиқаришда! Бунинг учун каттакон ақл, тоғдай танишлар, баланд-баланд мансаблар керак... Яна бир марта марҳамат, биз шошилишимиз лозим, — дея машинага ўтиришга ундади.

У Лобарнинг ёнидан, орқа ўриндикдан жой олгач, гапини давом эттирди:

— Шундай қилиб, каттакон ақл, тоғдай танишлар, баланд-баланд мансаблар ўз самарасини берди. Аммо бу ерда бахтли тасодиф ҳам бор. Сизнинг қиёфодошингиз Людмила Михайлова ҳақида хабар топдим у дарҳол уни "жиноят" устида ушлаттирдим. Яъниким ўн кило героин, тўппонча ва иккита граната топилди уйдан. Одамларим унинг "иши"ни остонага ҳам чиқаришмади. Нега? Ўзингиз гувоҳ бўлганингиздек бизнинг йўриғимизга юрди. Агар рад этганида, қамоқдан қайтиб чиқмасди.

— Энди қайтиб чиқадими ишқилиб?

— Ҳа, албатта. Суди (бу суд сизнинг бошингизга ўн чандон оғир бўлиб тушиши мумкин эди) осон кечади, камроқ айблар қўйилади, узоғи билан икки-уч йил қайсидир қамоқхонада егани олдида, емагани ортида, қийналмай яшайди, сўнг озодликка чиққанини кўпчилик билмай ҳам қолади. Ҳисоб рақамига қирқ минг доллар тушиши, ўйлайманки, уни

бахтли қилади.

–Бу томошалар сиздек полковникка нега керак? Йигирма беш миллион доллар ютқазганингиз учун мени қамоқдан чиқариб, нопок ўйинларга олиб кетаётганингизни айтаётганим йўқ. Йигирма беш миллион ютқазганингизга ишонмайман ҳам. Гап катта лавозимдаги ички ишлар ходимининг ифлос қиморга араллашиб юриши ҳақида. Аралашганда ҳам шунчаки ишдан ташқарида эмас, ишни, мансабни, қонунни, қолаверса, бошқаларнинг ҳаётини назар-писанд қилмай юриши! Менимча, буларнинг бари ё аҳмоқлик, ё мафиянинг туғилиши! Ички ишлар вазиригининг юқори мансабдаги ходимлари доялик қилган мафия! Ё алҳазар, бундай мафияни нима деб аташар экан-а? “Қизил мафия”ми?

–Аҳ, аҳ, аҳ... Нақадар пурмаъно нутқ! Худди газетадаги мақолалардан кўчирилганга ўхшайди. Лекин “қизил” деманг бизларни, бу – ёмон ҳақорат.

Лобар билардики, полковник жўяли жавоб бермайди. Шу боис юзини терс буриб, Москва кўчаларини кузатишни маъқул топди.

“Бахтли яшаш учун одамга кўп нарса керакмас, – ўйлади у, – соғлиги, оиласи, иши... Ва шу учовини мужассам қилган тинчлик-хотиржамлик. Ҳаммасини ўзим бой бердим. Ҳар гал пулларни эмас, ўзимни, яқинларимни қиморга тикиб ўйнаганимни кеч тушундим. Энди эса қўлимдан нима келади? Қиморни тарк этоламанми? Фурсат топиб қочиб кетишим мумкин? Ўғлим-чи? Кейин уни қандай топаман?..

Яна қарта ўйнайман... яна фалокатлар...

Шомил деган шахс аслида йўқ дейишди. Қандайдир “Шомил империяси” деган гуруҳ Шомил исмли афсонавий шахсни саҳнага чиқарармиш. Бу ролни ўйнаётган жиноятчининг вазифаси қиморбоз аёл тайёрлаш эмиш...Йўқ, буларга ишониш қийин. Ахир, Шомил қимордан кетишимни қанчалар истади. Наҳотки, буям бир кўзбўямачилик бўлса?! Қизиги, мен турмушга чиққан Шомил Магамет Бачуров,

Туркияда дуч келиб, Ўлик оролга борган Шомил Зиннур Баширов. Қандай қилиб?.. Ишонолмайман!.. Тўғри, иккинчи эрим бўлмиш Шомил ва етти йилдан сўнг Туркияда кўрганим Шомил ўртасида фарқ бор эди: ташқи кўринишида, феъл-атворида, юриш-туришида. Бироқ нега шубҳаланмадим? Узоқ вақт учратмаган одамингизни кўрганингизда биринчи галда кўнгилдан нима кечади? Ўшамикан ё бошқамикан, деган хаёл. Ҳа, шубҳаланмаганимга сабаб, Шомилдаги ўзгаришлар ёши ўтиб бориш, тинимсиз яшириниб юриш, бахтсизлик аломатлари эди. Етти йил ичида у яшаётган муҳит одамни жиззаки, қаҳри қаттиқ, айёр, ҳеч нарсадан тоймайдиган қилиб қўйиши тугул ундан-да баттар махлуққа айлантириши мумкин эди...

Нега "Шомил империяси" ҳақида Сицилия мафияси ҳеч вақо билмади? АҚШнинг Марказий Разведка Бошқармаси аҳмоқ экан-да аслида йўқ одамни ахтариб?! Менимча, буларнинг бари Шомилнинг полковник Иволгинга кўрсатаётган найранги бўлса ажабмас. Чунки дала ҳовли харобасида қиёфалоши қўлга олингач, милиция биладики, бу одам ҳақиқий Шомил эмас. "Шомил империяси" ва сохта шомиллар ўйлаб топилганига сабаб, ҳақиқий Шомилдан барчанинг эътиборини четга буриш бўлса-чи?

Нима бўлгандаям, яна ютқазаялман, катта хато қилаялман. Эрталабгача ростдан ўғлим топилса, майли, ўлиб кетсам ҳам... Парвизжонни юртга жўнатаману тақдиримни шу одамнинг ихтиёрига топшираман... Сўнгра у ёқда, Бирлашган Араб Амирликларида ғойиб бўламан. Англияга, Америкага, Пуэрто-Рикага... насиб этган мамлакатга! Ҳеч ким тополмайди, танишларимдан ҳеч ким қайтиб кўрмайди... Ким билади, эллик йилдан сўнг — ўлимим олдидан келарман. Эҳтимол, шарти кетиб, парти қолган саксон ёшли кампирни ўтмишдаги жиноятлари учун ёмон назар билан кутиб олишмас. Ўғлим Парвиз эса нафақага чиқаётган, сочларига оқ оралаган одам бўлади. Мени таниш-танимаслиги бошқа масала. Уни соғ-саломат бола-чақали, неварали инсон

“Қил устудаёи тақдир-II”

қилёфасида учратишим ҳам бошқа масала. Асосийси... мен ўша... ҳозирги Парвизимни йўқотган бўлиб чиқаман. Бахтли болалигини қайтаролмайман! Унинг учун эмас, ўзим учун! Ҳа, ўзим учун!.. Ахир, Парвизни болажон ҳолида бағримга босгим, ўйнатгим, овқатлангиргим, эртақ айтиб ухлатгим келаяпти. Унинг эркаланишлари, унинг қўнғироқдай овози, унинг кўзлари...”

Шу пайт машина катта кўчадаги светофорда тўхтаган ҳам эдики, аллақаяқдан жулдур кийинган иркит бир нусха пайдо бўлди ва “тап” этиб ойнага урarkan:

—Хайр қил, ҳой бойвачча, — деб шанғиллади.

Нафақат Лобар, ҳатто, Иволгин ҳам чўчиб тушди. Гадой ичиб олганга ўхшарди. Лекин итникидек кўзлари Лобарга шунчалар қаттиқ тикилдики, беихтиёр жувоннинг эти жимирлаб кетди.

Гадой такрорлади:

—Хайр қил, бойвачча...

Олд ўриндиқдаги йигит машинадан отилиб чиқди-да, гадойнинг елкасидан тутиб, тескари ўгирди ва орқасига ўхшатиб тепди.

—Сассиқ така! —деб сўқди қўшимчасига.

Тиланчи пиёнистаннинг нимасидир Лобарнинг эйтиборини тортгани боис, у кўз узмай ўтирди: то машина юргунча ҳалиги кимса ўзини ўнглаб олди, бир нималар деган кўйи машинага ва яна айнан Лобарга ўқрайиб қаради.

—Ҳозирги гадойлар шу даражада сурбет бўлиб кетган, — деди полковник. — Қовуи қовундан ранг олади, деган мақол бор ўзбекларда. Лобар, эшитгансиз-а? Жуда тўғри мақол. Ҳамма бир-бирига қараб яшайди, ўрганади. Масалан, ҳозиргина учраган гадойни ярим қароқчи десак бўлади. Афтидан у “Мерседес”да юргангани кўриб, милиционерларнинг каттаси эканлигимни хаёлигаям келтирмади. Йўқса, қанчалик сурбет бўлмасин, яқинлашмасди. Бундай ярим қароқчиликни, шубҳасиз, Америкадан ўрганишган. Шунга мисол келтираяпман-да

мақолни.

—Ҳа, Иван Антонович, — маъқуллади олд ўриндикдаги йигит, — шулар ҳам кинога тақлид қилишади. Бўлмаса Америкадаги гадойларни кўрмаган-ку. У ёққа боришга йўл бўлсин!

Полковник қўриқчисининг гапига диққат қилмади. Фикри-зикри Лобарда эди. Худди ошиқ ўз маъшуқасига сўзлагандек мароқ ва завқ билан деди:

—Америкага борганимда, ишдан кўра казиноларини кўп ўйлаганман, Лобархон. Қандай юмуш билан борганимнинг қизиғи йўқ сизга, лекин қимор оламидаги илғорликни сўзлаб берсам оғзингиз очилиб қолади.

—Ақсинча, — деди Лобар хаёлидан бояги гадойни кувиб солиб, Американи, хусусан, Нью-Йорк ва Лас-Вегасни кўз олдига келтираркан, — мен АҚШнинг қимор оламидаги илғорлигидан нафратланаман, эшитишним истамайман. Менимча, "одам ўлдирилмаса, қизлар зўрланмаса, ўғирлик қилинмаса, бас" қабилидаги шиор остида яшаётган шаҳарларга ҳеч кимнинг ҳаваси келмайди. Қандайдир ўтқинчи манфаатни деб умрбод алқаб юролмайсиз.

—Ким? Менми?

—Умуман-да.

—Сиз Америкага бормагансиз, шундайми?

—Шундай. Буни терговчининг маълумотларидан билиб олдингизми?

—Кўриниб турибдики, сиз ҳам Американи телевизор орқали биласиз. Газеталарда унда-бунда ўқиган бўлишингиз мумкин. Бироқ Американинг ҳавосидан нафас олмай туриб, қиморхоналарига кирмай туриб, нафратланишнинг нима кераги бор?! Эшитиб қўйинг, Лобархон, агар сиз Америкада яшаганингизда дунёдаги энг бахтли ва бой... ва машхур... ва тенгсиз аёл бўлардингиз. Ўғлингизни бир эмас, иккита қўриқчи, сизни эса иккита эмас, тўртта қўриқчи қўриқлаб юрарди.

—Мен бунақа ҳаётга интилмаганман, — маҳзун ҳолда деди

“Қил устудаеи тақдир-II”

Лобар. –Йирик қиморбоз бўлишни орзу қилганимда ватанимга қайтиб бормасдим. Қиморхона қураддим Европадами, Америкадами. Сиз айтгандек, тансоқчи-ю малайлар қуршовида юрардим... Биласизми, бошқа нарсани истаган эдим, бутунлай бошқа нарсани. Эрим мени қиморга тикиб, ютқазиб кўйганидан сўнг юртимга эсон-омон қайтиб, ҳаётимни изга тушириб олишни! Аввалига кунларим осуда кечаётгандек туюлди. Кейин эса... барчаси учинчи эримнинг қиморга аралашиб қолиши билан яна қайтадан бошланди.

–У ютқаздими?

–Ҳа, бор-будимизни.

–Кейин-чи?

–Кейин ҳамма нарсамизни сотиб қиморбозлар сардориникига бордик. Улар мени масхаромуз қарши олишди. Гўё эри ютқазган миллионларнинг баҳридан кечинглар деб ялинади, йиғлаб-ёлворади, ўзини ҳар кўйга солади деб ўйлашди. Ўшанда мен ниҳоятда даргазаб эдим, ичим аламдан қуярди. Лаънати пулларни ютқазishi эмас, учинчи эримнинг ҳам қимор ўйнаши жон-жонимдан ўтиб кетганди. Қимор мени бахтиқаро қилди. Минг бир мўъжиза билан ҳаётимни изга тушириб, яна қайта турмуш қурсаму оддий ўқитувчи деб ўйлаганим ҳам қиморбоз бўлиб чиқса. Эй Тангри... У қиморбоз ҳам эмасди, пулларимни кўриб босар-тусарини билмай қолди.

Лобар чуқур уҳ тортди. Боягина у қамоқхона камерасидаги қаттиқ курсида ўтириб, негадир шуларни юзинчи марта хаёлидан ўтказган эди. Ҳеч қанча вақт ўтмай, милиция ходимаси либосида “Мерседес”нинг орқа ўриндиғида полковник билан ёнма-ён ўтириб, эски дардларини кўзгашилини эса хаёлининг етти кўчасигаям келтирмаганди.

–Қизиқарли тарих, – деди полковник томоқ қириб, – ҳаяжонли нуқтасида узиб кўйманг-да, энди.

Лобар индамади. Полковник унга олайиб қаради:

–Гапиринг.

–Бор пулимизни бердик, – оғриниб давом этди Лобар. –

Улар санаб ҳам ўтиришмади. Ҳаммалари менинг келишимнинг ва эримнинг ёнида мардонавор чидаб туришимнинг сабабини билишни исташарди. Улардан мен билан ҳам ўйнамайсизларми, деб сўрадим. Иршайиб-тиршайиб, ўйинга шошилдилар. Ҳаш-паш дегунча эрим ютқазган пулларни қайтариб олдим. Сўнгра миллион-миллион сўмлар, ҳовлилар, машиналар, ҳатто, бир овсарнинг оиласини ҳам ютиб, барча қиморбозларни хонавайрон қилдим. Азбаройи ғазаб устида қартабозларни ана шу тариқа жазоладим.

—Қойил! —чапак чалди полковник.

Олд ўриндиқдаги йигитлар ҳам бош чайқаб қўйишди.

—Бироқ бу ўйин қимматга тушди. "Қора қарта рақси"ни биладиган жодугар қартабоз мен эканлигим қиморбозларга ошқор бўлиб қолди. Дарагим аввал рус, кейин турк мафиясига етиб борди. Улар мендан қўғирчоқ-қиморбоз сифатида фойдаланишганини тергов ҳужжатларидан билсангиз керак.

—Намунча тергов-тергов демасангиз, — полковник ачиқ нарса еб қўйгандек афтини бужмайтирди. —Бундан бу ёққа мени милиция полковниги эмас, қартабозлар полковниги деб билинг. Ҳа-ҳа-ҳа-а!..

Машина ичи Иволгиннинг беўхшов кулгусига тўлди.

—Америкада, — деди у кулгуси босилгач, — метродан чиққан заҳотим томдай келадиган негр иягимга банка тутди. Индамаса уриворай дейди. Сал нарида тўрт-беш ҳамтововни қараб ўтиришибди. Ноилож банкага бир доллар ташладим. Бирон кимса, бирон полициячи мушугини пишт демайди унақа гадойларнинг. Айтмоқчиманки, ҳатто, тиланчиларда ҳам бир оз зўравонлик бўлса, кўпроқ пул ишлайди, аслида энг бечораҳол одам улар-ку. Энди, Лобархон, бу гоямни қиморга кўчиринг. Қимор фақат қаргани яхши билишдан иборат эмас! Унинг орқасида, энг аввало, зўравонлик ётади. Қиморнинг онаси — жиноят! Сиз қиморбоз бўлишни истамаган эдим, деб нолийсиз. Ахир, қандай қилиб сиздай

устаси фарангни тинч қўйиб бўлади?! Мана, навбат менга келибди. Тўғри-да, бу ёқда озмунча нарса ютқазиб ўтирибманми?! Сиз арабларни бошлаб ютиб берсангиз, ўзингизга яхши. Дарвоқе, ҳақингизни олдиндан тўлайман. Қамоқдан чиқариб, ўғлингизни ҳам топиб беришим ҳаммаси эмас. Ҳисоб рақамингиз борми?.. Майли, янги очамиз.

–Барибир бу адолатдан эмас, –паст овозда сўзлади Лобар Москва манзарасига маъносиз тикилиб.

Машина торроқ кўчага кескин қайирилди.

–Барибир бошқаси сизни ўгирлар эди, –полковник Лобарнинг тиззасига қўлини қўйди. Шундоқ ҳам милиция ходимасининг калта юбкасида оёқларини қаерга бекитишни билмай келаётган жувон чўчиб тушди, Иволгиннинг қўлини олиб ташлади.

–Лобархон, сиз Нинани эслатаяпсиз, Худо ҳаққи.

–Ким у?

–“Кавказ асираси” – айёрона кулимсиради полковник.

Полковник эпчиллик билан Лобарни кучиб, лабларидан бўса олмоқчи бўлди, аммо жувон юзини кўча томон буришга улгурди: Иволгиннинг ароқ ва овқат сасиётган оғзи унинг яноғига ёпишди. Шу тобда Лобар эркакнинг хужумидан-да бир дўкон ёнидаги ахлат қутини титкилаётган гадойнинг машинага зимдан қараб қўйишидан титраб кетди.

Бу гадой ҳозиргина светофорда учраган ирқит нусха эди.

* * *

Ҳаддидан ошган полковник кечки овқат маҳали устма-уст ароқ ичди. Хийла қизариб олгач, Лобарга деди:

–Нега овқат ейишингизнинг мазаси йўқ? Ичмаяпсиз?..

Нима, кошонам ёқмадими ё дастурхоним? Узр, мен сизга нималар ёқишини билмайман.

Лобар ўрнидан турди, сочиқни стол бурчагига ташлаб, бир оз тараддудланди, сўнг:

–Иван Антонович, – деди овозига қатъий тус бериб, – мени фоҳиша деб ўйласангиз юз фоиз янглишасиз. Тан

оламан, менга қарталар жодуси ёпишган, ким билан ўйнасам ютавераман. Аммо фақш касали...

—Биламан! —столни урди Иволгин. —Тушунаман! Битта ўпганимга, бир кечани менга бағишлашингизни сўраганимга фоҳиша бўлиб қолдингизми?! Қаердан келгансиз ўзи? Ойдан тушганмисиз?

—Хайрли тун, — Лобар ортиқ асабийлашмаслик учун полковникка ҳаром-ҳариш ишларнинг катта-кичиги бўлмаслигини тушунтиришни жоиз топмади. Ортидан ўй соҳиби уят қилиқ қилганини қўл ҳаракати шовқинидан пайқади, қиё ҳам боқмай ётоқхонага равона бўлди.

Эртанги кунларда ўзини Бирлашган Араб Амирликларда даҳшатли қимор ўйинлари кутаётганини ўйлаб юраги увишди... Парвизни туш кўрди. Шомил ва ҳалиги гадой ҳам тушининг аллақаерларида бир кўриниб ўтишди.

—Лоба-а-р... Ло-о-ба-а-р!..

Кимдир чақираётганини эшитиб, кўзини очди-ю ҳарбий форма устидан бронжилет кийиб олган, иккинчи бронжилетни билагига осган полковникни кўрди. Соат миллари ярим кечани кўрсатиб турарди.

—Чеченлар болангизни яширган уйни аниқладик, —деди Иволгин. —Манавини кийимингиз устидан кийинг... Биз қаршилиқ қилди деган баҳонада уйдаги жиноятчиларни битта қолдирмай отиб ташлашни спецназга буюрдик. Мабодо ўғлингизнинг энагаси тириклайин керак эмасми?

—Болам отишмада қоладими?! — Лобарнинг уйқуси очилди.

— Бундай қилмаслик керак! Бу хавфли!

—Махсус гуруҳда нўноқ йигитлар хизмат қилмайди.

—Мафия ҳам овсарлардан иборат эмас.

—Уйда кимлар борлигини биламиз-ку, ахир, — деди Иволгин ва бронжилетни Лобарнинг оёқ томонига қўйди.

— Кийининг, фурсат ғанимат!

Лобар ётоқхонадан дарров чиққан бўлса-да, ҳамон қарақт эди. Полковник уни етаклаб машинанинг орқа ўриндигига ўтқизганида, кўриқчилар қиморбоз аёл кечкурун роса отиб

олган шекилли, деб ўйлашди.

Машина жилганидан сўнг полковник Лобарга саволомуз тикилди.

—Хўш, нима қилдик?

—Гулнозаними? Йўқ... Ҳеч кимни ўлдирманглар.

Иволгин томоқ қирди, тумшайди. У аслида жинойи гуруҳга алоқадор бирон кимсанинг тирик қолишини истамаётгани аён эди.

—Демак, у тириклайин керак, — деди полковник ўз-ўзига сўзлаётгандек. Ва бирдан рацияни оғзига тутди. — Аёлга тегманглар.

Манзилга яқинлашганлари сайин Лобарнинг юраги қиса бошлади. Бўзлаб излаганига етдим, деганда, ўқ ёмғирига қўйиб берадими? Аввал огоҳлантиришса, балки таслим бўлишар? Гаровга одам алмаштириш сўралса-чи?

—Улар билан гаплашмоқчиман, — деди Лобар. — Беғалва, тинч, фойдали йўл.

—Кераги йўқ. Эшик тақиллаган заҳоти ичкаридагилар қуролланиб бўлишади. Гаровдагиларни қутқариш операциясида аввал иштирок этганингизда, бунақа баҳслашиб ўтирмасдингиз.

—Музокара...

—У ерда бутун бошли мактаб ўқувчилари-ю ўттизта террорчи ўтиргани йўқ. Икки эркак ва бир аёл ўз ажалларини кутмоқда. Уларга нима демоқчисиз? Пулга кўнмайди, болангизни алмаштирмайди. Савдолашиб ўтиришга ҳожат сезилмаяпти.

—Агар боламнинг бирон жойи тирналса, менга ҳеч нарсанинг қизиғи қолмайди.

Полковник Лобарнинг биронжилетига разм солиб, негадир уриб кўрди.

—Парвизнинг бирон жойи тирналса, албатта, сиз билан бирга менга ҳам ҳеч нарсанинг қизиғи қолмайди.

—Қиморбоз бўлганингиз учун ҳам ишонаман. Чунки араб қиморхоналарига боришим учун болам менга соғ-саломат

кераклигини яхши биласиз.

—Биламан. Шу боис уни тезроқ қўлингизга тутқазмоқчиман. Модомики, араблардан пулларимни қайтариб олиш болангизнинг саломатлигига боғлиқ экан, демак, қиморга бой берилган пулларим билан ўғлингизнинг нархи тенг тушаяпти.

—Ўғлимнинг нархи йўқ.

—Икки миллион доллар, — деди Иволгин.

Лобар ўйланиб қолди. Машина манзил сари ўқдек учмоқда эди. "Иволгин ҳақиқатан мени тенгсиз қартабоз деб, шунча саъй-ҳаракат қилмоқда, — хаёлидан ўтказди Лобар. —Балки арабларнинг орасида "қора қарта рақси"га бас келоладиганлар бордир? Қимор ўйинларида қарта асосий ўринни эгаллаб турар экан, янги-янги усуллар кашф қилинаверади. Мен қизиқишдан ҳам, изланишдан ҳам тўхтаганман. Улар-чи? Катта-катта шаҳарлардаги юз минглаб доллар тикиладиган қарталарда иштирок этавериб, кун сайин кўзи пишиб бораётган қартабозларнинг қарта ҳақида ўйламайдиган кунни бормикан? Айниқса, менинг келаётганимни эшитсалар, кавказча ўйинларимга қарши ўйнай оладиган қартабозни, албатта, топишади, энг ашаддийларни ҳам қайта тайёрлашади. Зўрдан зўр чиқади, деб бежиз айтишмаган. Ажалим ҳам қимор, кафаним ҳам! Бугун бўлмаса эртага бошимни ейди!"

Полковник:

—Икки миллион ҳам катта пул, — деди. — Ё сиз қийматни йўқотиб қўйганмисиз? Чунки миллионлар орасида юрган одам ҳаётда юзлар, минглар, ўн минглар қанчалар қадрли эканини теран ҳис этолмай қолади.

* * *

Дарвоқе, ярим кечаси шошилинич иш устида қиймат-пиймат ҳақида бош қотиришнинг мавриди эмас эди. Машина алақайси светофордан ўнгга қайрилиб, махсус гуруҳ машинасига бир қарич қолганда тўхтади. Полковникни унчалик ёқтирмай кутиб олишгани Лобарни хушёр

“Қил устудағи тақдир-II”

торттирди. Иволгиннинг оддий ходим билан воқеа жойига бурнини суқиши ҳечам ярашмаётган эди.

—Сизлар шу ерда кутиб турсангиз, аъло иш бўларди-да, — деди махсус бўлинма бошлиғи.

—Бу ҳақда оғзингизни қимирлатиб овора бўлманг, — деди полковник.

Лобарнинг юраги орқага тортиб кетди. Гўё боласини жарроҳ столига ётқизиб қўйишибди, бир неча жарроҳ бараварига ишламоқчи. Гўё боласини тахтакачга банди этишган, жаллод савалашни бошламоқчи. Гўё боласи муштдеккина бўлиб милицияга қарши қурол кўтарди, дарғазаб ходимлар унинг устига ташланмоқчи.

Беш қаватли уй тагидаги айвонли йўл орқали истироҳат майдончасига чиқишди ва ниқобли кишилар подъездлардан бирига шовқинсиз кириб, кўздан йўқолишганини кўрган Лобар беихтиёр:

—Авайланглар... Эҳтиёт қилинглар... — деб пичирлади.

Девор тагида бир нафас кутишди. Бирдан гумбурлаш эшитилди: улар иккинчи қаватга отилишди. Лобар қандай қилиб эшикка етиб борганини билмайди. Полда албастер кесаклари сочилиб ётар, ҳавода ачимсиқ тутун сузар эди. Йигитлар хоналар бўйлаб тентирашиб, афтидан бомба бор-йўқлигини текширишмоқда эди. Кенгроқ хонадаги диванга ястаниб ўтирган полковник сигарет тутиб, телевизор пультаини босди. Тунги каналда ярим яланғоч жувонлар ўзларининг соғлом, бўлиқ ва диркиллаган қоматларини намоёиш этиб, нималардир демоқда эди, Лобарнинг қулогига бирон сўз кирмади. У, ҳаттоки, беркитиб ташланган айвончага ҳам қаради, лекин ҳеч қаерда Парвизни, энагасини ва мафияга алоқадор кимсаларни кўрмас эди.

—Ўтиринг, — деди полковник, — уйда ҳеч ким йўқ. Қаёққа гум бўлишганини тезда аниқлашади. Сиз, аввало, манави хатга эътибор беринг. Нималар ёзилган, ўзбекчани тушунмайман.

Лобар мактубга шошилишча кўз югуртирди: “Сизнинг

қамоқдан чиққан ингизни эшитиб, янги уруш бошланганини тушундик. Энди ҳаммаси алғов-далғов бўлиб кетди. Шомилнинг режаларини бунчалар бузиб юборадиган киборлар қўлига тушишингизни кутмаган эдик, шу сабаб биз ҳам кутилмаган иш қилдик. Етти йил сизни унутамиз! Етти йил болангизни кўрмайсиз! Етти йил нима номаяқулчилик қилсангиз, виждонингизга ҳавола! Сукунат жангига бардошингиз етадимиз?"

Лобар хатни ўқиб бўлган эса-да, кўз узмай турарди. Махсус бўлинма бошлиғи сабрсизланиб, мактубни олди.

— Шомил ҳақида нимадир дейишиптими? — сўради у.

— Шомилнинг режаси ўзгарибди. Энди ҳеч кимнинг кўзига кўринмас эмиш.

— Шомил йўқ, деганман-ку мен! — чийиллади полковник.

Махсус бўлинма бошлиғи Иволгинга эътибор бермай яна сўради:

— Фақат Шомилми?

— Ўғлим, энагаси ва уларнинг қоровуллари ҳам. Хатда етти йил дейилган.

— Оббо, ҳали у сизнинг ўғлингизми?

Милиция ходимлари Лобарга "ялт" этиб қарашди.

— Людмила Михайлова жабрдийда болаларни ўз фарзанди ўрнида кўради, — деди полковник. — Менимча, у Ўзбекистонда туғилгани билан ўзбекчани яхши билмайди. Шунинг учун бизнинг ходимга ҳайрон бўлмасдан хатни ҳақиқий таржимонга беринг.

Иволгин пултни бир четга улоқтириб, оёққа турди. Лобарни ташқари эшикка бошларкан, кулди:

— Йўқ жиноятчига қўш бронжилет, Людмила...

Полковник зўраки жилмайди. Лобар бемаъни жилмайиш остида уйни нега дарров ташлаб кетаётгани ҳақида ўйлади. Минглаб чақиримдан келиб, ойлар давомида Парвизни изласа-ю, у яшаган уйдан шундоқ кетаверса? Ҳеч бўлмаса болажонининг дастрўмоли топилади-ку юзга босгали!

— Яна қаёққа? — деди полковник.

“Қил устидаси тақдир-II”

Аммо Лобар тентираб кийим ахтара бошлади. Жиноятчилар ортиқча ҳеч нарса қолдирмаганга ўхшарди. Музлатгич ичини ҳам кўрди бояқиш она.

— Ростдан ҳам бола яшаганлигидан далолат берувчи бирон нима топилмадими?! — асабий ҳолда сўради Лобар хона ўртасида тўхтаб.

— Манавини айтмаса... — дея йигитлардан бири пайпоқчани ирганиб ушлади. — Фу, қонми, шилимшиқми, нимадир теккан.

У ташлаб юборган эди, Лобар чопиб борди. Бу чиройли пайпоқча бўлиб, бир четига қон теккан экан. Лобар телбаларча ҳидлай бошлади. Аини дамда экспертиза ходимлари кириб келишди ва биринчи галда пайпоқчани олиб қўйишди. Лобар ундан боласининг исини тополмай, атрофга жавдираб қаради.

Кетиш керак эди. Лобар боласининг ҳидини туймади, изини кўрмади. Парвизнинг шу ерда яшаганига ишониб-ишонмай мунгли қиёфада полковник томон юрди. Кўнглида омонат саволлар туғилди: Шомил кузатиб юрибди, энди мен нима қилай? Қайси бирига ишонай? Ким топиб беради боламни? Ким? Ким?

— Мабодо, — деб мурожаат этди махсус бўлинма бошлиғи Лобарга, — бу ерда Шомилга мутлақо алоқаси йўқ бошқа жинойи гуруҳ яшагандек туюлмаётими сизга?

Лобар унга жуда яқин борди: бронжилет бронжилетга тегди.

— Шомил борми? — ўксик товушда сўради аёл.

— Тўдами?

— Инсонни сўраяпман.

— Мен Шомил деганда тўдани тушунаман.

Полковникнинг тоқати тоқ бўлиб, Лобарнинг қўлидан силтаб тортди. Сўкинганча, аввал ўзининг, кейин Лобарнинг бронжилетини ечиб, полга ташлади.

— Сизнинг-ча, биз тўдага эмас, битта одамга қарши курашяпмизми? — деди бўлинма бошлиғи.

Лобар ҳеч нарса демади, полковник эса яширинча учинчи бармоғини кўрсатди.

— Ҳа, битта одамга қарши курашаяпсан! — Зинадан тушаётганда Лобарнинг миясини қоқиб, қўлига берувчи тўқсонга гапни қалаштирди. — Бу ўзи ким? Оддий аскар қатори бўлса!.. Бало борми бунақа саволларга?! Буйруқни бажар, тамом-вассалом! Сиз эса, Лобар, ҳалиям мендан шубҳангиз бўлса, юзимга айтинг. "Шомил империяси"ни яксон қилдим! Яксон қилдим! Унинг қолган-қутган аъзолари беркиниб юрибди. Ва узоққа боролмайди. Етти йил эмиш. Балки етти кунда қўлга туширарман. А, нима дедингиз? Ҳамма гап умидда! Умид — келажак меваси! Умидсиз ҳаёт йўқ. Одамлар марҳумларга умид қилганда, сиз бурнимиз тагидаги боладан умидингизни узасизми? Лобар, сўз бераман, жиноятчиларнинг куни битган ва улар эртаиндин ушланади. Муҳими, ҳеч қачон Россиядан чиқиб кетолмайдилар. Биласиз, Россия анча торайиб қолган. Ахтараман деган одамга Ватикандек гап... Дарвоқе, вақтисоати келиб қиморбозлар мамлакати ҳам пайдо бўлади, худди диндорлар давлати каби...

Полковникнинг овози ўчгач, Лобарнинг йиғлаётгани эшитилди. У кўзларини беркитиб, бошини янада эгди. Парвиз яшаган уйга борди-я! Сал қолди-я топишига!.. Демак, топиш мумкин экан. Етти йил кўрмайман, деб азият чекишга ҳожат йўқ. Топилади, нима бўлсаям топилади.

— Барибир аёлсиз-да, — деди Иволгин, — йиғлаяпсиз. Йиғласангиз ҳечам қиморбозга ўхшамайсиз. Сизни кўрганимдаёқ қартага заррача алоқаси йўқ, деб ўйлаган эдим.

— Энди нима қиламиз, Иван Антонович? — ҳиқиллади Лобар.

— Фақат олға, фақат олға! — муштини дўлайтирди Иволгин.

Лобар ортга қарашни истади. Мажозий маънодагина эмас, чиндан-да. Ва у хиёл ўрнидан туриб, ўгирилди. Чароғон Москва кўчасида ярим тунда ҳам машиналар аллақаяқларга шошилмоқда. Бири жуда яқин келиб, тўсатдан чапга бурилди.

“Қил устудаеи тақдир-II”

Ичидаги одамлар ойна томон оғдилар, сўнг бари бирданига ғойиб бўлди. Лобар кимга, нима учун қараётганини сўраб қолишларидан қўрқиб, шошиб ўтирди. Дуч келган машинадан ўглини ахтараётганини кечроқ тушунди. Юрак талпинишидан ортда қолаётган эди бу аёл.

* * *

Тушга яқин уйғониб, хизматкор аёлдан қарта сўради.

–Қарта? –ажабланди хизматкор. –Сизга қарта керакми?

Бу уй полковник Иван Антонович Иволгинники.

–Мен-чи? – қовоғини уйди Лобар. –Мен кимман?

–Меҳмонсиз десам сираям меҳмонга ўхшамаяпсиз.

Формангизга қараб айтишим мумкинки...

–Формам ҳеч нарсани англамайди.

Хизматкор аёл чўчинқиради. Қаршисида ким турганлигини яхшилаб кўриш учун синчиклаб тикилди.

–Балки қарта деганда бошқа нарсани назарда тутгандирсиз?

–Оддий қарта, ўйналадиган.

Шунда Лобарнинг хаёлидан “Иволгин махфий қиморбоз бўлса керак”, деган ўй ўтди. Мана, хизматкорининг у ҳақдаги тушунчаси. Учига чиққан муттаҳамни ким деб ўйлаяпти!

–Узр, – деди Лобар, – сиздан бошқа ким бор уйда?

–Дарвоза ёнида йигитлар туришади.

Лобар нонушта қилаётиб, қарта топилмаганига аллақандай ёқимли енгиллик ҳис этди. Бироқ бу узоққа чўзилмади: эшик очилиб, қимматбаҳо зарли қарталар қутисини кўтарган йигит кўринди.

–Қарта сўраган экансиз.

–Ҳа, шунақа...

–Ўзингизни синаб кўрмоқчимисиз?

Лобар бош қимирлатди.

–Унда мен сизни иккинчи қаватдаги журналхонада кутаман. Бемалол нонушта қилиб олинг, – йигит соатига кўз ташлади.

Лобар чор атрофига юмшоқ диванлар кўйилган ойнаванд

столли хонага кирганида, йигит инглизча китоб варақлаб ўтирарди. Саҳифаларда қарта расмларини кўрган Лобар "эй, Худойим", деди ўзига-ўзи. Йигит яна соатига қаради.

— Етти дақиқада келдингиз, — жилмайди у.

Лобар диванга чўкиб, рақибига менсимамай нигоҳ ташлади. Йигирма беш ёшлардаги жингалаксоч, мовий кўз, яноқлари бўртиб чиққан, пешанаси ялтироқ йигит эди у.

— Етти дақиқада келишим сизга бирон нима англадимми?
— деди Лобар.

— Йўқ, мен тахмин қилгандим, холос.

Йигит эпчиллик билан қарта чийлай бошлади. Лобарнинг асаби бузилди. "Бунчалар бефаросат бўлмаса! — деди у. — Қартани савалаётганга ўхшайди. Ёқимсиз шовқинини қаранг! Эси жойидами ўзи?"

Йигит яна жилмайди.

— Масхарабозликни ҳам ўринлатар экансиз, — чақиб олди Лобар.

— Андрей, — деди у, — полковник Иволгинга жиянман, жуда узоқ жиян. Хўш, сиз-чи? Ҳарқалай ҳамкасб бўлмасангиз керак?

— Людмила, — сохта исмини айтди Лобар.

— Магистр, — деди Андрей.

— Тушунмадим?

— Лақабим Магистр демоқчиман. Сизники-чи?

— Меникими? Қимор оламидагисини сўраяпсизми?

— Ҳа, — Андрей шундай деб қарта аралаштиришга завқ-шавқ ила киришиб, гўё эллик иккита қартани кўксидан боши қадар гармондай чала бошлади.

— Лобар, — деди "қора қарта соҳибаси".

Андрей бақрайиб қолди, қарталари сочилиб, ёқимсиз шовқин тинди.

— Нима? Лобар? Қиморбозларни муқаррар ажалга гирифтор этувчи ёвуз аёл... тоғамнинг уйида?!

Андрей кўзларини пирпиратди. Лобар девордаги соатга қаради.

“Қил устудағи тақдир-II”

–Қанча вақт шу ҳолда ўтирмақчисиз? Билишимча, вақт бўйича Магистрсиз, шекилли.

Андрей ҳушига келди ва телефонини ахтара бошлади.

–Нима қилмоқчисиз? – сўради Лобар.

Иволгиннинг жияни телефон тугмачаларини босди.

–Бир дақиқа... Тоғамдан сўрашим керак.

Лобар телефонни юлқиб олиб, диван бурчагига ташлади.

Қўли билан “ўтир” ишорасини қилди. Энди шўрлик жиян бояги йигитга асло ўхшамас эди.

–Мен ички ишлар ходими Людмила Михайловаман. Қаерда, қандай лавозимда ишлашим билан ишингиз бўлмаса керак, албатта... Лобардан жуда кўрқингани билмаган эканман. Мен ҳам чўчийман. Рост! Ахир, у оддий қартабоз эмас. Чечен мафиясини қарталар билан ғалати ва сирли усулда бошқарадиган афсунгар аёл. Буларни аввал ҳам эшитганмисиз?

–Эшитганман, Л...Людмила Михайлова.

–Қарталарни териб олинг, кутаяпман, – деди Лобар.

–Хўп, бажонидил.

Андрей қарталарни нари-бери чийлади-да, икки кишилик сузди.

–Нега сизни “Магистр” дейишади? –Лобар йигитга жўртгага тикилди.

Андрей инглизча китобга им қоқди.

–Сув қилиб ичиб олганман.

–Бу нима дегани?

–Беш юз хил қарта ўйинини биламан, – деди Андрей. –

Мен билмаган ўйин тури йўқ ҳисоби. Ҳатто, келиб чиқиш тарихида ҳам беназирман. Тоғам ҳазиллашиб: “Сенга орден бериш керак, қарталар бўйича буюк магистрлик даражасига етишибсан”, дедилару лақабим Магистр бўлиб кетди.

–Сув қилиб ичганман деганингиз шуми?

–Сизнингча, осонми?

–Тушунмадингиз. Жуда кўп қарта турларини миридан-сиригача биладиган кишимисиз ёки шунча қарта ўйинида,

шубҳасиз, ютадиганмисиз, деб сўраяпман.

—Ҳамиша ютиб бўладими?

—Тушунарли, ҳаммаси китобий экан. Қани бошланг-чи.

Андрей қарталарини ташлаган сайин мазаси кета бошлади. У қоида ва усулларни анча яхши ўзлаштирган, тартиб ҳамда такрорийлик билан ўйнади. Андрейга ўхшаган қартабозларни ҳеч қандай мураккаб усулсиз осонгина доғда қолдириш Лобарга чўт эмасди. Айниқса, қимор ўйинларида катта-катта дов тикилгач, аҳамиятини йўқотади-кўяди.

Бир соат ҳам ўйнамадилар. Андрей бирон марта ютолмади.

—Бошимни оғритиб нима қиласиз?! —деди Лобар ахийри.

—Бас, ундан кўра қарталар хусусида билганларингизни сўзлаб беринг. Мен қарта ўйнайман, холос. Уни ким ихтиро қилган, ватани қаер, оммавийлашиши ва бошқа-қашқалари ҳақида деярли билмайман.

Андрей мум тишлагандек бир нуқтага тикилиб қолди. Кейин юзини куч билан ишқалаб, ўзини орқароқ ташлади.

—Людмила Михайлова, тоғам сиз билан бир-икки қўл қарта ташлашим кераклигини тайинлаганида, ич-ичимдан суюндим. Жон-дилим хорижга чиқиш. Агар сизни ютсам, мени жазирама соҳил бўйлари кутар эди. Афсус, бало экансиз. Шу кайфият билан сизга қандай қилиб қарта тарихидан сафсата сотаман?!

—Билимингизни бошқа соҳага, масалан, шахмат ёки интернетга сарфлаганингизда, эҳтимол, ҳаётда кўп нарсага эришган бўлармидингиз? Қарта нима? Одам қартани ҳам илмий ўрганадими?!

—Шуни айтинг, — уф тортди Андрей.

—Қарта аслида шайтон ўйини, ундан нарироқ юрганингиз маъкул. Хоҳлайсизми-йўқми, қартани билганингиздан сўнг ўз-ўзидан қиморхонага йўлингиз тушади. Измингиз қўлдан кетганини сезмай ҳам қоласиз.

Андрей хомуш ҳолда кулоқ солиб ўтирди. Мақсадга эришолмагач, жон-жаҳд ила қайтадан уриниш қасдида ёнаётгани кўзларидан сезилиб турарди.

“Қил устудағи тақдир-II”

– Ҳеч қаерда ўқимаганмисиз? – Лобар синчков назар ташлаб, эҳтиёткор савол берди. – Қартани унутиб, ишга жойлашсангиз...

– Тўғриси айтинг, – Андрей туйқус бошини кўтарди, – сиз ростдан Лобармисиз? Фақат мени алдашга уринманг. Тоғам катта қиморда жавлон уриб юрганидан хабарим бор.

– Мен ҳақимда билиш сизга оғирлик қилади, – деди Лобар. – Келинг, яхшиси, сиз ёқтирган бирон мавзуда гаплашиб ўтирсак. Фикрларингизни билишни истаяпман.

– Мавзу... Албатта, қарта, қарта ва яна қарта.

– Қарта сизни хароб қилади, Андрей.

– Бир кун келиб ютишимга ишонаман.

– Нимангизга ишонасиз?! – Лобарнинг асаби кўзиди. – Куруқ тарихингизу ўйин қоидалари билан ҳеч вақога эришолмайсиз! Қарта – фирибгарнинг ўйини! Қарта – найранг ва очофатлик жазаваси! Тавба!.. Қимор сиз каби пўрим йигитчаларни ямламай ютворади-ку, ахир.

– Билим барибир иш беради.

– Ҳалокатга элтувчи “билим”, албатта, иш беради! Бу биринчидан. Иккинчидан, сиздаги тушунчаларни билим деб бўлмайди. Шунчаки ишқибозлик! Масалан, ўзбеклар орасидаги ўйинлар бошқа халқларда ҳам ўйналади, аммо битта қоида асосида минглаб хилларда ўйналишини биласизми? Аминманки, билмайсиз. “Гулчинор”, “бешкўтарар”, “ишонмадим”, “йигирма бир”, “сувара” ҳақида эшитмаган чиқарсиз?

– Номлари таржима қилинган бўлиши мумкин. Агар ўйин қоидаларини эслатсангиз, биздаги қайси ўйин эканлигини аниқлаб бераман. Ишончим комилки, уларга қарта ўйинлари бизлардан ўзлашган. Аниқроғи, қамоқхоналар орқали. “Йигирма бир” деганингиз “21 очко” ўйини эмасми? Йигирма саккизта қартада ўйналади.

– Тўғри.

– “Гулчинор” ҳақидаям эшитганман. Қайсидир йили Ижевскда осиелик ёлланма ишчиларни ютганман. “Гулчинор”

эллик иккита қартада ўйналади, топдимми?

—Ҳа, —деди Лобар, — бироқ битта нарсани тан олинг. Сиз Пифагор жадвалини ёд олган мактаб боласиз! Савдосотикда жадвални билишнинг ўзи жудаям камлик қилади. Қўшиш, айириш, бўлиш; қаерга қанақа мол сотиш; кимга қандай муомала қилиш; қанча фойда олиш. Савдо — мураккаб жараён. Унга фақат Пифагор жадвали билан кириб бўлмайди.

—Керагинг йўқ демоқчимисиз?

Лобар голибона кулимсираб, Андрейнинг ёнига ўтирди. Йигит ёш жувоннинг чиройига маҳлиё бўлиб, беихтиёр ютинди.

—Андрюша, —шивирлади Лобар, — бир таклифим бор, айтганимни қиласизми? Қимордан ютган куним сизга нақд юз минг доллар бераман!

—Юз минг доллар?! Ёмон эмас! — деди Андрей.

—Ишонқирамай гапираяпсиз. Мендан шубҳангиз борми?

—Йўқ.

—Демак, айтганимни қиласиз? — деди Лобар.

—Аввал эшитай.

—Полковник Иволгинни яхши кўрасиз, унинг юзига оёқ босмайсиз, шундайми? Унга қарши иш айтсам, ҳеч қачон рози бўлмайсиз. Буям ҳақиқат! Лекин ҳеч қандай фитнага алоқаси бўлмаган иш буюрсаму полковникдан сир тутишни илтимос қилсам, қўлингиздан келадими?

—Жиноятми?

—Милиция полковнигининг жиянини жиноятга ундайманми?! Қўрқманг, сизга оддийгина мактуб ёзиб бераман. Лекин почта орқали юбормайсиз, шахсан олиб борасиз. Эртага йўл пули топиб бераман. Минг доллар етар, а?

Андрей сергак тортди. Ажабланиб:

—Мени қаерга юбормоқчисиз? — деб сўради.

—Марказий Осиёга.

—Эртақлардаги каби хатда "мактуб олиб борган йигитни

ўлдириб юбор” дея ёзилмаган бўладими, ишқилиб?

—Аввал ўзингизга ўқитаман. У севги хати. Тағмаъноси—ю махсус рақамлари йўқ.

—Бироқ шу ишни қилишимга нега бунчалар ишонаяпсиз? Кўряпсиз, юз минг долларни эшитиб унчалик шайтонлаб қолганим йўқ.

—Мен “қора қарта рақси”ни биладиган дунёдаги иккита одамдан бириман. Сирли ва даҳшатли равишда ютиш усуллари гўримга олиб кетмайман-ку. Истасангиз, қарта сирларини ўргатаман! Хатни манзилга элтиб берсангиз, учинчи “қора қарта соҳиби” сиз бўласиз.

Андрейнинг кўзлари олайиб кетди.

—Мен? Мен-а?! Бу бошқа гап!

Лобар қоғоз-қалам сўради. Сўнгра шоша-пиша ёза бошлади: “Салом, Қувон. Бу —мен, Л.ман Танидингизми? Сизга битта телефон рақамини ёзаяпман. Шунга сим қоқсангиз, менинг телефон қилган-қилмаганимни айтади. Агар телефон қилиб, келишингизни сўраган бўлсам, илтимос, ўша уйга боринг. Сизга олис-олислардан бир ўтинчим бор. Ёлғиз суйнадиганим сизсиз! Фақат сизни дейман!..”

Лобар хатни буклаб, Андрейга узатди. Магистр кўзини қисиб қўйди-да, қарталарни қўлга олди. У афсонавий “қора қарта рақси”ни ҳозирданоқ ўрганишни истарди.

Лобар эса Шомилни топиш йўлини кашф этганидан сархуш эди.

* * *

Мактуб ўз вақтида берилган экан, акс ҳолда баъзи бир муаммоларга дуч келинарди. Хусусан, полковник Иволгин туллаклик қилиб, Андрейдаги ўзгаришларни сезиб қўйди.

—Хўш, жиян, — деди у кечки овқат пайти, — бунча хурсандсан? Одам деган шармандаси чиққанда ҳам севиनावерар экан-да?

—Бу шармандалик эмас, — кулимсиради Андрей Лобарга

ўғринча қараб қўяркан, — аксинча, катта сабоқ. Тўғрисини айтсам, умримда Людмила Михайловадек эпчил қартабозни кўрганим йўқ. Тағин қартабоз деганимга хафа бўлманг, — Андрей энди "қора қарта соҳиби"га тик қаради, — милиция ходими эканлигингизни ҳеч ҳазм қилолмаяман.

Лобар полковник Иволгиннинг синовчан боқаётганини сезиб, жиддий қиёфада деди:

— Тоғангиз мени милиционер дедими, демак, милиционерман. Мен билан қарта ўйнашингизга буйруқ бердими, демак, қартабозман. Униси бўлса, буниси бўлмайти деб ким айтди сизга?!

— Қойилман! — хитоб қилди Андрей.

Лобар ўзини овқат еяётган қилиб кўрсатди. Полковник қошиғини кўйиб, нималарнидир ўйлаб олгач, тўнг овозда сўзлади:

— Пақ-пуқ милтиқдори, деган экан Эбеназер амаки. Мен нима дейман? Меҳмонимиз ростини айтди. Ўзингдан катта нима деса, шу бўласан.

— Тўғри, у мени ҳам бир нима деб атади, — Андрей эҳтиётсизлик билан Лобарга кўз қисди. — "Магистр" тахаллусини ахлат қутисига ташлайдиганга ўхшайман.

— У сени магистр деган шарафли номга нолойиқ сўтак деб атадимиз?

— Нималар деяпсиз, Иван Антонович, у...

— Эркакларга номуносиб гапларни бас қилсаларингиз, илтимос, — деди Лобар. — Мен ҳақимда иғво қилишларини истамайман. Мумкин бўлса, Иван Антонович, сиздан кечаги иш юзасидан баъзи нарсаларни сўрасам.

— Ҳозир бунинг мавриди эмас, — полковник тиш қовлагични танлай бошлади. — Андрейга топширигимни айтай, сўнг бафуржа гаплашамиз.

— Яна қандай топшириқ? — Андрейнинг кўзлари бежо ўйнади.

— Жиян, сенбоп иш чиқиб қолишини мен ҳам кутмагандим. Бу хонимга ютқизган бўлсанг-да, қарталар

“Қил устудаеи тақдир-II”

дунёсида ўзгача ўрнинг бор. Шубҳасиз, бугун бўлмаса, эртага фойданг тегади. Сени Новосибирскка юбормоқчиман. У ердаги касалхоналардан бирида (менимча, жарроҳлик бўлимида) Туркиядан келган бемор даволанаяпти. Топшириқ шуки, у қиморбозми, йўқми, шуни аниқлайсан. Қийин эмасми?

–Қийин эмас, лекин... тушунмаяпман, нима учун туркиялик бемор Новосибирскда даволанаяпти?

–Ақлингга сиғмаяптими? Унда қулоқ сол, туркиялик беморнинг Новосибирскда даволаниши тиббий нуқтаи назардан ҳайрон қоларли эмас, бироқ бошқа нуқтаи назардан, масалан, қиморбозлар кўзи билан қарасанг, жудаям ғалати.

–У қиморбозми? –қизиқсинди Лобар.

–Буни Андрей аниқлайди, –деди полковник муғомбирлик билан.

–Хўп, нима десангиз шу, – ноилож кўнди Андрей.

Кечки овқатдан сўнг, ҳатто телефон рақамини ҳам беришга улгурмаган Андрейни зудлик билан аэропортга жўнатишди. Ғарчи ваъда қилган минг долларни ҳам беролмаган бўлса-да. Лобарнинг кўнглида барибир умид чироғи ёниғлигича қолди. Андрей Ўзбекистонга уч-тўрт кунда учади, Қувонга мактубни топширади, орадан ҳеч қанча вақт ўтмай Лобар “оқ қарта соҳиби” билан телефонлашади ва Шомилни топиб беришни илтимос қилади. Агар Қувон ҳам Шомил деган шахс йўқлигини, унинг қиёфасига кириб роль ўйнайдиган актёр – мафия мавжудлигини ахборот берса, тамом. Ўшандагина бу разилона ўйинларга ишонади!

Аммо Қувондан илк сўрайдигани Шомилни топиш хусусидаги илтимос эмас. У тўйи ҳақида сўрайди. Қувоннинг висол тўйи! Бир вақтлар Лобар “агар уйланса, тўйига албатта бораман, дунёдаги энг чиройли гулдаста совға қиламан, кимлигимни сўраган қишлоқ аҳлига тутинган опаси эканлигимни айтаман”, деб хаёлидан ўтказганди. Тўйда қатнашиш насиб этмаган кўринади. Қувон уйланган, кўнгли

сезаяпти. Йигит барибир Лобар ҳақида онасига бир сўз деълмас эди. Уч марта эрга теккан, фарзандли, чет элларда саёқ юрувчи қиморбоз, беш ёш катта аёл —мана шундай таърифдаги бўлажак келин ҳақида эшитган заҳоти одамлар Қувондан юз ўгиришади. Жиззах халқи — ориятли халқ. Лобар тутул сал гапи чиққан қизга бирон йигит чалкашиб қолса, "ўл-э йигит бўмай, шу қиздинг бир нимасига учганда, отангдинг бор бўйи.." деб сўкади. Керак бўлса, юзигаям айтади.

Лобар маҳзун кайфиятда полковникни хонасида кутар экан, Маъруф билан яшаб, то кавказликларнинг қўлига тушгунча қанчалар иболи-ҳаёли келин бўлганлигини эслади. Бепарда гаплар сўйласа, эридан ҳам уяларди. Қизлик давридачи? Унинг қўлини ушлаган йигит бормиди?! Синфдошлар ҳозир Лобар қанчалик ўзгариб кетганига ишоналмай гаранг.

"Ўша дамлар қайтиб келса-ю Қувон билан тенгқур бўлиб қолсам, — орзулар уммонига чўмди Лобар. — Йўлларимга поёндоз тўшаб кутиб оларди мендек келинчакни улар — Қувоннинг қишлоқдошлари. Кичиклари чеча, катталари келин деб эъзоларди. Ва Қувон ҳеч қачон мени қиморга тикмасди! Биз каби "қора қарта рақси"ни ўрганган жодумонанд қартабозларни енгадиган киши дунёда бир киши — фақат Қувон эканлигини ҳеч ким билмайди. "Қора қарта" ўйинларини тарқатган чечен кампирининг синглицси қирқ йил давомида мусофирчиликда кун кечириб, "оқ қарта рақси"ни кашф этганидан Қувонгина хабардор бўлди, ўрганди. Бироқ у нега қиморбоз бўлиб кетмади? "Оқ қарта рақси" усулларини эзгулик кураши, деди кампир. Яъни қартабозлик иллатига қарши қарта ўйинлари! Тушунолмаяпман, қарта ўйинларининг ҳаммаси бир гўр эмасми? "Оқ қарта"ни ўрганган кимса, қараса, фақат ютаяпти. Шунда у дарҳол қиморбозлик йўлига кириб кетмайдими?

Балки ҳамма гап қартада эмасдир? Юраги тоза одам эрмакка ҳам қарта ўйнамайди, деб эшитганман. Қувон

“Қил устудаеи тақдир-II”

ёшлик ҳою хавасларига берилиб, қартани ўрганишга ўрганди, лекин қимор йўлига юрмади. Кўнглида кири йўқ инсон у! Мен эса аёл бошим билан “ўзимни кўрсатиб қўйдим”, қахрамон бўлишни хоҳлаб қолдим, ўзимча қиморбозлардан қасос олдим. Аслида қимор оламида ғолиб инсон бўлмаслигини ўз вақтида англаб етмадим. Қиморда одамнинг устидан қимор ҳукмронлик қилади. Ютиш ва ютқазिश алмашилиб келаверади, охир-оқибат қиморбоз аввало тинчлигини, кейин соғлиғи ва оилавий бахтини, сўнгра пулларини, энг ёмони, умрини елга созуриб юборганини билиб, ўкириб йиғлайди. Қани, айтинг-чи, эй қиморбоз, шуларга ичинг ачимаган вақтинг бўлганми ҳеч?! Ютқазганингда, юрагинг зирқираб, “ўйнамаганимда эди...” дедингми, сенда ҳали инсонийлик бор. Кейин кеч бўлади... Ҳозироқ қимордан қайт! Қайтмасанг, мендек хору зор бўласан...”

Эшик очилиб, полковник кириб келганида, у оғир хаёллардан зўрға бош кўтарди. Лобар ўз фожиасини яхши биладиган, аммо чора тополмайдиган кишилар тоифасидан эканлигини Иволгин ҳам сизди.

—Ўғлингиздан ҳозирча дарак йўқ, —деди полковник Лобардан кўз узмаган ҳолда стулига ўтирар экан, —бунинг учун умидсизликка тушманг. Яқин-орада уни кўрасиз.

—Умид қиламан, —деди Лобар ва пайпоқчани эслади. — Экспертизадан пайпоқча ҳақида сўрадингизми, Иван Антонович?

—Сўраганда қандоқ. Қон юқи одамники эмас экан. Ахлат қутилар ҳам тинтиб чиқилганда, шу нарса маълум бўлибдики, улар товуқ сўйишган. Москвада, кўп қаватли уйлар ичида товуқ сўйиб, шўрва қилиш қанақа ёввойилик!

—Бизларда товуқ сўйиш одати бор.

—Одат? Нима бало, товуқ сўйиш ҳам одат бўлибдими?

—Ирим-сиримлар билан боғлиқ.

—Қизиқ...

—Товуқ сўйиб, қон чиқарилади, қайнатма шўрваси

ичилади. Ёмон туш кўрганда, алаҳсираганда, аждодлар руҳи билан гаплашилганда, шундай қилинади.

—Тасаввур қиляяпман, —деди Иволгин ғаладондан қарта кутисини олиб. —Осиёдаги урф-одатлар мисли бир роман.

—Маълумотим қидирувда асқотадими?

—Менимча, йўқ. Кимнингдир ёмон туш кўриб, товуқ сўйиши самарали натижа беролмайди. Аммо қачондир, қаердадир иш бериб қолиши мумкин. Мисол учун, улар тез-тез товуқ сўядиган бўлса, тирик товуқ сотиладиган барча нуқталарга пистирма қўямиз.

—Пайпоқда бошқа излар йўқмикан?

—Йўқ, янги пайпоқча экан.

—Боламга олинган, лекин у киймаган, — ўз-ўзига гапирди Лобар.

—Бир неча қўл қарта ўйнасак, — Иволгин қарта суза бошлади. —Сиз билан ўйнасам, енгил тортаман.

—Аксинча, менинг бошим оғриydi.

—Аҳ, бу жоду таъсири, —деди Иволгин. —Тағин сиз ҳам товуқ сўйдириб юрманг, ҳе-хе-хе-е...

Полковник шунчаки ҳазил қилган эди, лекин Лобар ток ургандай сапчиб тушди. Дарҳақиқат, "қора қарта рақси" жодусидан халос бўлишнинг йўлларида бири эскича эмасмикан? Нафаси кучли эшонларга, азайимхонларга ўқитса, фолчига борса, товуқ сўйиб, бахшига қоқтирса, бор имкониятларни қўлласа, ҳаёти бирдан ўзгариб кетар? Шундай одамларни кўрган: минг уринса ҳам ҳаётини изга сололмайди, аммо муллага ўқитса, тўсатдан енгилликларга эришади. Шунда Лобар Қоҳирадан Афина томон учаётиб, самолётда кўрган тушини эслади. У ҳажга борган эмиш. Шундай катта қартабоз аёл — ҳажда!..

—Мен бошлайми? —деди полковник.

Лобар юксак осмондан гўё "тап" этиб полковникнинг хонасига тушди, қўлида уч қарта, учаласи ҳам бўлмагур қарталар. Ва қаршисида қизарган эркакнинг ялтираган боши.

—Аралаштирганингизни кўрганим йўқ, —Лобар қарталарни

“Қил устудағи тақдир-II”

тахлаб, бир четга суриб қўйди, — “ўлик қўл” атайин терилган.

— Шу қўл билан ҳам ютолмайсизми? — иршайди полковник.

— Мен сеҳргар эмасман. Ҳеч кўрганмисиз, устомон мерган минг қадамдан тангани урганини?

— Кўрганман. Ҳеч бўлмаса оптик мосламали милтиқ билан нишонга аниқ теккизган.

— Яхши, лекин ўша мерган оптик мосламали милтиқдан ўқ узган. Сиз эса мендан чўпон таёғида ўқ отишни сўраяпсиз.

Полковник қарталарни чийлаётганда, Лобар снайпер милтиғи ва турк мафиози Усмон ҳақида ўйлади. Тошқалъада у оғир яраланиб, Истанбулдаги касалхонага, реанимация бўлимига ётқизилган эди. Унинг кейинги тақдиридан Лобар беҳабар. Агар Усмон оёққа туриб, ўзини “Б-200” милтиғидан отганларини билса, суиқасд буюртмачиси ким эканлигини англайди. Ахир, “Б-200”ни Усмон Лобарга сотган эди. Дарахтзорга жойлашиб олган снайпер ўшанда нафақат Усмонга, Тошқалъадан чиқиб келаётган турк, рус, араб ва европалик қиморбозларга ҳам ўқ узган, машинани ёндириб юборган. Усмон буюртмачи ҳақида оғиз очса, шимолий-шарқий Африкадан тортиб Сибиргача бўлган ҳудудда Лобарнинг ўнлаб душманлари пайдо бўлади. Улар энди Лобарнинг уста қартабозлигига қараб ўтирмайдилар. Шериклари қандай ўлим топган бўлса, айбдорларни ҳам камида шундай жазолайдилар.

Кейинги қўлда Лобар деди:

— Сиз иккинчи даражали уч пирамида усулида қарта суздингиз. Ердаги “зот” чиллик, демак, буржингиз тоғ эчкиси эканлигини ҳисобга олиб, ўн тўрт хил йўлда ҳужум қилишингиз мумкин. Қарта сузишингиздан маълум бўлдики, нари борса олти хилини қўллай оласиз. Менда “7 чиллик” бор. Ердаги “зот” чиллик эканлигини ҳисобга олсак, “7” ни ташлашим билан адойи тамомсиз.

Стол устига “7 чиллик” сас-садосиз тушиб, полковник иложсиз қолди.

— Майли, — деди у қўл силтаб, — сизга ютқазсам

ютқазибман-да. Бироқ антиқа терминлар билан сўзлашингиз эриш туюлаяпти. Мабодо мени мазах қилаётганингиз йўқми аллақандай даражалару пирамидалар билан?

—Асло.

—Исботланг.

—Марҳамат, —Лобар қарталарни олиб, полковникнинг чийлашини кўрсатиб берди. —Бу нимаси, Иван Антонович, — деди танбеҳ бераётгандек, — полковник одам шунақаям аралаштирадимиз?! Қўл ҳаракатларини кимдандир ўргангансиз, кўр-кўрона ўргангансиз. Мазмун-моҳиятини эса тушунмагансиз. Наҳотки, эшитмагансиз, қартани аралаштиришда ўз-ўзидан даражалар пайдо бўлади. Сиз ҳеч қачон қарталарни тенг даражаларга бўлолмайсиз. Яъни биринчи қисмда иккита "туз", иккита "етти", иккита "дама", иккинчи қисмда ҳам худди шундай бир хил қарталар. Чийландими, тамом, аралаш-қуралаш бўлиб кетади. Шундай қартани тенг иккига ажратиб санаб чиқсангиз, бир қисмида нисбатан кучлироқ қарталар тўпланиб қолганини кўрасиз. Худди шу қисми биринчи даража деб аталади, қолгани иккинчи даража.

—Яхши. Кейин-чи?

—Ҳозир сиз нисбатан кучсизроқ қарталар тўпланган қисмини юқорига қўйиб, тарқатдингиз. Ҳар учта қартанинг янада кучсизроғи сизга тушаверди.

—Бунга буржнинг нима алоқаси бор?

—Қолганини тушунмайсиз, ёшингиз ўтган. "Қора қарта рақси"ни ўрганган биронтаям кекса йўқ тарихда. Ҳамма бало ёшларга ёпишади.

—Ҳе, шунақами?! —полковникнинг оғзи бир томонга қийшайиб кетди.

—Афсуски, шунақа. Бу ўйинларингиз билан бутун Россияни ютқазиб қўйишингиз ҳеч гап эмас. Худога шукрки, Россия ўйинларга тикиладиган мамлакат эмас.

Иволгин сигарет ёқди, хузур қилиб шифтга пуфлаб, қаҳ-қаҳ уриб кулди.

“Қил устудаёи тақдир-II”

–“Қора қарта” ҳақида эшитганлар йиғлаган, –деди Лобар.
–Мен йиғлайманми? Мен-а?! Икки кундан сўнг Дубайга учамиз. Уларни йиғлатасиз, уларни!

* * *

Полковник Иволгин учун Дубайдаги энг ҳашаматли меҳмонхоналардан бирининг бешинчи қаватининг чап қаноти махсус ажратилган эди. Бу ер одатдагидек йўлак ва икки томондаги эшиклардан иборат эмас эди. Дастлабки йўлакдан сўнг асосий эшикдан кирилар, кийимхона, телевизорли хона, кенг хона, биринчи пешайвон, ҳовузли катта айвон, ётоқхоналар, ҳаммом –жами ўн икки хонали бўлим эди. Лобар Бирлашган Араб Амирликларнинг асосий аэропортига оёқ босгандаёқ апрель жазирамаси кўнглида кўп нохуш туйғуларни жунбушга келтирди. Араблар ҳам бошқа халқлар каби ватан дарвозасига – аэропорт биносига баҳоли қудрат зеб берган эдилар.

Лобар “барча аэропортлар мени қиморхоналарга элтади”, деб кўп ўйларди. Негадир меҳмонхонада ҳам ҳозир шуни хаёлидан ўтказиб ўтирганди, аҳмоқона кийинган полковник (зебра тусли калта иштон, расмли футболка, маймун тасвири туширилган кепкада) кириб келди.

–Кўриб қўйинг, –деди у фотосурат узатиб, – миллионларимни манави нусха ютиб олган. Шу одамни ҳам ютишингизга ишонаман. Келишган йигит-а?

Лобар суратга боқди-ю тахтадай қотиб қолди. Полковник Иволгинни чув туширган қиморбоз саудиялик Муҳаммад Ваҳбо эди. Тошқалъадаги қимор ўйинларига ўзгача ишонч ва такаббурлик ила ташриф буюрган, аммо Лобар ва Анна Сергеевнага рўпара келгач, “аёллар билан ҳеч қачон қарта ўйнамайман” деган араб қиморбози! Америкадаги казинолардан бирида қандайдир аёлга катта миқдорда пул ютқазганидан сўнг аёл зотидан чўчиб қолган эркак! Лобарнинг “қора қарта соҳибаси” эканлигини жуда яхши биладиган қартабоз!.. Ва ниҳоят, Амирликдаги махфий

қиморхоналар эгаси, мезбон!

—Нега оғзингиз очилиб қолди? — дарҳол сўради Иволгин.
—Балки аввал қаердадир учратгандирсиз?

Лобар бош силкиб, тасдиқлади ва суратни қайтариб бераркан:

—Бу одам Муҳаммад Ваҳбо, — деди ҳадиксираган товушда.

—Муҳаммад Ваҳбо... Тўғри. Бироқ Европада уни Мамавата деб аташади. Энг ашаддий қиморбоз!.. Агар уни синдирсак, биз Европани ҳам забт этган бўламиз.

Лобар полковникнинг тук босган баданидан ижирғанди, дераза сари юриб, Дубай манзарасини томоша қилган бўлди-да, деди:

—Мени бу ерга олиб келишдан олдин чуқурроқ ўйлаб кўриш лозим эди.

Полковник гоҳ суратга, гоҳ майкаю калта иштонга қарар экан, елкасини қисиб қўйди.

—Нимани чуқурроқ ўйлашим керак, Лобар?

—Муҳаммад Ваҳбонинг одатларини.

—Э, жин чалсин унинг одатларини! Худо-ё тавба! Нима экан дебман.

—Кўрқишга арзийди.

Иволгин тез юриб, Лобарнинг рўпарасида пайдо бўлди. Ичимлик анқиётган бу эркак кўзларини аланг-жаланг ўйнатди.

—Нега кўрқишга арзишини ҳозироқ тушунтиринг.

—Сизлар Мамавата деб атайдиган бу араб жуда мутаассиб шахс. Аёллар билан қарта ўйнамайди, юзма-юз ўтирмайди. Энди тушунгандирсиз?

—Ким? Мамавата аёлларга қарамас эканми? Ахир, унинг тўртта хотини бор. Мен полковник бўла туриб битта хотинни зўрға бошқардим. Еди у!.. Эговлади умримни...

—Аёллар билан қарта ўйнамайди, деяпман.

—Шуни айтаман-да. Хотинлар сонини кўпайтирган, ишратхоналардан оёғи узилмайдиган уста қартабоз сиздек соҳибжамол билан ўинамасинми?! Бе, қўйсангиз-чи

“Қил устидаси тақдир-II”

ваҳимани! Ҳайла, ҳайла, ҳайла ҳам иложи йўқ.

—Нега иложи йўқ? Ҳайлаганига гувоҳ бўлганман.

—Қаерда?

—Туркияда, — деди Лобар. —Тошқалъада.

—Биласизми, Мамавата одам қиёфасидаги тулки. У Европада ҳам, Америкада ҳам ҳайлаган. Туркияда, мен сизга айтсам, нимадир ёқмаган, шу боис мусулмончилиқни баҳона қилган. Эҳтимол, доврўгингизни эшитиб, қўрққандир. Қолаверса, Балерина ҳам ҳайла ерда бўлган.

—У билан қачон, қаерда, кимлар иштирокида ҳайлашни келишиб олмаганмисиз?

—Қарқалай ҳамроҳларим рўйхатини бермаганман.

—Мени кўрса феъли айнишидан огоҳлантирдим, кейин ўпкангиз ўзингизга сийлов.

Иволгин қисқагина кулди. Сўнг Лобарнинг елкасидан тутиб, ўзига қаратди.

—Сиздан ўпкаламайман, хоним, — деди тишланиб. —Агар ҳайлашни истамаса, ўзингизни тортиқ қиласиз! Тушунарлими?

—Ҳеч қачон...

—Мен тушунарлими деб сўраяпман! Қаерда, кимнинг қўлида, қандай аҳволда турганингизни унутманг. Менсиз ўлимга маҳкумсиз!

—Фоҳиша эмасман!

—Қулоқ солинг. Агар Мамавата ҳайлаб, ҳар бир ҳайла учун (билиб қўйинг, у иблисдан дарс олган қиморбоз, камида икки кунда ютишингиз мумкин) ўзингизни бағишлайсиз. Қўлингиздан келса, бир ўтиришда ютинг. Бир марта униқанда меҳмон бўласиз, холос. Нима, бу шунчалик қўрқинчлими?

—Кимга нима қўрқинчли эканлигини вақт кўрсатади, — деди Лобар. — Мени кўчада қолган аёл деб ҳайлабсангиз, катта хато қиласиз. Бошқа исм-фамилия билан қамоқдан олиб чиқдим, ўғли ҳам менинг панжамда деб кўкрак кермоқчи бўлсангиз, шошилманг. Мен бу ҳақда шу кунлари кўп ҳайладим. Ва чоҳда яшаётганимни англаб етдим.

— Булар чоҳга ўхшайдими? — меҳмонхона мебеллари Иволгиннинг кўзида акс этди.

— Қисматимни айтаяпман.

— Мен ҳам ҳақиқий маънони назарда тутаётганим йўқ. Ҳаётингиз ажойиб ва соз ўтмоқда. Эсимдан чиққанини қаранг, ҳисоб рақамингизга олдиндан пул кўчирмоқчи эдим-ку. Мундоқ эслатмайсиз ҳам.

— Ўз бошингизга ўзингиз етасиз. Федерал хавфсизлик хизмати барибир...

— Бўлди, бўлди! Миямни ачитманг. Индамасам, мени ҳам чоҳдаги банди демоқчимисиз. Айбларни енгиллаштириш, баъзида жиноятларни соқит қилиш, бир-икки йил қамалган бўлиб, озодликка чиқиш — сизнинг қисматингиз бўлиши мумкин, агар сохта ном остида яшашни хоҳламасангиз! Ҳайронман, ҳаёт йўлларингизда мени учратганингиздан ҳалиям норозисиз. Аввалги Лобарга айлантирадиган ҳам менман, бутунлай бошқа инсон қиёфасида янги ҳаёт берадиган ҳам менман.

Лобар алам билан тишини-тишига босди. Кўзларида ғазаб ўти чақнарди.

— Қарта ўйнасам ҳам, фаҳш йўлига кирмайман.

— Айтинг, унда нима қилай?

— Муҳаммад Ваҳбо мени танимаслиги учун қиёфамни ўзгартиринг, — деди Лобар.

Иволгин кулди. Кўлларини калта иштони чўнтақларига солиб, у ёқ-бу ёққа юриб, гапирди:

— Сиз қиёфани ўзгартириш деганда чин маънони назарда тутаяпсизми? Майли. Истасангиз уриниб кўрамиз. Бирок кимга айланишингизни биласизми?

— Албатта, биламан.

— Ўҳ, нақадар зукколик! Қани, эшитайлик.

— Йигитга.

* * *

Баҳор Лобар Осимовага бир-биридан қалтис ва таҳликали

“Қил устидаси тақдир-II”

дамлар ҳада этиб, олисларга қочиб кетган эди. “Баҳор каби фасл бормикан ватанни эслатовчи, – хаёлидан ўтказди Лобар. – Ям-яшил буғдойзорлар орасида қизғалдоқлар ял-ял ёнади, дала этагидаги боғ оппоқ.

Баҳор ҳидидан бошинг айланиб, дунёга сифмай кетасан. Чарақлаган куюш... Арилар фингиллайди... Шаҳарда ҳам баҳор ўзгача бўлади. Самарқандликларнинг кўпчилиги йўл четларига гилос экишади. Баҳорда маҳалла кўчаларини кезиш қандай яхши!.. Аммо бизнинг кўчада, светофорга етмасдан бир дўнглик бор... Харобазор!... Парвизжоним унда ўсувчи шувоқларни истаган эди... Мозор ҳиди... Мозор...”

Лобар полковникка эргашиб меҳмонхонадан чиқар экан, кўз ўнгида Парвизнинг жон аччиғида типирчилаши намён бўлди. Бола заҳар таъсирида минг бир азобда тўлганмоқда. Лобар уни кучиб, даҳшатдан тош қотган... Ва Парвиз онанинг кўйлагини жажжи қўллари биланғижимлади, шундай маҳкам қисдики, беҳуш болакайни онадан ажратиб олиш осон кечмади...

Мана, Лобар меҳмонхонадан чиқиб бормоқда. Олдида полковник Иволгин деган аллақандай кимса ва икки йигити. Ҳаммалари ишонишади: Лобар ўғли учун қимор ўйнайди, ўғли учун араб қартабозларини ютади.

Шунда аёлнинг қалбида кутилмаган исён кўзғалиб, титраб, ҳатто, гандираклаб кетди. Олдиндагилар хурсанд. Улар қиморхонага бўрини итдай эргаштириб бораётган ит уриштирувчиларга ўхшайди. Итларни ғажиб ташлайдиган қудратли бўри бор уларда... Бўри!.. Бўри... Нақадар совуқ сўз! Ҳеч замонда бўри ҳам шафқат қилганми?!

Лобарнинг лабида илк марта ёвуз кулимсираш пайдо бўлди, илк марта барча ҳисларини ёвузлик туйғулари босиб кетди. Яна боласини ўйлади: “Парвизни қабрдан қазиб олиб, ҳушига келтиришлари мумкинми? Ахир, врачлар унинг заҳарланганини аниқлаб, ўлим муқаррарлигини айтишган эди-ку! Қолаверса, болажонимни мендан ажратиб олишаётганида, фақат ўлган одамгина мана шундай қаттиқ

қисимлаб, қотиб қолишини гапирган эдилар... Нега унинг тириклигига ишониб юрибман? Афсуски, болам ўлган. Ҳаёт эканлигига ишонтириб, турли томошаларни ўйлаб топишди. Чечен кампирдан тортиб Шомилгача, турк мафиясидан тортиб россиялик жиноятчиларгача —барчаси менга қабих ёлғон ишлатдилар. Мен — аҳмоқ, уни бу дунёдан ахтариб юрибман... Бу дунёдан болажонимнинг қотилларини топишим керак! Гўрида ҳам тинч қўймай, қазиб олган ва мурдани аллақасерга ташлаб юборган нокасларни топишим керак..."

Ташқари эшикка яқинлашдилар. Лобар беихтиёр сумкачасини пайпаслади. Назарида, тўппончаси ҳамон ёнида эди. Агар ростдан-да қўлига қурол тушиб қолганидами, эҳтимол, манави учовини шу ердаёқ отиб ташлаган бўларди. Қанчалар мантиқсизликдир, аммо у ҳозир ўзини тутиб олиши даргумон; аввал ҳам тентаклиги тутиб нималар қилмаган.

Машина эшик тагида кутарди. Лобарнинг димоғига бегона ўлка ҳиди урилиб, яна баҳорни эслади, юртининг баҳорини...

Полковник Иволгин дарҳол сизди: "қора қарта соҳибаси"нинг авзойи чатоқ.

—Нима бўлди? — сўради полковник ғижинганини сездириб.

Унинг олайган кўзлари Лобарнинг алам ўтларига мой сепди.

—Ҳеч нима, — деди жувон. —Сизнингча, бирон нима бўлиши керакмиди?

—Алдаяпсиз.

Лобар унга ошқора нафрат билан боқди. Сўнг:

—Сайрга чиқаяпмизми? — деди. —Қани тўппонча?

—Тавба, қурол билан нима ишингиз бор?! —Иволгин ҳайронлигини яширмади. —Сизнинг қуролингиз қарта. Фақат қарта ҳақида ўйланг. Бу ёғини эса бизга қўйиб беринг.

Машина супермаркет ёнидаги автомобиллар сақлаш майдончасида тўхтади. Иволгин Лобарга мос келадиган эркаклар кийимини харид қилиш лозимлигини айтди.

—Мамавата Саудиядан қайтгунича, йигитлардек юриш-

“Қил устудаёи тақдир-II”

туришни ўрганиб оласиз, — деди у. — Курол ишлатган одам йигитликни ҳам қотириб қўйса керак... Чекасизми?

—Йўқ.

—Ичасизми?

—Йўқ, — деди Лобар. — Нима бало, “идеал” ҳақида ўйлаб қолдингизми дейман?

Полковник сал наридан ўтиб кетган аёлларга кўз ташлаб:

—Худо ҳаққи, булар ўрта осиеликлар, — деб лабини ялади.

—Арабча либослари ярашмабди. Қўрқаманки, сизга ҳам эркакча кийимлар мос тушмайди. Қоматингизни қаранг! Айниқса, кўзларингизни ҳеч қачон эркакча қилиб бўлмайди.

—Мен...

—Шошманг, сизга мўйлов ёпиштирамиз, чандиқ қўямиз, кўзойнак тақамиз. Қарабсизки, Пётр алкаш бўласиз-қоласиз. У тинимсиз ичиб-чеккан.

—Иван Антонович...

—Шошмасангиз-чи! Пётр алкаш ҳам тарихда гирт киморбоз ўтган. Негадир доим ғалати мўйлов қўйиб юрган. Кўзойнагидан шундай қараганки, рақиблари “Пётр қарта нақшлари ичидаги махфий иероглифларни ўқияпти” деб ҳадиксирашган. Ишонасизми, уни ютиш учун қартабозлар доим қарталарини бекитиб ўйнашга мажбур бўлишган.

—Дабл-ю Би-О, — деди Лобар.

—Нима?

—Инглизча сўз. Тагин бокс ҳақида гапираяпти, деб ўйламанг. Жаҳон қарта ўйинларида шунақа ҳолат бор: қартани орқа томондан таниб олиш.

—Пётр алкаш ҳақиқий талант бўлган. Унинг ҳаётини сўзлаб берсам, оғзингиз очилиб қолади. Ўша вақтлари мен оддий милиция ходими эдим. Пётрни тутиш учун ойлаб сарсон бўлганмиз. Кейинчалик уни қамаш учун эмас, қарта сирларини ўрганиш мақсадида ахтара бошладим.

—Иван Антонович, мени ҳозир устозингиз қизиқтирмаяпти. Ҳеч қандай йигит қиёфасига кирмоқчи ҳам эмасман. Фикримдан қайтдим.

— Мен билан кўчада жанжаллашманг, — деди полковник қаҳр билан. — Хоҳлайсизми, Россияга қайтиб кетамиз?.. Индамайсиз-а?.. Чунки сиз бошқа йўлдан юролмайсиз. Энг маъкул йўл — йигит қиёфасига кириб Мамавата билан қарта ўйнаш. Тўғри, мен Пётр алкаш бўласиз демоқчи эмасман. Унинг ўлиб кетганига йигирма беш йил бўлди. Шунчаки, мўйловли барно йигит қиёфасига кирасиз, холос.

* * *

Лобар эркакча қиёфасини кўзгу орқали кузатар экан, масхарабоздек ҳис этди ўзини. Аммо меҳмонхонага чақирилган хўппасемиз киши уни галати қиёфага киритди. Лобарнинг ўрнидан шунақа одам пайдо бўлди: қалин мўйловли, катта кўзойнак таққан, малласоч, шляпали, сал букчайиб юрадиган, чўлоқ; ёзги плашнинг ёқаси кўтарилган, қўлларида бармоқ учлари чиқиб турган ёзги қўлқоп, ўнг қўлида ҳасса.

— Бу кийимдаги инсонга кўзи тушган амирликларнинг ичаги қотиб кулишлари мумкин, — деди хўппасемиз. — Бироқ сиз шундай феъл-атвор касб этишингиз керакки, улар сизни руҳан соғлом деб ўйламасин. Натижада, улар кулмайдилар ҳам, шубҳаланмайдилар ҳам.

Икки кун шаҳар айландилар. Учинчи қуни эрталаб полковник деди:

— Мамавата ҳам икки кундан буён Дубайда экан. Хайронман, Саудия Арабистонидан қайтган қуни у билан учрашишга ва қимор ўйналадиган жойни белгилаб олишга келишгандик. Негадир ўзини бошқача тутаяпти.

Лобар Муҳаммад Ваҳбонинг анойилардан эмаслигини яхши тушуниб, ўйга толди. Аслида бу араб уни чўчитмаётган эди (ички бир туйғу Лобарни Муҳаммад Ваҳбо устидан галаба қозонишга ишонтириб қўйган). Ҳозир "қора қарта соҳибаси" ўғлининг мурдаси ёвуз кучлар қўлида эрмак бўлганинигина ўйламоқда. Мамаватани ютганидан не наф? Пул қанчалар ифлос қоғоз эканлигига Лобар минг марта амин бўлган.

“Қил устидаси тақдир-II”

Башарти, энди жувонга пулнинг кераги йўқ. Ўғлингни топиб бераман, деган навбатдаги қаллобга нега осонгина чув тушиб ўтирганига ҳайрон. “Шунча вақт бир хил ёлғонга алдандим, энди ўғлимни менга кўрсат, кейин истаган қартабозингни ютиб бераман”, деса бўлмасмиди? Парвизнинг суратлари фотоколлаждир? “Боққа кирсам, майлими...” шеърини энагаси мудҳиш воқеалардан илгари ёзиб олгандир? Ахир, беш яшар бола учун бу шеър ниҳоятда енгиллик қилади... “Қамоқда умрим ўтади, деб эзилган чоғимда бирдан бу ишлар чиқиб, босар-тусаримни билмай қолдим”, деб ўйлади Лобар ва оғир уф торғди.

–Биз барибир ютамиз, – полковник илжайди. –Юринг, унинг қиморхонасини бир томоша қилайлик. Ўзининг таклифи бу.

–Гаплашдингизми?

–Кўнғироқ қилди.

–Орқамиздан одам қўйган. Менинг ўрнимда телба эркак пайдо бўлганини билгач, ўйиндан аввал чақириб, нима гаплигини билмоқчи. У жуда эҳтиёткор.

Иволгин қўл силтаб, деди:

–Балки кузатиб юргандир. Лекин мен оғзимни очиб ўтирибманми?! Икки кундан бери циркда эканлигини аниқладим.

–Циркда? –Лобар ишонқирамай сўради.

–Ҳа, циркда. Дубайга Дэвид Гурген деган фокусчи–иллюзионист келган. Томошалари ҳозирда бутун Европани лол қолдирмоқда. Мана, унинг Осие бўйлаб юриши бошланди. Айтишларича, Копперфильддан-да кучли эмиш. Мамавата ҳеч қачон кўзбойлағичларнинг мухлиси бўлмаган, нега танда қўйиб қолдийкан-а?

–Бу ерда бир сир бор, –деди Лобар.

–Кетдик, яхшиси, унинг саройини кўрамиз. Аввалги ўйинлар Абу-Дабида бўлганди. Айб фақат испан қарталарида эмас, испанча мебелларда ҳам эди.

Полковникнинг вағир-вуғури остида улар Муҳаммад

Ваҳбо салтанатига йўл олишди. Қиморхона денгиздан икки чақирим наридаги ресторан орқасида эди. Туташ бинолар ҳақида ҳар ким ўзича хаёл қилади, аммо кўпчилик ресторан ортида йирик қимор ўйинлари бўлишини тасаввур этмас керак.

Россияликларни араб қиморбозининг узун бўйли икки вакили кутиб олиб, хўжайин қароргоҳи сари бошлади. Оёғига юпқа тахтача боғлангани боис Лобар оқсоқликни маромига келтирди. Бироқ Муҳаммад Ваҳбо ўрнидан турган заҳоти шундай деди:

— Мен, араб, турк, рус, инглиз тилларини биламан. Бу ёлғон эмас! Менга нисбатан ёлғон ишлатганлар эса, агар у меҳмон бўлсаям, фақат битта жазога — ўлим жазосига лойиқдир.

— Агар у россиялик бўлса ҳамми? — сўради полковник Иволгин.

— Агар у ўзбекистонлик бўлса ҳам, — деди Муҳаммад Ваҳбо.

Иккови бир-бирига мийиғида кулимсираш билан шундай синовчан тикилиб қолишдики, Лобар илк лаҳзалардаёқ имтиҳондан ўтолмаганини тушунди. Эркаклар қирпичок бўладиган даражада эмас эдилар, кулимсираган ҳолда кўришдилар. Навбат Лобарга келгач, Муҳаммад Ваҳбо қўл узатмади.

— Бу ерда кўраман деб ўйламагандим, — деди кулочини ёзиб. — Балерина ҳақида кўп эшитганман, аммо сизни Туркияда илк бор танидим. Аёллар орасидан чиққан қартабоз-жодугарлар бизнинг асримизга ярашар экан. Қасам ичаманки, сиз Осиёда ягонасиз.

Лобар полковникка қаради. Улар Муҳаммад Ваҳбони эркакча қиёфага ишонтира олсалар, овозидан йигит эмаслигини билиб қўймаслиги учун соқовликни баҳона қилмоқчи эдилар. Найранг ўтмади, соқовликка ҳожат қолмади. Полковник "илож қанча" дегандек кифт учирди.

— Нега ягона бўлар эканман? — деди Лобар араб қиморбозига. — Сизнинг Арабистонингизда ёки Корея,

“Қил устудағи тақдир-II”

Япония томонларда қартани яхши биладиган аёллар йўқ деб ўйлайсизми?! Бор, фақат улар бунақа катта қимор ўйинларига аралашиб қолишмаган, холос.

–Йўғ-е, бу бошқа масала-ку, – илжайди Муҳаммад Ваҳбо ва Лобарга яқинлашиб, сохта мўйловини секин кўчириб олди. Аёл қизармади ҳам, саросимага тушмади ҳам; кўзойнагини ўзи ечиб қўйди.

Полковник Иволгин чапак чалиб, араб қиморбозига хушомад қилди:

–Браво, жаноб Мамавата! Зийраклигингизни бир синаб кўрмоқчи эдим. Ҳеч ўзгармайсиз-а?!

Шундан сўнг мезбон уларни ўтиришга таклиф этди. Албатта, суҳбат қиёфа масаласидан бошланди.

–Бу аҳмоқчилик кимдан чиқди? –Муҳаммад Ваҳбо иккала рақибига ҳам қарамай, бармоғидаги узукни ўйнаб сўради.

Полковник бир қимирлаб олгач:

–Менга қаранг, Мамавата, – деди, – бўладиган ишдан гаплашайлик. Ўзингизга ортиқча бино қўймасдан эркакча гапни айтинг, Лобар билан ўйнайсизми?

–Аввал саволимнинг жавобини топайлик, қўмондон.

–Лобар билан ўйнаш сизни даҳшатга солишини эшитиб, бошқа таклиф билан келмоқчи эдим, аммо хонимимиз маъқулламади. Кейин биз қиёфа ўзгартиришни хоҳладик.

–Бу суиқасд билан баравар эканини мендан яхши биласиз, полковник. Лобарга келсак, – шундай дея қиморбоз аёлга беписанд қараб қўйди, – у аёл зотидан чиққан қартабоз, ҳеч қачон бунақаларга илтифот қилмайман.

–Қўйсангиз-чи, Мамавата.

–Аёл ҳам қиморбозлик қиладими?! –тутақиб кетди араб.

Полковник ҳам асабийлашгани боис қўлларини чалиштириб, қизариб-бўзариб, деди:

–Хўп, сиз ҳақсиз! Билдик, жуда “принцип” одами экансиз! Агар ҳамма нарсага сиз каби ёндашадиган бўлсак, бизнинг қимор ўйнашимиз ҳам фирт жиноятдир. Аёл ҳам қимор ўйнайдими деб ҳайрон бўлаяпсиз, нима, эркак қимор

ўйнаса, мумкинми? Ҳеч қачон ҳеч кимга қиморбозликка ижозат этилмаган. Биз, ўзимиз, шу йўлни танладик. Аёлнинг қиморга қўл уриши ҳам худди эркакники каби бир жинойт.

— Астаффурулло, — деб Муҳаммад Ваҳбо йигитларига қиё боққан эди, улар полковник рус тилида жудаям антиқа гап айтганига амин бўлишиб, ўзларича унсиз кулдилар. — Ва яна бир марта астаффурулло, — мазах оҳангида деди араб. — Аёл билан эркак тенг, дейди сизга ўхшаган европаликлар. Лекин тенглаштириб бўлмайди, полковник, фалсафангиз қаттиқ янглишга асосланган. Битта мисол, менинг хотинларим тўртта, аммо қайси аёлнинг тўртта эри бор?!

Полковник Лобарга имо қилиб:

— Бунинг, — деди.

Лобар ҳам, Муҳаммад Ваҳбо ҳам сесканиб олишди.

— Т-туш... унмадим... — Лобар Иволгинга бир алфозда мурожаат этди.

— Биринчи эри ўлган, тўғри, — деди полковник. — Иккинчи, учинчи, тўртинчи, бешинчилари эса ҳаёт. Магомет, Абдулла, Зиннур, Кувон...

— Бас! — ўрнидан турди Лобар.

— Бир аёлнинг бир неча марта эрга чиқишини айтаётганим йўқ, жаноб Мамавата, — полковник Иволгин гапини бўлиб қўйишларидан чўчиб, шошиб ва бақриб сўзлади. — Аини вақтда тўртта эр бир-бири билан бемалол мулоқотда бўлишган.

Лобар уф тортди. Муҳаммад Ваҳбо нималарнидир мушоҳада қилиб кўрди. Лобар эса тишларини ғижирлатиб, ниҳоятда аразлаган ҳолда терс қараб турарди. Ҳозир у хўрлик ва ҳақоратлар сабр косасидан аллақачон тошиб чиққанини ўйларди. Шу гапларсиз ҳам ўғлини топиб бераман деб сурбетлик қилганлари учун барча қиморбозлардан нафратланиб улгурган эди. Лобарнинг қасос ўтида ёна бошлаганини аини дамда биронтаси сезмади. Муҳаммад Ваҳбо соҳибжамол қартабоз жувоннинг аҳволи-руҳиясини эркак қиёфасининг фош бўлиши-ю, аччиқ гаплар эшитишга

мажбур бўлганига йўйди, шекилли, кўзлари порлаб:

—Аввал ўйлаб, кейин ногора қоқиш керак, — деди. —Эркак кийимини кийиш осон, ечиш эса... қийин. Мана, қанча аёллар эркакча русумда кийинмоқдалар. Аёл билан ўйнамайман деган аҳдим аҳд. Бироқ ноумид чиқиб кетмайсиз, Лобар. Худди полковник каби мен ҳам ўйинга одамимни тушираман.

Иволгин қиморхона соҳибига қаради.

—Ўйин бўлади! —тантанавор эълон қилди араб. — Миллионлар тикилади!.. Бироқ йирик қимор корчалонларига хизмат қилиб, доимо ошиғи олчи бўлиб келаётган Лобар Дубайда, худди шу саройимда ўз фаолиятини яқунлайди. Бу башорат эмас, фолбинликдан Оллоҳ асрасин! Бу —кафолат! Юз фоизлик кафолат!

—Энди ўзингизга келдингиз, — деди полковник рақибига қўл чўзиб. —Демак, шартлашдик! Иккимиз томондан ҳам фақат ашаддийлар ўйнайди.

—Келишдик, — деди Муҳаммад Ваҳбо Лобарга еб қўйгудек қараб қўяркан.

* * *

Ўйин кечки овқатдан сўнг бошланди. Лобар кийимларини алмаштириб олган, англи узун кўйлак ва мусулмон аёллари ўрайдиган оқ ҳарир рўмолда алланечук салобат билан Иволгиннинг ёнида ўтирарди. Яшил духоба тўшалган стол усти топ-тоза.

Қиморбознинг етиб келгани ҳақида хабар беришгач, Муҳаммад Ваҳбо қарта олиб келишларини буюрди. Сўнгра Лобарга серчил нигоҳ қадаб:

—“Қора қарта рақси”нинг моҳияти нимада? деб сўради.

—Минглаб ипларнинг битта учини топишда, — жавоб берди Лобар.

—Эронча ўйинлар билан ўхшашми?

—Илтимос, сўроққа тугилмасин, — деди полковник. —Бу сафар ҳам озмунча пул тикаётганим йўқ.

Араб қиморбози эътироз билдирди:

—Асло сўроқ қилаётганим йўқ, хотирингиз жам бўлсин. Лобар биладиган усулларни оғзаки ўрганишнинг иложи бўлганида, қачонлардир ўзингиз ҳам тенгсиз қартабозга айланардингиз.

—Сизга ишониб бўладими?! —кесатди Иволгин терлаган бошини силаб.

Бироқ Муҳаммад Ваҳбо барибир чидаб ўтиролмади.

—Аёллардан устозим бўлишни ҳеч қачон истамайман! Фақат билмоқчиман: кавказча ўйин билан эронча ўйиннинг умумий фарқлари нималарда. Агар қиморбозим эронча қарта вакили деган хаёлда бўлсангиз, адашибсиз. Мен бугун Ҳабаш лақабли қартабозни чақирганман. Унга эронча-ю кавказча ўйинлар бир пул. Қанақа ўйин кўрсатишни ҳозир биласиз.

Эшикдан ўттиз-ўттиз беш ёшлардаги узун бўйли, қотма эркак кириб келди. Ҳавони дарров дори ҳиди тутди. Лобарни ҳайрон қолдириб, у ҳеч ким билан саломлашмади. Косасига ботиб кетган биткўзларининг бири юмуқ эди.

Муҳаммад Ваҳбонинг ёнига ўтиргач, соғ кўзи Лобарга тикилди. Бирон марта пирпирамади.

—Бошладик, — деди Муҳаммад Ваҳбо очилган қартани ўртага суриб, — Ким "қирол-қарга"ни топса, ўша биринчи бўлиб сузади.

Лобар бирини олди: "етти-таппон" чиқди. Ҳабаш эса индамай ўтираверди.

—Олсанг-чи, Ҳабаш, — тurtди Муҳаммад Ваҳбо.

Бунга жавобан бир кўз қиморбоз араб тилида алланима деди.

—Аёл яна олсин деяпти, — Муҳаммад Ваҳбо Ҳабашнинг истагини айтди.

Лобар ва Иволгин беихтиёр кўз уриштириб олдилар. Афсуски, Лобарнинг иккинчи қартаси ҳам "қирол-қарга" эмас эди. Шунда Ҳабаш нималардир деганди, Муҳаммад Ваҳбо зудлик билан таржима қилди:

—Ўзларининг қартасини чиқарсин деяпти... Қалай, мен

“Қил устидаеи тақдир-II”

топган қартабозга гап йўқ эканми?

Полковник йигитига ишора берган эди, очилмаган рус қартасини узатди. Қарталар ёйиб кўйилди, Ҳабашнинг юзида қилт этган ўзгариш сезилмади. Муҳаммад Ваҳбо унинг кўзидаги маънони тушуниб, Лобарга деди:

– Қарта олишингиз мумкин.

Лобар сезилар-сезилмас ҳаяжонланди. Одам қиёфасидаги бу махлуқ ким бўлди экан? “Қора қарта рақси” бўйича устозини ютган, қанчадан-қанча устаси фарангларни доғда қолдирган “оқ юзли қора хоним” наҳотки шу мурдасифатнинг қурбонига айланса?

Лобар учинчи марта қарта олди. Эвоҳ, буниси ҳам бошқа эди. Шундан сўнг Ҳабаш стол узра пича энгашиб, четдаги қарталардан бирини кўрсатди. Муҳаммад Ваҳбо дарҳол қартани очди: “қирол қарға!” У хохолаб кулди. Бунчалар завқланиши Лобарнинг нафсониятига тегди. Бир зум сукут сақлаб, сўнг:

– Жаноб Мамавата, – деди, – биз полковник билан қартани сиртдан таний олиш қобилияти ҳақида яқиндагина гаплашгандик. “Даблю-Би-О” деб эшитганмисиз?

– Йўқ, эшитишнйям истамайман, – мезбон кулги ичида қўл силтаркан, Ҳабашнинг қарта чийлашидан кўз узмади.

Қайта-қайта аралаштирилган қарта Лобарга узатилди. У оқиш локка бўялган нозик бармоғи билан қарта тахини бузди. Ҳабаш худди шу бузилган жойини тагига қўйди-да, устки қисмдан абжирлик-ла қарта тарқатди.

– Биз назариячиларни ёқтирмаймиз, – деди Муҳаммад Ваҳбо ўзини босиб олиб.

Лобарнинг қарталарига кўз югуртираётган полковникнинг бир қоши кўтарилди.

– Қанақа назариячилар? – деб норози боқди.

– Ҳали айтди-ю... “Даблю-Би-О”.

– Нима бўпти? – қаддини ғоз тутди полковник. – Қартани сиртдан танишни, мен сизга айтсам, ана шундай термин билан аташади.

—Бу назария, — қайтарди араб.

—Ўх, хурматли Мамавата, — полковник лабига сигарета қистириб, ёндиргични ёқди, —бунинг нимаси назария?

Лобар қарталарни қандай йўл билан жангга киритишни ўйлаб бўлиб, енгил тортди. Бироқ бу енгиллик жуда ёқимсиз эди. Гўё қопағон итдан қочиб, бегона уйга кириб қолди-ю ичкарида бошқа бир ит ухлаётганини кўрди — жуда ёвуз ит.

—Ҳавойи билим, — мазах қилди Муҳаммад Ваҳбо,

Лобар ўйиндан чалғишга мажбур бўлганини ифодалаб, пешонасига тушган сочини асабий пуфлади.

—Жаноб Мамавата... — деди у.

—Исми-шарифим Муҳаммад Ваҳбо! —кутилмаганда арабнинг кўзлари олайди. —Дастлаб индамадим! Нима мазах бу? Ё Мамавата деб чақирингизга ижозат бердимми?

—Кечирасиз, хато қилдим, — Лобар бош эгди, аммо сония ўтмай ғазаб билан кўз тикди. —Бутун Европа Мамавата деганда гинг деёлмаган, энди эса аламини аёлдан олаётган ношуд эркакни кўраяпман.

—Бас қилинг! —столни муштлади полковник. — Бу ерга нима мақсадда келганингизни унутиб қўйманг, Лобар!

"Оқ юзли қора хоним" шунга амин бўлдики, бу унинг сўнгги иродаси. Энди у қиморбозларнинг гап-сўзлари-ю ёлғон-яшиқ ваъдаларига ошқора нафрат билан жавоб қайтаради. Ва кўпга бормайди...

—Ношуд эркак... — пичирлади Муҳаммад Ваҳбо ўз-ўзига, —ношуд эркак... Билмаган эканман... — Кейин овозини кўтарди (араб тилида): — Қани, Ҳабаш, эзиб ташла уни! Пулларини ютсанг, хонимча ўртага ўзини тикади. Яна ютсанг, ўзи ҳам сеники! Буйрадаги уйингга олиб кетасан!

У кейинги жумлаларни Ҳабаш тушунадиган тилда айтгани учун Лобар ҳақоратни англамади, лекин кўнгли сезди. Арабнинг илжайган, айёрлик ўйнаётган, нафратли ва беибо юзига қарамасликка уринди. "Ҳали ҳаммангни ўлдираман! —деди ичида. —Йўлларимни боғлаб бўлдинглар, барчасидан мосуво этдинглар. На оилам қолди, на уйим! Сенлар турли

“Қил устудағи тақдир-II”

мамлакатларда, турли мавқедаги кимсалар бўлсаларинг-да, устини балиқ тангачалари каби қарталар қоплаган улкан аждаҳосанлар! Қимор воситаларини мен каби билиб-билмай ўрганган кас борки, агар устомонлигидан хабар топсанглар, домингга тортасанлар. Тинч ҳаётдан, юртидан, оиласидан жудо этиш шунчаки бир ўйин буларга!.. Қимор ўйнаб, қимордан халос бўлишга интилаётган мен, гумроҳ эса секин-аста аждаҳо ошқозонига сингиб бораяпман... Аммо ҳозир тўсатдан қарталарни сочиб юбориб, қиморхонадан чиқиб кетолмайман... Бирон чорасини топишим шарт... Албатта, топишим шарт...”

Ўртага дастлабки пуллар тикилди. Бели қайрилмаган юзталиқ яп-янги доллар бойламлари қўриқчиларнинг-да кўзини ўйнатиб юборди.

–Бекордан-бекор ҳақорат эшитдим, – деди Лобар ёнидаги кўринмас дўстига гапираётгандек. – Майли, чидаймиз. Бундан ёмон кунларни ҳам кўрганмиз. Бир арабдан сўраган эканлар: “Иссиқ шўрвани нима деб атайсанлар?” Араб жавоб берибди: “Сахун”. Шунда яна сўрабдилар: “Совуқ шўрвани нима дейсанлар?” Араб ҳайрон бўлиб, елка қисибди ва: “Биз шўрвани совигани қўймаймиз, шунинг учун унга ном ҳам топмаганмиз”, деб жавоб берибди. Адашмасам, латифанамо бу ҳикоят Фахриддин Али Сафий қаламига мансуб. Фахриддин Али Сафий! Чиройли исм!.. Мактаб кутубхонасидан олиб ўқигандим, ўн йилдан ошибдики, эсимдан чиқмабди.

–Бу билан нима демоқчисиз? – қовоғини солди Муҳаммад Ваҳбо.

Лобар лом-лим демай қарта ўйнашда давом этди.

–Сиздан сўраяпман...

Полковникнинг тоқати тоқ бўлди.

–Тинч қўйсангиз-чи уни, Мамавата, – деб сигаретини кулдонга эзфилади. –Яхшиси, биз нариги столни ёки диванни эгаллаб, жимгина томоша қилайлик.

–Ўтираверинглар, менга ёқаяпсизлар, – деди Лобар кескин

оҳангда. — Куни битаётган одамларни кўрсам қувонаман, агар улар қип-қизил гумроҳ бўлсалар... Етти-чиллик! Туз! Мана сенга яна бир туз! Кафан бичавер...

Лобар ғазабдан қайнаб-сочишиб, гўё рақибига чанг солгудай ўйнай бошлади. Дастлабки икки соатда икки юз элик минг доллар қўлдан-қўлга ўтиб турди.

Кечки овқатдан сўнг Ҳабаш ўйинма-ўйин устунликка эриша бошлади. Муҳаммад Ваҳбонинг тез-тез кулавериши Иволгиннинг алам ўтига мой селиб, бир жойда ўтиролмай қолди.

— Менга қаранг!.. — ўшқирди у Лобарнинг устига бостириб бориб. Аммо ҳеч нарса қилолмай, қалт-қалт титраган кўйи сигарет чекди. Ахийри, бу ерда ўтиришга иродаси етмай, қўшни хонага чиқиб кетди. Ўзини қаерга уришни билмасди рус қиморбози.

* * *

Ярим тун. Ресторан ёнидаги йўлдан тез-тез машиналар ўтиб туради: шув... гув... Деярли барчаси қимматбаҳо хорижий автомобиллар.

Кўчалар чароғон. Биноларнинг кўпчилигида чироқлар ўчиқ. Полковник Иволгин зўрға топтириб келган арман коньягидан икки қадаҳ отиб, хузур қилиб сигарет чекди.

— Агар ютқазса, — деди у йигитига, — ишратхонага молдай сотиб юбораман.

— Нега? Берадиган жазойингиз шуми? — тўнғиллади йигит.

— Унинг учун бу ўлимдан баттар.

— Қанақасига?! Ахир, ўша куниёқ Мамаватанинг одамлари олиб кетишади, бошдан-оёқ тиллога буркашиб, клубидаги қиморбозларга муаллим қилиб қўйишади. Лобар — барибир кучли қартабоз.

— Сенинг маслаҳатингга зорман, тфу, — деди полковник тескари қараб. — Битта сен қолувдинг маслаҳат бермаган.

— Бориб кўрайми, вазият қанақа экан?

— Йўқ, ҳадеб ўтмас пичоқ билан сўйилаверишнинг нима

кераги бор! Бирйўла адои-тамом қилсин, лаънати... манжалақи...

Полковник бўралаб сўкинди. У ёқдан-бу ёққа юриб нималарнидир ўйлаб олгач, яна қайғурди:

—Истеъфога чиққунимча гадо бўламан, шекилли. Бутун умр тўплаган давлатиму шавкатим — барчаси кетади... Биласанми, агар шу тахлит якунланса, мен нима қиламан? Россияга қайтаман. Тўйиб ичаман. Кейин ҳаммасига қўл силтаб, оила қураман.

Иволгиннинг йигити ишонқирамай анграйиб қолди. Орадан кўп ўтмай иккинчи йигит чолиб чиқди.

—Тайёр, — деди у.

—Нима тайёр? Нима-а?! — полковник қичқириб юбораёзди.

—Ҳабаш.

—Э, тўнка, тушунтириброқ гапир!

—Пулларни жойлашимиз керак, Лобар ютди!

Улар ёш боладек олдинма-кетин чопишиб, қиморхона остонасини ҳатлаб ўтишди-ю бир зум таққа тўхтадилар. Муҳаммад Ваҳбо Ҳабашни стулидан ағдариб, кучи борича дўппосламоқда эди. Ҳар мушт туширганида, ёлланма қиморбознинг қарға оёқларидек озгин қўл-оёғи ғалати сапчиб тушарди. Ҳолдан тойган Лобар эса ҳамон ўз ўрнидан ўтирар, рақибни ўласи қилиб дўппосланаётганидан мутлақо бепарводек, оғир хаёлга чўмганди.

—А-ҳа!.. Полковник Иволгинни ютмоқчи бўлдиларми?!

—деди Иволгин ютуқларни сумкага жойлаётган учинчи йигити сари шошар экан. —Биз қанақа қуроладан фойдаланишни яхши биламиз. Ломга қарши усул йўқ! Лобар, бу —лом! Ломнинг иши синдириш!

Улар қувончдан ўзларини йўқотишиб, пулларни сумкага тика бошладилар. Лиқ тўлгач, полковник Муҳаммад Ваҳбога деди:

—Ўйлайманки, ўйин эртагаям бўлади.

Ҳабашни уравериб чарчаб қолган Муҳаммад Ваҳбо бир нафас танаффус қилиб:

—Албатта... эртага... — деб ғудранди.

Сўнг яна урушда давом этди.

Иволгин эшикка етганда, ортига қаради.

—Жаноб Мамавата, бояқишни ўлдириб қўйсангиз, қартани ким ўйнайди?

Араб кобра каби важоҳат билан бош кўтариб, жавоб қилди:

—Бу тирик мурда мени алдади! Аслида сизларга бошқача "совға" тайёрлаб қўйгандим.

—Кутамиз совғани! —деди Иволгин бетамизлик билан. — Иложи борича, кўчмас мулклардан бўлсин. Сизлар бунақа ютқазишга ном ҳам топмаган чиқарсизлар... Ҳа, майли, кўп гапирмай айтиб қўя қолай: буни "Гитлер капут!" дейдилар.

Машинага ўтирганларидан сўнг полковник анча жиддий тортиб, Лобарга миннатдорчилик билдирди. Ҳисоб рақамига албатта пул ўтказажагини ваъда берди. Россиядаги ҳамкасбларига сим қоқиб, Парвизнинг қидирилиши қай аҳволдалигини суриштиришини айтди.

—Бола топилади, — мамнуният ва ишонч билан сўзлади у, — шубҳасиз топилади. У игна эмас-ку, ҳафсалангни пир қилиб! Агар игнадай бўлгандаям топардик. Биз нимани тополмаслигимиз мумкин? Ҳозиргидек имкониятни! Чунки бу жудаям ноёб имконият! Истаганингча пул тикишлари мумкин, қўлингдан келгунча ютиб оласан. Фирром йўқ, жанжал йўқ.

Лобар боядан бери чоҳдан чиқиш йўлларини қидирарди. Қандай қилиб барчасидан осонгина қутулиб, Шомилнинг ҳаётда бор-йўқлигини аниқлаши, ўғлини топиши ва тинч гўшада бахтли ҳаёт кечириши мумкин?

Даставвал, булар имконсиздек туюлди. Бироқ эртасига бир воқеа содир бўлди.

* * *

Эрталаб полковник тунги ваъдаларини эсламади. У бутунлай байрам кайфиятида бўлиб, то Муҳаммад Ваҳбонинг саройига боргунларича ресторанда айш қилмоқ ниятида

эканлигини ошкор этди. Вақт тушга яқинлашиб қолганди. Асосан хорижий меҳмонлар кўзга ташланаётган кенг ва ҳашамдор зал бурчида Иволгинга жой ҳозирланган эди. Иволгин, Лобар, икки йигит — тўрталаси жойлашгач, хушсуврат официант ўз ишини бошлади. Унга йигирма беш-йигирма олти ёшлардаги официант қиз ёрдамлашиб турди. Лобар бир қарашдаёқ билди: бу қиз — ўзбек. Афтидан у ҳам Лобар ҳақида шундай хаёлга борди шекилли, маъноли қараб қўйди.

— Менга бирон нима демоқчимисиз? — сўради Лобар ўзбек тилида.

— Йўқ... — Официант қиз шошиб қолди.

— Қаерликсиз?

Мижозлар билан гаплашиш ман этилгани учун у ўз бошлиғига кўрқа-писа кўз қирини ташлаб:

— С-самарқандлик, — деб жавоб берди.

Ноз-неъматлардан тановул қилиб ўтириб, Лобар ўйлади: официант қиз билан танишиб, Зилолага сим қоқишини илтимос қиламан, Зилола Қувон билан боғланади...

— Нималар деб чулдирашдингиз, билсак бўладими? — Иволгин Лобарга зимдан боқди.

— Ҳамшаҳарим экан.

Полковник ишонгандек бош қимирлатиб қўйди, йигитлар хўмрайишди.

— Мамаватанинг бугунги совгаси нима бўлиши мумкин?

— “Нима” эмас, “ким”, — деди Лобар. — Кечаги сўзларига қараганда, менга қарши бошқа одамни ўйинга туширишни мўлжаллаган.

— Билаяпман... Шунга қизиқаяпман-да!

— Кучли қартабоз. Бошқа ким бўлиши мумкин?!

— Лобар, яхши ўйнадингиз. Бироқ шуни ёдингизда тутинг: ўтган йили бой берганларимнинг ўндан бирини қайтариб олдик, холос. Омадимиз чопиб, Мамаватани буткул ютишимиз керак. Кейин қиморни тарк этсак ҳам бўлади. Фақат... сиз ҳар қандай душманни эзгилаб ташланг.

Чамаси, бир соатлардан сўнг Лобар ҳожатхона баҳонасида даврадан узилиб, нигоҳлари-ла официант қизни ахтара бошлади. Кўл ювиб, қайтиб чиққанида, самарқандлик қизни кўрди, аммо Иволгин юборган йигит жилмайиб ёнига келди-да, столга манзират этди.

— Ҳамюртим билан танишмоқчиман, — деди Лобар.

— Уни хизматдан қўйманг, бошлиқларидан гап эшитади.

— Бошлиғига илтимос қиламан, бу қийин эмас.

— Хўп-хўп, лекин русча гаплашасиз.

Улар сунъий пальма дарахтлари-ю рангин чироқлар билан зеб берилган истироҳат бўлмасида учрашдилар.

— Исмингиз нима? — сўради Лобар.

— Дилором.

— Дубайда қанча вақтдан бери ишлайсиз?

— Етти йил.

— Етти йил? Ўҳ-ҳў, дубайлик бўлиб кетибсиз-ку. Бу ерга яқинда келдим, жуда зерикаяпман. Бўш вақтларингиз борми, дардлашардик?

— Мен биланми? — Дилором иккиланиб қолди. Бўёқ чапланган юзида ташвиш зоҳир бўлди. — — Опа, ўзингиз бу ёқларда нима қилиб юрибсиз?

— Тижорат билан шуғулланаман, — ёлғон гапирди Лобар.
— Москвалик ҳамкорларим билан келдим.

Дилоромнинг ишонмагани яққол сезилди. Нималарнидир чамалаб олди-да, деди:

— Кечасиям, кундузиям бандман. Аниқ кун тартибим йўқ. Очиғини айтсам, менинг ҳам сиз билан дардлашгим келаяпти.

— Бирон кунни белгиланг.

— Душанба куни тушгача, — деди официант қиз.

Лобар Иволгиннинг ҳузурига қайтганида, бегона киши ташриф буюрганини кўрди. Полковник уни абу-дабилик ошнам деб таништириб, Лобар томон энгашди:

— Мамаватанинг "совға"си нималигини билдик. У циркка бежиз қатнаб қолмаган экан.

Лобарнинг юраги нохуш хабар эшитишни билгандек

безовта урди.

—Аблаҳ Мамавата, — деди полковник, — сизга қарши Дэвид Капперфильддан ҳам кучли ўша фокусчини ўйинга туширмақчи. Яъниким, Дэвид Гургенни! Манави одамнинг айтишича, у гипнозчи ҳам эмиш. Фақат ҳаддан ташқари кучли фокусчи-қартабозгина “қора қарта рақси”га қарши тура олишини Мамаватага ким айтди экан-а?

Лобарнинг кўнгли хижил тортди. Зеро, полковник Иволгин ҳар нарсага ташвиш чекавермайди; у ташвишга қолдими, демак, бир нимани билади.

—Сиз ҳалигидақа одамлардан чўчимайсизми? — полковник Лобарга синчков назар солди.

—Унинг қанақа одамлигини билмайман.

Энг ёмони, у қартабоз-фокусчи. Гипноздан ҳам хабари бор.

—Бу сифатларини такрор-такрор айтдингиз, Иван Антонович. Аммо мен унинг қанақа одамлигини барибир билолганим йўқ, — деди Лобар.

Лобар полковникнинг гапларидан қониқиш ҳиссини туймади. “Қора қарта” афсунли ўйинларига қарши фокусчи-қартабозгина ўз маҳоратини кўрсата олиши унинг учун янгилик эди. Фокусчи нима қилади? Қарта яширади, одамни чалғитиб, фирром ўйнайди, холос. Албатта, шумлик сезиб қолинса, жанжал келиб чиқади. Бунини, аввало, Муҳаммад Ваҳбо аъло даражада тушунади. Фирромлик ҳидини сезса, Иволгин ҳам қараб ўтирмайди.

Аммо Дэвид Гургеннинг қиморхонага келиши рус қиморбозини жиддий ўйлантириб қўйди.

—Сиз Мамаватанинг нақадар тиниб-тинчимас тулкилигини ҳали билмайсиз, — деди полковник ҳовуридан бир оз тушиб. — У қандай қилиб бўлса ҳам бизни енгил йўлини топишга уринади. Биз шохида, у баргида юрган бўлиб чиқмасин.

Лобар ўйлади: “Мени қиморбозлар наҳотки ростдан жодугар деб ҳаёл қилсалар?! Ҳар хил бадбин қартабозларни

қарши қўйиш билан иш битмайди. Қувон сўзсиз ютган эди. У гарчи мени халос этиш умидида мафия одамларини ўлдирган бўлса-да, яхши йигит. Мен яхши одамларни ютолмайман. Қувон аввалдан бахтли эди, бахтлилигича қолди... Ҳозир хотини билан ўзида йўқ шоду хуррам... Балки энди мени эсламас..."

* * *

Улар келишилган вақтда Муҳаммад Ваҳбо кошонасига қадам ранжида қилдилар. Мезбоннинг кайфияти кечадан бери тун каби зим-зиё эди-ю Лобарни кўрган заҳоти чақмоқ чақиб, бир зум ёришди.

—Хожангиз, — деди у Лобарга, — яккама-якка ўйинлардан қочиб, бошқалар орқали ўйин кўрсатишга аҳд қилгани жуда тўғри иш бўлиб чиқди. Бошида маъқул кўрмагандим. Қимордан мақсад нима? Ҳузур қилиб қарта ўйнашу рақибингни ютиш! Биз бировларни ўйинга туширсак, етмиш икки томиримизгача етиб борадиган ҳузур-ҳаловатни ололамизми? Кучлироқ қиморбозни ёллаб, бошқаларнинг пулини шилиб олиш, бу — ҳақиқий қимор эмас. Бу — саноат! Қимор саноати! Қиморни саноатга айлантирган сизнинг хожангизга шон-шарафлар бўлсин! Чунки мен ҳам энди бировни ишлатиш орқали пул тўплаш тарафдориман... Қани, ҳаммамиз учун менинг "Лимузин"им хизмат қилади, марҳамат!

—"Лимузин" нега керак бўлиб қолди? Тушунмадим, — эътироз билдирди полковник.

Муҳаммад Ваҳбо яна бир бор манзират қилар экан:

—Бошқа жойда ўйнаймиз, — деди. —Шу кеч ё эрталаб полиция келиши мумкин. Ўйинга халақит беришини ҳисобга олиб, муҳораба учун ўзга жой танладим.

—Биринчи кундан ишнинг расвоси чиқаяпти, шекилли!
Араб эшитмаганга олди. "Лимузин" катта кўчага чиққач,
деди:

—Ҳабашнинг якка-ю ягона соғ кўзига қаттиқроқ уриб

юборибман. Эҳтимол, узугим теккандир.

– Нима қилибди унга? – сўради Лобар. – Кўзи кўрмай қолдимми?

– Кўрмаслик ҳам гапми?! Ичига кириб кетибди.

– Нима ичига кириб кетибди?

– Кўзи.

– Узукними? – тушунмади Лобар.

Муҳаммад Ваҳбонинг кулгиси қистади, аммо лабларини мажбуран қимтиб, ўзини тутди, сўнг “кола”дан ҳўплади.

– Кўз, – деди у, – оддий инсон кўзи. Косасида чуқурроқ жойлашган якка-ю ягона кўз. Шуни мўлжаллаб, бир яхши одам мушт ёғдираяпти. Бир, икки... ўн... йигирма... Агар чарчаса, нафас ростлаб олиб, яна ураяпти: ўттиз, қирқ... Муштлар залворидан нафақат кўз, калланинг ўзи ҳам помидордек эзилиб кетиши керак эди.

– Касалманд одамни ваҳшийларча дўппослаш яхши эмас, – деди Лобар қовоқ уйиб.

– Тўғри, у ўпками, ошқозонми, ёмон касал... Тинимсиз дори еб юради. Урмасам ҳам барибир ўлар экан.

– Ўлар экан? – полковникнинг қошлари баланд кўтарилди. – Ҳали у ўлди денг?!

– Ҳозирча ўлгани йўқ. Мабодо, жони узилгудай бўлса, мурда полициянинг қўлига тушади. Менинг ресторанимдан калтак еб чиққанини аниқлашади. Одамларимдан бирини қурбон бериб, ўзимни халос этаман. Аммо Ҳабаш қимор туфайли оламдан кўз юмганини ҳеч ким билмаслиги керак. Шу боис ҳозир “Лимузин” дамиз.

– Қаерга кетаяпмиз? – кесатиқ оҳангида савол йўллади полковник.

– Ижара уйимга. Бир ажойиб уйни эгаси сотмади, ахийри, ижарага олдим.

– Сиз томондан ким ўйнайди? Сезишимча, даҳшатли одам топганга ўхшайсиз.

Муҳаммад Ваҳбо оғзини очмай, такаббурлик ила кулиб қўйди.

Азамат Қоржовов

—Шошилманг, шошилманг, — такрорлади у. — Ҳарҳолда сеҳргар топганим йўқ. Борсак кўрасиз. Менимча, уни танийсиз.

Муҳаммад Ваҳбо ижарага олган уй шаҳарнинг нариги томонида бўлиб, кўпчиликнинг назарига тушмайдиган оддий уйлардан бири эди. Бу одам кўчани ҳам танлай олганди. Сокин ва одам кам юрадиган макон эканлиги аён эди. Лобарнинг ота-онаси яшайдиган кўча ҳам шу хилдан. Одамлар бундай йўллари "тинчлик кўчаси" деб атайдилар. Айниқса, уйлардан бирининг деразаси жуда-жуда ўхшаб кетди. Чироқ ёниқ, деразага тугилган оқ сурпнинг бир чети хиёл очилиб қолган.

Улар машинадан тушиб, ичкарига кирганларида, ҳатто уй ичида ҳам жимлик ҳукмрон эди. Негадир бирон кишининг сўзлашгиси келмасди. Аввал ҳовлига, сўнг ташқи зинапоядан иккинчи қават айвонига етидиларки, ҳеч зоғ лом-лим демади. Муҳаммад Ваҳбо ҳам ўлик сукунатни ҳис этди чоғи, бирдан ортига қайрилди.

— Полковник, — деди у, — сукунатда ҳеч қарта ўйнаганмисиз?

— Йўқ, — шивирлади Иволгин жўрттага, — жин урсин бу уйни, нақ мозористон-а!

Янада ажабланарлиси, меҳмонхонада етти нафар эркак ўтирарди. Ҳаммаси мум тишлаган каби миқ этиб оғиз очмас, ҳатто, киприклари қилт этмас эди. Димоққа ғалати ҳил урилди. Бурчакдаги никель қозондан тутун ўрларди, нима экан, деб яқинроқдан кўз ташлаб, қип-қизил чўғни кўрди, холос.

Ўртадаги стол устига шахматнусха мато ёпилган бўлиб, стулдан бирида шляпали йигит бош эгиб ўтирарди. Кўзи тушган одам илк лаҳзадаёқ цирк артисти эканини биларди. Лобар "эҳ, аҳмоқ йигит, қиморхонага ҳам цирк либосида келасанми?" деб ичида койиди.

Яна бир сирли жиҳат — хона нимқоронғи эди. Фақат қарта ўйналадиган стол тепасидагина абажурли кичик чироқ ёниқ

турарди. Лобар бўсағадаёқ барчасига кўникди, аммо полковник каловланиб қолди. Кейин араб қиморбозга қараб, жаҳл билан гапирди:

—Биз жиддий ўйнамоқчимиз, бу томошаларинг кимга керак?! Чироқларни ёқинг!.. Анави тутун эсдан оғдирувчи ўтми, нима бало?! Илтимос, ўчириб ташланг!

—Ў-ў, жаҳллари чиқмасин, —деди Муҳаммад Ваҳбо. —Жуда инжиқ томошабин экансиз! Марҳамат, бу ерга ўтиринг. Мен рўпарангиздаги стулни банд этаман. Йигитларингиз пул ҳисоб-китобини юритишади, сиз эса хонимингизни дуо қилинг. Бошқа ташвиш, бу — бошқа ташвиш!

Лобардан сўрашган эди, қиморхона манзараси салбий таъсир этмаганини айтди.

—Кўрдингизми, ортиқча гумонсираш ўзингизни нокулай ҳолга солиб қўяди, — деди мезбон. — Муқаддас тутунни ҳам ҳақорат қилдингиз-а! Агар бу одамлар рус тилига тушунганларида эди, роса хаҳолаб кулишарди.

Лобар стулга чўкиб, рақибига зимдан тикилди, лекин сюртук кийган ёш жаноб кўзларини кўрсатишни сира истамаётгандек бошини кўтармади.

—Менимча, булар кулишни билмайди, —деди Лобар дадил овозда. —Артистларингизга буюринг, қайси бири ўйнамоқни истаётган бўлса, ҳайкалдай ўтиравермасдан тезроқ қимирласин.

—Рақиб қаршингизда, — деди Муҳаммад Ваҳбо.

—Буми? Бу... ухлаб қолибди...

—Аксинча, — дея араб столга имо қилди, менга гапириб вақт йўқотдингиз, у эса қарталарни сузиб бўлди.

Лобар стол устига қаради. Ҳозиргина қарталарнинг тахи ҳам бузилмаганди. Ўтган шу сониялар ичида икки томонга сузилибди.

—Мен кўрмадим, — деди Лобар.

—Нимани? — Муҳаммад Ваҳбо кўзларини чақчайтирди. — Қарта сузганини кўрмадингизми? Қараш керак эди-да, ахир. Сиз кўрмаган бўлсангиз, мана, жаноб Иволгин кўрдилар:

барчаси ҳаққоний. Шундайми, кўмондон?

—Аввал ким ўйнашини аниқлайлик, — деди полковник Қовоғини очмай.

—Бунинг учун улар икки қўл ўйнайдилар. Рақиблар навбати билан қарта сузадилар. Бизда ҳаммаси ҳалол бўлади, полковник.

Ҳужумни Лобар бошлади. Лаҳзалар ичра бой берди. Шундай сўнг рақиб шляпасини бир оз кўтариб, саломлашди. У ниҳоятда оқбадан, кўккўз, малласоч йигит эди. Мўйлови ва қорайиб, сезилиб турган соқоли ўзига ярашганди. Лобар чап қўли билан юзини тўсиб, йигитнинг ҳуснини кўз учида бармоқлари орасидан кузатди.

Иккинчи ўйинда Лобар тарқатган қарталар баҳслашди. Рақиб бир муддат ўйга толди-ю ҳужумга ташланиб, ҳашпаш дегунча аёлнинг қўлидаги "туз"ни оддий қартага қарши қўллашга мажбур этиб, ўзининг "қирол"ини майдонга чиқарди. Лобарда айнан шу "қирол"га бас келолмайдиган майда қарта қолганди. Ютқазди.

Рақиб яна шляпасини хиёл кўтариб, "ютиб қўйганим учун узр, хоним" дегандек, мағрур нигоҳ ташлади. Лобар энгашиб, кўз қисди. Рақиб буни кутмаган эди, ҳайрон бўлиб, Лобарга қараб қолди. "Унчалик ҳам енгилмас эмассан", — деди Лобар ичида.

Қоидага мувофиқ ўйинни цирк артисти бошлади. У қартани чап қўли билан олиб, ўнг қўлининг иштирокисиз аралаштирди. Сўнг икки қўллаб "гармон чалди". Лобар унинг нақадар эпчил қартабоз эканлигини тан олиб ўтирар эди. Бироқ қиморхонада қартани маҳорат-ла чийлаш ҳали "бу ернинг эгасиман" деган маънони англамасди.

—Бу одамингизни танидим, — деди полковник сигарет тутунини буруқситиб. —Дэвид Гурген! Ўша маълуму машҳур фокусчи.

Муҳаммад Ваҳбонинг бош силкиб қўйганини ҳисобга олмаганда, полковникнинг гапига ҳеч ким эътибор қаратмади. Гўё ҳамма ҳайкал. Кўзлар қимор столига кўринмас

иплар билан таранг тортиб боғланган.

Иволгин “ҳали шунақами?” дегандек, сигаретини икки-уч тортди-да, никель қозонга улоқтирди. Дэвид Гурген бирдан полковникка қаради.

– Гурген, – деди рус қиморбози, – сен циркда эмас, қиморхонада ўтирибсан. Декорацияларинг бизни чалғитиши мумкин. Мард бўлсанг, классик қиморхонани танла. Бунинг устига Россия томошагоҳларини ҳам ўйла. Ахир, эндигина Копперфильддан ўзиб кетган чоғингда касбингни ўзгартириб, умрбод қиморбоз бўлиб қолмассан. Тамом, бошқа гапирмайман!

Гурген ўйинни давом эттирди. Ҳар икки қартабозни кузатиб ўтирганлар, қимор оламида бунчалар кучли рақиблар тўқнаш келмаганига амин бўлишар, гоҳ унисига, гоҳ бунисига қойил қолар эдилар. Баъзан қарталар муҳорабаси бир сонияда якун топарди. Масалан, Лобар қарталаридан бирини кўрсатса, Гурген таслим бўлар ёхуд қарталар очиб кўрилмасдан ўйинга якун ясаларди. Шу тахлит қимор давом этаверди, пуллар икки томонга бориб келаверди. Учинчи соатда Гургенни тер босди. Қалинроқ кийинганиданми, ҳаяжонданми, Лобар билолмади. Бироқ фокусчи-қиморбоз секин-аста ўзгара бошлагани аниқ сезилди. У энди шляпаси билан кўзларини тўсмас, Лобарга ўқтин-ўқтин қараб қўяр, нигоҳида алланечук ювошлик намоён бўлгандек туюлар эди. Лобар кўз қисмаса-да, кўзларини ярим юмиб, майин жилмайиб қўйишни унутмасди. “Ўрнимда Анна Сергеевна бўлганида нима қиларди? – деб ўйлади у. – Буришган-тиришган башара билан бу йигитнинг фикр-хаёлини чалғитолмасди, шекилли... Йўқ, янглишаяпман. Анна Сергеевна чорасини топарди. “Қора қарта рақси” – иблис рақси! Унинг бир қисмини ўргансанг, қолганини ўз-ўзидан ўзлаштираверасан. Худди мактаб боласига қўшув-айирувни ўргатганингдан кейин бошқа сонларни ҳам қўшиб-айира олганидек... Ҳа, фокусчи катта муаммоларнинг кони. Бироқ аввалги қартабозларни қандай ютган бўлсам, буниям

ютишим керак. Телба Иволгин учун эмас, ўғлим учун ҳам эмас! Буни ютганим билан ўғлим топилиб қолмайди! Мамавата айтганидек, бу ўйин сўнгги ўйиним бўлиб қолсин, аммо голиб сифатида! Полковникнинг нафси ором топиб, қимор якунига етса, Худо яхшилик йўлига бошқарар..."

Тонгга яқин икки тараф ҳам ҳолдан тойди. Муҳаммад Ваҳбо ҳаммага бир-бир қараб чиқиб, деди:

— Шу жойда одамларимизга дам берсақ, полковник жаноблари. Ўзимиз ҳам роса чарчадик. Қолаверса, Дэвиднинг кундуз қиладиган ишлари бор. У Дубайдаги сеансларини адо қилган бўлса-да, Анқарада масъул шахслар кутмоқда. Телефон орқали музокара олиб бориб, томошаларини кечиктириши лозим.

— Менинг ҳам таътилим яқунланмоқда, — полковник ўрнидан туриб, араб қиморбозига қўл узатди. — Уч кун Москвада бўлиб, хўжайинларим билан гаплашишим керак.

— Қачон кетишингизни олдиндан маълум қиларсиз?

— Душанба куни у ёқда бўламан, — деди полковник.

Бу гап ҳаммадан ҳам Лобарни мутаассир этди.

* * *

Кейинги ўйинлар ҳам айнан шу уйда бўлди. Умумий ҳисоб-китобларга кўра полковник Иволгин ғазнасида етмиш икки минг доллар бой берилган эди. Муҳаммад Ваҳбо ва Дэвид Гурген кундан-кунга ғайратга тўлиб, кайфияти кўтарилиб бораётганини россияликлар кўриб-билиб туришар, Лобарнинг маҳорати иш бермаётганидан ғазабланишар эди. Қартани тушунган ҳар бир эркак унинг устомон қартабоз эканлигини фаҳмларди, аммо Гургенга бас келолмаса, бундай устомондан не фойда?!

— Яқшанба куни ҳам ўйин бўлади, — деди Муҳаммад Ваҳбо. — Полковник, ишларингизни битириб келгунингизча, Дэвид қараб ўтиролмайди. Бунинг устига ўйин чўзиладиганга ўхшайди.

— Албатта, ўйин бўлади, — пинагини бузмай жавоб берди

Иволгин. – Бугун вакилим учиб келди. Ўтган йили кўргансиз, Дракула лақабли бақувват йигит.

– Кўрсам танийман.

– Ҳозир меҳмонхонага жойлашибди. Ўрнимга у қолади. Муаммолар бўлса, бемалол мурожаат этасиз. Мабодо бирон жиҳатдан келишолмасангиз, менга сим қоқасиз, яъниким Москвага.

Лобар Дракула билан меҳмонхонанинг бешинчи қаватида, Иволгин хонасида учрашди. Ичкарига кирганида креслода ястаниб ўтирган эркак безрайиб қаради. Тақирбош, калта соқол бу кишининг ёшини ҳам аниқлаб бўлмасди. Қизарган кўзларидаги маънодан ҳақиқатан ҳам қонхўр эканлигини билиш мумкин.

– Салом, мушукча, – деди у сақичини беадабларча кулдонга туфлаб. – Сенлар билан қўл бериб кўришиш ман этилганини ҳозиргина эшитдим. Нимаям қилардик? Ўтирган жойимиздан сўрашаверамиз-да.

Иволгин бефаросат Дракулага хўмайиб қараб қўйди-ю, аммо гинг деёлмади. Афтидан Дракула деганлари ички ишлар полковнигига хўжайин бўлиб туюларди кишига.

– Лобар, – деди полковник заиф товушда, – мен келгунимча Дракуланинг чизган чизиғидан чиқмайсиз. Илтимос, у билан орангизни бузманг. Дракула – кўп нарсага тиши ўтадиган валломат йигит. Келажакда фойдаси тегади. Мен эса у ёқда, аввало, ўғлингиз масаласи билан шуғулланаман. Қанийди, ҳозир топилса-ю, тирик эканлигини ўз кўзингиз билан кўрсангиз. Қартага шундай киришиб кетардингизки, Гургенни илк кундаёқ шип-шийдон қилардингиз. Тўғрими?

Лобар индамади. Иволгин унга саволомуз тикилиб қолди. Гўё муаллим қаршисида ноҳақ жабр кўрган ўқувчи қиз кўзида ёш билан турарди.

– Кайфиятингиз йўқми? – деди полковник.

– Нега энди?.. – Лобар ортиқ сўзламаслик учун лабини тишлади.

– Айтинг, ўтирсин, – деди Дракула, – тирик афсонани

томоша қилмоқчиман.

Полковник энди Дракулага очик норозилик билан қаради. Лобар ортига бурилиб, эшик тутқичидан ушлади ва:

— Иван Антонович, — деди, — ҳамма нарсанинг чек-чегараси бор. Мени доим чет элма-чет эл эргаштириб юраман, десангиз катта хато қиласиз. Сизга қатъий қилиб айтмоқчиман: Россиядан қайтгунингизча ўғлимнинг тақдири не кечганини қандай қилиб бўлсаям аниқланг. Бундан кейин унинг мавхум қисматига чидаб туrolмайман. Ўғлинг ўлган, деб айтинг, бардош бераман. Фақат мени алдаманг... Яна шуни айтмоқчи эдимки, Дэвид Гурген — сўнги рақибим! Бундан кейин ўйнамайман. Гаровга Ер шарининг тақдирини тиксангиз ҳам!

— Нима бўлди сизга? — ажабланди полковник. — Ҳалиям ўз-ўзингиздан норозимисиз?

— Норозилик ҳам гапми?! — Лобар эшикни тортди. — Илтимос, ҳеч ким безовта қилмасин, уйқуга тўймасам бошим ғувиллайди.

Якшанба куни ўйин суст ўтди. Иволгин кетгани учун қиморхона ҳувиллаб қолган эди. Дракула у ёқдан-бу ёққа юравериб, Муҳаммад Ваҳбони хит қилиб юборди. Норозиликларга жавобан Дракула шундай деди:

— Мен қўғирчоқларинг эмасман: истаса, ўтиргизиб, истаса, тургизиб қўядиган! Энг асосийси, дўстларинг ҳам эмасман, таклифларингга кўнадиган! Ҳаётдан топган улкан бойлигим — одамзоддан қўрқмаслик.

Орадан бир оз вақт ўтиб, унинг нигоҳи Дэвид Гургенда тўхтади.

— Бу фокусчи бунча қалтирамаса, — деди зарда билан. — Ўлай агар, жиним суймайди бунақаларни!

Лобар Дубайга келганидан буён ҳеч бундай суюнмаган эди. Келиб-келиб Дракула қувонч бахш этди. Кайфият таъсирида бўлса керак, икки марта ютди.

Бироқ бу хурсандчилик ва ғалаба қисмат дарахтининг баргида осилиб турган томчи эди. Ҳализамон шох силкинади-

* * *

Душанба куни Лобар ҳар кунгидан барвақт уйғониб, ваннага кирди. Шоша-пиша ювиниб, сочини қурита бошлади. Кўзгудаги ўз аксига боқаркан, қовоқлари анча салқиб қолганини пайқади. Назарида, сочига оқ оралагандек эди. Ахтарди, бироқ тополмади.

Шкафни очиб, либосларини бир-бир қараб чиқди. Дубайга келганида, кўйлаги ўн битта эди (кофталар ҳам шу ҳисобда). Ҳозир ўн саккизта чиқмоқда. Ресторанга борганда киясиз, деб полковник махсус олдирган либосларни биринчи марта кўраётган каби синчиклаб томоша қилди. “Яхши кўйлак экан, — хаёлидан ўтказди сариқ гулли қора матодан тикилган бурмали кўйлакни эгнига ўлчаб, — сифати тоза... Барибир, кийгим келмаяпти! Мен қизиқадиган ҳеч нарса йўқ бу дунёда!”

— Мен қизиқадиган ҳеч нарса йўқ, — тилида ҳам такрорлади у.

Кўшни хонадан қизларнинг кулгиси эшитилди. Гапларига қараганда, ё италянлар, ё французлар. Кеча Дракула суюқоёқ жувонлар хусусида алланималар дегани қулоғига чалинганди.

Лобар паришонлик ила шкафга суянди. Сўнг одмироқ кўйлакни танлаб, кийинди. Бошига рўмол ташлаб, даҳлизга чиққанида, полковникнинг йигити уни бошдан-оёқ кузатиб, деди:

— Бирон жойга отландингизми? Дракула биладими?

— Йўқ, буни фақат сиз биласиз.

Йигит бош чайқади.

— Нега мен биларканман?! Хонангизда кутинг, ҳозир ўринбосарни чақираман.

— Ўтган куни ресторанда бир ҳамюртимни учратгандим, эсладингизми? У билан душанба куни суҳбатлашмоқчи эдик.

— Эсимда. Лекин...

— Ҳеч қанақа “лекин”га ҳожат йўқ. Мен қочиб кетмайман.

—Лобар икки қадам босди, йигит кўлидан тутди.

—Дракуладан сўранг.

—У менга ҳеч ким эмас! —Лобар қичқириб юборди. Ва айна лаҳзада йигитнинг камарига қистирилган тўппончани кўриб қолди.

"Ие, буларда қурол бор экан-ку, —ўйлади Лобар. —Сал бошқача муомала қилишим керак эди. Атиги тўрт-бешта ўқи билан битта тўппончага эга бўлганимдами?.."

—Нима шовқин? —Дракула отилиб чиқди.

—У кетмоқчи, — деди йигит.

Дракуланинг кўзлари олайиб, ялтироқ лабида сўлак кўринди.

—Қаерга кетмоқчисан? —бостириб келди у.

Лобар Дилором билан қайси ресторанда қандай танишиб қолганини сўзлагач, Дракуланинг пастки лаби шалвираб, пешанасидаги чизиқ йўқолди.

—Сал экан-ку, —деди у. —Майли, гаплаш. Юртдошни кўриш нима эканлигини яхши тушунаман. Аммо билиб қўй, мен Иволгин эмасман! Истагингни бажардимми, сен ҳам орзуларимни рўёбга чиқарасан. —Дракула ҳалиги йигитга қаради. —Буни обориб кел. Официант қиздан бўлак ҳеч ким билан гаплашмасин, бир сония ҳам ёлғиз қолдирма. Бўйсунмаса, отиб ташла! Ҳа, нега анграясан? Ростакамига отиб ташла!

Ниҳоят, Лобар эркин қуш мисоли кўчага чиқди. Кўланкадай эргашиб юрган йигитни унутиб, айланиб-ўргилиб ўйнагиси келди.

Айтилган манзилдаги уй ресторан ёнида эди. Уларни орқа ҳовлига бошлаб кирган кампир араб тилида нималардир деб жаврар, на Лобар, на йигит тушунарди. Шовқинни эшитиб, Дилором деразадан мўраледи-ю ғойиб бўлди. Ёпиқ ёқали кенг кўйлақда ҳадиксираб кўриниш бергач, қизнинг хонасига кирдилар. Лобар кучоқлашиб кўришди. "Яхши юрибсизми? Соғлигингиз бинойими?" —деб ҳол сўрмоқ асносида:

“Қил устудаёи тақдир-II”

–Бу йигит тилимизни тушунмайди, фурсат топиб, сизга муҳим гап айтмоқчиман, –деди.

Дилором зийраккина экан, жилмайиб бош силкиб қўйди. Иволгиннинг йигити огоҳлантирди:

–Келишганимиздек, бир тилда гаплашамиз.

Уларнинг дастлабки суҳбати қуйидагича бўлди:

–Яқин орада Самарқандга бордингизми?

–Йўқ, опа, ҳеч имкон тополмаяпман.

–Турмушга чиққанмисиз?

–Улгурмадим.

–Улгурмадим? Буни қандай тушунса бўлади?

–Кечирасизу, ўзингизни қайси шамол учирди?

–Менинг исмим Лобар. Ҳозир Ўзбекистонда яшамайман.

–Тушундим, лекин сизнинг ҳам дардингиз меникидан кам эмас. Топдимми?

–О, топқирлигингизга тасанно. Эсли-хушли қиз экансиз. Бир қарашдаёқ раҳмим келиб, сиз билан танишишни ният қилгандим.

Дилором кулди. Дурдай оқ тишлари хуснига хусн қўшди, беихтиёр Лобарнинг кўнгли бузилди. Шундай гўзал ва маъсума қиз ёмон одамлар қўлига тушиб қолган бўлса-чи?

–Дилором, шу ёшингизда бир оиланинг бекаси, икки-уч боланинг онаси бўлишингиз мумкин эди. Нега олис араб мамлакатада официанткалик қилиб юрибсиз? Ёрдам керакми? Кўмаклашиш қўлимдан келади, ваъда бераман.

Дилором тўсатдан мулзам тортиб қолди. Лобарнинг кўзига қараёлмади. Чой узатаётди:

–Нега менга ёрдам бермоқчисиз? –деб сўради.

Шундан сўнг у Дубайга келиб қолиш тарихини сўзлаб берди. Мактабда ўқиб юрган чоғлари жуда шўх бўлган эмиш. Битириш кечасида ҳолсизланиб йиқилибди-ю бир ой тоби қочиб, бемажол юрибди. Муолажалар кор қилмагач, қариндошларидан бири касаллик эскича эканлигини айтибди. Шаҳар яқинидаги қишлоқда шунақа хасталикларни дуо ва афсунлар билан танадан ҳайдаб соладиган аёл

яшармиш. Одамлар уни "бахши" деб атармиш. Хуллас, Дилоромни бахшиникига олиб борибдилар. "Э, бу қизнинг момолари кўп экан, — дебди бахши. — Атрофида гирдикапалак бўлиб учиб юришибди. Чироқ ёқиб, оқ товуқнинг гўштини қайнатма шўрва қилиб ичириш керак. Уч кун эркак зотини кўрмасин, гаплашмасин".

Бахшининг айтганини қилибдилар. Тўртинчи куни Дилором чиндан соғайиб кетибди. Бироқ орадан бир йил ўтгач, худди ўша куни касаллик қайталабди. Бу сафар тўғри бахшиникига боришибди. Бахши бошини сарак-сарак қилиб: "Аҳвол жиддий, қизни энди момолари умрбод тинч қўймайди", дебди. Ёлғиз чораси шуки, Дилором ҳам бахшилиқни бўйнига олиши керак экан.

— Сиз бахшимисиз? — сўради Лобар қувончини яширолмаё. Москвада содир бўлган ўша воқеадан сўнг бахшилар ва сўйилган товуқ ҳақидаги гап ҳеч хаёлидан кетмасди. "Қора қарти рақси" жодусидан, эҳтимол, эскича маросим халос этар, деб кўп ўйлай бошлаганди.

Дилором хона бурчагига осиб қўйилган оқ сурпга ўроғлик нарсага ишора қилди.

— Ҳа, бахшилиқдан хабарим бор. Ётадиган хонамга доирамни осиб қўймасам бошим оғрийди. Ҳар замонда кимнидир қора товуқ билан қоқиб, суқлашим керак.

Лобар ахтарган кишисини Дубайдан топишини хаёлигаям келтирмаганди. Ҳайрат ўтига чулғаниб:

— Сиз... сиз менга кераксиз!.. — дея олди.

Дилором севинмади, қандайдир ачингандай термулиб, деди:

— Узр, опагон, сиз тижоратчи экансиз, ёрдам беролмайман. Ҳали ёшман, фақат қимор қутқусига учганларни, қарта билан жодуланганларни даволайман, холос... Бу нарса тушимда ҳам аён беради. Мисол учун, кеча тушимда бир болақай "мен ўлганман, нега аям мени тирик деб юрибди, илтимос, аямни қарта исканжасидан қутқаринг" деб йиғлади. Худди ўнгимда кўргандай бўлдим, жимитдеккина болақай...

Лобарнинг юзига совуқ шамол урилди. Оёқ учидан сочи қадар жимирлаб кетди.

—Сизга нима бўлди? —сўради Дилором. —Мазангиз йўқми?

Лобар жавоб беролмади. Бош чайқаб, қўл силтаб, “гапираверинг” дегандек қизга илтижоли боқди.

—Буларнинг ҳаммаси илоҳийлик, деб ўйлайман, —давом этди қиз. —Тушимда кўрганим ўнгимда рўй беради. Ўшандан сўнг соғайиб кетдим ҳисоб. Бу орада дугонам билан ошхонада ишлай бошладим. Вақти-вақти билан бахшилик қилиб, жин ҳайдамасам, ўзимни оғир ҳис этардим, бошим оғрирди. Кўпинча, ошхона бурчагида тўрт-беш хўранда қоронғи тушгунча қарта ўйнарди. Улар ошхона эгасининг танишлари бўлиб, хўжайинимиз ҳам гоҳо қартага муккасидан кетарди. Мен ўшаларга ёпишган қимор касаллигини йўқотишни истардим. Вақти-соати келиб, биронтасининг жинини ҳайдамасам, мазам қочиб қоларди.

Бироқ коса-товоқларни ювиб, уйга қайтаётганимизда кайфи ошиб қолган қиморбозларнинг кўзларини лўқ қилиб қараши кўнглимни бузарди. Албатта, бошқа, яхшироқ иш топиш ҳақида ўйлай бошлардим. Кунларнинг бирида дугонам севинчи ичига сиғмай мени кучоқлади. Нима гаплигини сўрасам, “онам Дубайдан пул жўнатди, икки-уч дугоналрни олиб, Қирғизистон орқали учиб келинглар, ресторанда иш бор, маоши бизнинг пулда битта “Жигули”нинг пули бўларкан”, деди. Ўша вақтлари Дубайга кетган аёллар ҳақида энди-энди ёмон гаплар тарқалаётганди. Шубҳамни дугонамга айтганимда, хафа бўлиб қолди. “Онамни ёмон аёл деб ўйлаб юраркансан-да, —деди у. — Ахир, онам ресторанда ишлайди! Бунақа ишларда араблар хотинларини ишлатмагани учун официанткалар асосан четдан келадилар. Қўрқма, сени официанткаликка олишмайди ҳам. Биз коса-товоқ ювиб, ошпазларга масалиқ тайёрлашда ёрдамлашамиз. Ёмон томони бўлса, онам ўз қизини, битта маҳаллада яшайдиган дугоналарини чақирармиди?! Шундай катта ойликлар бегоналарга кетмасин деяпти... Ўзим ҳаммангга

қараб юраман деяпти..."

Хуллас, дугонам мени ва яна икки қизни кўндирди. Бизлар бу шаҳарга келганимизнинг илк кунлариёқ алданганимизни билдик. Дугонамнинг онаси аллақачон инсоний қиёфасини йўқотиб бўлган эди. Унга агар қиз топиб келсанг, ҳар бири учун етти минг доллардан берамиз, дейишган экан. Онаси дугонамни туркиялик бойваччага иккинчи хотин қилиб турмушга берди. Икки қизнинг қисматиға фоҳишалик тушди. Мен эса агар биронтаси кўлини теккизса, ишратхонани фош этувчи хат ёзиб, эрта-индин барибир ўзимни деразадан ташлашимни айтиб, қасам ичдим. Аянчли ўлимим фосиқ кимсаларға қимматға тушиши мумкин эди. Аммо улар мени кўйворишни ҳам истамасдилар. Бир ойға яқин вақт қамалиб ўтирдим. Дугонамнинг онаси самолёт чиптаси-ю меҳмонхона харажатлари —жами қарзларим кунма-кун ошиб бораётганини айтиб ҳоли-жонимға кўймасди. Ахийри, ўлим билан кўрқита бошладилар. Мен барибир кўнмадим. Улар номусимни ҳеч нарса эвазига бой бермаслигимни кеч тушуниб етдилар...

Бир куни ётоқхонамға ўттиз беш ёшлардаги араб бизнесменини эргаштириб келди. У мени кўриб бошини лиқиллатди. Дугонамнинг онаси бизнесменнинг мақсадини тушунтирди. Нефт савдоси билан шуғулланувчи йирик тижоратчининг қизи билан ўн йилдан бери яшар экан. Ҳозирги мавқега эришиши ҳам, шубҳасиз, қайнотасининг кўмагида экану, бироқ мажбуран уйлангани боис шунча вақтдан буён хотини билан кўнгилсиз ҳаёт кечирармиш. Имон-эйтиқоди кучли бўлгани учун баъзи бир бойваччаларға ўхшаб зино йўлидан юрмабди. Мени бир кўришдан ёқтириб қолганиға ишонмасам-да, бизнесменға турмушға чиқишға мажбур бўлдим. Аниқроғи, у фақат никоҳ ўқитди, холос. Тўй ҳам, эр-хотинликни тасдиқловчи ҳужжат ҳам — ҳеч нарса бўлмади. Кўпқаватли уйларнинг биридаги торгина хонада асирадек яшай бошладим. Еб-ичиш, пулдан асло қийналмас эдим. Бироқ остонадан бир қадам чиқолмасам,

“Қил устудағи тақдир-II”

гүрт девор орасида бахт ҳақида гап бўлиши мумкинми?

Бизнесмен тушлик вақтида узоғи билан икки соатга келиб-кетарди. Пайшанба, жума кунлари, баъзан шанба-якшанба қорасиниям кўрсатмас эди. У билан яшаган кунларимда бирон марта ҳам кечаси ёнимда қолмади. Хотинидан, ундан ҳам кўра қайнотасидан жудаям кўрқишини билардим. Чет эллик ёшгина қизга уйланиб, уй ҳам олиб берганини эшитса, улар бизнесменнинг ҳолига маймунларни йиғлатиши аниқ эди.

Бу орада касаллик вақтим яқинлашиб қолди. Бахшилик қилмасам ўлиб қолишим мумкин. Мазам қоча бошлагач, улардим нималигини билди. Билди-ю жодугар деб ўйлаб, қадам босмай кетди.

Карахт ҳолда ўтирган Лобар бошини зўрға кўтарди. Нимадир сўрамоқчи бўлаётганини Дилором дарров англади.

—У... у йиғладими? —Лобарнинг кўзи бир нуқтага қадалди.

—Бизнесменни айтаяпсизми? Нега йиғлар экан?!

Биласизми, у камбағалроқ оиладан чиққан, қийинчилик кўрган, бугунга келиб пули кўпайган. Мени хотинликка олишидан мақсад қалб амри эмас, қалбсиз одам...

—Ўғлимни сўраяпман... Ўғлим йиғладими?

Дилором қаршисидаги жувонни биринчи марта кўраётгандек тикилиб қолди. Ўзини москвалик тужжор қилиб кўрсатаётган бу хоним боядан бери унинг аччиқ қисматномасини тингламаётганини энди сизди.

—Ўғлингиз?..

—Ҳа, тушингизда кўринган бола менинг ўғлим. Уни тирик деб юрардим... Дилором, мен савдогар эмасман...

Шу пайт Иволгиннинг йигити томоқ қириб, Лобарга маъноли қараб қўйди. Аммо қартабоз хоним ҳозир жаллод болтасидан ҳам қайтмас даражада эди.

—Мен қартабозман! —деди Лобар. —Қартабоз бўлгандаям дунёдаги энг ашаддий, энг ваҳшатли қартабозман. Қиморга мен каби қурбон бўлган аёл йўқ!.. Тижоратчиман деб сизни алдадим. Тушингизга кирган бола менинг ўғлим!.. Уни мен

ўлдирганман! Шу қўлларим билан... Шу оёғим билан... Шу каллам билан... Эшитаяпсизми?!

—Бўлди, бас! —деди Иволгиннинг йигити ва Лобарнинг тирсагидан тутди, аммо "қора қарта соҳибаси" уни силтаб ташлади.

—Аёл бошим билан қарта ўйнадим... Истамайман қиморбоз бўлиб яшашни!.. Илтимос, менга теккан жодуни олиб ташланг!.. "Қора қарта"дан қутқаринг! Нима тиласангиз бераман. Ўтинаман...

—Лекин... тушларим тескари чиқади, — деди кўрқиб қолган Дилором.

— Тескари чиқса ўғлим тирик!.. Мени ҳозироқ ўқимасангиз, шу ердаёқ бир фалокат юз беради!..

Шундан кейин баҳши қиз ўрнидан ноилож турди. Иволгиннинг йигити эса Дракуланинг топшириғини бажаролмаслигини ҳис этди чоғи, бурчакка ўтириб олди.

* * *

Дилором қора товуқ билан унинг елкаларига урди, чилдирмасини чалиб, билганича жин ҳайдади. Сўнгра бир мусулмон болага товуқни сўйдириб, қозон осди. Амалларим ҳали давом этаяпти, деган баҳонада чўпни айлантитаркан, ўзбек тилида сўради:

—Муҳим гапингиз нима, опа?

Лобар "телефон" сўзини тилга олмасдан барчасини тушунтирди. Дилором Зилолага сим қоқади, Қувонни ахтараётганини айтади, агар Қувон уникага келмаса, Зилоланинг ўзи ахтариб бориши керак. Нима бўлгандаям, улар Дилором билан алоқа ўрнатишлари лозим.

Шундан сўнг Лобар енгил тортиб, кўзларини юмди. Иволгиннинг йигити шоширгани боис шўрвадан бир-икки қошиқ ичган бўлишди-да, меҳмонхонага жўнадилар.

Дракула Лобарга бошдан-оёқ разм солиб, деди:

—Негадир кўзимга бошқача кўринаялсан.

—Қанақа?

—Худди дор остига кетаётгандексан.

—Ҳар бир қимор ўйинида дор тагида эканлигимни жуда яхши тушунаман, — деди Лобар.

Дракула жавобдан қониқмай қўриқчи йигитдан сўради.

—Боласи ўлибди, — деди йигит, — буни фолбин юртдоши тушида кўрибди.

—Хўш, нима бўпти шунга, — лаб бурди Дракула.

Ўша кеч ўйин суврати асло пасаймади. Лобар борган сайин кизишиб ўйнаётганига ўзи ҳайрон эди. Ахир, қимордан совиш учун бахшилиқ қилдирди, яна нега шахд билан ўйнамоқда?

Бир неча кундан сўнг Муҳаммад Ваҳбонинг сейфидаги боғлам-боғлам долларлар тугаб, у Саудия Арабистонидан пул келтириш учун ўйинни бир кунга тўхтатди. Банкдан олиб бўлмайдиган сабаб бор шекилли. Эришилаётган ғалабалардан шодланган полковник Иволгин Москвадан туриб Лобарга ўпич йўллади.

—Энди менга ишондингизми? —гина қилди Лобар.

Гўшакнинг нариги томонидан кулги эшитилди.

—Лобар, сизга бошиданоқ ишонган эдим. Ё мендек одамдан шубҳангиз борми?

—Бор, — деди Лобар. —Бу ерда биз шунча пулни қўлга киритаяпмиз, аммо менга биронтаям қурол беришмаяпти. Хавф туғилиб қолса, ўлиб кетавераманми? Менга қурол бермасликни, айниқса, телефонда гаплашмасликни сиз буюргансиз.

Иволгин зўрма-зўраки кулган эса-да, барибир хурсанд эканлиги сезилди.

—Дубайда, — деди у аллақандай маъноли қилиб, —сиз айтган нарса одамларимизга етишмайди. Телефон масаласига келсак, бугунги кунда телефондай касофатни тополмайсиз. Телефон — сирингни бошқаларга ёядиган восита!..

Полковник Бирлашган Араб Амирликларга яқин орада боролмаслигини маълум қилиб, ўйин яқунлангач, Дракулага гуруҳни зудлик билан Москвага қайтаришни тайинлади.

Лобарнинг тақдири не кечиши сирлилигича қолмоқда эди. Ўзига тўппонча сўраши, албатта, қондириб бўлинмайдиган талаб эди.

Ўн саккизинчи кундаги ўйинда Дэвид Гурген бор маҳоратини ишга солиб, атрофдагиларни лол қолдирди. Лобар ҳам "қора қарта рақси"даги таваккал усулларни қўллаб, Дракуланинг юрагини ўйнатиб юборди.

Ўн тўққизинчи кунда ҳам эски манзара намоён бўлди: ўртада шахматнусха мато ёпилган стол, икки машҳур қиморбоз — Лобар ва Дэвид қарама-қарши ўтириб қарта ташлашмоқда, ҳар икки томонда пул солинган сумкалар, фазначилар, қўриқчилар. Муҳаммад Ваҳбо ва Дракула ёнма-ён стулда оёқларини чалиштириб, қартабозларга кибр билан боқадилар. Гўё кучук уриштирмоқдалару "кучугим енгармикан" деб назар солмоқдалар.

Йигирма иккинчи куни Дракула Дубайдан четроқдаги "Ан-Наҳанг" ресторанида зиёфат уюштиришни ўйлаб қолдию иккала машинани ҳам ўша ёққа ҳайдатди. Лобар қимор бошлангунча тўрт-беш соат овқатланиб ўтиришларини ўйлаб, ҳомуза тортди. Сўнг Дилором Самарқандга, Зилоланинг уйига телефон қилдимикан, деб хаёлидан ўтказди.

"Бунга ҳожат борми? — деди у ичида. — Балки ресторанда анави йигитнинг тўппончасини бир амаллаб қўлга киритарман. Еттита ўқи бўлса керак... Етади. Фақат каллаларига ўқ узаман!.. Охирида ўзимнинг бошимни мажақлайман... Ўқ миямнинг қатигини чиқариб юборади. Қимордан абадул-абад қутуламан..."

Улар ярим йўлда ёқилги қуйиш шахобчасига бурилишди. Лобар иккинчи йўналишдаги яп-янги "Жип" машиналарига қаради.

Дракула ойнани очиб, ҳайдовчилардан бирига деди:

— Россияга олиб кетаяпсанларми дейман?

— Ҳа, Россияга, — ҳайдовчи рус тилида бемалол сўзлашаётган калбошга ажабланиб қараб қўйди. — Сиз ҳам россияликмисиз?

“Қил устудағи тақдир-II”

—Ишинг нима?! — қўрс жавоб қилди Дракула. — Машиналарни Эрон, Туркменистон, Ўзбекистон, Қозоғистон орқали ҳайдаб ўтгунча орқаларинг яра бўлиб кетмайдими?.. Хизмат ҳақларинг қанча ўзи?

Ҳайдовчининг жаҳли чиқди. Шеригига ўзбек тилида “Бунисиям асабни ўйнайди, бошини ёрайми?” деганини эшитган Лобар уларга синчиклаб қаради... Ва таниди. Булар Шомилнинг дала ҳовлиси яқинида учраган ўша йигитлар эди, яъниким посёлкадаги қозонхонада ишлайдиган юртдошлари.

—Эски танишларим-ку, — деди Лобар ва эшикни очиб, йигитлар сари шошилди. —Салом, йигитлар, мени танидингларми? Қаҳратон қишда, Москва яқинида, дала ҳовлиларга элтадиган йўлда дипломат кўтарган аёлга қаттиқ ҳазил қилган эдинглар. Эсладингларми? Уч ой аввал.

Улар бир-бири билан кўз уриштириб, сўнгра жилмайдилар.

—Танидим, анча ўзгарибсиз, — деди каттаси. —Тўлишибсиз. Дракула орқадан хитоб қилди:

—Эй, қани, машинага чиқ!

—Сизни яхши аёл деб ўйлагандик, —деди иккинчи йигит дам Лобарга, дам Дракулага нигоҳ ташлар экан.

—Ҳалиям яхши аёлман, — кулимсиради Лобар. Шу аснода чаққонлик билан йигитнинг кўкрак чўнтагига букланган қоғоз тиқиб, кўз қисди. — Илтимос, уни манзилига ташлаб ўтинглар. Хайр!..

Бу Қувон билан боғланиш илинжидаги учинчи уриниш эди.

* * *

Лобар Дубайга келиб, Ҳабашни доғда қолдирди. Шу билан бояқиш қиморбозни ўлимга маҳкум этди. Дракула бошчилигида қиморхонага кириб келганларида, Ҳабашнинг ростдан ҳам ўлганлигини эшитишди.

—Шунча вақт яшади, —деди Муҳаммад Ваҳбо. — Урмаганимда қайтага тезроқ ўларди. Касали ўтиб кетганди

бечоранинг.

Лобар Дэвид Гургенга зимдан қараб қўйди. Фокусчи қимир этмай ўтирар, хаёл уммониға ғарқ бўлгани кўриниб турарди. Агар Гурген ютқазса, бошиға Ҳабашнинг куни тушиши мумкинми, деган ўй кўпчиликнинг кўнглидан ўтган бўлса ажабмас. Илло Лобар бошқачароқ ўйлади: "Қўлим қартаға бормаяпти, Дэвид ютади, менинг ҳолим нима кечади?"

У таъриф этиб бўлмас бешиш билан стулга чўкди. Гурген эса, аксинча, иштиёқ билан қарта суза бошлади. "Тамом", — деди Лобар ичида. Кўп ўтмай саксон минг доллар ютқазди.

—Хоним, — деди фокусчи, — сизга маслаҳатим, ўйинни бас қилинг. Мен сизни бошиданоқ ютишим мумкин эди. "Қора қарта рақси"ни рақиб кўзи билан ўрганиш учун ўзимни турли қўйларга солдим. "Қора қарта рақси" — бемаъни рақс. Тўғриси айтсам, қартани қора ният йўлида рақсга туширишингиз иблисга сотилганингиздан дарак беради. Эртага ҳам қўлимга қайта-қайта "туз"лар келади. Кўзингизни бойлайман, атайин бойлайман. Аммо юрагимни иблисга бермай, сизни қимор олаmidан супуриб ташлаш учунгина шундай қиламан.

—Бу сафсаталарга мени ишонади, деб ўйлайсизми?! — деди Лобар ноилож. —Омадингиз келгани учун шунақа деяпсиз. Циркдаги ишини ташлаб, қиморбозларга малай бўлиб юрган сиздай кимсага ҳеч қачон ишонмайман.

Фокусчи кутилмаганда шундай деб шивирлади:

—Лобар, мен сизни севиб қолдим, онт ичиб айтаман, бу — ҳақиқий севги! Келинг, ифлос қиморхонани ташлаб кетайлик.

Лобар йигирма биринчи марта (Муҳаммад Ваҳбонинг илтимосига кўра ўйин бир кун бўлмаганди) даҳшат солиб, қарта лашкари-ла ҳужум қилаётган рақибдан ишқ изҳорини кутмаган эди.

—Мабодо алжирамаяпсизми?

Дэвиднинг юзига кулги ёйилди (унинг чиройли ва ёқимтой йигит эканлигини Лобар энди пайқади). Жойидан туриб, бошидан шляпасини олди, таъзим қилди.

—Мен уйланмаганман, — деди у. — Ота-онам, сингилларим бор. Барчаси ҳозир Чехияда туришади. Уларнинг соғлиғи, тинч-тотувлиғи мен учун катта бахт. Шуни била туриб онт ичишим одамгарчиликка тўғри келадими? Йўқ, албатта. Агар сиздан “менга ютқазинг, чунки сизга уйланмоқчиман” деб илтимос қилганимда, муҳаббатимни ўртага солганимда, ишонмаслигингиз мумкин эди. Ахир, бу ерда сиз ютқазаяпсиз, хўжайинларингиз сизнинг ҳаётингизни хавф остига қўядилар.

Атрофдагилар икки қиморбознинг пичирлашиб қолганидан безовталанишди. Дэвид Гурген уларга бир-бир қараб чиққач:

—Қимор бугунга етарлича ўйналди, — деди. —Эртага давом эттирамиз.

Дракула меҳмонхонага етгунча оғзидан сўкишни қўймади. Муҳаммад Ваҳбо, Гурген ва Лобар ҳақида айтилмаган қўланса сўз қолмади ҳисоб.

Лобарнинг миқ этмай келаётгани кўриқчи йигитни ҳайрон қолдирди. Дракула қанчалар ваҳший инсон бўлмасин, Лобар ундан-да ёмон кимсалар билан юзма-юз бўлган, айти чоғда полковник Иволгиннинг ишонган қиморбози. Қолаверса, “қора қарта соҳибаси”ни ҳимоя қилишни ўз манфаатлари йўлида хизмат қилдиришни ўйлаб юрган аллақандай жиноий гуруҳлар йўқ эмас. Мишмишларга қараганда, улар вақтинча пусиниб туришга мажбур бўлаяптилар, аммо Лобарни диққат марказларидан қочирганлари йўқ. Лобар Дракула қўлида ажал топса, балки Дракуланинг ўзи ҳам аэропортга етиб боролмас. Фақат қимор билан чекланиб қолган Иволгин тўдаси Осиё ва Европадаги бир қанча тўдалардан ниҳоятда заиф эканлиги маълум. Одам ўлдиришни йигирма йиллаб машқ қилган, бир неча отишмаларни, кўча жанглари кўрган, қиморхонаю тунги барларга кириб ўнталаб одамни якка ўзи отиб ташлаган “тўппонча қироллари” бор. Шунақа киллерлардан биттасини Дубайга юборишса, Иволгин ижарага олган бешинчи қаватда бирон киши тирик қолармикан? Буни

Иволгин ҳам, йигитлари ҳам яхши тушунишади. Аммо булар кўп нарсаларга амал қилмайдиган одамлар...

Машинадан тушганларда Дракула яна сўкинди ва Лобарга ошкора нафрат билан қараб, ерга тупурди.

— Сен ҳам одаммисан?! — деди сабр косаси тўлган Лобар. — Сен...

Гапини давом эттиролмади. Дракула унинг сочидан бураб ушлади-да, молдек судраб кетди. Лобар кучли қўлларга чанг солди, бироқ қулоқ-чаккасига тушган зарбдан гангиб, Дракуланинг етакловида гандираклаб кета бошлади. Кўзига мрамор пол кўринар, бурнидан қон оқаётганини сезмас эди. Меҳмонхона хизматчилари ёнидан ўтаётиб, Дракула Лобарни кучоқлаб:

— Виват король! — деб бақирди.

Гарчи меҳмонхона хизматчилари бу таъвияни жинидан ортиқ ёмон кўрсалар-да, аламларини ичларига ютиб, индамай кузатиб қўйишди. "Яшасин қирол!" деб кимни мазах қилаётгани ҳам дубайлик хизматчиларга маълум эди, албатта.

Дракула ўзига ортиқча ишонган алфозда гердаиби борар, гўё унинг учун ҳеч кимнинг, хусусан Лобарнинг бир итчалик қадри йўқ эди.

— Сен, — деди у Лобарни ювиниш хонасига судраб кираркан, — шу ерда буйруғимни кутасан. Аввал анави йигитинг билан гаплашай, кейин...

Дракула Дилоромнинг хузурига бирга борган йигитни бир мушт уриб йиқитди. Сўнг қайта-қайта тепди.

Орадан ярим соатлар ўтгач, Лобарни катта хонага чақирдилар. Дракула телефонни диван устига ташлаб, қаттиқ уф тортди-да, деди:

— Полковнигинг сени соғ қўришни истаяпти. Бу каминадан қутулдинг дегани эмас. Саволимга яхшиликча жавоб бер, нима учун ҳамюртинг билан дардлашиш баҳонасида ўзингни жоду қилдирдинг? Манави тўнка, — у қўриқчи йигитни кўрсатди, — ўша куниёқ айтиши керак эди. Афсуски, бу ерда бир гала аҳмоқлар тўпланган! Қани, жавоб бер, қимор

ўйнашни истамай қолдингми?

— Мен ҳеч қачон истаган эмасман, — деди Лобар.

— Аммо шунча вақтдан бери Россияда ҳам, Туркияда ҳам ўйнаб келаяпсан-ку! Нега айнан Дубайда, айнан мен раҳбарлик қилганимда нағманг чиқиб қолди? Ҳозир қанча ютқазиб келаётганингни биласанми?! Айт, буларнинг барчасининг сабаби нима?

— Бошида битта хатога йўл қўйдим — қимор ўйнадим. Шундан бери ҳаловатим йўқ, шундан бери қутулолмай сарсонман. Кимнинг қўлида юрган бўлишимдан қатъи назар ҳамиша қартадан қутулишни ўйлаганман. Сиз мени учига чиққан қартабоз деб юрибсизми?! Қартадан мендек нафратланадиган одамни тополмайсиз!

— Ўчир овозингни! Телба-тескари гапларингни эшитишга тоқатим йўқ! Билиб қўй, сен қарта туфайли тириксан, қарта туфайли одам бўлиб юрибсан. Қарта, бу — пул дегани! Қартадан нафратланишинг — пулдан нафратланишинг! Ўв, жодугар! Озмунча пул ютқаздингми?! Ўша пулларга нималар қилса бўларди?! Сен менинг нонимни еб қўяётган итсан! Хайвонсан!

Дракуланинг қўлида тўппонча пайдо бўлди. Совуқ оғзи Лобарнинг пешонасига тиралди.

— Отинг, ҳаммасидан бирйўла қутуламан, — дея Лобар Дракулага тик боқди.

— Ўғлингдан ҳам қутуласан, — иршайди Дракула.

Лобар сўзсиз тикилиб тураверди.

— Ўғлинг топилган, — деди Дракула. — Ишонмаяпсанми? Ё ўз болангга бефарқмисан? Ахир, у на қарта, на пул. У тирик жон, ўзинг дунёга келтирган табаррук вужуд. Кўзларини эсла! Дэвид Гурген деган кўзбойлағични ютолмасанг, болангнинг кўзларини ўйиб оламан! Чинқиришини бир умр эслаб юрасан...

Шунда Лобар жон-жаҳди ила Дракуланинг қўлига чанг солди ва билагидан фарч тишлади. Тишлаган кўйи тўппончани тортиб олишга уринди. Даҳшатли куч сочидан

бураб, бүйинини қайириб ташламоқчи бұларди—ю аммо Лобар ҳам шу дамгача ҳис этмаган куч билан ёпишарди. Атрофдаги йигитлар Дракула бир неча сонияда суробини тўғрилаб қўяди, деган хаёлда қараб туришган пайт тўппонча дастаси Лобарнинг қўлига тушди. Бундай бўлишини ҳеч ким кутмаган эди. Тепки кетма-кет икки марта босилди: ўқлар Дракуланинг елкасидан тешиб ўтганини кўрган йигитлар (уларнинг биттасидагина қурол бор эди) Лобар томон ташланишди. Бироқ ёвуз Дракула каби улар ҳам кечикишган эди. Тўппончани икки қўллаб ушлаган Лобар:

—Биронтанг қимирласанг отаман! —деди. —Сен эса қўйинингдаги қуролни чиқар-да, полга ташла. Айтиб қўй, сақлагични туширгунингча тепкини босишга улгураман. Шундай экан, аҳмоқчилик қилма!

Лобар гапирётганда Дракула қизариб-бўзариб полга кулади, сўнгра қўзлари абадий юмилди.

—Нима қилмоқчисан? —сўради қўриқчилардан бири.

—Ақлли бўла олсанг ҳеч нарса қилмайман, — деди Лобар.

Шу он диван устидаги телефон жиринглади. Лобар ортига чекиниб, телефонни олди. Бу —полковник Иволгин эди.

—Алло...

—Сиз? —ҳайрон қолди Иволгин. —Дракула телефон бериб қўйдими?!

—Ўзим олдим.

—Ахир...

—Қулоқ солинг, —деди Лобар, —Дракула ўлди, уни отиб ташладим.

—Нималар деяпсиз? Бу ёқда ўғлингиз топилди-ку! Келиб-келиб маррага етганингизда йиқиласизми, телба?!

Лобар қалтироғини босиш учун чуқур нафас олди. Бир лаҳза юз йилдек туюлди. Юз йиллик сукунат! Юз йил кутилган хабар!..

—Қани у? — сўради Лобар. — Тирик бўлса овозини эшитай...

—Мана, опкелишаяпти.

Лобарнинг юраги тўхтади, гўё. У бир парча қояга айланиб

қолди.

—Алло, — деди Иволгин, — болангиз билан гаплашинг. Уни топиб беришимга ишонмаган эдингиз, эшитинг овозини.

Лобар гапирмоқчи бўлди-ю тили айланмади. Узуқ-юлуқ овоз чиқариб, ғалати ғулдиради.

—Алло, ая, сизмисиз? — нариги томондан болакайнинг овози эшитилди. —Мен Парвизман...

Лобар ўглининг овозини таниди, кўзларидан дув-дув ёш тўкилди. Телефонни қулоғига босган кўйи йиғлаётган жувонга Иволгиннинг йигитлари индамай қараб туришарди.

—Мен... мен аянгман... — дея олди Лобар. —С-сени соғиндим... Яқинда ёнингда бўламан...

Бола ҳам йиғлади. Унинг йиғиси катта йигитларникига ўшарди. Ўтган бир йил мобайнида бола кап-катта ўспиринга айланиб қолгандек эди. Лобар титроқ овозда:

—Уйга олиб кетаман... Йиғлама... —деди. —Худога шукур... Минг қатла шукур...

Нариги томондаги телефон полковникнинг қўлига ўтди.

—Мана, энди ишондингизми менинг куч-қудратимга?! — деди Иволгин. —Сўзимнинг устидан чиқдим. Сиз эса Дракулани отиб ўтирибсиз!.. Мамавата полиция чақирмоқчи эмасми?

—Уни Мамаватаникида эмас, меҳмонхонада ўлдирдим, — жавоб берди Лобар.

—Нима?! Нима дедингиз?.. Телефон билан тўппончани беринг одамларимга! Ўғлингиз ҳаққи... Алло!.. Алло...

Лобарнинг вужудини куч тарк этди. У энди жонсиз ҳолда шалвираб турарди.

Қўлидагиларни полковникнинг йигитлари тортиб олишиб, ўзини диванга итариб юборишди. Лобар Дракула юлган сочларини сидириб, юзига босди.

—Йўқ, ҳозирча тинчлик, — деди йигитлардан бири телефонга. —Ҳозир хабар оламиз... Хўп... Албатта, шундай қиламиз...

Улар бошлиқлари билан гаплашиб олганларидан сўнг, Лобарни яна ювиниш хонасига элтдилар. Бу вақтда меҳмонхона ходими келиб "тинчликми?" деб сўраб турган эди, сочиққа аринаётган Лобарни кўриб, ним жилмайди-да, изига қайтди.

—Яхшиям, тўппончани қорнига босиб отган экансиз, — деди Иволгин йигити, —ўқ отилганига улар ишонч ҳосил қилишмабди. Жазавангиз тутиб қолганини, шовқин солганингизни айтиб зўрға қутулдим. Тезда Мамаватаникига кетишимиз керак. Дэвид Гургенни ютсангиз, сизни Россияга олиб кетамиз. —Кейин у калтак еган кўриқчи йигитга қаради. —Сен эса шу ерда қоласан, мурдани целлофанга ўраб, ваннага киргиз, биз эса қиморхонада ишни битиргунча, на ҳиди, на гап-сўзи чиқсин, тушундингми?

* * *

Муҳаммад Ваҳбо меҳмонхонада содир бўлган қотиллик ҳақида тўшагида эшитди. Ўнг қўл ёрдамчиси унга кўнғироқ қилиб, руслар қайтиб келганини, ётадиган жой сўраётганини маълум қилгач, бир неча сония бош қотирди: "Демак, Дракула ўлибди, қимор якунига етгунча ижара уйимда яшаб туришмоқчи, қўлларида, қолаверса, банкдаги ҳисоб рақамида полковникнинг ҳали анча-мунча пули бор. Албатта, кўнғилсизлик сабаб қартабоз хонимнинг ўйин суръати янада пасаяди... Сўнгги чақалари қолгунча шиламан. Кўчани кўрсатиб қўйишдан аввал ижара ҳақи ва жиноятни сир тутганим учун тоvon пули сўрайман. Иволгин энди менинг рўйхатимда йўқ... Йўқ!"

Чошгоҳ вақти Муҳаммад Ваҳбо илжайиб кириб келди.

—Дўстларим, бу нима деган гап? — қувончини яширолмай ҳол сўради у. —Шундай паҳлавон йигитни нега гўрға тикдинглар?

Кеча улар қиморхонага қайтиб келишганида, Муҳаммад Ваҳбонинг айёр йигитлари фақат Дракула билан гаплашишларини айтиб, дарҳол бошпана бермаган эдилар.

Ярим кечаси бундай аҳволда юришларининг вазини очиқравшан айтсалар, ўзларига яхши бўлажаги қайта-қайта уқтирилди. Шусиз ҳам араблар буларнинг Дракуласиз келишларидан қотиллик юз берганини пайқаган эдилар.

—Олижаноб ишни ким бажарди? — сўради Муҳаммад Ваҳбо ва Лобарга қаради. —Сизми?.. Йўқ-йўқ, нега бунақа қарайсизлар? Нима, мен прокурорманми?! Шунчаки қизиқиб сўрадим, холос. Ахир, жиноятчиларга уйимдан жой бериб ўтирибман. Худо кўрсатмасин, эртага оёғимдан тортиб кетишларинг мумкин.

—Ҳақорат қилманг, — деди Иволгин йигити. —Бизни ким деб ўйлаяпсиз?! Истасангиз ҳозироқ бирон меҳмонхонага кетамиз. Шошилганимиз учун шу ерга келдик.

—Мен ҳам шошилаяпман, — Муҳаммад Ваҳбонинг юзидаги илжайиш йўқолди. —Амирликдаги фаолиятим охираб қолди. Дубайда ҳам, Ар-Риёда ҳам энди қорамниям кўришмайди. Қаранглар, менинг истагим ҳам худди шу: тезроқ бор-шудларингни қоқиб олиш.

Улар бир-бирига қалтис ва аччиқ ҳазиллар қилишиб, бир оз вақт ўтказишди. Сўнг ўйинни эртароқ бошлаш ҳақида гап кетди. Гурген ҳамкасблари билан аллақайси оролда тушлик қилаётган экан.

—Кўп чиранмаслигингни маслаҳат бераман, — деди Муҳаммад Ваҳбо чиқиб кетаётиб. —Барибир ютқазасан. Бир нарсага ҳайронман, жаноб Иволгин йўқ, Дракула йўқ, умуман олганда, тайинлироқ хўжайиннинг ўзи йўқ, нега жонингни жабборга бериб ўйнайсан? Қарта аёл зотига ҳеч қачон шафқат қилмаган, қилмайди ҳам.

Лобар гапириш учун оғиз жуфтлаган эди, Иволгиннинг йигити ичкари хонага етаклаб кетди. Араб қиморбозига Гурген келгунча дам олиш ниятида эканликларини маълум қилди.

Шу ерда Москва билан яна боғланишди. Полковник янги-янги кўрсатмалар бергач, Лобарни телефонга чақирди.

—Ўғлим яхшими, Иван Антонович? —Лобар ўлганнинг

қунидан мулойим сўзлади.

—Яхши, — тўнг оҳангда жавоб қилди полковник. —Махсус уйда сақланаяпти, шарт-шароитлар зўр. Ахир, шахсан ўзимнинг назоратимда!.. Қизиқ, нега собиқ хизматкорингизни сўрамаяпсиз, Лобархоним?

—Сўрай десам, гап кўп. Хаёлим чалғимасин деяпман. Бу ерда кўзбойлағич билан ўйнаш осон эмас.

Иволгин кулди. Томоқ қирди.

—Болангизни энагаси бизга сим қоқиб, — деди у, —қаерда эканлигини маълум қилди. Аммо энагаси тушмагурнинг жони тош экан. "Миқ" этиб оғиз очмаяпти. Фақат сиз билан гаплашармиш.

—Фақат мен билан?

—Ҳа.

—Бунинг сабабини айтгандир? — сўради Лобар.

—Сабаби, Парвизнинг ўғирланиши ва энаганинг ўғрилар шайкасида асосий ролни ижро этиши...

—Бу сабаб эмас.

—Нега, ахир?! У ўзини сизнинг олдингизда оқламоқчи, шекилли. Аммо ҳечам виждонли аёлга ўхшамаяпти. Гўёки, болангизнинг халоскори эмиш, чечен жиноятчиларига хизмат қилмаган экан.

Лобар ўйланиб қолди. Оқ деб ўйлаганлари қора, қора деганлари оқ бўлиб чиққан. Балки Гулноза ҳам ёмон аёл эмасдир?

Шунда Лобар миясига тўсатдан келган фикрдан энтикиб, шошиб деди:

—Иван Антонович, энагани ўзим гапга соламан, унга озор бермасинлар, илтимос.

—Тушунаман, у сизга тириклайин керак.

—Бир-икки оғиз гаплашмоқчиман, холос. Сўрайдиган нарсаларим бор.

—Чеченлар ҳақида сўрамоқчимисиз?

Полковник адашмади: Лобар ҳозиргина севиниб кетганининг боиси шу эди, яъни Шомил хусусида энагадан

аниқ маълумот олиш.

Бироқ ёлғон сўзлади:

—Уларни бошимга ураманми?! Мен энагадан нимани сўрайман? Нега тузимни еб тузлигимга тупурди? Нега нонкўрлик қилди? Улар берган пулдан икки-уч баравар кўп бериш кўлимдан келарди!.. Аммо сиз ўйлаётгандек, ўч олмоқчи ҳам эмасман. Кўзларига тик боқиб, сўрайман... Виждонини еб, жинойтчиларга ҳамтовоқ бўлибдими, бас. Худога соламан.

—Яхши, яхши, — деди полковник. —Агар мақсадингиз аллақандай диний ишлар бўлса, сизга шароит яратиб бераман.

Лобар ичида кулди. Иволгин каби фақат моддий нарсаларни тан оладиган кишиларни кўп учратди. Ҳатто, туркиялик Иброҳим давангир ҳам шунақа кимса эди. Буларнинг ичида Худо дейдиганлар ҳам бор. Бироқ Худодан кўра қоплардаги пулларга ва қурол-яроғларга сифинишини ўзлари яхши тушунмайдилар. Лобар шу тобда полковник билан Дубайга учиб келаётиб, самолётда бўлган суҳбатни эслади. Иллюминатордан қараган рус қиморбози: "Лобар, одам еру кўкнинг фарқига бормайди-я?! —деган эди. — Юқори ҳам, паст ҳам кўм-кўк. Шундай баландликда офирлиги бир неча тонна келадиган темир қушда учиб кетаяпмиз. Одам — қудратли куч. Одам ҳар нимага қодир. Айниқса, фазони забт этиши кўп нарсани ойдинлаштирди. Ер қандай пайдо бўлган, Куёшнинг умри қанча қолган — барчаси энди сир эмас. Биласизми, бу ерда кимга ўрин йўқ? Худога ўрин йўқ!.. Энди самодан ерга тушайлик. Қимор ҳам шундай: унинг асл сир-асрорлари йўқ, ҳаммаси инсониятга маълум".

Лобар эса аксинча ўйларди. У жинойт ва қабоҳат ботқоғига ботган сайин, тушига-да кирмаган ўлкаларни кўрган сайин Худони тан олиб бормоқда эди. Муқаддам ҳам у ишонарди. Бироқ эътиқоди заиф кимсалар учун Худо ҳис этилмайдиган, кўринмайдиган, сезилмайдиган, фақатгина кўнгилнинг бир чеккасида милтираб турадиган учкун мисоли бўлади. Албатта,

Лобар учун ҳам. Ножоиз ишларга қайта-қайта қўл уриб, тушунди: бир зарранинг қилт этиши ҳам Худонинг продасисиз содир бўлмас... Секин-аста илоҳий куч-қудратни ҳис эта бошлади, моддиятда аломатларни кўрди... Иволгиннинг фан-техника кашфиётлари ичида Худога ўрин йўқ, деган "фалсафа"сига қўшилмади. Олам яратилди. Албатта, у атом заррачаларидан яратилди. Яратилаётиб ўзидан миллионлаб из қолдирди. Бир кун келиб одамзот ўша изларни кашф этади. "Мана, дунё қандай бўлган экан!" – деб айюҳаннос солади.

"Худо дарахтни ҳам яратди, – ўйлади Лобар. – Аммо дарахтни кекса қилиб яратмади-ку! Уруғдан ниҳол ниш уради, кун сайин ўсиб, ахийри, азим дарахтга айланади. Дарахт устида тадқиқот ўтказган олим "ие, буни Худо яратмаган экан, бу оддий бир данакдан ўсиб чиқиб, йиллар давомида ҳозирги ҳолатга келган", деса кўпчилик олқишлаб, чапак чалади. Мен ҳам чапак чалдим. Чалди-и-м!.. Бошимга мусибат тушганда, қимор халос этади, деб ўйлаганим ўшанинг самараси. Ҳар бир амал, ҳар бир фикр кўринмас тўрнинг бир тугуни. Бир-бирига боғланмасдан илож йўқ..."

Телефонни берар экан, диван четига ўтириб шуларни ўйлади. "Қимор оламига аллақачонлар қарғиш теккан-ку, – деди ўз-ўзига, – нега бу гумроҳлар тушунмайди?! Ҳозир Саудия Арабистонига жуда яқин жойдаман. Кетсаммикан? Маккаданми, Мадинаданми паноҳ топаман... Умр бўйи тоат-ибодат қилиб яшайман..."

У бошини чангаллаб оғир хаёлларга толди, Иволгин йигитлари эса у ёқдан-бу ёққа юриб, қарта бошланишини кутарди.

Меҳмонхонада қолган йигит кўнғироқ қилиб, Дракула ҳамон "дам олаётганини", "маҳаллий танишлари" безовта қилмаётганини маълум қилди.

– Вақт оз қолди, – деди Иволгиннинг ўнг қўл ёрдамчиси Лобарга кўз қирини ташлаб.

Лобар бошини кўтарди, тушунмади. Шунда ҳам лаблари

пичирлади:

—Ҳа, вақт оз қолди.

* * *

Лобар столни биринчи бўлиб банд этди. Дэвид Гурген эшикдан кирмасидан унга кўз ташлади, то стулга ўтиргунича ҳам нигоҳини узмади. Сўнгра ўз қўлларини илк марта кўраётгандек томоша қилиб:

—Нима қарорга келдингиз, хоним? —деб сўради.

—Ўйнаймиз.

—Ўйнаймиз, албатга, ўйнаймиз. Бироқ мен қўлларимда ҳам кунгидан-да қудратли кучни ҳис этаялман. Сизга қийин бўлармикан, деб ташвиш чекаялман.

Лобар фокусчи томон қартани суриб қўйди.

—Бошланг, жаноб Гурген.

—Мен билан кетасизми? — қайта сўради йигит.

—Йўқ.

—Қиморбоз аёл бўлиб қолмоқчимисиз?

—Йўқ.

—Бўлмаса ким бўлмоқчисиз? Ҳаёт индамай ўтиргани қўймайди. Одамни кимгадир айлантиради.

—Худога ишонасизми?

Дэвид кўзини қисиб қаради. Афтидан, у қайси вариантини айтсам жувонга ёқади, деб ўйлаётган эди.

—Ишонаман, — деди у, — кўп нарсага ишонаман. Мен ишонувчан инсонман. Айнан сизнинг менга бефарқ эмаслигингизга ҳам ишонаман.

Аммо Лобар қоғоғини очмади. У бутун ўйин мобайнида аразлаган қиз каби ўтирди.

Кейинги кунларда у Гургенга қимордан ташқари бир оғиз гапирмади. Полковникнинг ғазнаси тобора адо бўлиб бормоқда эди. Ўғли топилганда, қиморхоналар билан видолашиш онлари яқинлашганда, ҳаёти изга тушиш арафасида ютқазиб қўйишини кўнгли сезарди. “Қанчалик кучли қиморбоз бўлмагин, кун келиб расвоинг чиқиши

муқаррар", — дерди ички бир овоз. У ёқда, Иволгин ҳаётида ҳам инқироз даври бошлангани кечқурунги кўнғироқларидан сезиларди. Шўрлик полковник барча бойлигини қиморга тикиб қўйган, қайсидир маънода мансаби-ю ўз ҳаётини ҳам яшил столга бахшида этганди. Қиморнинг сўнги кунлари у аллақадан яширинча сим қоқди. Сўзлашиш навбати Лобарга келгач, нариги томондан дўқ-пўписалар эшитилди:

— Сен нима қилаяпсан, аҳмоқ хотин! Ўғлингнинг ҳаётига зомин бўлмоқчимисан?! Уч кун ичида тўрт юз эллик минг доллар ютқаздинг? Шуни фаҳмляяпсанми?.. Фаҳмляяпсанми, эй!.. Ўғлингням, сениям бўғиб ўлдираман! Яна бир сент ютқаз, кўрасан!

— Атайин ютқазганим йўқ. Бор имкониятларимни ишга соляяпман.

— Бекор айтибсан! Афсунгарона кучингни ўзинг йўқ қилганингдан хабарим бор! Ё нотўғрими? Дубайда кимни учратдинг, кимга жодунгни олдирдинг? Гапир! Агар аҳмоқ бўлмасанг, шунақа пайтда жодунгни йўқоттирасанми?! Ҳаётинг неча сент туради? Ўша официантка қиёфасидаги маразнинг ҳаёти-чи? Ютқаз, ҳамманг ўласан! Бир-рон-та-а-нг соғ қолмайс-а-н-н-н!!!

— Ютаман, ҳаммасини ютаман, — Лобар ихтиёрсиз равишда сўзлай бошлади, — мен "қора қарта соҳибасиман". Умр бўйи ютиб келганман...

— Сенга бир кун муҳлат! — қичқирди полковник.

Лобар ғазабдан қизариб-бўзарган, тепакал боши терлаган каламуш тумшукли одамни тасаввур қилди. Кўз олди жимирашди.

— Ўғлим билан гаплашмоқчиман, — деди зўрға.

— Нима? Аввал бунга лойиқ хизмат қилишинг керак!

— Ҳозиргина йигитингизга нималар деганингизни унинг гапларидан хулоса қилиб олдим, Иван Антонович. Сиз ишдан ҳайдалгансиз! Шубҳа-гумон гирдобига тушиб қолиб, кузатув остидасиз.

–Ўчир!

–Ўғлим энди сизнинг қўлингизда эмас! Шундайми?

–Мабодо лаънати хулосанг ҳақиқат бўлиб чиққан тақдирда ҳам, сен сенлигингча қоласан! Тушундингми?! Яъни барча ютқазганларингни қайтиб ютиб оласан, Мамаватанинг қопини ҳам бўшатасан, сўнг ўғлингни кўрасан. Мен қамаламанми, ўламанми, агар бизнинг шартларни бажармасанг, барибир йўқ қилинасан. Мисол учун ўғлинг кичик бир фалокатга йўлиқади. Ёки ционид кислота умрига нуқта қўяди. Сен эса ҳаммомда чўмилаётиб, электр симининг узилиб, сувга тушиши оқибатида ток уриб ўласан. Булар қийин эмас, қора хоним.

–Ҳа, одамхўрлик сизларга ҳеч нима эмас.

–Буйруқни бажар. Куч-қудратинг кесилган бўлса, ҳамюртингни топ-да, қайтадан жоду қилдир.

–Наҳотки, жодуларга ишонсангиз! Самолётда айтган гапларингизни тез-тез эслаяпман. Еру кўк кашф этилди, қандай пайдо бўлгани илм-фан томонидан исботланди, энди Яратганга ўрин йўқ, илоҳий куч-қудратга ўрин йўқ дегандингиз... Жодуга ишонишингиз...

–Агар муомалангни шундай давом эттирсанг, сенга ҳам ўрин йўқ, – деди полковник.

Ўйлаб кўриб, Иволгиннинг буйруғидан хурсанд бўлди. Ахир, у Дилором билан урашишнинг иложини тополмай юрганди-да.

Эрталаб Дилоромникига йўл олишди.

Ижарачи кампир уйғотиб, алланималар деб вайсади. Лобар "фаҳш", "доллар", "азоб" деган бир неча сўзларни тушунди, аммо уй соҳибасининг нимадан норози эканлигини аниқ билолмади.

–Кеча ресторандаги ишимиз жуда чўзилиб кетди, тонгга яқин келдим, – ўзини оқлади Дилором. –Тинчликми, Лобар опа?

–Дугонамга кўнғироқ қилдингми? –сўради Лобар ўзбек тилида.

Иволгиннинг йигити сал нарида қовоқ солиб турарди.

— Ҳа... эсим қурсин, шуни дарров айта қолсам бўлмасмиди! Икки кун тушолмадим. Ахийри, гаплашдим, сизга салом айтди.

— Мен айтган йигитни топишга ваъда бердимиз?

— Унинг ўзи келиб-кетган экан.

— Ўзи келган экан?

— Менимча, шундай деди. Кимлардандир хат бериб юборган экансиз-ку, Лобар опа.

— Бўлди, тушунарли. Йигит билан қачон гаплашсам бўлар экан? — Лобар илҳақ тикилди. — Айтишдимиз?

Дилором календарга қаради.

— Бугун қайси сана?

— Нега календарга қарадингиз? — Лобар қошини чимирди. — У... сезиб қолади.

Айтганидек, Иволгин йигити пайқади. Уларга яқинлашиб, деди:

— Фақат рус тилида ва ҳеч қандай найрангсиз!

— Биз жоду қилинадиган кунни белгилаяпмиз, — бўшашмади Лобар. — Сиз бунга тушунмайсиз. Бу шомон ёки хиндулар маросими эмас. Уч кун давом этади, эркак зоти кўрмаслиги керак.

— Уч кунга рухсат беролмайман, — деди йигит.

— Уч сутка эмас. Ҳар куни эрталаб бир соатдан.

— Шундайям полковникдан ижозат сўрайман. Бунисига рухсат бергани учун, майли. Аммо хонани кўздан кечираман.

Йигит Дилоромнинг ётоқхонасини нари-бери текширди-да, ҳовлига чиқиб, сигарет тутатди. Иккови қолишди. Дилором шоша-пиша халати чўнтагидан телефон олиб, Зилоланинг уйидаги телефон рақамларини тера бошлади.

— Гудок кетди, — деди ниҳоят у.

Лобар телефонни олди, Дилором эса чилдирмасини чалиб, нола қилаверди:

— Ҳо, ҳайда-ҳайда-ҳайда,

Тоғдаги тошга ҳайда.

Чиқиб кетсин момоси,

Чиқиб кетсин ҳаммаси...

Бир кулоғини бекитиб, кўрпа ичига кириб олган Лобар дугонаси гўшакни кўтаришини интизорлик-ла кутарди. “Уйида йўқ бўлса нима қиламан?! – ўйлади у. – Уч кун ҳам айнан шу вақтда уйида бўлмаса бошимни қайси тошга ураман? Эй Тангрим, ишқилиб энди омадимни бер!”

Бироқ уринишлар зое кетди. Орадан қирқ-эллик дақиқалар ўтгач, йигит эшик қоқди.

– Нега жимиб қолдинглар? Вақт бўлди! – деди у.

Лобар қиморхонага ҳорғин кайфиятда қадам босди. Қартани ушлаш у ёқда турсин, стулга ўтиришга хоҳиш йўқ эди.

– Нега туриб қолдингиз? – Дэвид Гурген ўрнидан туриб, қўл узатди. – Марҳамат, хоним. Истасангиз, бошқа стул буюраман.

Лобар унинг қўлини итарди, стулга омонат илинди. Сўнг фокусчига қарамай сўзлади:

– Ўйинингизнинг сири нимада, Дэвид?

– Сизнинг гўзаллигингизда.

– Эҳтимол, бир неча марта эрга теккандирман? Нега гўзаллигим қизиқтириб қолди?

– “Эҳтимол” эмас, “ҳақиқатан ҳам”. Бироқ гўзаллик ҳақида гап кетганда, нима сабабдан турмушга чиққанингизни гапираяпсиз?

Лобар аччиқ кулимсиради ва фокусчига ер остидан қаради (шу нигоҳи уни янада малоҳатли, оху кўз қилиб кўрсатиб, Дэвиднинг ранги оқариб кетди).

– Бўйдоқ йигитнинг жувонга хушомадидан мақсади менга қоронғи, – деди Лобар.

– Сизни бир кўришдан севиб қолганман. Ишонинг! Шу вайдан неча кунлар кўзингизга тик қараёлмадим, неча кунлар ютолмадим. Бироқ васлингизга фақат ғалаба билан эришишимни англаб, бор маҳоратимни ишга солаяпман.

Лобархон, бу сўнги илтимосим. Утинаман, таслим бўлинг. Мен билан Чехияга кетинг. Йўқса (сизни кўрқитмоқчи эмасман) оғир аҳволга тушиб қоласиз. Ҳеч ким, ҳеч нима кутқаролмайди. Кейин... иккимизга ҳам кеч бўлади.

Бундай вазиятда баъзиларда туғилажак фикр Лобарни-да безовта қилди: "Менга эришмоқчимисан, марҳамат, қиморни бой бер, шунда сен билан кетаман!"

Бироқ рўпарасидаги йигит дунё султони бўлиб чиқса ҳам, кетолмаслигини ҳис этди. Турмушга чиқиш, бой-бадавлат яшаш орзуйи эмаслигига ақли етди.

— Мен ютаман, — пичирлади Лобар, — албатта, ютаман.

"Қора қарта рақси"нинг ҳали синалмаган усулларини ишга солган қиморбоз аёл дастлабки соатларда фокусчини танг вазиятга тушириб, тўқсон минг доллар ютди. Ярим тунга бориб, қаттиқ толиқиш бутун вужудини исканжага олди. Ютаётган қиморбоз, одатда, бундай ҳисни туймаслиги керак эди. Ниҳоят, Лобар ўрнидан турди, икки-уч қадам гандираклар борди-да, гиламга қулади.

— Бас, бошқа чидаёлмайман... — деди у.

Ўйин вақтинча тўхтатилди.

* * *

Эрталаб Муҳаммад Ваҳбонинг одамлари ҳаммани уйғотди. Ҳабашнинг ўлими юзасидан олиб борилаётган тергов ишлари анча чуқурлашиб, қиморхона фаолияти хавф остида қолгани маълум этилди.

— Яна битта қиморхона бор, — деди етиб келган араб қиморбози. — Агар вазият ўнганмаса, мамлакатдан чиқиб кетамиз. Мен Саудияга кетишни режага киритиб қўйганман.

Руслар уф тортишиб, бош чайқашди.

— Тез кунда биз ишни якунлаймиз, — деди Иволгин йигити.

— Икки-уч кунлик жой топиш қийин эмасдир?

— Жой топилади, — хўмрайди Муҳаммад Ваҳбо, — аммо биз Саудияга чиқиб кетишга улгуролмай қолишимиз эҳтимолдан ҳоли эмас. Ўтган ҳар бир соатда Дракуланинг мурдаси бир

миллиметр шишиб бораётганини ҳам унутма, бўтам.

Пуллар машиналарга ортилди. Лобар соатга ишора қилди.

—Биз бахшиникига кириб ўтишимиз лозим, — деди у.

Дилором интизорлик билан кутиб ўтирган экан. Эшикни ёпган заҳоти суюнчи олди:

—Уч марта телефон қилишди. Айтган одамингиз пойлаб ўтирибди. Тезроқ ишласа-чи бу телефон ўлгир!.. Ишла!... Ишла...

Телефон чўзиб-чўзиб ду-дулай бошлади, кейин қитирлаган, фириллаган овоз эшитилди. Ва бирдан финғиллаш аро ўктам бир овоз янгради:

—Алло, эшитаман.

Лобар Қувонни таниди. Ич-ичидан отилиб келган ҳаяжонни зўрға босиб:

—Бу менман... —деди.

—Лобар! Сизмисиз?! Лобар... Лобар!..

—Ҳа, менман... Қувон, гапимга яхшилаб кулоқ солинг. Ўғлим Москвада. Менга Шомил ака керак... Сиз Туркияда кўрган одам бир вақтлар мен Москвада учратган одамми, йўқми, шуни аниқлашингиз керак. Гапларимга тушунмадингиз-а, Қувон?

—Бошқа вақт бўлганда тушунмасдим, лекин мен Шомил акани яқинда кўрганим учун, гаплашганим. учун сизни тушунаяпман. Ўғлингиз ростдан милициянинг қўлида эканидан ҳам хабарим бор. Лобар, гапимни диққат билан эшитинг. Ахтарган одамингиз ҳозир Дубайга етиб борган бўлиши керак. Унинг мақсади нима эканлигини аниқ билмайману, аммо сизнинг ҳаётингиз хавф остида. Ўйин тугади, Лобар. Сиз кўп нарсани кўриб қўйдингиз, энди сизни йўқотишлари керак.

—Биламан, бу кўчадан омон чиқиб кетолмайман. Лекин ўлимимдан аввал буларнинг ҳам уруғини қуриたまман... Менинг ҳам тайёрлаб қўйган "сюрприз"им бор... Қувон, ўғлимнинг тақдирини сизга ишониб топширсам, бу дунёда армоним қолмайди... Шундагина сўнги ишимни ишонч

билан адо этаман. Бўлди, Кувон... Аслида бошқа нарсани сўрамоқчи эдим... Майли... Алвидо!..

—Лобар!.. Лобар!.. — қичқирди Кувон. —Тўхтанг, телефонни қўйманг!.. Қўйманг!!! Нега, ахир, менинг ҳолимни сўрамаяпсиз?! Мен сиздан ҳам баттар бахтиқаро бўлдим! Эшитаяпсизми? Лобар!.. Нега жимсиз?!

Лобар виро сўзини айтиб, муштипар она ҳайкалидай мунғайиб қолган эди. Ногоҳ йигитнинг жазавага тушиб қичқириши сирғалиб кетаёзган телефонни маҳкам ушлашга мажбур қилди.

—Нима бўлди? Нималар деяпсиз? —сўради шошилиб.

—Хотиним ўлди, —зудлик билан жавоб берди Кувон.

—Ким?.. Нега?! —Лобар қулоқларига ишонмади. Айни дамда келинчакнинг ўлимида ўзининг ҳам қўли бордек томоғига аччиқ нарса тиқилди, нафрати келди. —Ёшгина келинчаг-а?! —деб қайта сўради.

—Ҳа. У ҳаммомдан тирик чиқмади... Нима бўлса ҳаммомда бўлди!

—Ток урдими?

—Йўқ, бўғилиб ўлган, Лобар. Мен бунинг бахтсиз ҳодиса эканига ишонмайман. Уни кимдир ўлдирган. Шунинг учун Шомилни ахтаргандим. У билади, деб ўйладим, ҳаётимнинг орқа томонида нималар кечаётганини! Лобар, мен ҳам кўп ишлар қилиб қўйдим, лекин нега мени эмас, бир бегуноҳни ўлдиришди? Қотиллар кимлигини эшитсангиз...

—Хўш...

—Буни телефонда айтолмайман, Лобар. Шундоқ ҳам ҳозир расвом чиқаяпти... Дийдор кўришсак, дейман. Ўтинаман, қиморбозларга қарши ҳозир курашманг. Сиз ҳам бекорга қурбон бўлманг!.. Тирик кўришни истайман!.. Сизсиз мен ҳам сиғмайман бу дунёга!.. Лобар, ҳали иккимиз қиладиган ишлар бор... Ваъда берасизми?.. Ўзингизни асрашга ваъда берасизми?

—Кувон, агар кўришмасак, ўғлимни ахтариб топинг...

—Лобар!.. — сўнгги бор қичқирди Кувон.

Алоқа узилди. Лобар ўлимга маҳкум этилган маҳбус

мисоли гўё дор тагида турарди.

—Сиз... сиз нима қилмоқчисиз? —хавотир ила сўради Дилором.

Лобар унинг қўлидан тутиб, телефонни кафтига авайлаб қўйди, Дилоромнинг кўзларига куюнчаклик билан тикилди.

—Сизни ҳеч қачон унутмайман, —деди у бахши қизга. — Ҳеч ким қилмаган яхшилиқни адо этдингиз, бир эмас, иккита.

—Лобар опа, одамни кўрқитманг, нега видолашдингиз?

—Шундай бўлиши керак, Дилором. Балки мен ҳақимда кейинроқ батафсил эшитарсиз. Миш-мишлардан ёки кимдир китоб қилиб ёзар... Манавини олинг, — Лобар қимор столидан оз-оздан йиғиб қўйган ўттиз икки минг долларни узатди. —Дубайни тезда тарк этинг, мамлакатдан чиқиб кетинг! Чет элларда аёл боши билан ресторанма-ресторан юриб; бахт топган инсон йўқ! Ҳеч қачон бўлмайди ҳам! Бойлик топиши, эр топиши, қўналға топиши мумкин, аммо бахтни эмас. Чунки бахт ватан билан боғлиқ тушунча, Дилором... Сизни синглим дейман... сингилжоним дейман... Бу ерлардан кетинг. Берган пулим ўттиз икки минг доллар. Илтимос, Қувонга беш-олти мингини берсангиз. Москвага бориб, ўғлимни олиб келиши керак.

—Уйга кетишга пул жамғариб қўйганман, —деди Дилором пулни олмаслик илинжида.

—Йўқ, буларни сизга бердим. Бугун-эртан, балки бир соатдан кейин ўлишим мумкин. Мен жиноий тўдалар, йирик мафиялар ўртасида ўтказиладиган "халқаро қимор" деб аталадиган ифлос ўйинга аралашиб қолганман. Бунақа ўйин борлигини кўпчилик билмайди, сиз ҳам эшитмаган кўринасиз. Турли қора гуруҳлар бир-бири билан куч синашиш учун қимор столини танлашади. Улар бошқа йўлни, масалан, гладиаторлар жангини, отишмаларни танласа, узоққа бормасликларини ҳам жуда яхши тушунадилар. Жиноий тўда бошлиғи қимор стулига истаган одамни ўтқазishi мумкин. Ўша одам мен бўлиб келдим. Россияда, Туркияда, мана, Амирликда ўйнадим. Бир тўладан иккинчи

тўдага ўтдим. Бир қанча халқаро жиноятчиларнинг юқори мансабдор шахслар билан алоқаси борлигига гувоҳ бўлдим. Эҳтимол, кучли қартабоз сифатида менга раҳмлари келар, ammo гувоҳ сифатида аямайдилар. Умрим ҳазон бўлгани учун мен ҳам қўлдан келгунча... уларга шафқат қилмайман...

— Ҳозир анави кўриқчингизни алдаб, сизни кўчага чиқариб юборсам, Россияга учиб кетолмайсизми? — деди Дилором.

Лобар бош чайқади.

— Паспорти йўқ, — деб уф тортди. — Нафақат ҳужжатларим, аэропортга кириш-чиқишим ҳам уларнинг назоратига ўтган. Аэропортга боришим ажалга боришимдир, Дилором! Улар битта кўнғироқ билан тақдиримни ҳал қиладилар. Ўтган вақт мобайнида мен ҳам жиноятчига айланиб бўлдим. Қотилликка буюртма бердим, ўз қўлим билан ҳам ўлдирдим, бевосита кишилар ўлимига сабаб — вазиятни вужудга келтирдим. Ҳозир ҳам сохта исм-фамилия билан юрибман. Россия фуқароси Людмила Михайловаман! Мана шундай аёл самолётга чиқаётгани ҳақида полицияга ёки Россия милициясига хабар берилса, ҳолимга маймунлар йиғлайди.

— Яшириниб яшасангиз-чи?

— То тирик эканман, менинг касрим боламга ураверади. Эҳ, Дилором, энди яшириниб қаергаям бораман?! Улар бир огоҳлантиради, икки огоҳлантиради, сўнг ўғлимни ўлдиришади. Менинг олти яшар ўғлим бор. Сизнинг тушингизга кирган бола...

— Лобар опа...

— Бўлди, Дилором. Айтадиган бошқа гапим йўқ. Илтимос, бу ердан тезроқ кетинг.

Дилором эшиккача борди, лекин остона ҳатлашга мадор тополмай, эшик кесақисига суяниб қолди. У ўзига ҳам ўлим таҳдид солаётганидан кўрқдими, тўсатдан ўттиз икки минг доллар тушганидан хушини йўқотдими, Лобар билолмади. Келгусида Дилоромнинг яна ёрдами тегишидан умид қилиб, араб кампирнинг уйини тарк этаркан, қулоғига "Оллоҳ-Оллоҳ" деган хитоб эшитилди.

* * *

Янги қиморхона тор эди. Сигарет тутуни сузиб юрган йўлақдан чапга бурилган Лобар оддий стол-стул кўйилган каталакдек хонани кўрди. Муҳаммад Ваҳбонинг ғазначиси билан бурчакда ўтирган Дэвид юзталиқ долларни кўздан йўқотиш ва кутилмаган жойда пайдо қилиш сирини ўргатмоқда эди. Албатта, фокусчи шунчаки вақт ўтказаетгани яққол сезилиб турарди.

Лобарга кўзи тушган заҳоти:

—Салому алейкум, — деб қўлини кўксига қўйди. — Кошонамизга марҳамат, хоним.

Бу ерда улар пичирлашиб ҳам гаплашолмас эдилар. Шу вайдан Лобар ўзи билмаган алфозда ғазначиларга ишора қилиб, оҳиста бош чайқади.

—Бугун сўнги ўйин, — деди Дэвид Гурген. —Майли, улар сиримиздан воқиф бўла қолсинлар. Бу сир на хўжайинлар фаолиятига, на қиморга алоқадор. Шундай экан, яширишнинг ҳожати йўқ... Эй, ҳамма эшитсин! Мен Лобарни севаман! У менинг даражамдаги ягона аёл! Дунё бўйича ягона аёл!

Эшикда Муҳаммад Ваҳбо кўринди. Бошдан-оёқ миллий либосда у бурунгидан-да салобатли қиёфа касб этганди. Кириб келиши билан хона тўлиб қолди.

—Муҳаббатингиз, —деди у Гургенга рус тилида, —бизга сир эмас. Бироқ мана шу аёл каби биз ҳам ишонмаймиз.

—Бунинг учун сизга раҳмат дейман, холос, — фокусчи шляпаси қиррасини ушлаб бошини сезилар-сезилмас қимирлатди. Сўнг қартага кўл чўзган эди, Муҳаммад Ваҳбо кўлидан тутди.

—Бир неча соатдан кейин самолёт тайёр бўлади, —деди у. —Саудияга учиб кетаман.

—Жуда яхши, — жилмайди Дэвид.

—Ихтиёрингиздаги бир неча соатда қаршингиздаги аёлни бир центсиз қолдирасиз. Бу, ҳақиқатан охирги ўйин бўлишини хоҳлайман. Ваъда берганим ўша икки юзтанинг

қолган ярмини ҳам шу бугун, айнан Дубайда ҳисоб рақамингизга ўтказаман. Келишдикми?

Дэвид негадир Лобарга қаради. "Қора хоним" хаёлчан ҳолда ўтирарди.

— Тақдирингиз ҳал бўлаяпти, — деди фокусчи аччиқ кулимсираб.

— Кимнинг? — Лобар ҳам худди шундай кулимсиради.

— Сизнинг, албатта.

— Менинг? Аммо бу ерда мен тақдирига ҳукм ўқиладиган аёлни эмас, ночор ва нотавон эркакни, аниқроғи "эркаклар"ни кўраяпман, — деди Лобар.

Дэвидга разм солиб, қуролсиз эканини пайқади. Муҳаммад Ваҳбода ҳам тўппонча йўқ эди.

Нигоҳи кўриқчида тўхтади. У томонга бир қадам ташлади. Хаёлидан шундай ўй ўтди: "оғушига кираман, ўпаман ва тўппончасини суғуриб оламан-да, бир бошидан отаман, отавераман..."

У яна бир қадам ташлаган эди, араб қиморбози стол устидаги қартага имо қилди:

— Қани, ўзини эркаклардан устун қўйган хонимнинг кучини охирги марта кўрайлик-чи! Лас-Вегасда Катрина исмли бир шаллақи чув туширганида, онт ичгандим: аёлдан чиққан қартабоз борки, таг-томири билан суғуриб, жаҳаннамга итқитаман, деб. Бошланглар! Вақт кетаяпти.

Лобарни номаълум куч яна қимор стулига чўктирди. У ҳардамхаёллик билан қарталарга қараркан, қисматидан очилган фолни эслади: "Атрофи сув билан ўралган тошлок маконда отиб ўлдириласиз!"

Ҳозиргина умридаги сўнгги жиноятга қўл урмоқчи эди. Урмади... Гўё янада ваҳшиёна хунрезликни кутаётган қонхўр каби пайт пойлаяпти. Биладики, ўтирган жойи башоратда айтилган макон эмас... Лобар ўзини ҳам отмоқчи... Демак, отишма бу ерда бўлмайди. Қисмат театри кейинги сахнани кутади.

Ўйин бошланди. Лобар Дэвид Гургеннинг қарта чийлашу дастлабки қарталарни ўйинга киритиш усулларини сал кам

“Қил устудаеи тақдир-II”

бир ой мобайнида баҳоли қудрат ўрганди. Фокусчи-қиморбознинг севган усули шу эди: у стол устига қарталардан бирини очиб ташларди, то Лобар унга қарши қартасини ташлагунча, рақибнинг очиқ қартаси ўзгариб қоларди. “Ҳозиргина бошқа эди-ку, бу нима фирромлик”, деб даъво қилса, Дэвид дарҳол икки томондан гувоҳларни чорлаб, уларга сўз берарди. Ҳақиқатан ҳам гувоҳлар Дэвид столдаги қартани алмаштирмаганини айтишарди. Лобар ўзига шундай туюлганини тан олиб, ҳаммаси нозик қўл ҳаракатию иллюзия маҳсули эканини тушунди.

Мана, бу сафар ҳам Дэвид шундай қилди. Лобар атайин энг кучсиз қартасини ташлади. Албатта, у Дэвиднинг қартасига мос келмас эди.

—Бу нима қилганингиз? — деди фокусчи.

—Узр, бунни ташламоқчи эмасдим, — кулди Лобар ва столдаги қартадан кўз узмай, кучлироқ қартасини ўйинга киритди.

У энди билди: нима бўлгандаям, душман қарталаридан кўз узмаслик керак экан. Ҳатто, ўзининг қарталарига қараш учун ярим сония ҳам чалғимаслиги даркор.

Навбатдаги ўйинда Лобар ўз қарталарини ёддан биладиган даражада тахлади-да, столдан нигоҳини олмай ўйнай бошлади. Қайси қарта зарур бўлса, бармоқлари ахтариб топарди, аммо зинҳор столдан чалғимасди. Кетма-кет уч марта ютди (ютуқ икки юз ўн саккиз минг долларни ташкил қилди).

—Ёмон эмас, — киноямуз олқишлади Дэвид.

Гоҳ аёл, гоҳ эркак ютаётган ўйин сигарет тутунига қоришган хонада икки соат давом этди. Ниҳоят, Муҳаммад Ваҳбонинг сабр косаси тўлди.

—Дэвид, — деди у, — сизга яна бир соат муҳлат. Ютинг! Жони узилай-узилай деб турган парранданинг бошини шартга узинг-қўйинг! Акс ҳолда... — араб қиморбози соатига қаради. — ...акс ҳолда мен учун йўқсиз!... Оҳ, самолёт вақти бўлиб қолди!

Шу пайт Иволгинни йигити кириб келди.

— Полковник Қримдаги кошонасини ҳам қиморга тикди,
— деди у. — Бу ҳақда ҳозиргина телефонда гаплашдик. Уй
нархи олти юз минг доллар.

— У яланғоч қолишни истаяптими?! — Муҳаммад Ваҳбо
бақириб берди. — Мен барибир голиб бўламан! Аёлга ишонган
полковникларнинг шўри бор!

— Ҳа. У киши араб мамлакатларига хизмат сафари билан

кўп келгани учун гуруҳ бошлиғи этиб тайинланибди.

— Қанақа гуруҳ ҳақида гапираяпсан?

— Хабарингиз бўлса керак, собиқ Иттифоқ даврида
террорчилар совет самолётини Саудияга олиб қочишган эди.
Ар-Риёд аэропортида улар араб спецнази томонидан йўқ
қилинганди. Ўша иш юзасидан бугунги кунга келиб
қандайдир муаммолар чиқиб қолибди. Телефонда буни
айтолмади. Афтидан, иш жиддий эмас. Россиядан келаётган
гуруҳ архив материалларини кўришади, холос. Пайтдан
фойдаланиб, ҳал қилувчи ўйинда Иван Антоновичнинг ўзи
бошимизда турмоқчи.

Муҳаммад Ваҳбо яна соатига кўз ташлади ва деди:

— Ҳамма нарса йиғиштирилсин! Бизни Саудия Арабистони
кутмоқда!

* * *

Икки моторли кичикроқ самолётни кўрган Лобар
Муҳаммад Ваҳбодан сўради:

— Шахсийми?

— Шахсий, — деди араб қиморбози мағурур.

Учувчилардан бири Лобарга зимдан тикилгандек туюлди.
"Балки шунчаки қизиқсиниб қарагандир", деб ўйласа-да,
кўнгли хижил тортди. Албатта, шахсий самолётлар парвози
ҳам Бирлашган Араб Амирликлари қонунлари доирасида
амалга оширилади ва бу нарса русларнинг қуролсизланишига
олиб келди. Бироқ Лобарнинг имони комил эдики,
Муҳаммад Ваҳбо самолётида, ҳеч бўлмаганда, иккита

тўппонча бор.

У ўнг томондаги иккинчи иллюминатор ёнига ўтирди. Самолёт моторлари гуриллаб учиш йўлаги томон юрди, ўнгга қайрилди. Сўнг шиддат билан олға интилди. Бир зумдан кейин аэропорт ҳудудидан ташқаридаги тўртбурчак оқиш бинолар ҳам кўринди. Лобар улар қандай иморатлар эканлигини ўйламади. Хаёлидан “бу самолёт энди ерга қайтиб кўнмайди”, деган ўй ўтди.

Муҳаммад Ваҳбо одамларига алланимани уқтира бошлади. Лобар ҳар бир эркакни синчи мисоли кўздан кечирар, кимда курул борлигини тезроқ аниқлашга уринар эди.

Анча учганларидан сўнг самолёт титрай бошлади. Шунда Муҳаммад Ваҳбо қўлларини кенг ёзиб:

—Ё Оллоҳ! —деб муножоот қилди. —Биз, бандаларингни ўз паноҳингда асра! Манзилимизга эсон-омон етказ!

Лобар уни аввалгидан-да ёмон кўрди. Нафрат билан боққан эди, араб қиморбози ўзини тутолмай қаҳ-қаҳ уриб кулиб юборди.

—Бизлар бир қиморбоз бўлсак, —деди у ёқимсиз товушда шанғиллаб, —Парвардигори олам паноҳида асраб нима қилади?! Оёғим остида ватаним ястаниб ётибди. Муқаддас диёр! Ҳа, мен учун муқаддас!.. Аммо унинг саҳросидаги оддий калтакесақчаллик қадр-қимматга эга эмасман! Мен қиморбозман! Қи-мор-бо-о-з-з!.. Англаяпсанларми, қандай ҳақиқатни айтмоқчиман...

Шунда учувчилар кабинасидан бир одам чиқиб келди. Муҳаммад Ваҳбо кўзғалган ҳам эдики, тўппонча оғзи айнан унга қаратилди.

—Қимирлама! —деди нотаниш киши.

Лобар овозни таниб, ўрnidан туриб кетаёзди. Ахир, бу Шомил эди! Бор-йўқлиги афсонага айланган ярми оқ, ярми қора чечен!

—Сен ҳам! —деди Шомил Лобарга ўқрайиб.

Сўнгра у бош кийими ва юзидаги гримларни олиб ташлаб, кўзи қонга тўлган ҳолда самолётдагиларга бир-бир қараб чиқди.

— Масхарабозлик ўз ниҳоясига етди, — деди у ғазаб билан.
— Мамавата деганлари сен-а? Қара-я, ҳаммангни битта самолётга тўплагунча тақдир чархпалаги ҳам роса айланди-я! Хўш, ким биринчи бўлиб ва осон ўлишни истайди?

Иволгин йигити саросима ичра:

— Шомил, биз келишганмиз-ку, — деди. — Мен худди айтганингдек қилдим...

Лобар ҳамон забонсиз ҳолда чечен киллеридан кўз узмай ўтирарди. Гўё Шомил тилсими илон каби ўзига сеҳрлаб олгану то ажал етгунча ундан узоқлашолмайди.

"Бу одам бахтимни поймол қилганларнинг энг каттаси, — ўйлади Лобар. — Жиноятчилардан халос этиб, бошимни туганмас гавғоларга солди. Мана, энди ўламан!.. Шуми олижаноб халоскор?.."

Тўсатдан учувчилар хонасидан ўқ узилди. Шомил ихраб, ўзини четга олди-ю дам учувчилар томон, дам самолёт сало니다гиларга ота бошлади.

Ўриндиқлар ортида ҳам кимдир қуролини ишга солди...

Лобар қон халқобига бош қўйиб ётган ҳолда кўзини очди. Учувчилар кабинасидан Шомилнинг овози эшитилди:

— Лобар... Лобар... Кўнаяпмиз... Сахрога...

Сўнгги кучини тўплаган Лобар оёққа турди. Бироқ самолёт бир томонга оғиб, уни иллюминаторга қапиштириб қўйди. Кўзини бир лаҳза очди: сарғиш ер, феруза осмон кўринди...

Мотор гуриллаши тиниб, қулоғига болакай кулгиси чалинди. Бу кулги бутун оламни тутиб кетди...

Лобар оғзига қум тўлганини элас-элас эслади. Сўнг барчасини зулмат ва сукунат ўз бағрига олди.

II китоб тугади

**Ҳурматли китобсевар дўстлар, азиз юртдошлар,
замондошлар!**

Авалло, китоб билан ошно бўлиб тафаккурингиз янада бойиб бораётганидан, қалбингизга меҳр ва шижоат сингаётганидан, ҳаёт шукуҳидан завқланиб баҳраманд бўлаётганингиздан хурсандмиз!

Мабодо бизнинг нашр қилаётган замонавий асарларимиз Сизларга манзур бўлиб, улар ҳақидаги фикр ва мулоҳазаларингизни билдирмоқ истагида бўлсангиз, марҳамат, бизга мурожаат қилинг!

Балки сизларда ҳам янги гоёлар, кўрган-кечирган қизиқарли, ибратли воқеалар, мавзу ва лойиҳалар бордир. Агар уларни бадиийлаштириб ҳикоя, қисса ва роман шаклига айлантирилса борми? Эҳтимол, улар ҳам миллий қадриятларимиз тобора тараққий этаётган юртимиз, келгуси авлодимиз ва эзулик учун хизмат қилар?!

Ёдда тутингки, ҳар бир инсоннинг ўз тақдири, шахсий кечмиши, ҳаёлоти бўлади. Инсон ҳаётида жуда кўп яхшилик ва ёмонликларга, ютуқлару хатоликларга дуч келади. Шу жиҳатдан Сизлардаги гоёлар бошқалар учун, албатта, асқотиши мумкин.

Шунингдек, китоб савдоси билан машгул бўлаётган юртдошларимизни ҳам ўзаро ҳамкорликка чақирмоқчимиз. Биз билан шартнома асосида тўғридан-тўғри пул ўтказиши, пластик карточка, нақд тўловлар билан ранг-баранг бадиий асарлар, болалар учун китоблар, фермер ва боғдорчилик, табобат ва бошқа илмий-оммабон адабиётларни улгуржи нархда сотиб олишингиз мумкин.

Таклифларингизни кутиб қоламиз!

Манзилимиз: 100100. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани,

Бобур кўчаси 22 уй, "DIZAYN-PRESS" МЧЖ нашриёти.

Телефонлар: 8-371-255-34-28; 8-371-280-58-01;

+99897-331-34-28; +99897-803-34-28.

АЗАМАТ ҚОРЖОВОВ

ҚИЛ УСТИДАГИ ТАҚДИР II

(қисса)

Муҳаррир: Салима Бадалбоева
Тех.муҳар.: Шерзод Ҳошимов
Дизайнер: Нодир Шарипов
Оператор: Наргиза Содиқова
Мусахҳиҳ: Иброҳим Қўзиев

Теришга берилди 03.01.2012. Босишга рухсат этилди
11. 04.2012. Қоғоз бичими 60x84 1/16. Virtec Times UZ
гарнитурасида чоп этилди. Шартли босма табоғи 16,0.
Нашр босма табоғи 16,0. Адади 5000 нусха. Буюртма
№24.

Наشريёт лицензияси: АI №183. 08.12.10.

*«Dizayn-Press» МЧЖ нашриёти босмаҳонасида чоп этилди.
100100. Тошкент шаҳри, Бобур кўчаси, 22 уй.*

